

Rogaland
fylkeskommune

Regionale utviklingstrekk Rogaland 2022

30. mars 2022

Gjerdholmen, Kvitsøy kommune

Foto: Odd Helge Løvning

Hva blir den nye normalen?

I to år har vi spurt oss selv om hva som blir den nye normalen når koronapandemien tar slutt. Pandemien har vært den største endringen i dagliglivene våre på lang tid. Den har lagt grunnlag for praten i våre hjem, på arbeidsplassen og der vi ellers møtes, om hvordan samfunnet kan se ut når vi går tilbake til en ny hverdag.

I begynnelsen av 2022 kom optimismen tilbake, og vi begynte å se enden på pandemien. Men, det har kommet nye, store utfordringer. I Norge ser vi nå så høye strøm- og drivstoffpriser som vi aldri har opplevd før. I tillegg er det en stor prisøkning på mange matvarer. Dette går hardt ut over økonomien til mange av oss.

Så startet krigen i Ukraina etter at Russland invaderte landet 24. februar 2022. Millioner av ukrainere flykter fra et krigsherjet land. Vi opplever nå stor usikkerhet på mange måter: Hvor lenge vil krigen vare? Hvordan vil den geopolitiske situasjonen utvikle seg? I hvor stor grad vil importstopp fra Russland av energi og matvarer til de europeiske landene øke prisene på energi, strøm og mat?

Allerede før dagens svært alvorlige situasjon oppstod var sosiale forskjeller, klima- og miljøutfordringer og omstilling på dagsorden. Disse temaene er ikke blitt mindre viktige nå, snarere tvert imot. Knapphet på energi gir høye energipriser som vil ramme oss forbrukere. Energisikkerhet er kommet høyt opp på agendaen, og dette utfordrer oppmerksomheten mot klimaendringer og bærekraft. Vi som konsumenter utfordres i enda større grad enn tidligere når det gjelder å endre forbruksmønster til mer miljøvennlige produkter.

Sosiale forskjeller i Rogaland øker. Før krigen i Ukraina var energi- og matprisene allerede svært høye, og etter hvert som det blir større knapphet på disse varene kan prisene øke ytterligere. Høyere priser på nødvendighetsgoder gjøre sosial ulikhet enda tydeligere. Mange familier vil rammes ekstra hardt. Samfunnet må avhjelpe denne situasjonen.

FNs klimapanel sin sjette hovedrapport om global oppvarming betegnes som «kode rød for menneskeheten». Det haster som aldri før å gå over fra fossilt brensel til fornybar energi. Omstillingen til en grønnere økonomi må skje i et større tempo. For Rogaland som er svært avhengig av petroleumssektoren er dette en stor utfordring. Rapporten Regionale utviklingstrekk Rogaland 2022 ser nærmere på blant annet klima og miljø, sosial ulikhet og omstilling

Så, hva blir den nye normalen? Normalitet er å sette en standard. Men, ulike land, folkegrupper og kulturer definerer sin egen standard. Det er ikke et entydig begrep. Vi kan vel uansett enes om at 12. mars 2020, og 24. februar 2022, skjedde noe som var veldig annerledes, veldig fort.

Marianne Chesak

Fylkesordfører

Sammendrag

Rogaland har vært gjennom flere runder med omveltninger de senere årene, med både en kraftig nedtur i oljebransjen, og en pandemi som traff idet ting begynte å peke i riktig retning igjen. Samtidig har trusselen fra klimaendringene og behovet for en kraftig omstilling blitt stadig tydeligere.

Vi må finne en vei videre der vi både omstiller oss i en mer bærekraftig retning, og der vi får andre bein å stå på i forhold til hva vi skal leve av. Samtidig blir befolkningen eldre og de sosiale forskjellene øker. Dette understreker viktigheten av ikke bare miljømessig og økonomisk, men også sosial bærekraft.

I denne sammenhengen er FNs bærekraftsmål relevante. Kapitlene i dette dokumentet er relevante for de fleste av disse målene, men de mest sentrale målene innen hvert temaområde er framhevet på starten av hvert kapittel. Temainndelingen som brukes i denne innledningen er også brukt i [Utviklingsplan for Rogaland](#), som er den gjeldende regionale planstrategi for Rogaland i perioden 2021-24.

Klimaomstilling og livskraftig naturmiljø

Som kapittel 2 viser, har utslippene av klimagasser i Rogaland i praksis stått på stedet hvil siden gasskraftverket på Kårstø ble stengt. Samtidig ser vi tydelige tegn til at forekomsten av naturskader stiger i Rogaland. Dette må sees i sammenheng med at klimaet blir mer ekstremt, en utvikling som kommer til å fortsette i årene som kommer.

De senere årene har det skjedd en betydelig omdisponering av jordbruksareal til andre formål, samtidig som ambisjonene om vern av landbruksjord har blitt større – se kapittel 2 for detaljer. Dette, men også gjengroing av kulturlandskap (se delkapitlet om kulturarv for mer om dette) bidrar til å svekke matsikkerheten.

Nesten 40 prosent av vassdragene i fylket har moderat eller dårlig økologisk tilstand. Sur nedbør, jordbruk, urbanutvikling (arealendringer i urbane områder) og vannkraft påvirker også et stort antall vannforekomster. I forhold til naturmiljøer og naturmangfold er det også en del informasjon i [RUT 2021](#) som ikke er inkludert i årets versjon, da dataene ikke blir oppdatert årlig.

Konkurransedyktig region

Rogaland er fremdeles svært avhengig av petroleumsnæringen. Dersom omstillingen i næringslivet ikke skjer i et tilstrekkelig tempo, vil Rogaland berøres sterkt av nedgangen i denne næringen. Fylket kan oppleve redusert vekst på nesten 2 prosent mot 2050. Nyetablerte bedrifter er også viktige for næringslivets omstillingsevne, men mange avvikes i løpet av de første årene, og denne trenden øker. Samtidig ser flere bedrifter forretningsmuligheter i det grønne skifte. Behovet for omstilling vises også ved at areal- og kraftkrevende virksomheter vokser fram. Her ser vi motstridende interesser når det gjelder arealbruk og jordvern, og dette kan føre til konflikter. I tillegg kan tilgang på kraft bli en utfordring.

Stor økning i sysselsettingen i 2021 signaliserer at Rogaland har klart seg godt gjennom pandemien. Størst økning er innen overnattings- og serveringsvirksomhet, som ble sterkt rammet av nedstengingen av samfunnet. Det er nå mange ledige stillinger og lav arbeidsledighet, så vi ser tegn på at det kan bli kamp om arbeidskraft framover.

I 2021 hadde Rogaland stor vekst i eksporten sammenlignet med 2020. Fylkets største eksportsektorer, utenom petroleumssektoren, er maritim næring/offshore leverandørindustri. Eksportaktiviteten i Rogaland har stor sysselsettingseffekt i fylket, og viser viktigheten av å etablere ny eksportvirksomhet når petroleumssektoren reduseres.

Utgiftene til forskning og utvikling i Rogaland viser svak økning de siste årene. Næringslivet er den største FoU-sektoren i Rogaland, og denne andelen øker. Næringslivet finansierer selv drøyt halvparten egen FoU.

Immaterielle rettigheter brukes som mål på resultater av forskning og innovasjon, og verdiene disse skaper utgjør en stadig større andel av verdien til en gjennomsnittsbedrift. Både søknader om patenter, varemerker og design økte i 2021. Det ser ut til at små og mellomstore bedrifter oppfatter søknadsprosessen, og å opprettholde patenter, som mer problematisk enn større bedrifter.

Helsefremmende og inkluderende samfunn

Som illustrert i kapitlet om folkehelse, er det betydelige sosiale helseforskjeller i befolkningen i Rogaland, og disse har sitt utspring i øvrige sosiale forskjeller. Utviklingen i forventet levealder og andel barn og unge som vokser opp i lavinntektshusholdninger viser at forskjellene er økende. Resultatene fra folkehelseundersøkelsen i Rogaland tegner også et bilde av betydelige sosiale forskjeller innad i fylket.

Et viktig grep for å bidra til å øke inkluderingen og redusere sosiale forskjeller er å sikre at alle har kompetansen de trenger for å få jobb. Gjennomføring av videregående skole er en viktig milepæl, og her går utviklingen i ønsket retning. Ikke bare er Rogaland det fylket som har høyest gjennomføringsgrad i videregående skole. Vi har også høyere gjennomføringsgrad blant elever med innvandrerbakgrunn enn landet totalt sett, og gjennomføringsgraden har særlig økt blant elever med svake karakterer fra ungdomsskolen. Det satses også betydelig på voksenopplæring, for å sikre at flest mulig voksne som har behov for det, kan få nødvendig kompetansepåfyll.

Innen samferdsel jobbes det med tiltak for å øke andelen som går eller sykler når de skal fra sted til sted – et viktig bidrag til et mer helsefremmende samfunn. Andelen har sunket noe de siste årene, men koronapandemien og økt bruk av hjemmekontor kan være noe av forklaringen på dette. Det er derfor vanskelig å si hvilken retning utviklingen går.

Et inkluderende arbeidsliv er en sentral del av et helsefremmende og inkluderende samfunn. De senere årene har vi dessverre sett flere betydelige nedturer i arbeidslivet – både som følge av konsekvensene av fall i oljeprisen i 2014 og koronapandemien fra 2020. Arbeidsledigheten har heldigvis falt betydelig siden den var på sitt høyeste under pandemien, og det er mange ledige stillinger tilgjengelig. Samtidig ser vi et misforhold mellom hva slags kompetanse som er tilgjengelig i befolkningen, og hva som etterspørres på arbeidsmarkedet.

Attraktive lokalsamfunn, tettsteder og byer

Som illustrert i både kapittelet om demografi og arealbruk ser vi en tydelig tendens til sentralisering i fylket, både innad i regionene, og mellom dem. Kvaliteten på bomiljø og tjenester er utenfor hva som er dekket i denne utgaven av Regionale utviklingstrekk, men som vist i kapitlet om samferdsel jobbes det aktivt med å fremme aktiv transport.

Koronasituasjonen, med både mye hjemmekontor og anbefalinger om å unngå kollektivtransport, har bidratt til å gjøre det vanskelig å si noe sikkert om nivå og utvikling i både aktiv transport og kollektivreiser. Som vist i folkehelsekapitlet er det imidlertid på det rene at store deler av befolkningen ville hatt godt av å være mer fysisk aktive.

I kulturkapitlet beskrives det hvordan ulike kulturtilbud jobber aktivt med å nå ut til hele befolkningen for å sikre at alle har tilgang til et allsidig kulturtilbud av høy kvalitet. Samtidig illustreres det også hvordan kultursektoren er hardt rammet av mottiltakene mot koronapandemien.

Kulturarv og ivaretagelse av den er viktig for både kulturmangfoldet og for stedlig identitet. Her ser vi imidlertid utfordringer knyttet til noen av hovedtendensene som er beskrevet i dette dokumentet. Fortetting, utviklingsprosjekter og ny infrastruktur kan gå på bekostning av kulturminner og kulturmiljø i sentrale områder, samtidig som gjengroing av kulturlandskap, fraflytting og redusert bruk i distriktene medfører utfordringer der.

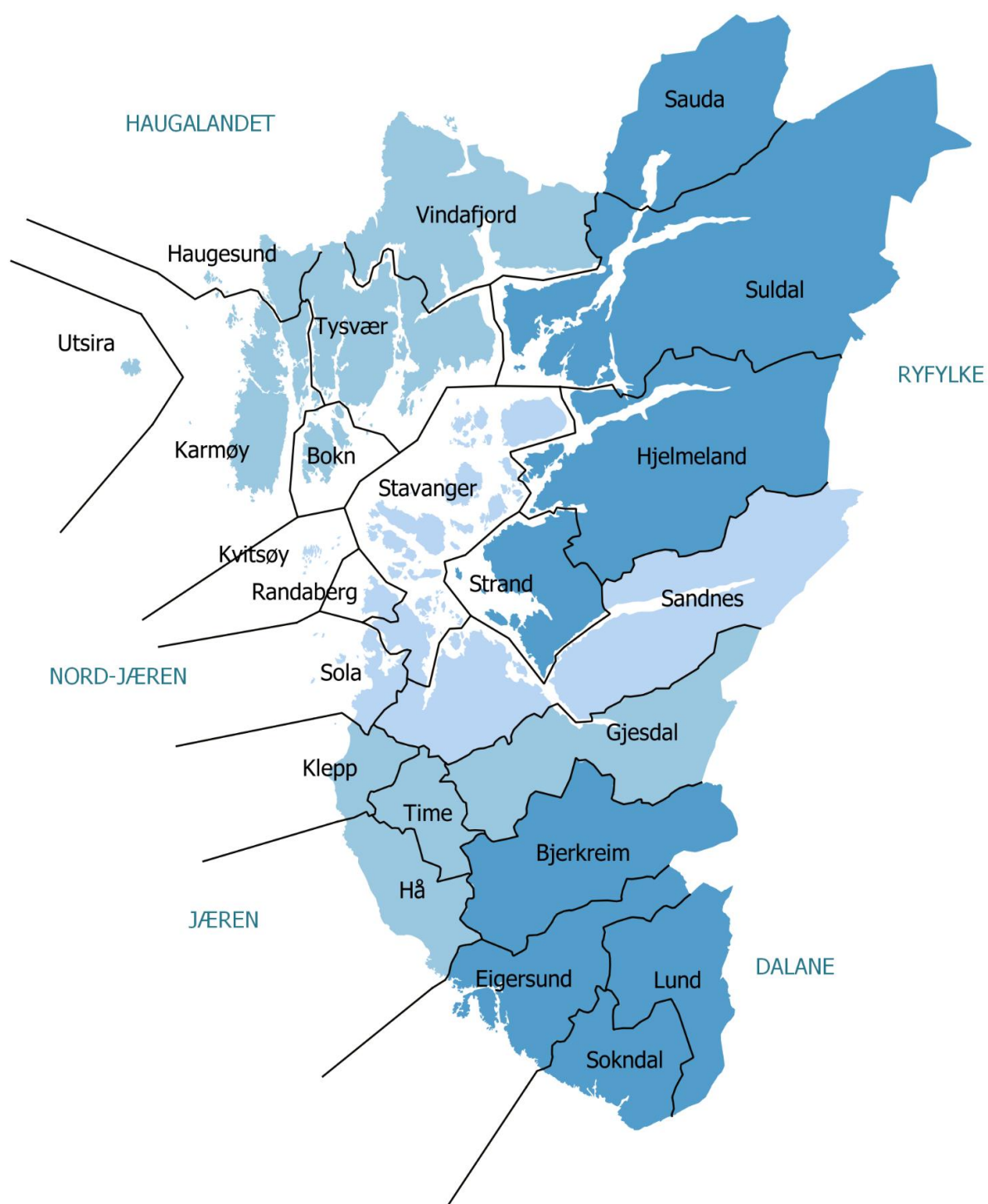
Innhold

1	Demografi.....	12
1.1	Folketall og befolkningsutvikling	13
1.2	Befolkningsutvikling per region	17
1.3	Aldersfordeling	22
1.4	Flytting	26
1.5	Innvandring	27
1.6	Fruktbarhet.....	28
2	Klima og miljø.....	30
2.1	Stabile utslipp av klimagasser	31
2.2	Tilpasning av samfunnet til et mer ekstremt klima	37
2.3	Naturmiljø.....	40
3	Folkehelse.....	50
3.1	Livskvalitet i Rogaland: god, men skjevt fordelt	51
3.2	Flere lever lenger – men forskjellene øker.....	53
3.3	Hovedutfordringer knyttet til levevaner	55
3.4	Stadig flere barn og unge i lavinntektshusholdninger.....	60
3.5	Unge kvinner og arbeidsledige sliter psykisk	63
3.6	Hovedutfordringer folkehelse.....	64
4	Kultur.....	66
4.1	Allmenn kultur	67
4.2	Kulturarv.....	81
5	Næringsutvikling.....	88
5.1	Sysselsetting	89
5.2	Verdiskaping	93
5.3	Grønn omstilling	95
5.4	Eksport.....	98
5.5	Innovasjon og forskning og utvikling	99
5.6	Utfordringer i Rogaland	103

6	Kompetanse	104
6.1	Opplæring	105
6.2	Økning i antall elever som velger yrkesfag	105
6.3	Ti prosent flere elever fram mot 2026	111
6.4	Flere elever får tilbud om læreplass.....	112
6.5	Nettskole, voksenopplæring, fagskole og kriminalomsorg	114
6.6	Bærekraft og omstilling som en grønn tråd i videregående opplæring?	116
7	Arbeidsmarkedet	118
7.1	Tilbakeblikk på 2021.....	119
7.2	Status i januar 2022	123
7.3	Framtidsutsikter.....	124
7.4	Mismatch mellom tilbud og etterspørsel	125
8	Bolig og areal	126
8.1	Variabel boligbygging	127
8.2	Boligsirkulasjon- Bosatte etter boligtype, husholdningstype og alder	128
8.3	Utvikling i henhold til areal- og transportplanene	130
8.4	Sterk økning i omdisponeringer knyttet til samferdsel	140
9	Samferdsel	144
9.1	Reisevaner i fylket.....	145
9.2	Kollektiv.....	152
9.3	Biltrafikk	156
9.4	Trafikksikkerhet	161
9.5	Hovedutfordringer for samferdsel	163

Verdens største jærstol. Hjelmelandsvågen, Hjelmeland kommune

Figur 1.1. Regioninndelingen som brukes i denne rapporten.

1 Demografi

Med snaut 486 000 innbyggere er Rogaland landets fjerde største fylke. Målt etter gjennomsnittsalder har Rogaland landets nest yngste befolkning, og selv om det er vesentlige forskjeller mellom kommunene i fylket, så har vi jevnt over en ung befolkning i forhold til det vi finner i resten av landet. I møtet med en stadig eldre befolkning har dermed Rogaland et godt utgangspunkt sammenlignet med resten av landet.

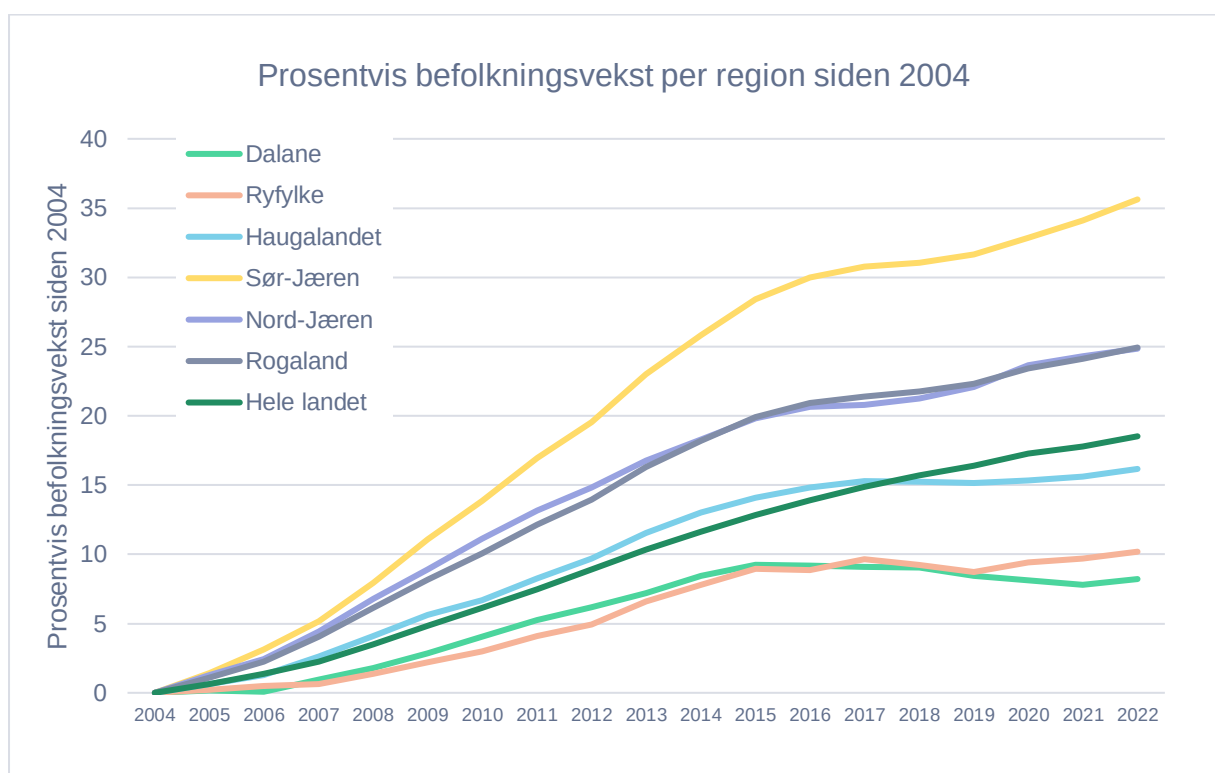
Befolkningsutviklingen er tydelig preget av sentralisering: det er byområdene på Jæren som vokser mest. I resten av fylket er befolkningsveksten i stor grad konsentrert i kommunesentrene. Vi har landets høyeste fruktbarhet, men setter nye bunnrekorder hvert år. Uten innvandring eller tilflytting, så ville folketallet i Rogaland sunket.

De senere årene har utflyttingen fra Rogaland vært større enn innflyttingen. Fallet i innvandring i forbindelse med først nedgangen i oljebransjen, og deretter koronasituasjonen har bidratt til en tydelig oppbremsing i befolkningsveksten i fylket.

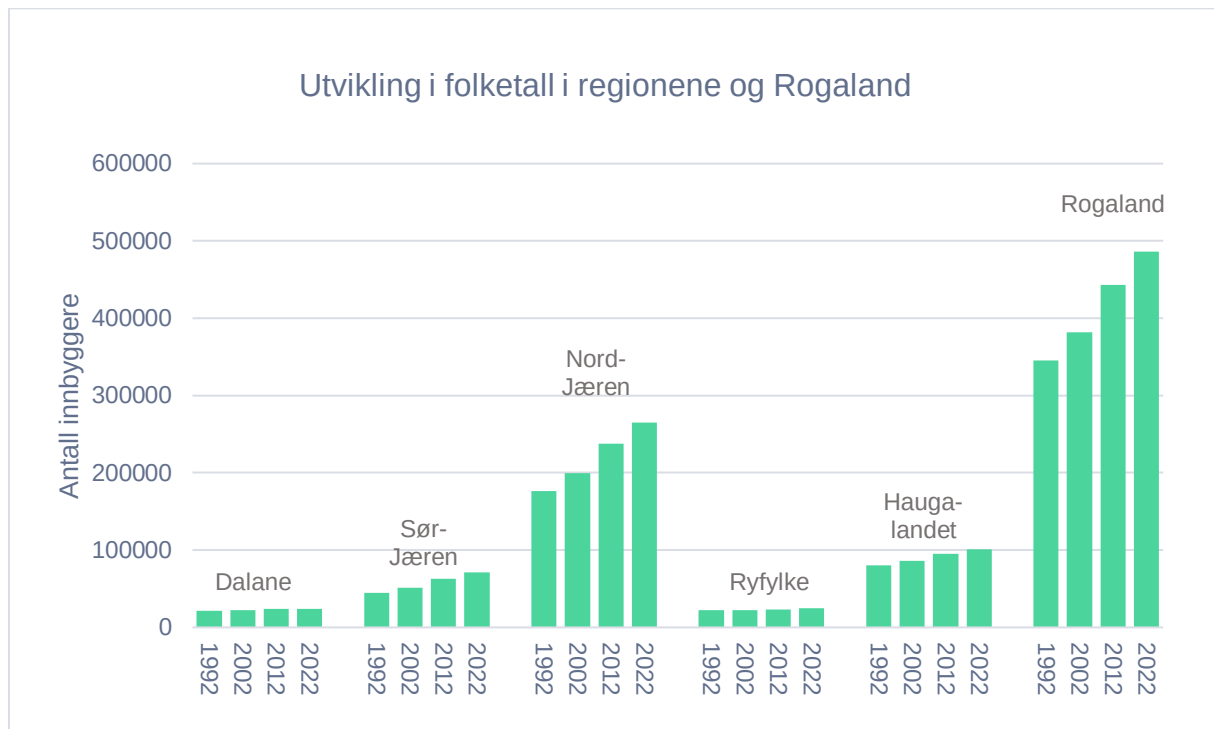
1.1 Folketall og befolkningsutvikling

Utviklingen i antall innbyggere styres av forholdet mellom inn- og utflyttinger, og mellom fødsler og dødsfall. Som det vil bli illustrert i de påfølgende avsnittene, er det særlig innvandring og deretter fødselsoverskudd som driver befolkningsveksten i Rogaland.

En periode med sterk befolkningsvekst ble brutt av nedgangen i oljebransjen rundt 2015. En periode med svak befolkningsvekst fulgte, og når det så ut til at vi var i ferd med å vende tilbake til en mer normal tilstand, kom koronapandemien. Ved inngangen til 2022 ser det imidlertid ikke ut som at pandemien har bidratt vesentlig til å bremse befolkningsveksten.

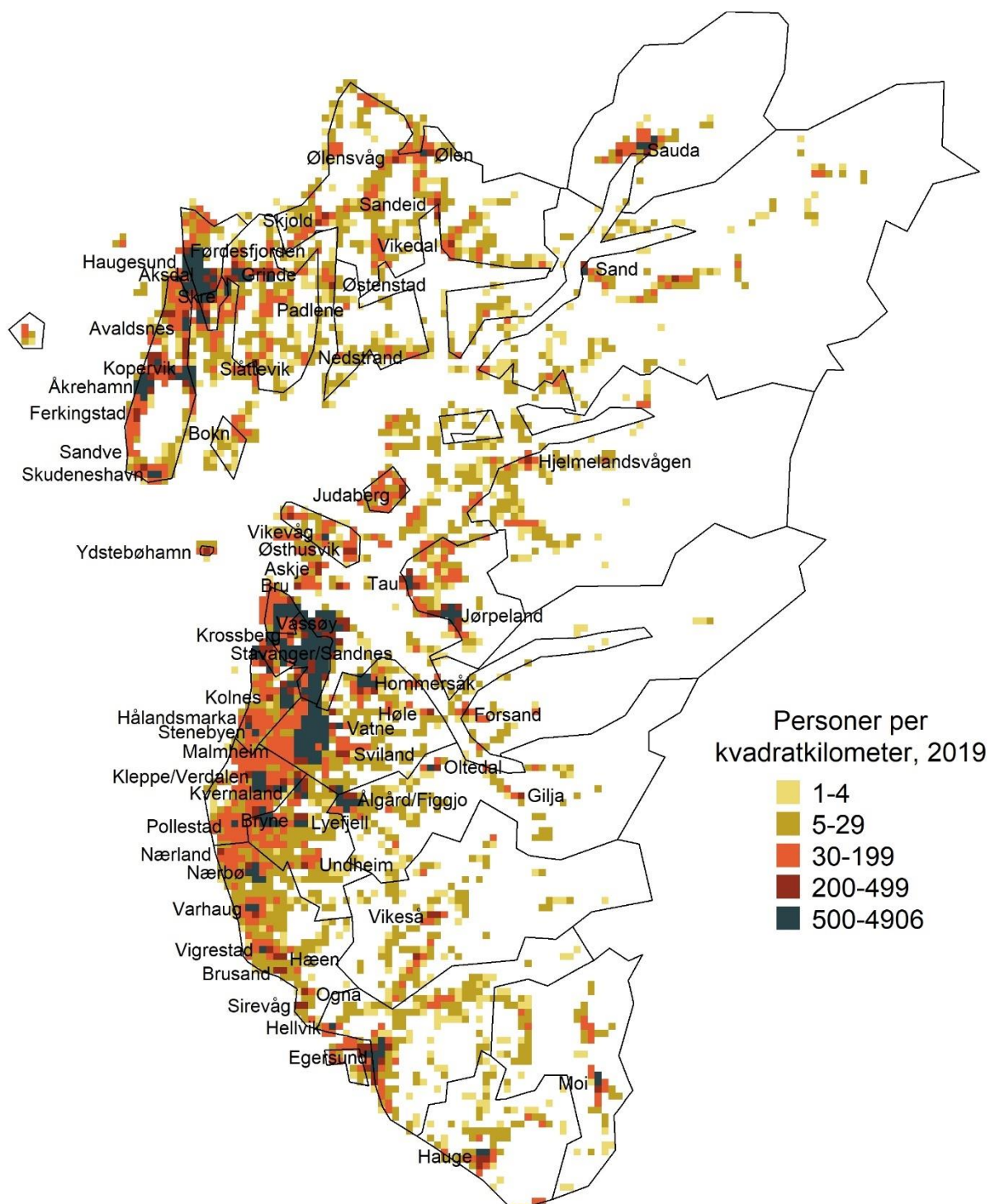

Figur 1.1. Prosentvis befolkningsvekst per region siden 2004

Figur 1.2. Utvikling i folketall i regionene og Rogaland totalt sett: 1992, 2002, 2012 og 2022

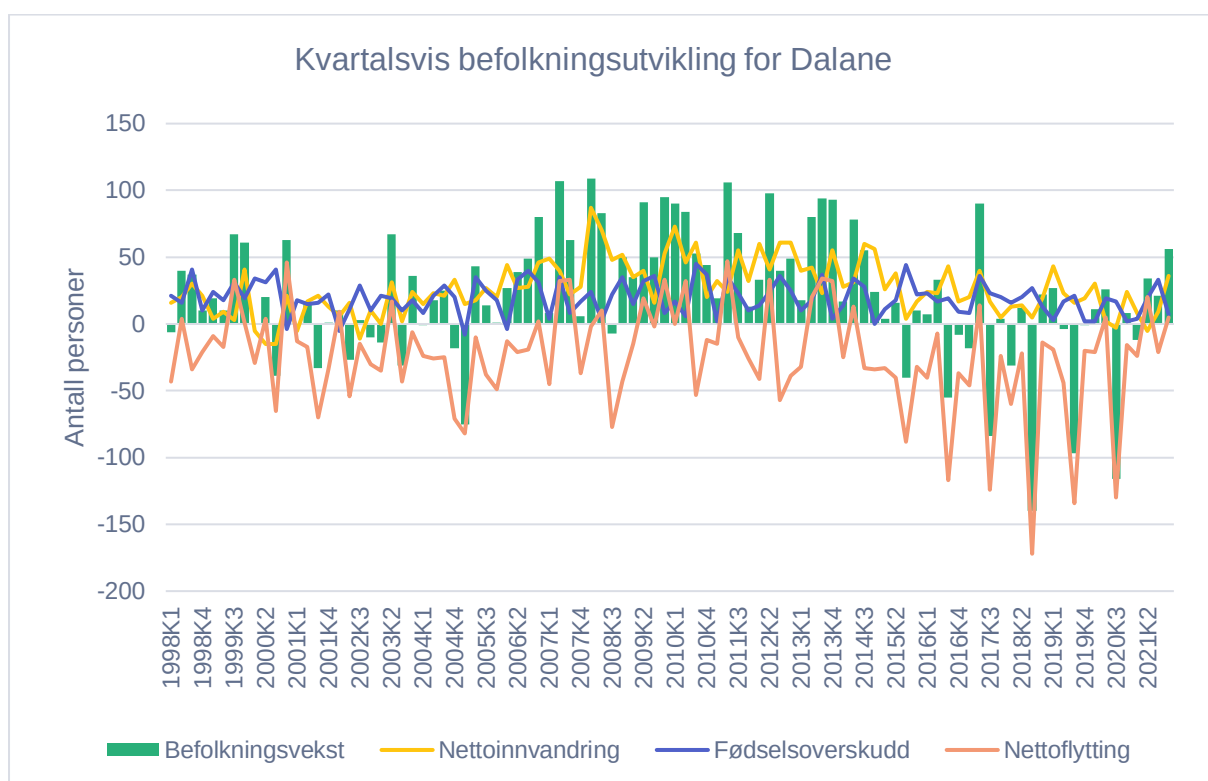
Mens forrige figur illustrerer prosentvis befolkningsvekst siden 2004, illustrerer denne folketall i Rogaland og regionene hvert tiende år siden 1992. Nord-Jæren er den klart mest folkerike delen av fylket, men det er Sør-Jæren som har hatt den høyeste prosentvise befolkningsveksten siden 2004. Veksten i alle regionene flatet ut etter 2015, men til nå er det Jær-regionene som har den tydeligste befolkningsveksten etter dette. Haugalandet har en mer moderat vekst, mens Dalane og Ryfylke står nærmest på stedet hvil. Figuren illustrerer på denne måten også kontrastene i befolkningsutviklingen i fylket, og hvordan en stadig større del bor i sentrale byområder.

Figur 1.3. Befolknings tetthet i Rogaland, 2019

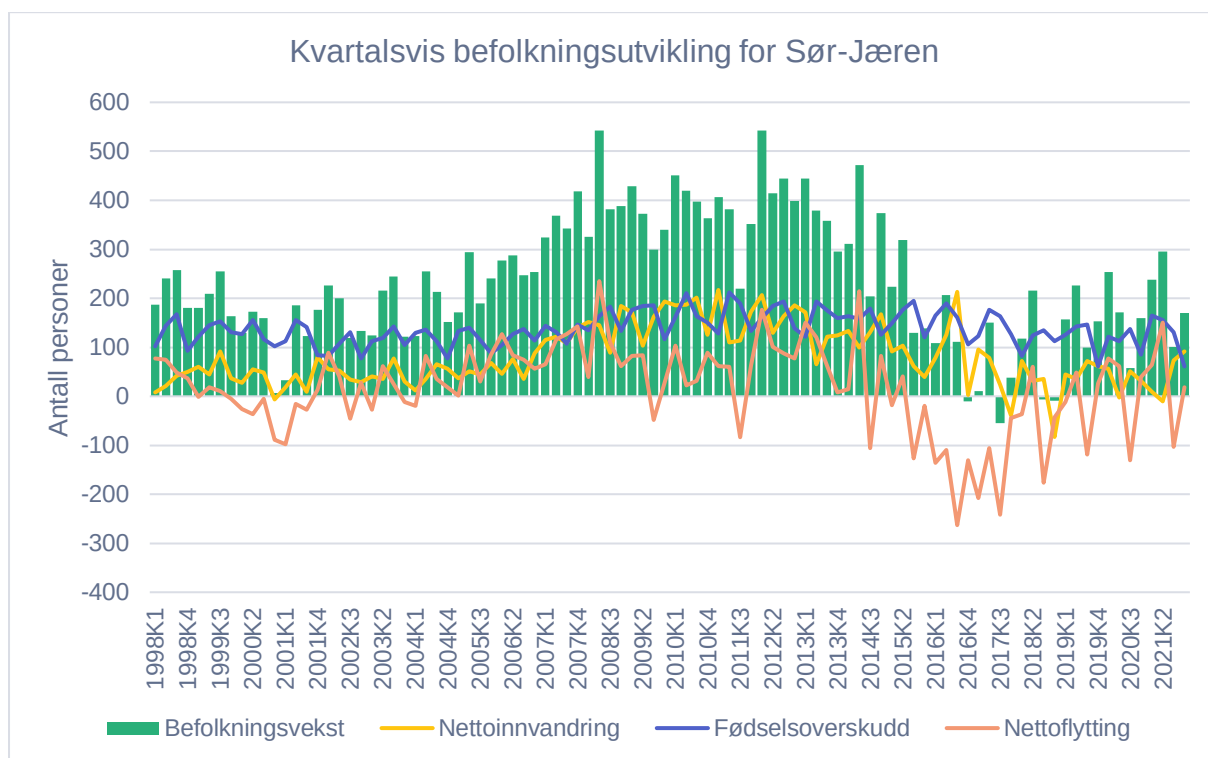
1.2 Befolkningsutvikling per region

Fra 2010 til 2019¹ har praktisk talt all netto befolkningsvekst (99,8 prosent) i fylket skjedd i tettstedene, og snaut en tredjedel av befolkningsveksten har kommet i det SSB definerer som sentrumssoner. NB: disse tallene er noe omtrentlige, på grunn av endringer i tettstedsdefinisjonene og tilfeldigheter i hvor cellegrensene går i forhold til bebyggelsen.

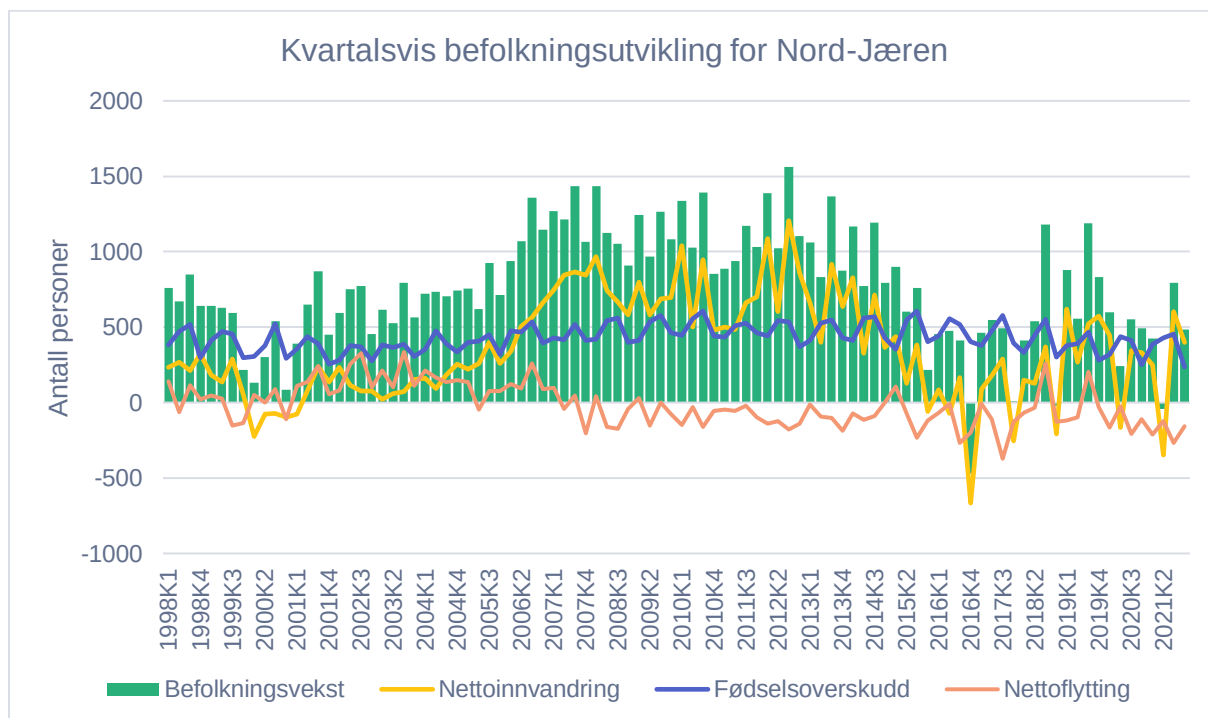

Figur 1.5

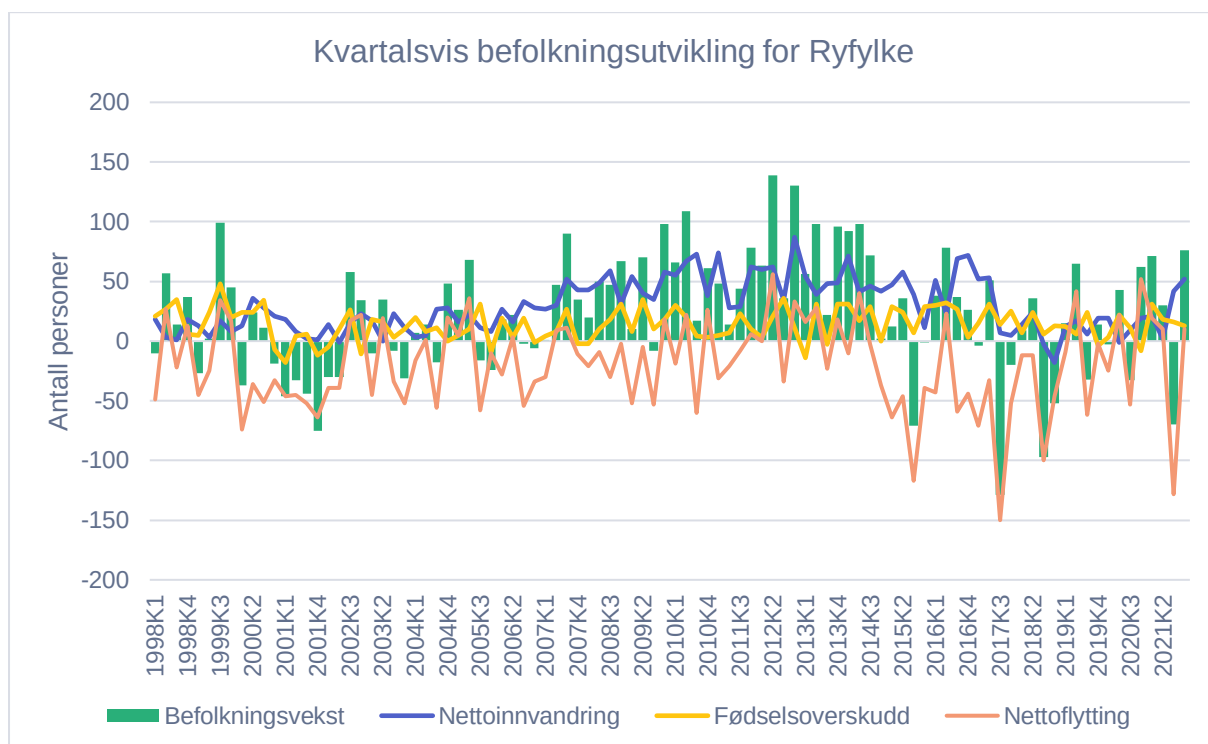
¹ SSBs publisering av oppdaterte tall er forsinket, men om tallene i de to foregående figurene ikke er helt oppdatert, er det grunn til å forvente at de er dekkende for den faktiske utviklingen også etter 2019.

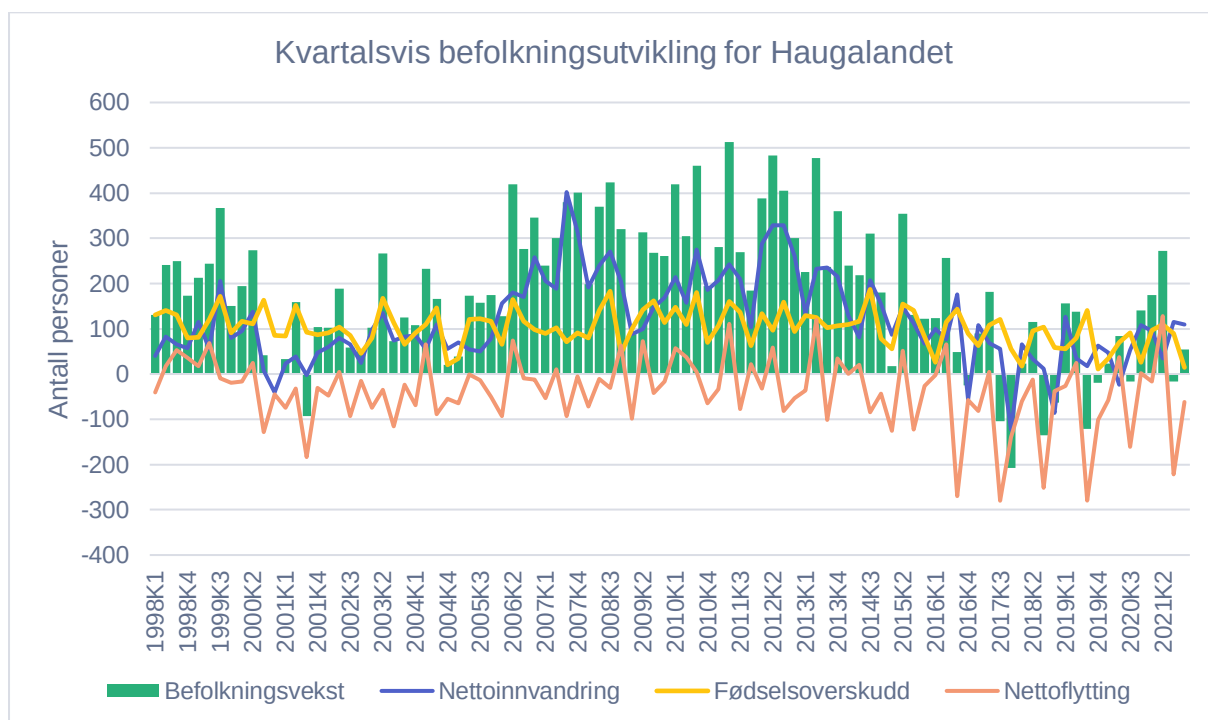
Figur 1.6

Figur 1.7

Figur 1.8

Figur 1.9

Nivå og utvikling i totalt folketall 2013 / 2022						
Kommune	Folketall		Aldersgruppen 0-17 år		Aldersgruppen 67 år eller eldre	
	Antall	Endring	Andel	Endring	Andel	Endring
Eigersund	14860	2 %	22 %	-2 %	17 %	4 %
Sokndal	3281	0 %	23 %	0 %	19 %	3 %
Lund	3178	0 %	23 %	-2 %	17 %	4 %
Bjerkreim	2789	0 %	24 %	-2 %	14 %	3 %
Dalane	24108	1 %	22 %	-2 %	17 %	4 %
Hå	19296	9 %	26 %	-1 %	13 %	3 %
Klepp	20163	11 %	25 %	-3 %	12 %	3 %
Time	19353	11 %	24 %	-2 %	13 %	3 %
Gjesdal	12131	10 %	26 %	-2 %	11 %	3 %
Sør-Jæren	70943	10 %	25 %	-2 %	12 %	3 %
Sandnes	81305	14 %	24 %	-1 %	12 %	2 %
Stavanger	144699	6 %	22 %	-1 %	13 %	3 %
Sola	27568	12 %	24 %	-2 %	12 %	2 %
Randaberg	11454	10 %	24 %	-3 %	14 %	3 %
Nord-Jæren	265026	9 %	23 %	-1 %	13 %	2 %
Jæren	335969	9 %	23 %	-1 %	13 %	3 %
Strand	13268	12 %	25 %	-2 %	15 %	3 %
Hjelmeland	2534	-9 %	22 %	-3 %	20 %	6 %
Suldal	3784	-2 %	22 %	-1 %	20 %	4 %
Sauda	4525	-5 %	21 %	0 %	20 %	2 %
Kvitsøy	523	-1 %	20 %	-1 %	22 %	1 %
Ryfylke	24634	3 %	23 %	-1 %	17 %	3 %
Haugesund	37444	5 %	20 %	-2 %	16 %	3 %
Bokn	855	-1 %	18 %	-6 %	20 %	3 %
Tysvær	11283	8 %	25 %	-2 %	15 %	4 %
Karmøy	42541	3 %	23 %	-2 %	16 %	3 %
Utsira	188	-10 %	15 %	-5 %	21 %	5 %
Vindafjord	8775	2 %	22 %	-3 %	17 %	2 %
Haugalandet	101086	4 %	22 %	-2 %	16 %	3 %
Rogaland	485797	7 %	23 %	-2 %	14 %	3 %
Hele landet	5425270	7 %	20 %	-2 %	16 %	3 %

Tabell 1.1. Nivå og utvikling i totalt folketall samt aldersgruppene 0-17 år 67 år eller eldre siste 10 år (2022 sammenlignet med 2013).

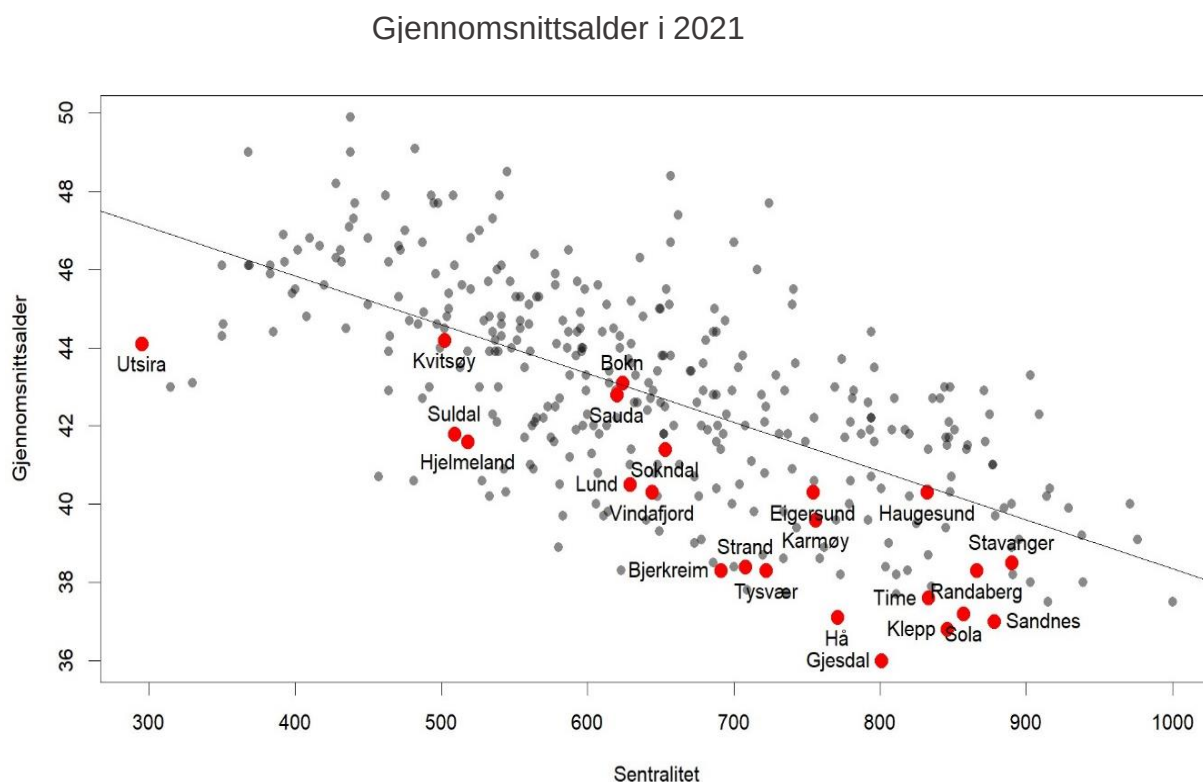

1.3 Aldersfordeling

Det er en tydelig sammenheng mellom flyttemønstre og aldersfordeling. Unge voksne er den gruppen som er klart mest mobile, og der de etablerer seg bidrar både de selv (en stund) og deres barn til å øke andelen (relativt) unge innbyggere. Det blir ikke færre eldre i regionene de flytter til av den grunn, men andelen eldre synker på grunn av tilførselen av unge personer.

I regionene de flytter fra ser vi en omvendt situasjon. De unge drar, og de eldre utgjør dermed en forholdsvis større del av befolkningen. Flyttestrømmene går hovedsakelig i retning av mer sentrale områder, noe som bidrar til at andelen godt voksne og eldre har en tendens til å være høyere i distriktene enn i mer sentrale områder.

Figuren nedenfor illustrerer hvordan dette påvirker alderssammensetningen i kommunene. På den loddrette akse vises gjennomsnittsalder per kommune, mens på den vannrette vises sentralitet. Dette er et mål som forsøker å oppsummere hvor sentralt eller perifert beliggende en kommune er. Lave nivåer regnes som usentrale. I figuren nedenfor er dette tydelig illustrert av Utsira, som etter denne målemetoden er landets minst sentrale kommune.

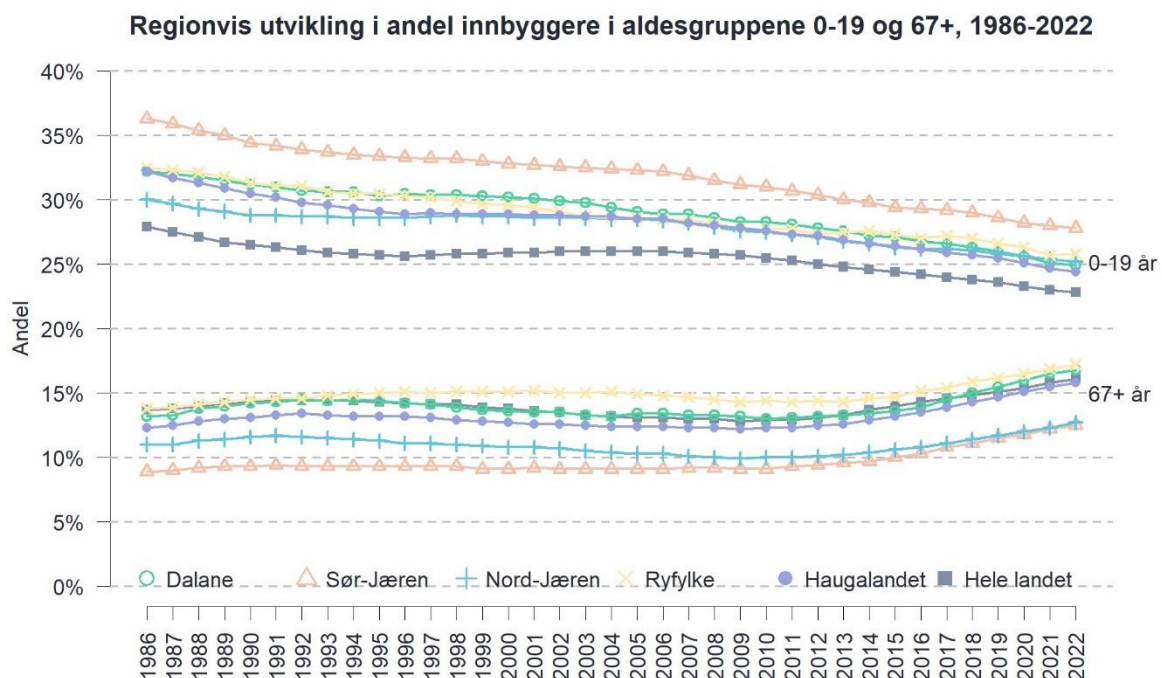

Figur 1.10. Gjennomsnittsalder i 2021 plottet mot sentralitet for alle norske kommuner.

Selv om det er mange kommuner som avviker fra hovedtendensen, så viser figuren over en tydelig tendens til at gjennomsnittsalderen er høyere i mindre sentrale kommuner. Den viser også at nesten alle kommuner i Rogaland har en lavere gjennomsnittsalder enn det sentraliteten skulle tilsi. Målt etter gjennomsnittsalder er Gjesdal den «yngste» kommunen i landet, tett fulgt av Klepp, Sandnes, Hå og Sola. Deretter følger Oslo, som dermed også er fylket med lavest gjennomsnittsalder.

Sammenlignet med resten av landet har nesten alle kommunene i Rogaland en befolkning som er yngre enn det sentraliteten skulle tilsi. Blant de folkerike kommunene på Jæren finner vi flere av landets «yngste» kommuner, noe som bidrar til å gjøre Rogaland til ett av fylkene med lavest gjennomsnittsalder. Blant fylkene i Norge er det bare Oslo som har lavere snittalder enn Rogaland.

Siden 1991 har gjennomsnittsalderen i Rogaland steget fra 36 til 38,4 år, men veksten varierer betydelig innad i fylket. I Time, Gjesdal, Sandnes og Sola har høy innflytting bidratt til at snittalderen har sunket. Andre steder har den steget, mest i Eigersund og Kvitsøy, hvor snittalderen har steget med rundt 10 år. Jevnt over følger endring i snittalder det samme mønsteret som er illustrert i figuren over, at alderen stiger mest i distriktene.

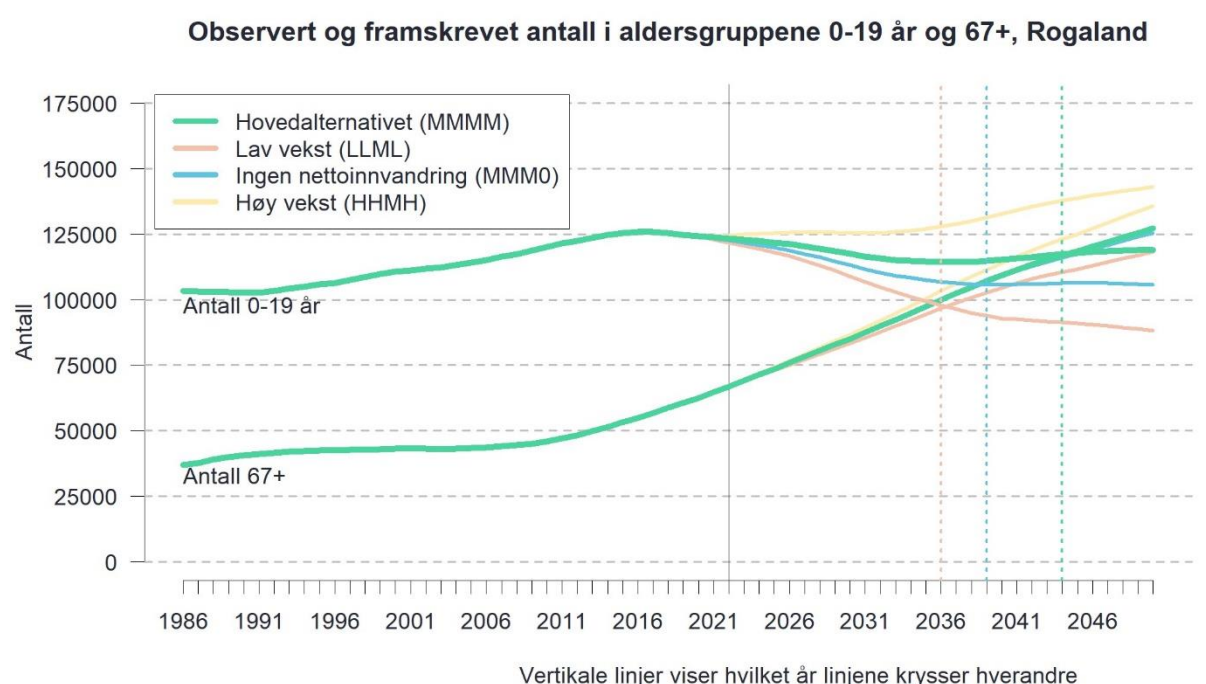

Figur 1.11. Regionvis og nasjonal utvikling i andel innbyggere i aldersgruppene 0-19 og 67 år eller eldre

Hovedbildet som illustreres i figuren over er at andelen i aldersgruppen 0-19 år synker, og andelen som er over 67 stiger. Innad i Rogaland skiller Sør-Jæren seg ut med en høyere andel unge enn de andre regionene, og begge Jær-regionene skiller seg ut med en lavere andel eldre.

Innad i fylket har Sør-Jæren hatt de høyeste andelene i aldersgruppen 0-19 år helt siden tallgrunnlaget startet i 1986. Det meste av denne perioden har Sør-Jæren også hatt de laveste andelene i aldersgruppen 67+, men her har forskjellen til Nord-Jæren forsvunnet de senere årene.

På 80- og 90-tallet var Nord-Jæren den regionen som hadde lavest andel innbyggere i aldersgruppen 0-19 år, men her har forskjellene til Dalane, Ryfylke og Haugalandet blitt minimale.

Figur 1.12. Observert og framskrevet antall i aldersgruppene 0-19 år og 67+, i fire ulike framtidige situasjoner

Figuren over illustrerer det samme som Figur 1.11 for Rogaland totalt sett, men fokuserer på antall i stedet for andel, og tar også med fire varianter av forventet framtidig utvikling². Et påfallende trekk er hvor mye større variasjon det er mellom scenariene i antall unge enn antall eldre. En vesentlig del av grunnen til dette, er variasjoner i hvor mange unge voksne det ventes at etablerer seg i Rogaland, og dermed også hvor deres framtidige barn vokser opp.

² De fire bokstavene i forkortelsene til de ulike framskrivingene viser til antakelser om fruktbarhet, dødelighet, innenlands flytting og inn/utvandring.

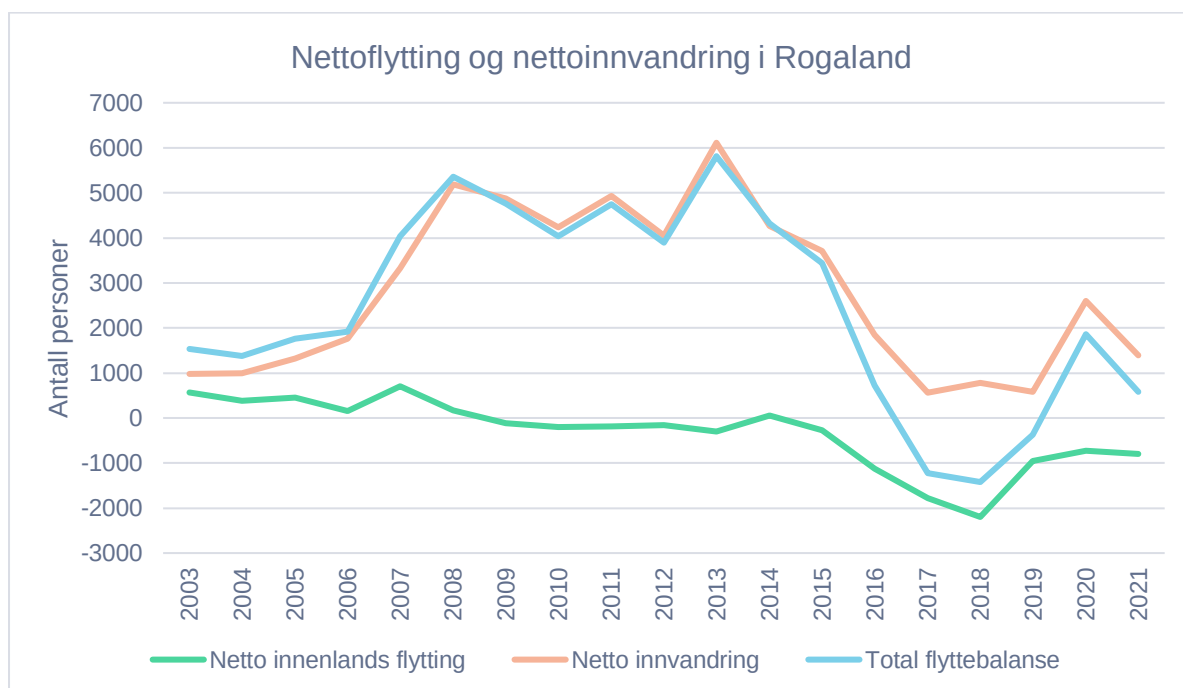
I lav vekst-scenariet forventes en utflating i befolkningsveksten, med en betydelig forskyving mellom aldersgruppene. Her ventes antall over 67 år å overstige antall unge allerede fra 2036, og der antall unge vil nå et lavere nivå enn noe vi har sett siden inngangen til 80-tallet. Det må understrekes at dette er et utpreget pessimistisk scenario, med lav fruktbarhet, lav dødelighet, middels innenlandsk flytting og lav innvandring.

I det andre ytterpunktet, høy vekst-scenariet, forblir antall unge stabilt fram til midten av 2030-tallet, før det begynner å stige. Antall eldre stiger også raskere i dette scenariet. Her ventes det en betydelig befolkningsvekst i fylket, men økningen i antall unge gjør at antall over 67 år ikke innhenter antall under 20 år før etter 2050.

Hovedalternativet, som er det SSB vurderer som mest realistisk, framstiller en situasjon der antall under 20 år faller noe framover mot midten av 2030-tallet, og deretter flater ut. Antall over 67 stiger jevnt framover mot 2050, slik at det fra omtrent 2044 ventes å være flere over 67 år enn under 20 år i Rogaland.

Alternativet uten nettoinnvandring er tilsvarende hovedalternativet, men bidraget fra nettoinnvandring er tatt bort. Dette har minimal betydning for antall eldre, men gir et forventet antall unge som ligger mellom hovedalternativet og lav-vekst-alternativet.

1.4 Flytting

Figur 1.13. Netto innenlands flytting og innvandring til/fra Rogaland

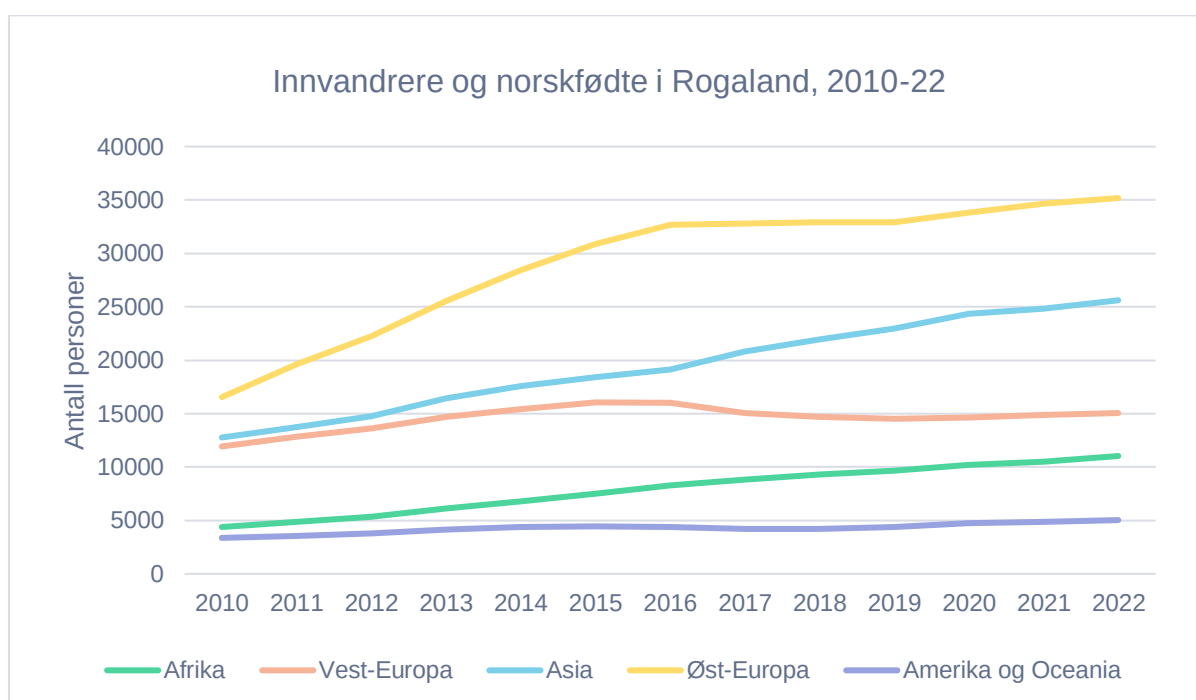
Perioden fra 2003 til inngangen av 2021 startet med noen år med akselererende tilflytting til Rogaland. Hovedtyngden av denne tilflyttingen kom som innvandring, men fram til 2008 hadde vi også en positiv innenlands flyttebalanse. Fra 2008 stabiliserte tilstrømningen seg noe. Jevnt over var det nå litt flere som flyttet fra enn til Rogaland, mens innvandringen holdt seg på et høyt nivå. Et nytt brudd kom etter 2015, i forbindelse med nedturen i oljebransjen. Dette utløste et betydelig fall i innvandringen, samtidig som utflyttingen fra fylket økte, slik at det i perioden 2017-19 totalt sett var flere som flyttet fra enn til Rogaland.

Et usikkerhetsmoment i vurderingen av innenlands flytting er imidlertid hvor mange av innvandrerne som blir i Rogaland, og hvor mange som innvandrer hit og deretter flytter videre til andre deler av landet. I årene siden 2015, særlig i 2015 og -16, ser det ut til at en god del personer med innvandrerbakgrunn har flyttet fra Rogaland til andre deler av landet, og dermed bidratt til både innvandringsstatistikken og utflyttingsstatistikken.

Etter en periode med nedgang begynte pilene å peke oppover igjen, men koronapandemien dukket opp som en ny brems. Ved årsskiftet 2021-22 er det fortsatt usikkert hvor lenge dette kommer til å begrense befolkningsutviklingen.

1.5 Innvandring

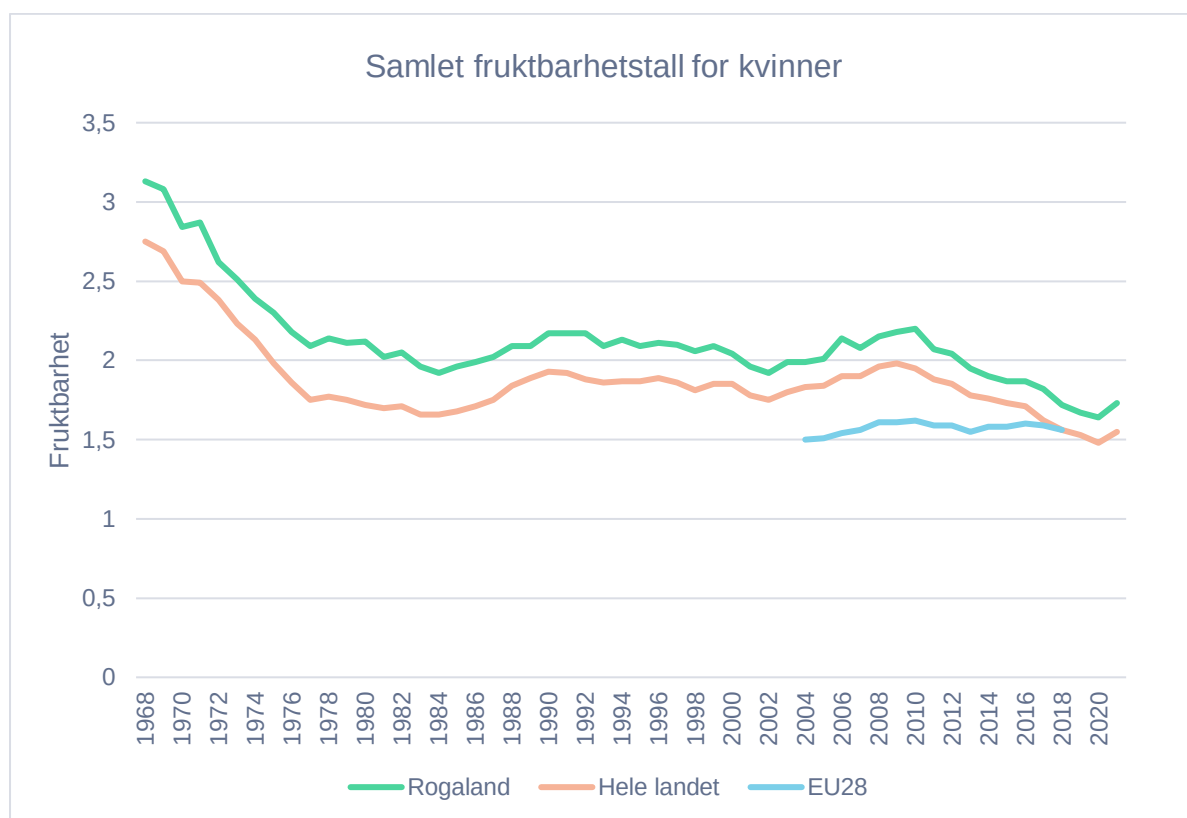
Om en deler Europa i to og ellers sorterer etter verdensdel, er Østeuropeere den største innvandringsgruppen i Rogaland, fulgt av personer med bakgrunn fra Asia og Vest-Europa. En sammenligning av utviklingen for personer med bakgrunn fra Europa på den ene siden og Asia/Afrika på den andre illustrerer indirekte vanlige innvandringsgrunner også. De med bakgrunn fra europeiske land er i stor grad arbeidsinnvandrere, og dermed langt mer konjunkturfølsomme enn de som flykter fra krig og konflikt i Asia og Afrika. Følgelig flatet antall innvandrere fra Europa ut i forbindelse med nedturen i oljebransjen fra 2015, mens kurvene med innvandrere fra Afrika og Asia i liten grad ble påvirket av dette.

Figur 1.14. Utvikling i antall innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn i Rogaland, etter opphavsverdensdel.

1.6 Fruktharhet

Hvor mange barn hver kvinne gjennomsnittlig får har falt kraftig fra over tre på slutten av 60-tallet til godt under to de senere årene. For å opprettholde folketallet uten innvandring må hver kvinne gjennomsnittlig få 2,1 barn. Dette er et nivå vi i Rogaland ikke har vært over siden 2010. Etter å ha vært noenlunde stabilt i flere tiår, har fruktharheten begynt å synke i både Rogaland og landet totalt sett, og vi har nå satt ny bunnrekord hvert år siden 2014 – med unntak av 2021. Norge totalt sett har kommet ned på EU sitt nivå, mens Rogaland fortsatt ligger noe høyere enn dette. Nedgangen til tross, så har fylket landets høyeste fruktharhet. Et spenningsmoment i årene framover, er om 2021 representerer et vendepunkt, eller om nedgangen fortsetter.

Figur 1.15. Samlet fruktharhetstall for kvinner i Rogaland, Norge og EU

Den viktigste grunnen til at fruktharheten synker er at stadig flere utsetter å få barn. Lange utdanningsløp og et ønske om å være etablert i arbeidslivet før en etablerer familie er viktige grunner til dette. Det er også stadig færre som velger å få flere enn to barn.

Norsk Stein på Berakvam. Jelsa, Suldal kommune. Foto: Odd Helge Løyning

2 Klima og miljø

Klimarapporten som ble utgitt av FN i august 2021: behovet for å redusere utslipp av klimagasser og ta nye steg i omstillingen mot lavutslippssamfunnet er mer presserende enn noen gang. Etter flere år med liten eller ingen nedgang ble utslippene i Rogaland redusert med 4,7 prosent fra 2019 til 2020. Her i fylket står industri og petroleumsnæringen for nesten halvparten av utslippene, mens jordbruk, sjøfart og veitrafikk står for hoveddelen av de øvrige utslippene.

Klimaendringene gir direkte utslag i økte naturskader og forsikringsutbetalinger, særlig de siste ti årene. Det er for Rogaland estimert et samlet sikringsbehov mot flom og skred på ca. 3,2 mrd. Storm- og flomhendelser får gjerne mest oppmerksomhet, men det er skader etter nedbør som trenger inn i bygninger, og tilbakeslag i avløp, som de siste ti årene har kostet mest totalt sett. Rogaland er en av de to regionene i landet som er mest utsatt for værrelaterte vannskader. Investeringsbehovet for det kommunale vann- og avløpsnett er estimert til 24 mrd. kr frem mot 2040.

Vi er heldige som har mye godt vann i Rogaland, men det er flere vassdrag med et for dårlig vannmiljø. Rundt 63 prosent av naturlige vannforekomster (inndeling for bekkefelt, elver, innsjøer og kystvann) har god eller svært god økologisk tilstand. Dessverre betyr dette at 37 prosent av naturlige vannforekomster i Rogaland vannregion har moderat eller dårligere økologisk tilstand. Fysiske inngrep, forurensning og klimaendringer påvirker vannet, og krever at vi gjør tiltak.

Sjørretprosjektet Rogaland har gjennomført omfattende tiltak for å bedre leveforholdene til sjørreten i mer enn 46 elver og bekker, som også fører til forbedringer i vannmiljøet generelt i disse bekkene.

Den siste versjonen av Norsk Rødliste for arter viser for Rogaland en økning i antallet truede arter, men også økning i andelen av de vurderte artene som regnes som truede.

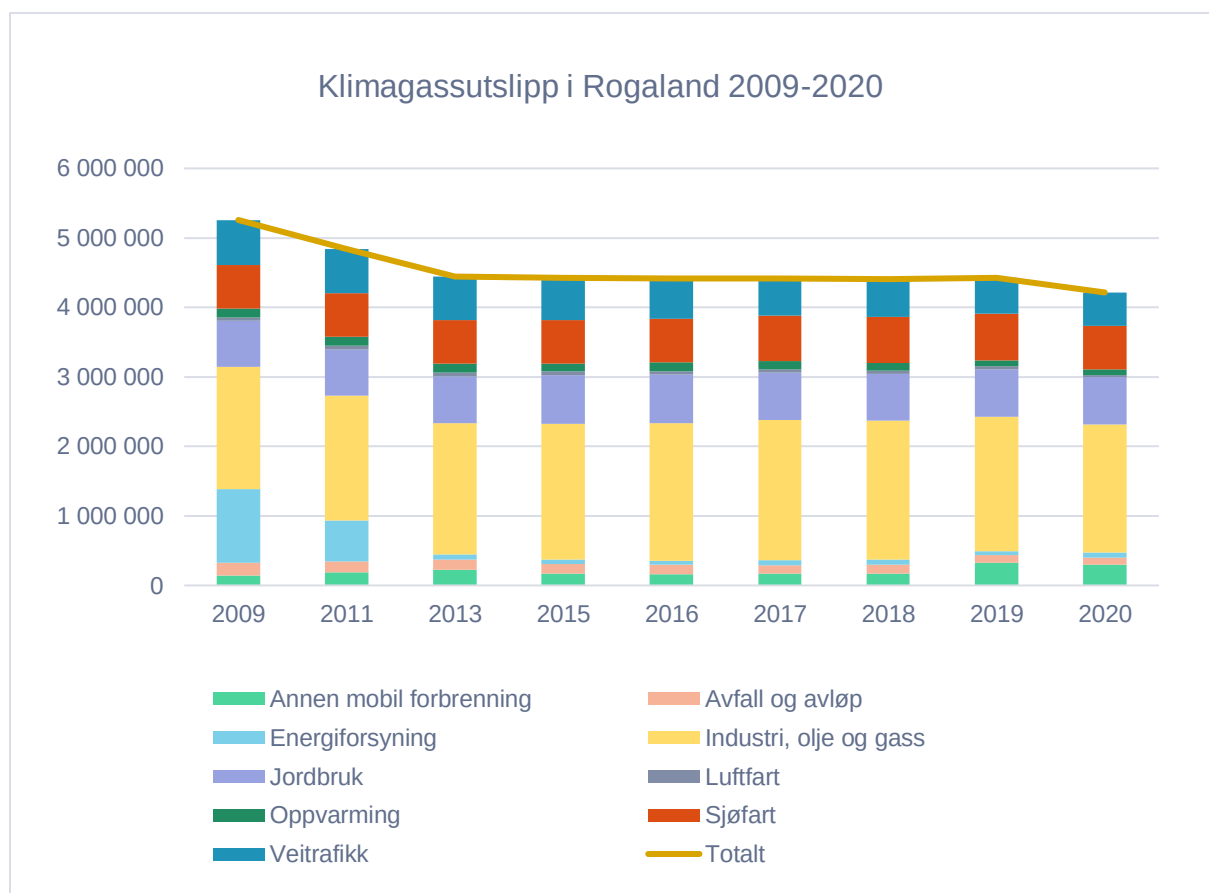
2.1 Stabile utslipp av klimagasser

Etter et vesentlig fall i klimagassutslippene i Rogaland fra 2009-2013 etter at gasskraftverket på Kårstø ble nedlagt, har utslippene vært ganske jevne i årene fra 2013-2020. Industri, olje og gass står for 44 prosent av utslippene i 2020, mens jordbruk, sjøfart og veitransport står for hhv. 16, 15 og 11 prosent hver. De resterende 14 prosentene er delt mellom flere sektorer – se Figur 2.2 for detaljer.

2.1.1 Mest utslipp fra industri, olje og gass

Miljødirektoratet rapporterer hvert år tall for klimagassutslipp fra kommuner og fylkeskommuner. På grunn av to års forsinkelse på tallene, er det seneste tilgjengelige tallmateriale fra 2020. Enkelte sektorer har drastisk redusert sine utslipp som følge av covid-19. Et eksempel på dette er luftfartssektoren.

Fra 2013 har utslippene holdt seg rimelig stabile, med svært små endringer fra år til år frem til og med 2019. De totale klimagassutslippene i 2020 var 5,1 prosent lavere enn i 2013 og 4,7 prosent lavere enn i 2019. Klimagassutslippene i Rogaland fra 2013-2020 fordelt per sektor, kan ses i Figur 2.1.

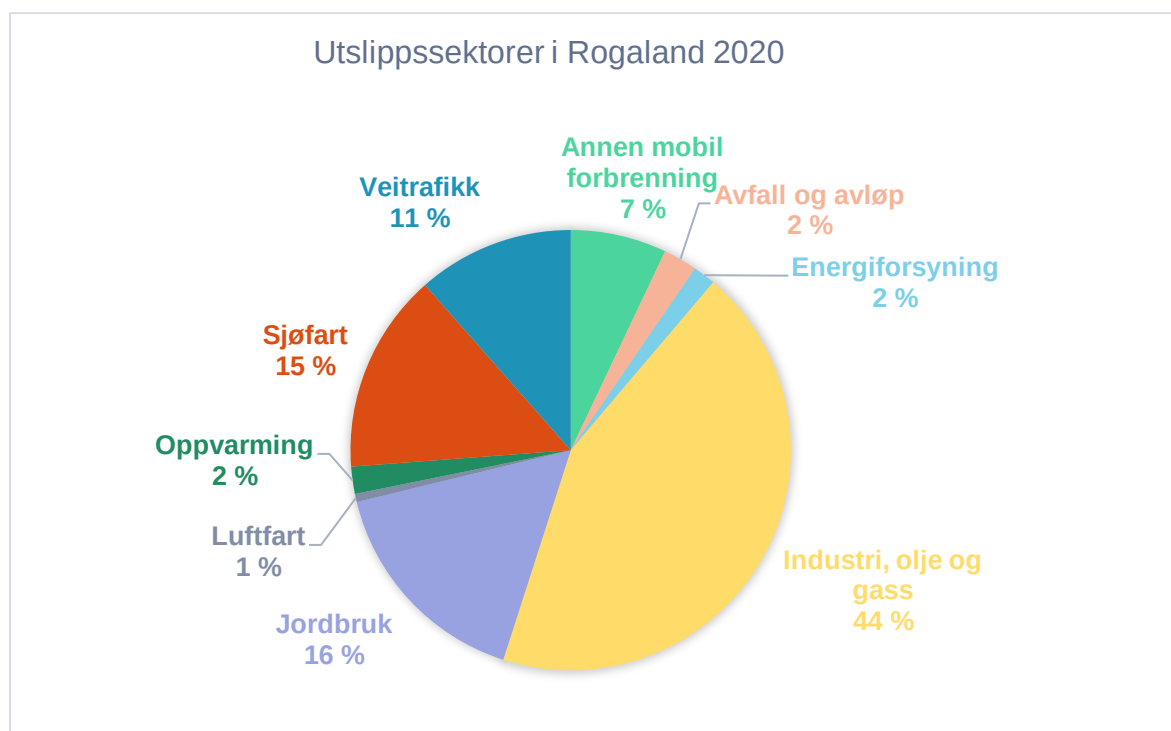
Figur 2.1 Klimagassutslipp i Rogaland 2009-2020. Basert på statistikk fra Miljødirektoratet.no.

Den største utslippssektoren i Rogaland er industri, olje og gass. Dette dekker ikke utslipp på sokkelen, kun utslipp fra landbasert industri og prosessanlegg. Tre store aktører står for størstedelen av utslippene i denne sektoren, og en stor del av utslippene skyldes bruken av fossil gass og kull.

Rogaland er et jordbruksfylke, og jordbruk står for 16 prosent av de totale utslippene i 2020. Utslippene i jordbrukssektoren stammer fra utslipp av metan og lystgass fra husdyrhold, gjødsling og dyrkning av jord.

Sjøfart og veitrafikk er også to store utslippssektorer, som står for henholdsvis 15 prosent og 11 prosent av klimagassutslippene i 2020. Utslipp fra ferjer og båter til person- og biltrafikk sto for 25 prosent av utslippene fra sjøfart i 2020, og utgjorde dermed den største utslippssektoren innenfor sjøfart.

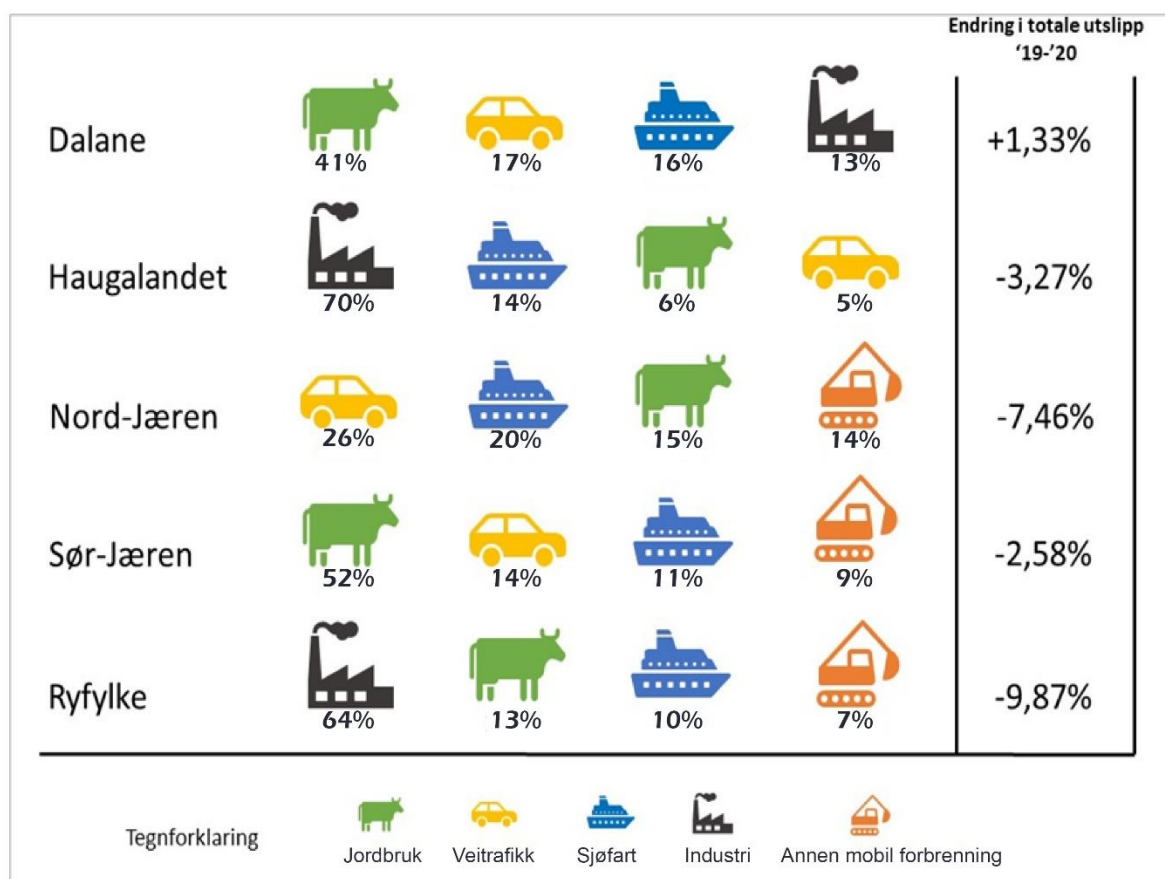
Det har vært en nedgang i utslipp fra veitrafikk på 22 prosent fra 2013-2020, som i stor grad kan tilskrives en nedgang i utslippene fra personbiltrafikk. Personbiler står likevel fortsatt for størstedelen av utslippene i sektoren, og utgjorde i 2020, 57 prosent av utslippene innenfor veitrafikk. En samlet oversikt over utslippssektorene ses i Figur 2.2.

Figur 2.2 Utslippssektorer i Rogaland i 2020. Basert på statistikk fra Miljødirektoratet.no.

Klimagassutslippene er rapportert etter hvor de geografisk finner sted. På grunn av sin lange kyststrekning og fjorder, og vesentlige jordbruksområder og -aktivitet, er det derfor naturlig at klimagassutslippene fra disse sektorene fyller mer enn i andre områder uten kyststrekning og jordbruk. Det samme gjelder industri, hvor utslipp i Rogaland er relatert til storindustri som ikke kun forsyner Rogaland med produkter og tjenester. Klimagassutslippene i Rogaland utgjorde 11,7 prosent av de nasjonale utslippene fra Fastlands-Norge.

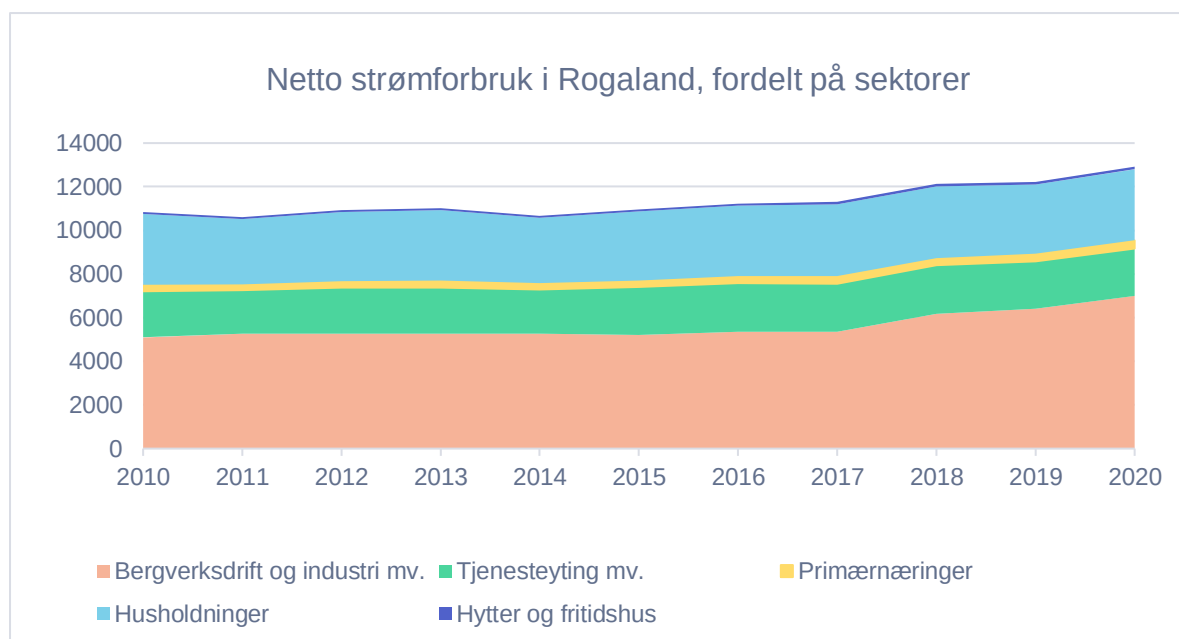
Klimagassutslipp varierer mellom de forskjellige regionene i Rogaland. De største utslippssektorene fordelt per region, er illustrert i. Det er fem sektorer som står for de største utslippene i regionene: industri, jordbruk, sjøfart, veitrafikk og annen mobil forbrenning. Utslipp fra industrien utgjør størstedelen av de totale utslippene på Haugalandet og i Ryfylke, da de tre største utslippsgivende industriaktørene i Rogaland ligger i disse regionene. I Dalane og på Sør-Jæren står jordbruk for den største utslippsandelen. I byområdene på Nord-Jæren er det veitrafikk som er den største utslippssektoren. I Ryfylke og på Nord-Jæren er det en vesentlig nedgang i klimagassutslipp fra 2019-2020, mens Dalane er den eneste regionen med en svak økning i klimagassutslipp.

Figur 2.3 Største klimagassutslippssektorer i Rogaland fordelt på regioner. Basert på statistikk fra Miljødirektoratet.no.

2.1.2 Stigende forbruk av strøm

Nettoforbruket av elektrisk kraft i Rogaland fordelt per sektor finnes i Figur 2.4. Forbruket av elektrisk kraft i Rogaland har vært stigende fra 2010-2020, med årsvariasjoner som til dels kan skyldes forskjeller i gjennomsnittstemperatur og oppvarmingsbehov fra år til år. I 2020 var kraftforbruket 12 919 GWh, noe som er 19 prosent høyere enn i 2010. Den sektoren som står for den største økningen i kraftforbruk fra 2010-2020 er bergverksdrift og industri, som sto for 91 prosent av økningen. Størstedelen av økningen i denne sektoren har kommet fra 2017-2020.

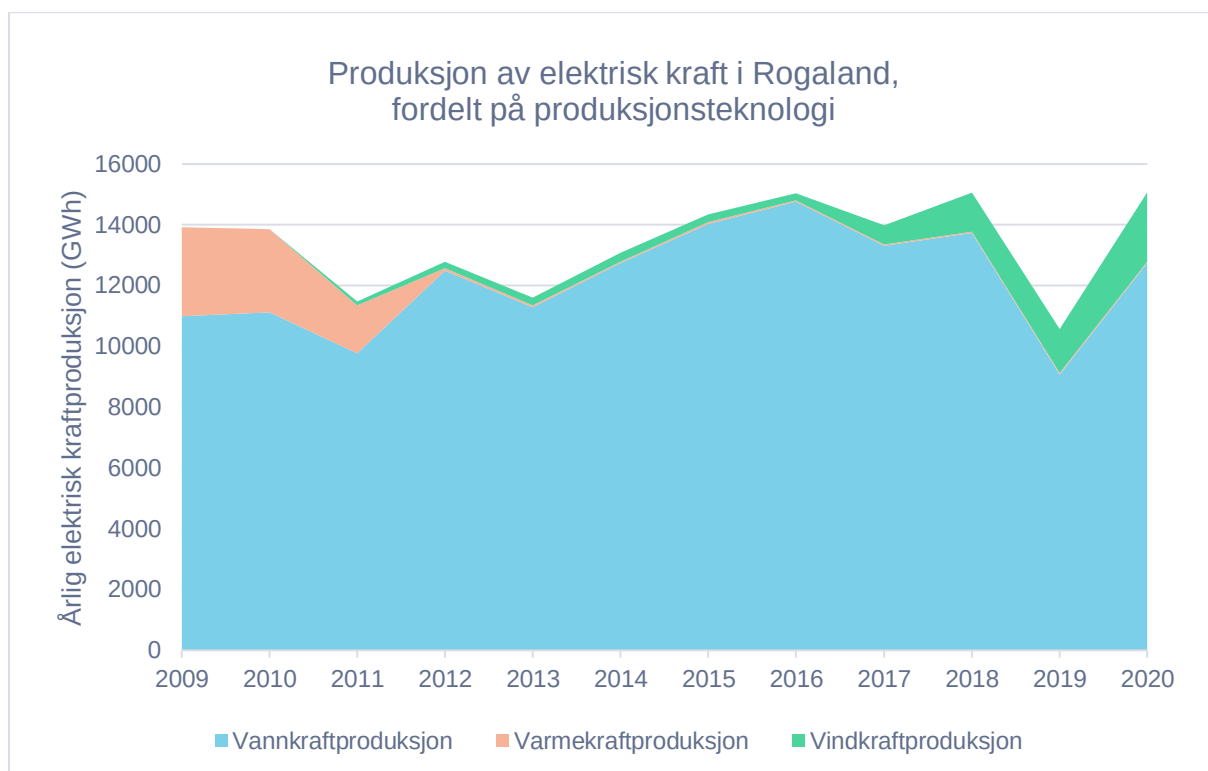

Figur 2.4 Nettoforbruk av elektrisk kraft i Rogaland, fordelt på sektorer. Basert på statistikk fra SSB kildetabell 10314.

2.1.3 Kraft- og fjernvarmeproduksjon

Kraftproduksjonen i Rogaland består hovedsakelig av vann-, og vindkraft, samt noe varmekraft. Den årlige produksjonen fordelt på de tre kildene er vist i Figur 2.5. I Rogaland produseres det tradisjonelt sett mer elektrisk kraft enn det forbrukes. Siden 2010 har det i alle år, unntatt 2019, blitt produsert mer kraft enn det ble forbrukt. Produksjonen av elektrisk kraft i Rogaland i 2020 tilsvarte 116,6 prosent av forbruket.

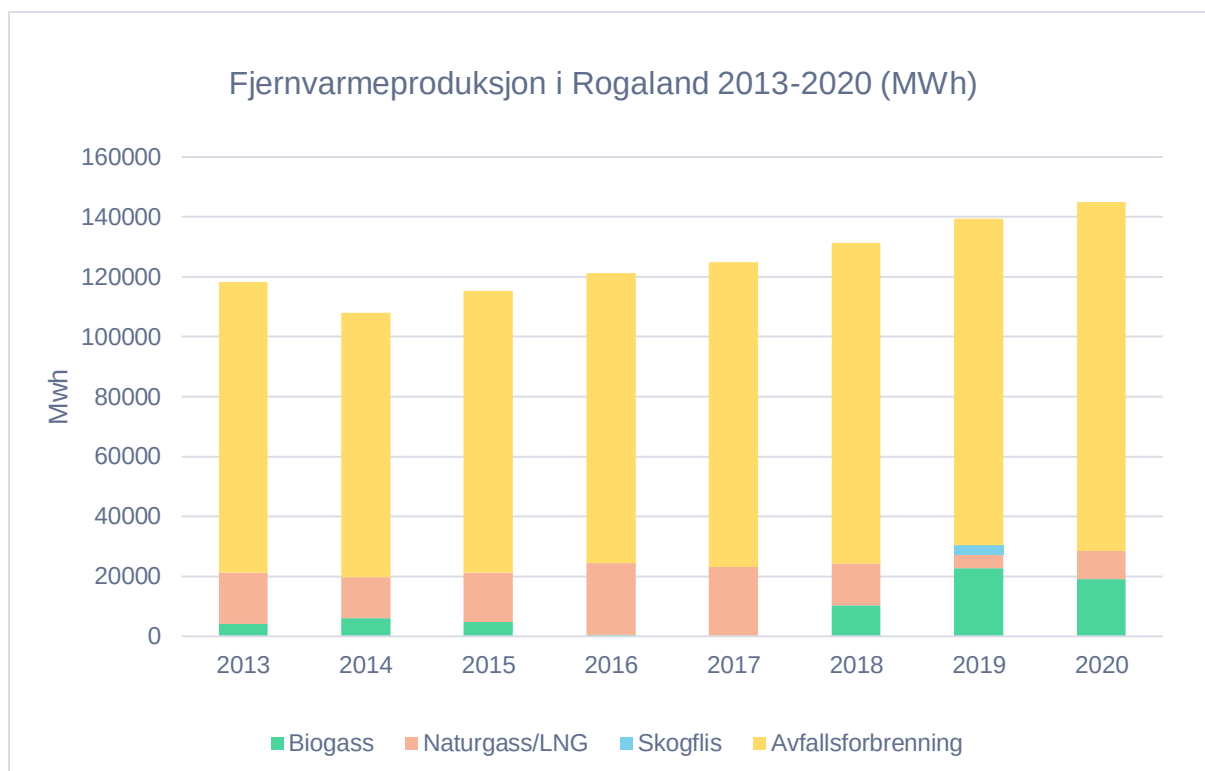
Varmekraftproduksjon har bortimot forsvunnet etter nedleggingen av gasskraftverket på Kårstø i 2014. Vindkraftproduksjonen har hovedsakelig hatt en økende produksjonsandel helt siden inntreden i statistikken i 2011, og med en stor økning fra 2017-2020.

Figur 2.5 Produksjon av elektrisk kraft i Rogaland, fordelt på produksjonsteknologi. Basert på statistikk fra SSB kildetabell 08308.

Det ble produsert 144 925 GWh fjernvarme i Rogaland i 2020. Dette er en økning på 4 prosent fra 2019. Fjernvarmeproduksjonen fra 2013-2020 fordelt på kilder ses i Figur 2.6. Det har vært en jevn stigning i produksjon av fjernvarme fra 2015-2020, som har en sammenheng med utvidelse av fjernvarmeområdene og tilslutning av flere fjernvarmekunder. Fjernvarme finnes i 2020 i kommunene Stavanger, Sandnes og Sola.

Fjernvarmeproduksjonen i Rogaland er i høy grad basert på avfallsforbrenning fra energigjenvinningsanlegget på Forus, og dette sto for 80 prosent av fjernvarmeproduksjonen i 2020. I årene mellom 2013 og 2017 sto naturgass/LNG for en stor del av den resterende fjernvarmeleveransen, men dette har i 2018-2020 i større grad blitt erstattet med biogass. Andelen naturgass har økt i 2020 sett opp mot 2019, hovedsakelig i fjernvarmeområdet Risavika.

Figur 2.6 Netto fjernvarmeproduksjon i Rogaland 2013-2020. Basert på statistikk fra Fjernkontrollen.no.

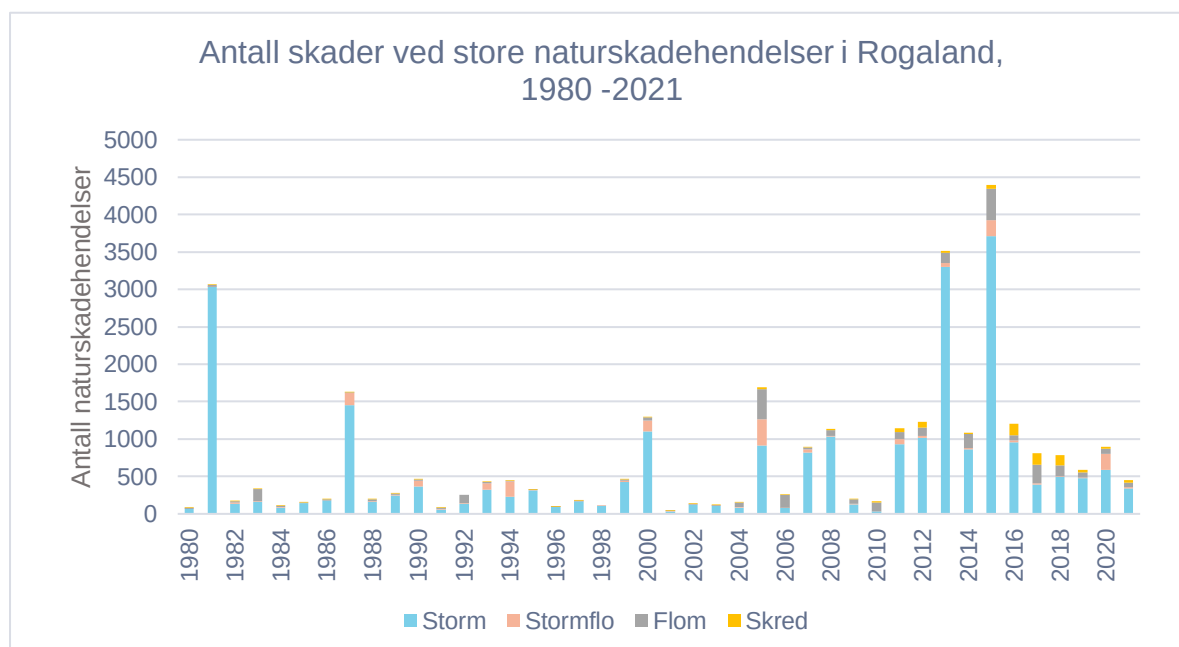
2.2 Tilpasning av samfunnet til et mer ekstremt klima

Klimaendringene fører til endringer i klimaforhold lokalt og bidrar til at værhendelser som i dag er sjeldne og ekstreme, må forventes å opptre hyppigere i fremtiden. I Rogaland må vi ta hensyn til økt sannsynlighet for kraftig nedbør (overvann), regnflom, stormflo, og jord-, flom- og sørpeskred. Disse endringene kan bidra til at områder som tidligere har vært ansett som tilstrekkelig sikre for bebyggelse, ikke lenger innfrir kravene til sikkerhet i plan- og bygningsloven og i byggt teknisk forskrift.

2.2.1 Antallet naturskadehendelser øker

Naturskade i lovens forstand er skade på ting som direkte skyldes skred, storm, flom, stormflo, jordskjelv eller vulkanutbrudd. Som følge av klimaendringene kan vi forvente en økning i naturskadehendelser i regionen.

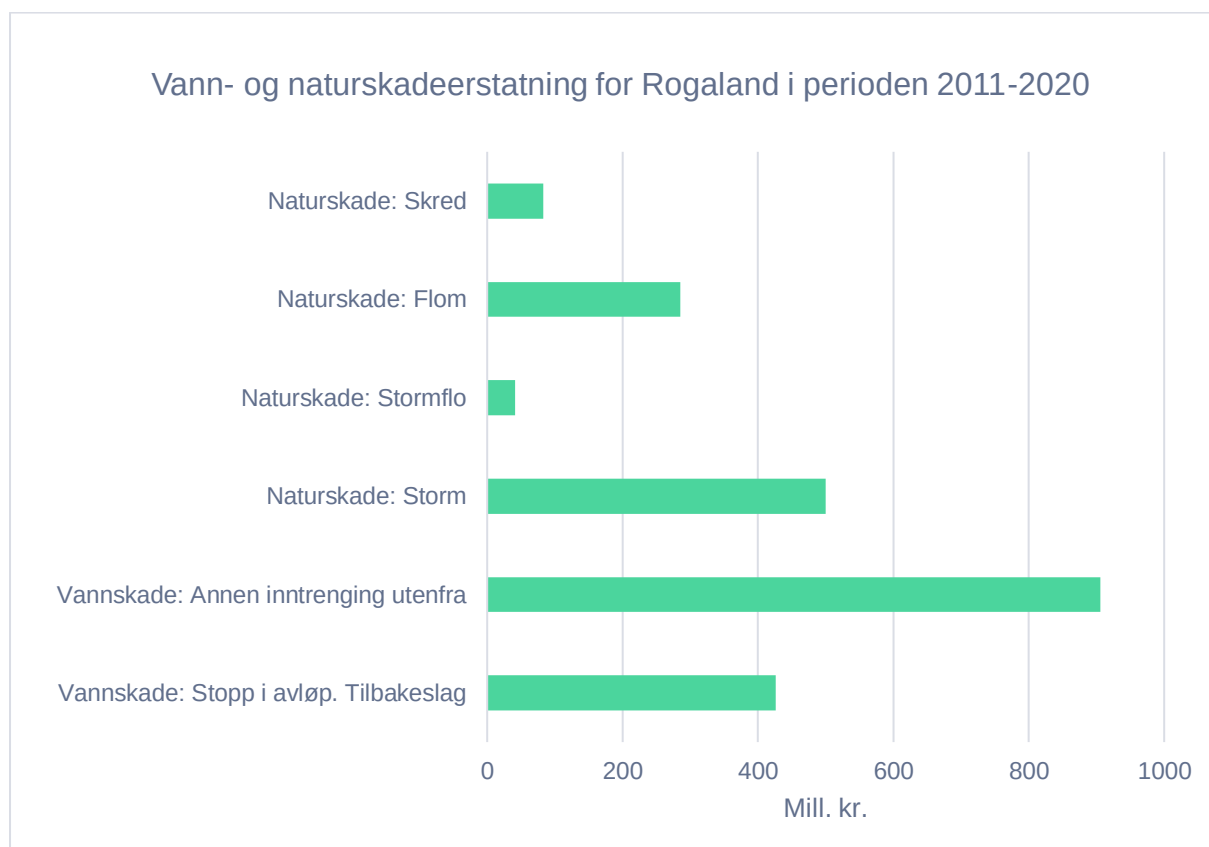
NVE har i 2021 for første gang fått samlet oversikt over sikringsbehov mot flom og skred for eksisterende bebyggelse i Norge, og regnet på hva det vil koste å sikre bebyggelsen. Selv om det er betydelig usikkerhet rundt tallene, bør tallene gi gode indikasjoner på sikringsbehovet. For hele Norge vil det koste rundt 85 milliarder kroner om alle bygg som er utsatt for skred i bratt terreng, flom, erosjon og kvikkleireskred skal sikres. Tall for Rogaland er 3,2 mrd. kr, fordelt på 1,8 mrd. kr pga. flom (5.426 utsatte bygg) og 1,4 mrd. kr. pga. skred (2.919 utsatte bygg). Rogaland er sammen med Oslo de to fylkene med lavest kostnadsestimat. (Kilde: NVE-rapport nr. 21/2021).

Figur 2.7 viser innrapporterte skader til forsikringsbransjen etter store naturskadehendelser (flom, stormflo, storm og skred).

2.2.2 Vannskader koster mest

De direkte naturskadene storm og flom får gjerne mye oppmerksomhet i media, men det er skader etter nedbør som trenger inn i bygninger, og tilbakeslag i avløp, som de siste ti årene har kostet mest totalt. Rogaland er sammen med Oslo og Akershus, de to regionene som er mest utsatt for værrelaterte vannskader. Dette har sammenheng med høy befolkningstetthet, og at kommunene i Rogaland og Akershus har lengst avløpsnett (se mer om status for avløpsnett nedenfor).

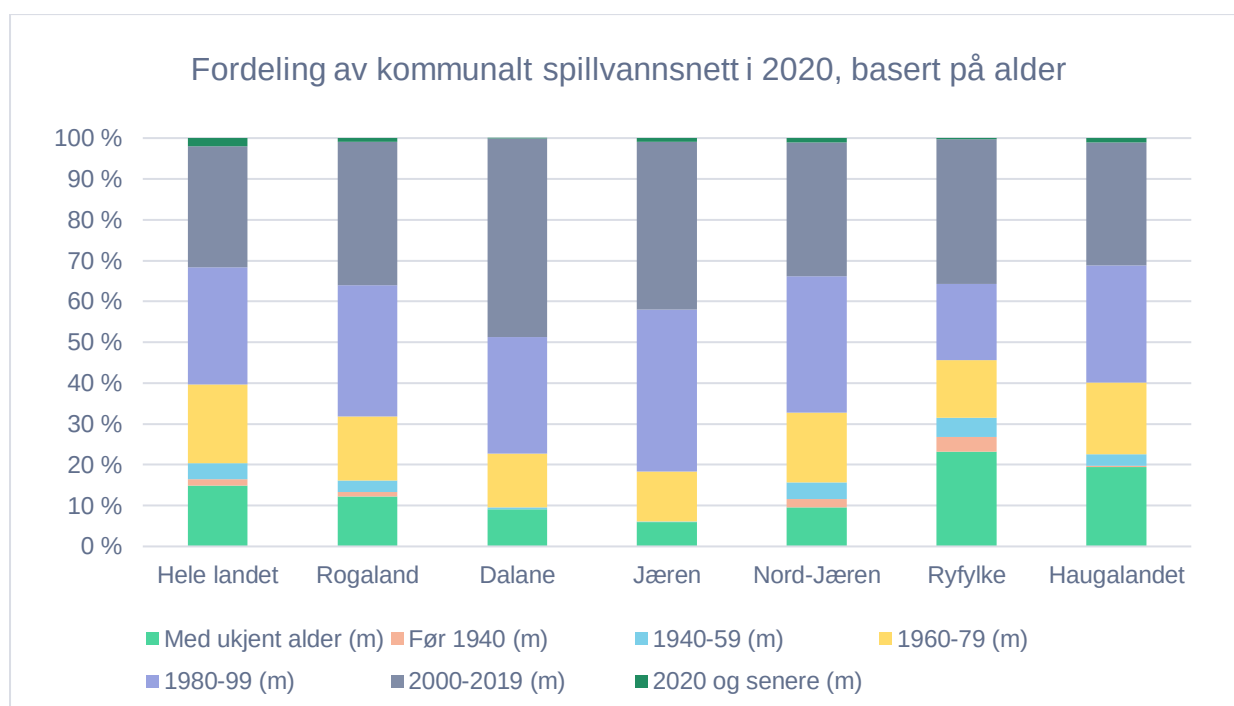
Figur 2.7: Sammenligning av erstatningsbeløp for værrelaterte vannskader på bygninger og naturskader i Rogaland i perioden 2011-2020. *Annen vanninntrengning utenfra*, dvs. vanninntrengning gjennom grunnmur, yttertak, yttervegger o.l. *Stopp i avløp/tilbakeslag*, dvs. oversvømmelse i bygningen fordi vann trenger inn gjennom avløpsnettets eller pga. tett sluk, vannlås eller sanitærutstyr. Kilde: Finans Norge.

2.2.3 Klimaendringer forsterker investeringsbehovet for kommunalt avløpsnett

Utfordringene med vannskader og tilbakeslag av avløpsvann i bygninger, som følge av intense nedbørsituasjoner, er allerede store. Klimaendringene forsterker behovet for å fornye eksisterende anlegg. Befolkningsvekst, skjerpede myndighetskrav, klimatilpasning og overvann, styrket sikkerhet samt økt fornyelsestakt på ledningsnettets, er alle utfordringer som driver frem behovet for investeringer.

Norsk Vann har i 2021 fått utredet investeringsbehovet for ledningsnett til vann – og avløp. Investeringsbehovet i Rogaland for drikkevannsnettet er estimert til 11 mrd. kroner, og 14. mrd. kroner for avløpsnettets frem mot 2040 for å sikre innbyggerne nok rent drikkevann og forsvarlig rensing av avløpsvann. (Kilde: Norsk Vann-rapport 259/2021 «Kommunalt investeringsbehov for vann og avløp 2021-2040»).

I Rogaland er ca. 32 prosent av spillvannsnettet mer enn 50 år gammelt eller har ukjent alder, mens tilsvarende for hele landet er 40 prosent, se figur under. Vann- og avløpsnett har begrenset levetid, og det er behov for en høyere fornyelsesgrad av ledningsnett enn dagens nivå for å unngå at regningen sendes til kommende generasjoner. For hele landet ligger fornyelsen gjennom siste treårsperiode (2018-2020) på 0,69 prosent i gjennomsnitt per år, mens gjennomsnittlig fornyelse for kommunene i Rogaland ligger noe høyere på 0,78 prosent. Variasjonen i fornyelsesandelen mellom kommunene i Rogaland er likevel stor, og varierer mellom 0 og 3 prosent. (Kilde: ssb.no, kommunalt avløp).

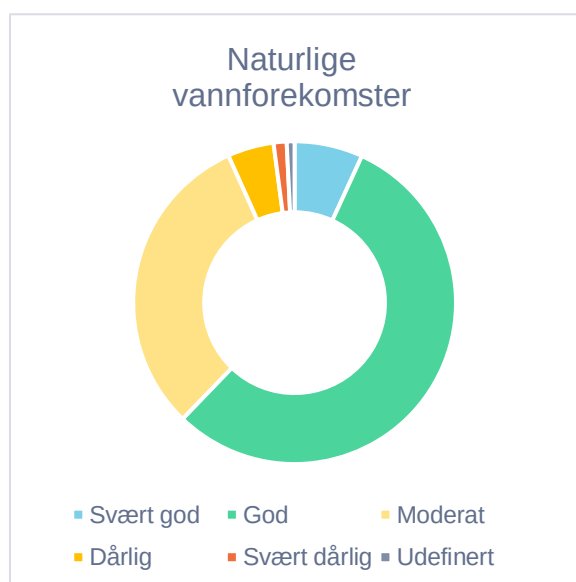

Figur 2.8: Figuren viser aldersfordeling i andel av det kommunale spillvannsnettet (som omfatter både vann- og avløpsledninger) i de fem regionene i Rogaland, sammenlignet med gjennomsnittet i Rogaland og hele Norge. Dalane og Jæren har det yngste ledningsnett. Kilde: SSB, kommunalt avløp.

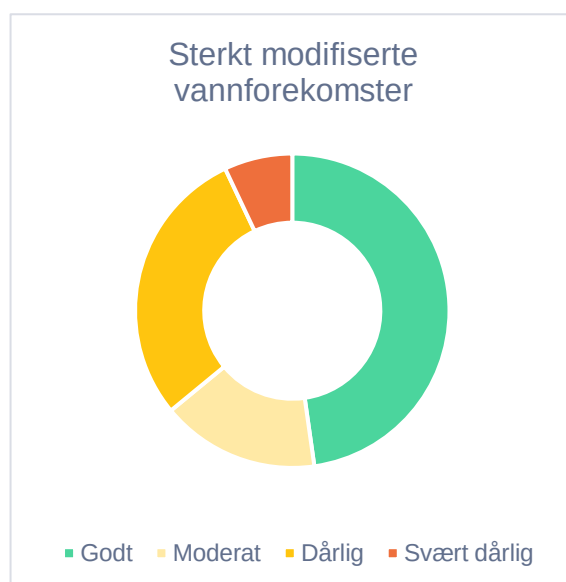
2.3 Naturmiljø

2.3.1 Miljøtilstanden i vassdrag i Rogaland

Vannkvalitet og vannmiljø er i mange av vassdragene i Rogaland ikke god nok. Figur ... viser at 62,7 prosent av naturlige vannforekomster (inndeling for bekkefelt, elver, innsjøer og kystvann) har god eller svært god økologisk tilstand. Dessverre viser figuren også at 37 prosent av naturlige vannforekomster i Rogaland vannregion har moderat eller dårligere økologisk tilstand. Som hovedregel har disse behov for tiltak for å nå miljømålet om minimum god miljøtilstand. Det er mange ulike aktiviteter som kan påvirke miljøtilstanden til vannforekomstene. Det er derfor være behov for å se større områder i sammenheng når tiltak prioriteres.

	Antall	Prosent
Svært god	105	6,9%
God	848	55,4%
Moderat	476	31,1%
Dårlig	71	4,6%
Svært Dårlig	20	1,3%
Udefinert	12	0,8%

	Antall	Prosent
Godt	170	47,8%
Moderat	58	16,3%
Dårlig	103	28,9%
Svært dårlig	25	7%

Figur 2.9. Prosentfordeling av økologisk miljøtilstand for naturlige vannforekomster i Rogaland vannregion. T.h. Viser prosentfordeling av økologisk tilstand i sterkt modifiserte vannforekomster i Rogaland vannregion. Kilde [www.vannnett](http://www.vannnett.no) 14.10.2021.

Sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) er sjø, vann og vassdrag der vannføring er endret, eller der det er gjort andre fysiske inngrep. I en SMVF kan en god økologisk tilstand ikke oppnås uten at det går ut over aktiviteten som utløste modifikasjonen.

Figur 2.9 viser at 47,8 prosent av SMVF'ene har godt økologisk potensial og 52,2 av SMVF'ene har moderat eller dårligere tilstand i forhold til økologisk potensial.

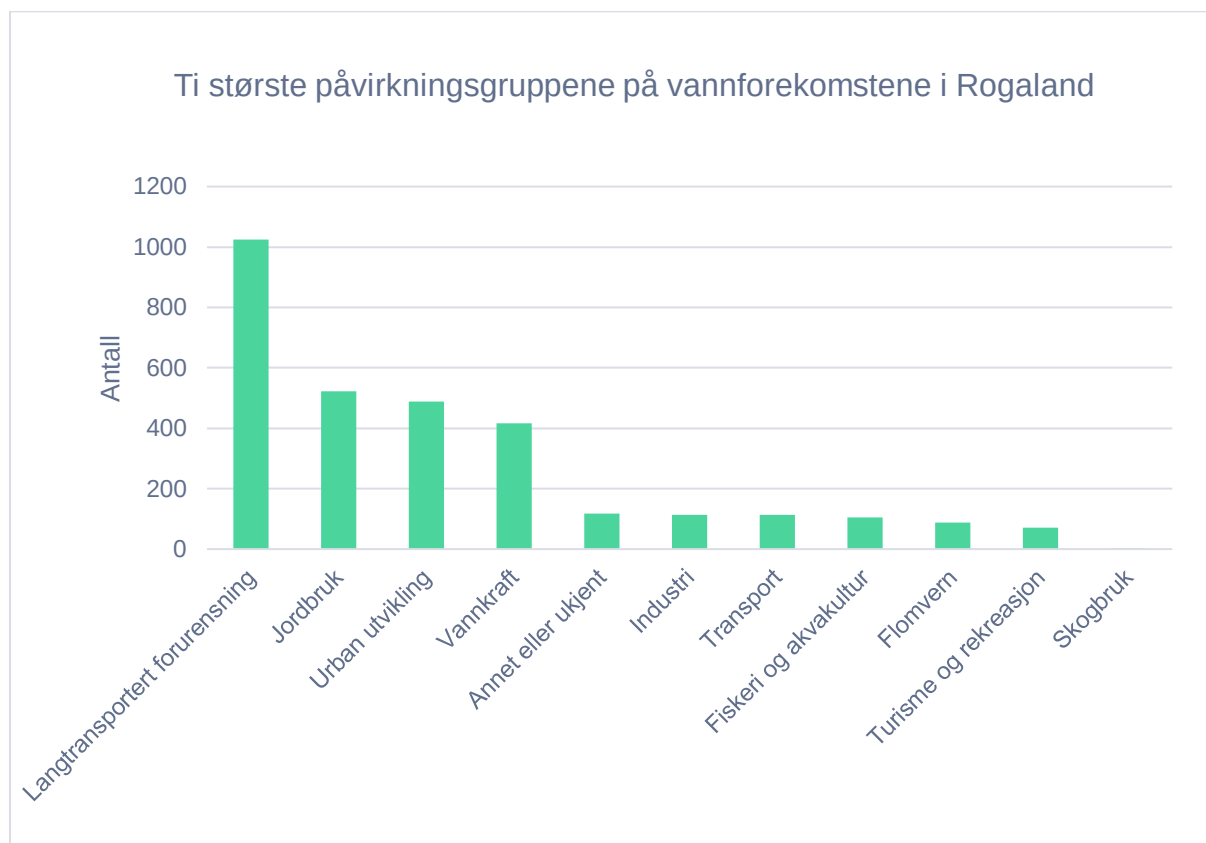
2.3.2 Hovedutfordringer og de største påvirkningene på vannmiljøet

Det framkommer av [regionalplanen for vannforvaltning 2022-2027](#), at beliggenheten til vannforekomster i Rogaland har mye å si for påvirkningsbildet. Tabell 2.1 viser at jordbruk er den største påvirkningen i Jæren og Haugaland vannområde. Vannkraft er den største påvirkningen i Ryfylke, mens det i Dalane er langtransportert forurensning (sur nedbør) som er størst.

	1	2	3	4	5
Jæren	Jordbruk	Avløpsvann	Urban utvikling	Langtransportert forurensning	Vannkraft
Dalane	Langtransportert forurensning	Vannkraft	Industri	Jordbruk	Avløpsvann
Ryfylke	Vannkraft	Langtransportert forurensning	Jordbruk	Fiskeri og akvakultur	Flomvern
Haugalandet	Jordbruk	Avløpsvann	Urban utvikling	Langtransportert forurensning	Industri

Tabell 2.1. Fordeling av de fem største påvirkningsgruppene med påvirkningsgrad, fordelt på vannområdene i Rogaland vannregion. Rødfarge viser påvirkning i mer enn 10 prosent av vannforekomstene, oransje står for påvirkning i 5 prosent og 10 prosent av forekomstene, og gul er for påvirkninger i mindre enn 5 prosent av vannforekomstene. Kilde www.vann-nett.no 16.01.2022.

Figuren nedenfor viser at sur nedbør fremdeles er den påvirkningen som har negativ innflytelse på flest vannforekomster. Jordbruk, urbanutvikling (arealendringer i urbane områder) og vannkraft påvirker også et stort antall vannforekomster.

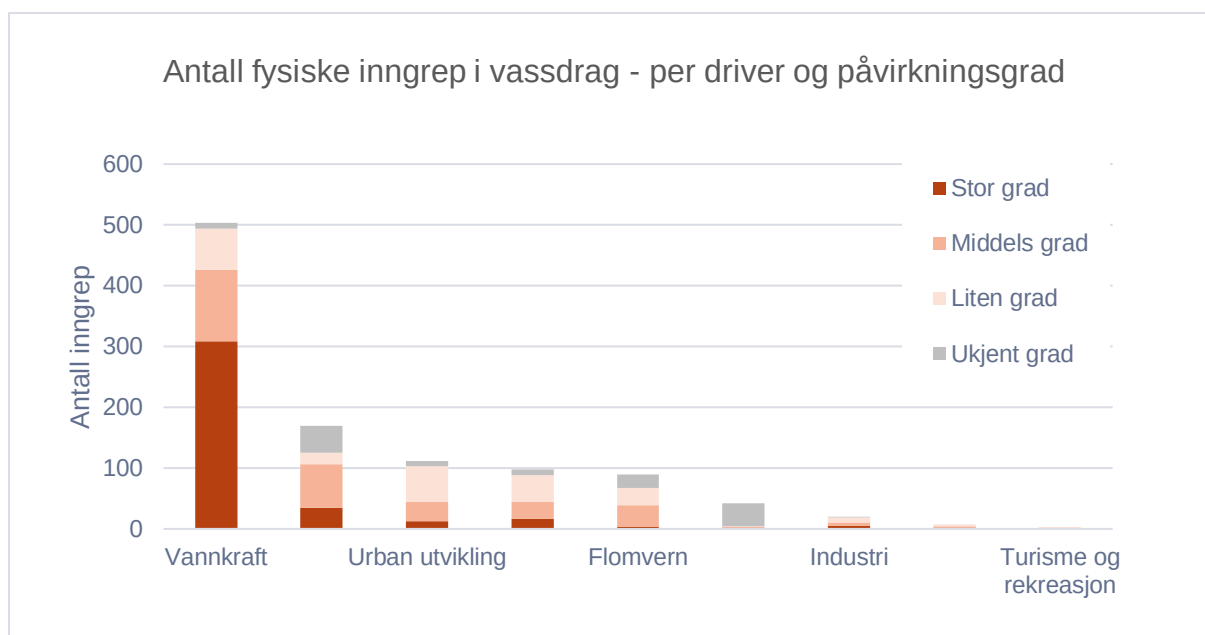

Figur 2.10 viser de ti største påvirkningsgruppene på vannforekomstene i Rogaland vannregion fordelt på antall påvirkede vannforekomster. Kilde www.vann-nett.no 16.10.2021.

2.3.3 Fysiske inngrep i vassdrag

Fysiske inngrep i vassdrag stammer fra mange ulike sektorer og aktiviteter. Slike inngrep kan gi betydelig negativ påvirkning på vannøkologien. Ved redusert vannføring og/eller utretting av bekker- og elveløp forringes som oftest leveområdene for fisk, bunndyr og vannlevendeplanter mv. Elvene mister noe av sin dynamikk og elvenes naturlige evne til å redusere flom kan også forsvinne.

Figur 2.11 viser antall fysiske inngrep i vassdrag i Rogaland fordelt på påvirkning og vurdering av påvirkningsgrad. Vannkraftregulering er den største fysiske påvirkningen for vannet vårt, men landbruk (kanalisering og bekkelukking), urban utvikling, vegbygging og flomsikringstiltak påvirker også et stort antall vannforekomster negativt.

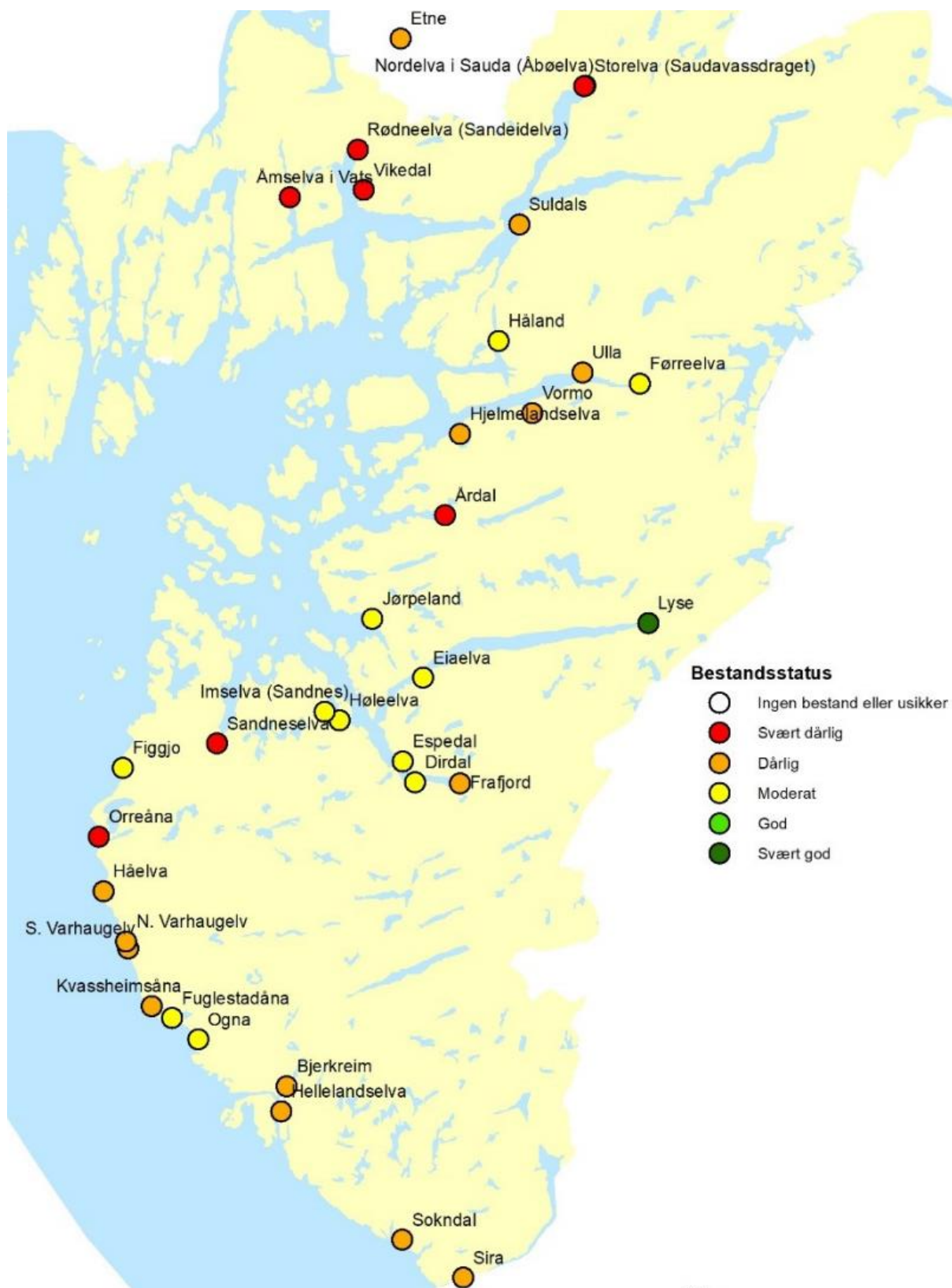

Figur 2.11. Registrerte påvirkninger fra ulike fysiske inngrep i vassdrag – sortert på påvirkningsgruppe og påvirkningsgrad. Kilde www.vann-nett.no 15.11.2021.

2.3.4 Utfordringer og tiltak for sjørreten i Rogaland

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning sin [Temarapport nr. 7, Klassifisering av tilstanden til 430 norske sjørretbestander](#), beskriver utfordringene for sjørretet i Rogaland slik;

«Med unntak av en bestand i svært god tilstand var mange av sjørretbestandene i Rogaland i dårlig tilstand. Bestandene var i stor grad negativt påvirket av menneskelig aktivitet. Rogaland var fylket med størst andel sjørretbestander i svært dårlig tilstand (22 prosent). For øvrig var det ingen bestander i klassen god, 34 prosent i moderat tilstand og 41 prosent i dårlig tilstand. Rogaland hadde nest høyeste gjennomsnittlige påvirkning av menneskelig aktivitet, etter Agder. Lakselus, landbruk, og kraftreguleringer var de største påvirkningene på sjørreten i Rogaland, både i form av antall påvirkede bestander, og ut fra hvor stor negativ effekt hver påvirkning ble vurdert til å ha på bestandsstørrelsene. Det var også 11 vassdrag påvirket av forsuring.»

Figur 2.12. Bestandsstatus for sjørørret i de vurderte elvene i Rogaland. Kilde: Temarapport nr. 7, Klassifisering av tilstanden til 430 norske sjørørretbestander.

Kartet over viser de 32 elvene som er vurdert, og at de fleste bestandene er i moderat til svært dårlig tilstand. Figuren under viser at lakselus oppgis å gi negativ påvirkning i nesten alle elvene. Jordbruk, vannkraft og ulike arealinngrep gir negativ påvirkning i mange av elvene.

Figur 2.13. Antall påvirkede sjørretbestander fordelt på ulike påvirkninger for de 32 vurderte elvene i Rogaland. Det kan være flere påvirkninger per elv. Kilde: Temarapport nr. 7, Klassifisering av tilstanden til 430 norske sjørretbestander.

2.3.5 Sjørretprosjektet Rogaland

I Rogaland er det mange flere elver og bekker enn de 32, som er vurdert av Vitenskapsrådet for lakseforvaltning i Temarapport nr. 7.

Sjørretprosjektet Rogaland er et samarbeid mellom kommunene, vannområdene i Rogaland vannregion, Statsforvalteren i Rogaland, Norges jeger- og fiskerforbund Rogaland, og Rogaland fylkeskommune. Gjennom sjørretprosjektet kartlegges mer enn 700 elver og bekker, og det vurderes å gjennomføre tiltak der det er dokumenterte behov.

Sjørretprosjektet Rogaland har i 2020 og 2021 gjennomført omfattende tiltak for å bedre leveforholdene til sjørreten i mer enn 46 elver og bekker. Tabell 2.2 gir oversikt over de viktigste typene av tiltak og omfanget av tiltakene. Samlet er det foretatt restaurering av 6295 meter bekke- eller elvestrekning for å bedre gyte- og oppvekstforholdene for sjørret.

Miljødirektoratet har bidratt med hovedfinansieringen, men også Statsforvalteren i Rogaland og Rogaland fylkeskommune har bidratt med finansiering. Det er i 2020 og 2021 investert mellom 3,5 og 4 millioner kroner til å bedre leveforholdene til sjørret i Rogaland. Det er estimert at antall dugnadstimer, fortrinnsvis i regi av Rogaland jeger- og fiskerforening er minst 2300 timer.

Foto: Odd Helge Løvning

Flomsikring i Moisa 2021. Moi, Lund kommune

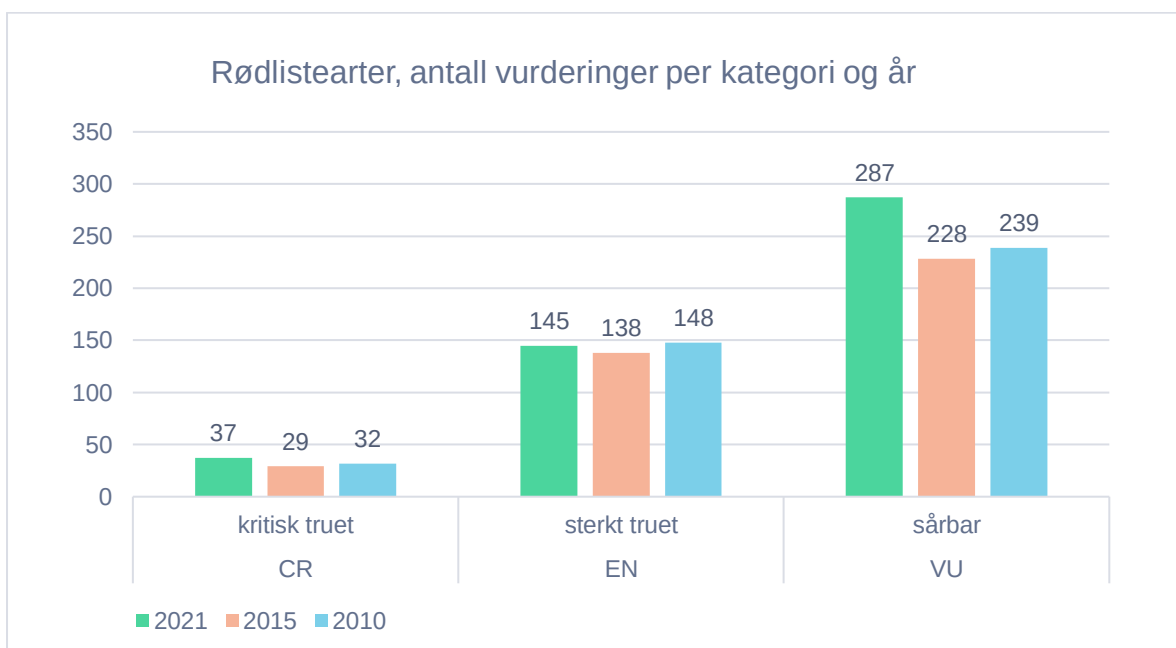
Gjennomførte tiltak i elver og bekker 2020/ 2021	
Utlagt gytegrus	1013.5 tonn. Mange nye gyteområder i de fleste av bekkene/ elvene
Restaurert Lengde/areal	6295 meter / 14898 m ² , hvorav 2600 m ² våtmark/ rensedam
Vandringshindre	Utbedret i 21 vassdrag
Habitatstein/ steingrupper	Lagt ut i 16 vassdrag. Totalt 577 tonn
Kantvegetasjon	Planting av trær i 6 vassdrag. Etablert ca. 2.6 km kantsone med trær
Restaurert sideløp	7 vassdrag. 810 meter restaurert bekke- eller elveløp
Flomsikring	4 vassdrag, positiv effekt
Ryddet plast	20 vassdrag

Tabell 2.2. Oversikt over gjennomførte tiltak i 46 elver og bekker i 2020 og 2021 i regi av Sjørretprosjektet Rogaland. Det mangler noen tall over gjennomførte tiltak for enkelte bekker, slik at det reelle tallet for tiltak er høyere enn det tabellen viser. Kildegrunnlag: Stavanger og Rogaland jeger- og fiskerforening, og Sjørretprosjektet Rogaland.

2.3.6 Norsk Rødliste for arter

Norsk Rødliste for arter er en oversikt over arter som har en risiko for å dø ut i Norge. Den ble sist utgitt i november 2021. I Rogaland har vi 37 arter i kategorien kritisk truet, 145 i kategorien sterkt truet og 287 i kategorien sårbar. (Figur 2.14) Disse 469 artene omtales som truede arter. De har en høy risiko for å dø ut i Norge.

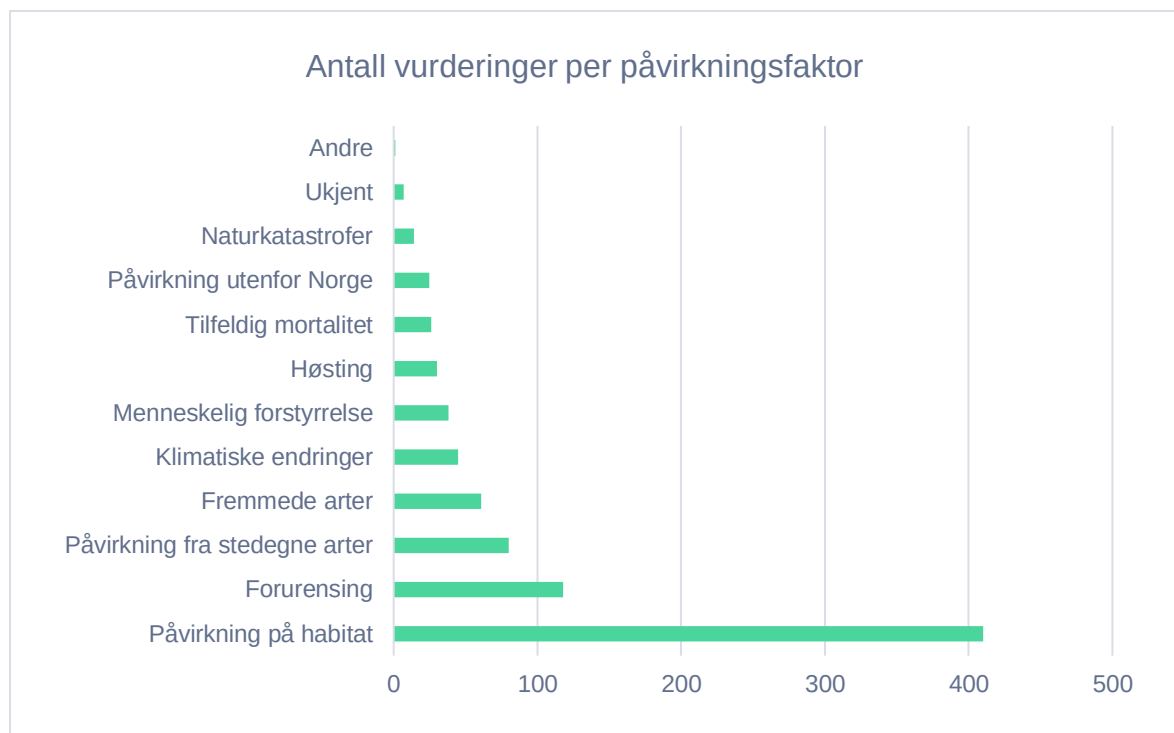
Sammenligner vi denne versjonen av Rødlista med 2015 og 2010 ser vi at antall truede arter har økt i Rogaland. Også andelen truede arter av alle vurderte har økt.

Figur 2.14: Antall vurderinger per kategori og år. Artsdatabanken (2021, 24. november). Norsk rødliste for arter 2021. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021>

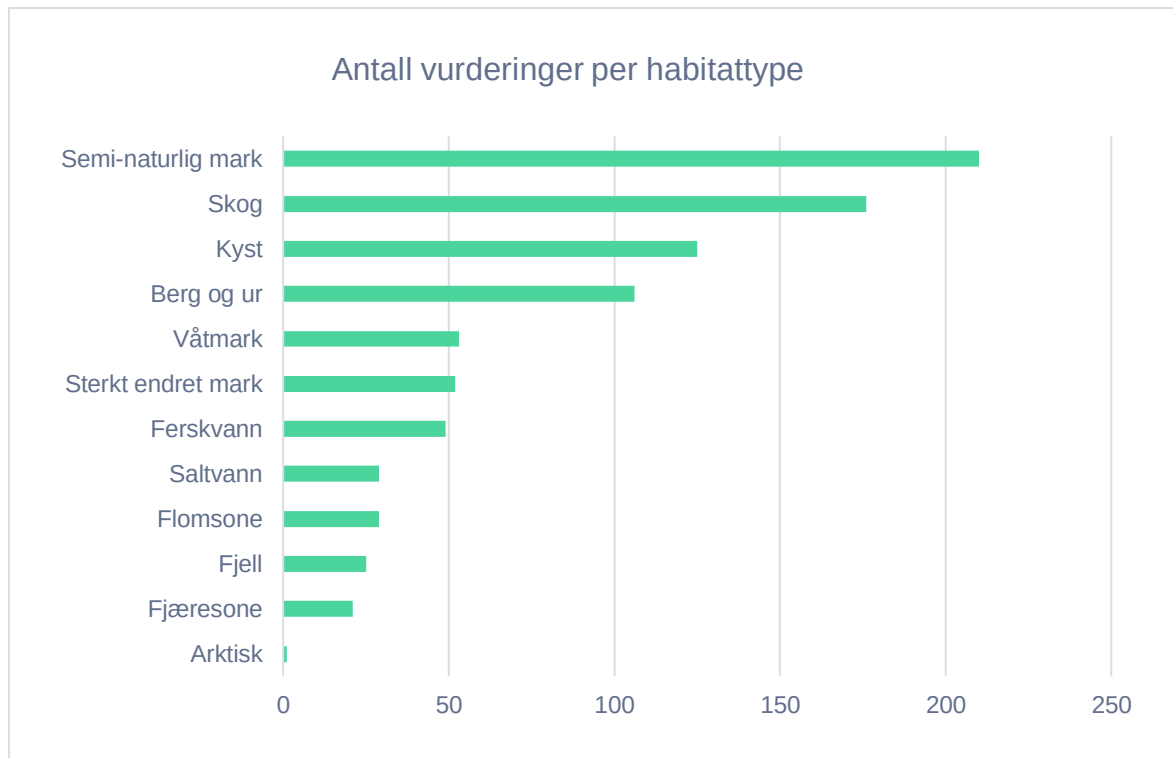
Arealendringer, høsting, klimaendringer, forurensning og fremmede arter trekkes ofte fram som de største driverne bak tap av biologisk mangfold globalt (IPBES, 2019). Som

Figur 2.15 viser, er påvirkning på habitat den klart største faktoren som påvirker de truede artene negativt også i Rogaland. 410 av 469 truede arter vurderes å være utsatt for en negativ påvirkning på habitatet. De tre viktigste arealendringene som ligger bak påvirkning på habitat er utbygging, skogbruk og opphørt landbruksdrift.

Figur 2.15: Antall vurderinger i Rogaland i kategoriene sårbar, sterkt truet eller kritisk truet som påvirkes negativt. En art kan ha flere påvirkningsfaktorer. Artsdatabanken (2021, 24. november). Norsk rødliste for arter 2021.

Rogaland skiller seg fra landet ellers, hvor de fleste truede artene finnes i skog. I Rogaland er det semi-naturlig mark som har flest truede arter knyttet til seg. Det vil si kulturlandskap med langvarig skjøtsel som for eksempel beiteområder, kystlynghei og slåttemark.

Figur 2.16: Antall vurderinger i utvalget i kategoriene sårbar, sterkt truet eller kritisk truet per habitat. Flere habitattyper per vurdering er mulig. Artsdatabanken (2021, 24. november). Norsk rødliste for arter 2021.

3 Folkehelse

Folkehelsen i Rogaland er stort sett god. De fleste har det bra og er fornøyd med egen helse, men samtidig er situasjonen preget av store og økende forskjeller mellom ulike grupper. Forskjellene er tydelige på mange områder – fra livskvalitet og psykisk helse til levevaner og forventet levealder. Et annet tegn er den økende andelen barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier. Store sosiale forskjeller er ikke bare et problem for enkeltpersonene nederst i hierarkiet. Det er også et demokratisk problem, og kan bidra til å underminere tilliten innad i befolkningen og tiltroen til det politiske systemet i landet.

I de påfølgende delkapitlene beskrives noen indikatorer på folkehelsesituasjonen i Rogaland: livskvalitet, forventet levealder, levevaner, lavinntektsproblematikk og fordeling av psykiske plager. For en grundigere innføring i situasjonen, se informasjon på fylkeskommunens nettsider om temaet.

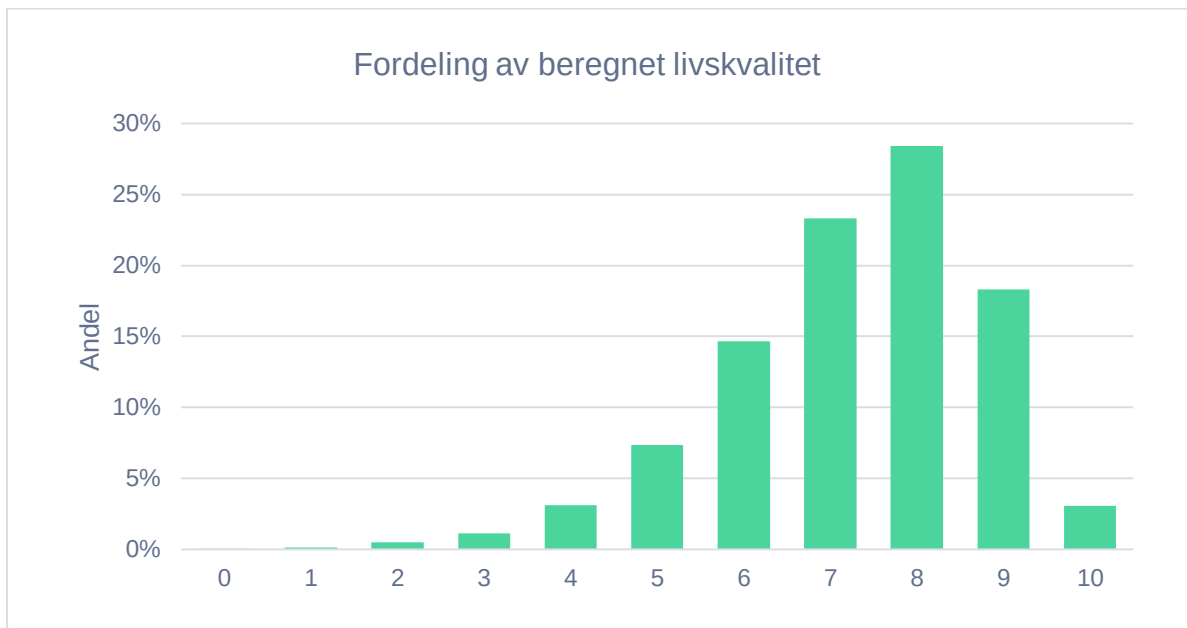
Økende sosiale forskjeller er også det viktigste utslaget av koronapandemien på folkehelsen i Norge: vi har klart å hindre et betydelig tap av liv gjennom inngripende tiltak for å hindre spredning, men disse tiltakene har rammet skjevt i befolkningen. Mange har blitt permittert eller har mistet jobben, og det er de mest utsatte gruppene som har båret den største byrden.

Til sist i dette kapittelet presenteres fordelingen av psykiske plager i den voksne befolkningen, der det igjen kommer fram betydelige sosiale og aldersmessige forskjeller.

Kort oppsummert er det i større grad fordelingen av belastninger som er hovedutfordringen, heller enn totalnivåene: de fleste har det bra, mens belastninger og utfordringer har en tendens til å hope seg opp i noen grupper. I denne sammenhengen er sosiale, helsemessige og økonomiske forskjeller ulike sider av samme sak, og tett knyttet til hverandre.

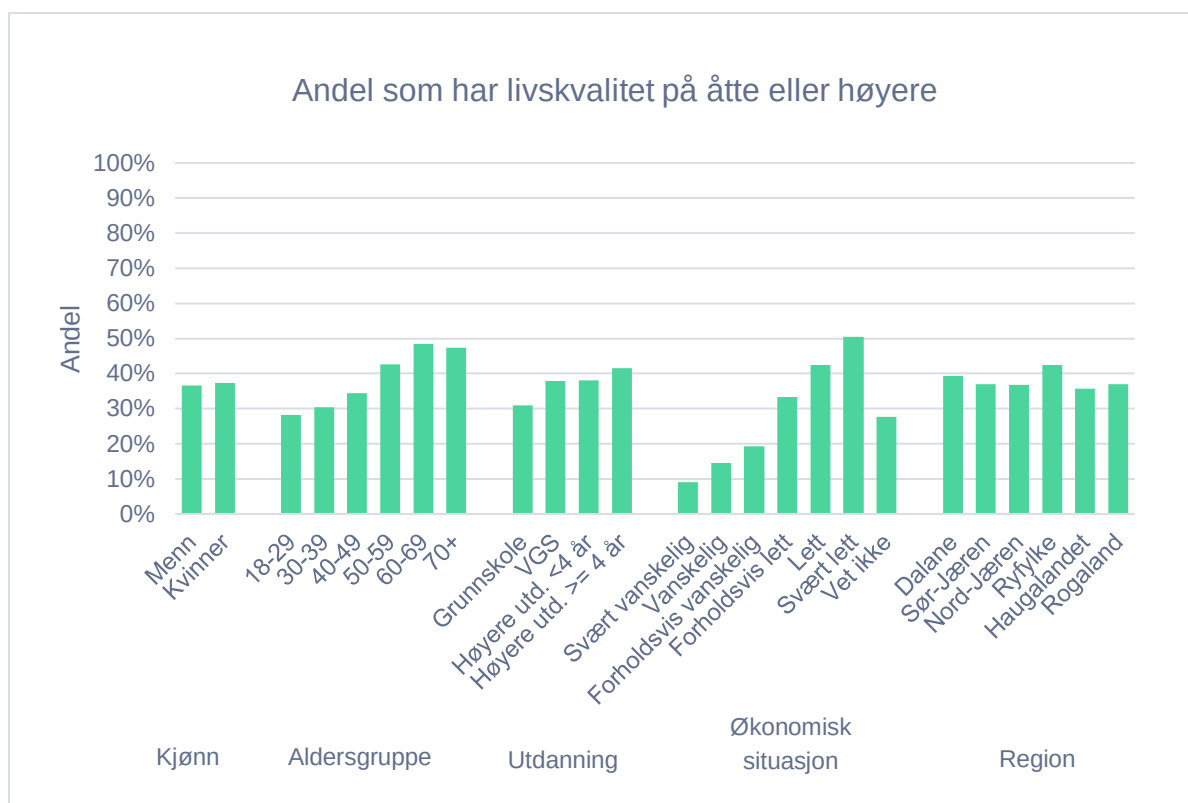
3.1 Livskvalitet i Rogaland: god, men skjevt fordelt

Figur 3.1. Fordeling av beregnet livskvalitet i befolkningen 18-80 år i Rogaland

Livskvaliteten er beregnet ut fra en serie spørsmål om bl.a. opplevd glede, bekymringer, humør, engasjement og ensomhet. Verdiene på disse er deretter slått sammen slik at de som har valgt det mest positive ytterpunktet på alle får verdien 10 på anslått livskvalitet, mens de som er i motsatt ende får verdien null.

Som figuren over viser, er befolkningen i Rogaland totalt sett konsentrert i den øvre enden av skalaen. Nesten halvparten av innbyggerne har et nivå på åtte eller høyere. Om vi går mer i dybden på tallene, er livskvaliteten imidlertid ujevnt fordelt innad i befolkningen.

Figur 3.2. Andel som har livskvalitet på åtte eller høyere

Figuren over viser at det er minimale kjønnsforskjeller i livskvalitet, men at andelen med høy livskvalitet stiger betydelig med alderen. På samme måte, men undre uttalt, stiger den med høyere utdanningsnivå. Fordelt etter økonomisk situasjon, så er det bare 9 prosent blant dem med svært vanskelig økonomi som har en livskvalitet på minst 8, mens andelen er 50 prosent blant de med svært lett økonomi.

Når unge voksne har lavere livskvalitet kan noe av dette forklares med at det er en krevende periode i livet, men i landet totalt sett har imidlertid lykke og livskvalitet blant unge voksne sunket betydelig siden midten av 80-tallet³, så det er grunn til å anta at samfunnsmessige endringer ligger bak en vesentlig del av aldersforskjellene.

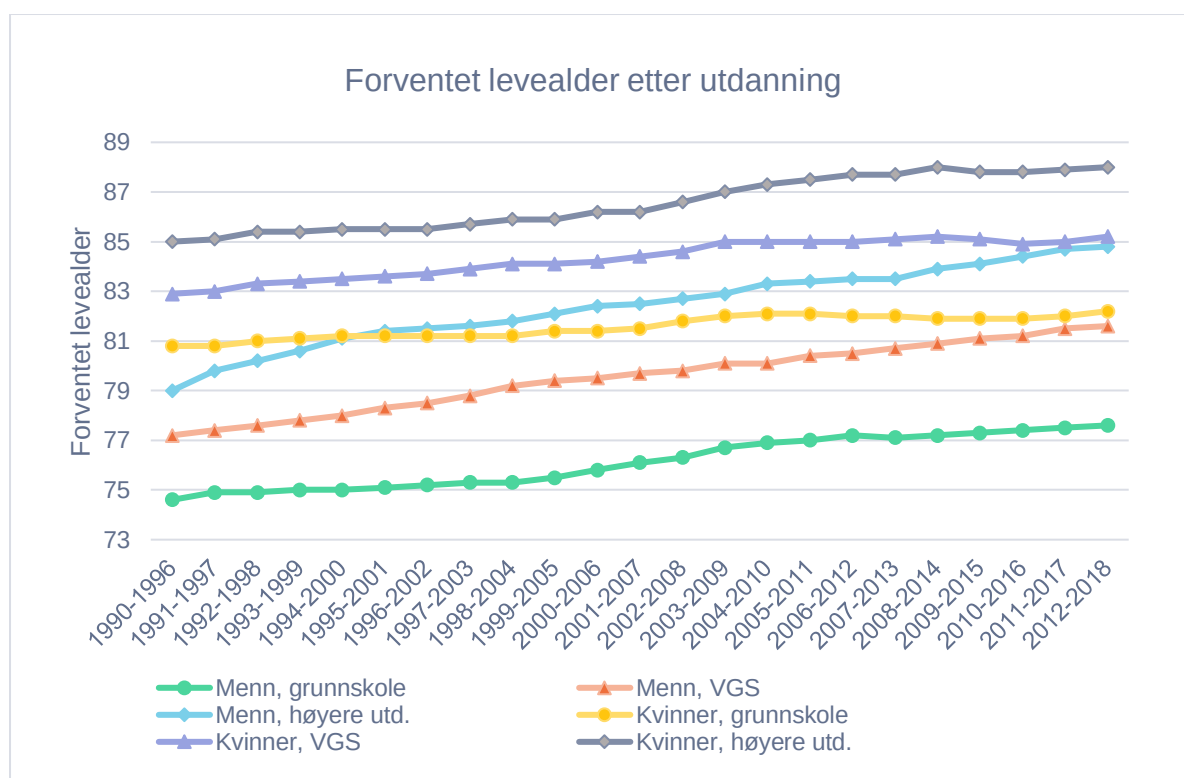
For mer om dette temaområdet, se også delkapitlet om psykisk helse.

³ Se f.eks. omtale hos [NRK](#)

3.2 Flere lever lenger – men forskjellene øker

I store deler av verden har koronapandemien ført til et fall i forventet levealder. I USA er det beregnet at forventet levealder for menn har falt med hele 2,2 år. I Norge har dødeligheten fra Covid-19 vært svært begrenset i internasjonal målestokk, samtidig som tiltakene mot pandemien ser ut til å ha bidratt til å redusere dødeligheten fra andre årsaker (influensa, f.eks.). Forventet levealder i Norge har derfor fortsatt å stige gjennom pandemien, mens den har falt i store deler av resten av verden⁴.

Tallene nedenfor er ikke nye nok til å fange opp noen effekt av pandemien, men de gir et visst perspektiv på hvor dramatisk et fall i forventet levealder på rundt to år er. I tillegg til det som illustreres her, er det verdt å ha med i betraktningen at den sosiale fordelingen av *friske* leveår ser ut til å sprike enda mer enn for totalt antall leveår.

Figur 3.3. Forventet levealder i Rogaland, fordelt etter kjønn og utdanningsnivå.

⁴ Se f.eks. artikkel om temaet fra Max Planck-instituttet [her](#).

Figuren «Forventet levealder etter utdanning» tar kun med tall for Rogaland, men forskjellene mellom fylket og landet totalt sett er små. Forventet levealder i Rogaland ligger typisk rundt 0,4 år høyere enn landet totalt sett.

Det er betydelig kjønnsforskjeller i forventet levealder, og det er store sosiale forskjeller. I perioden som er illustrert her, har kvinnenenes forsprang totalt sett minket fra 5,4 til 3,3 år. Samtidig har forspranget til personer med høyere utdanning i forhold til de med grunnskoleutdanning økt fra 4,3 til 6,5 år. Forskjellene mellom utdanningsgrupper er også større, og øker mer, for menn enn kvinner: høyt utdannede menn har økt forspranget i forhold til de med grunnskoleutdanning med hele 7,2 år siden første del av 90-tallet.

En betydelig del av forskjellene i forventet levealder kan tilskrives ulike røykevaner, alkoholvaner, fysisk aktivitetsnivå og kroppsvekt. Levevaner, og sosiale forskjeller i levevaner, er tema i neste kapittel.

3.3 Hovedutfordringer knyttet til levevaner

Det har blitt gjennomført flere analyser av hvilke faktorer som i størst grad bidrar til dødsfall og tap av friske leveår i Norge, og hvordan dette påvirker sosiale helseforskjeller. Hvilke faktorer som har størst betydning avhenger av hvordan analysene gjennomføres, men et fellestrekk er at de peker på fysisk aktivitetsnivå, røyking, alkoholvaner og kosthold eller kroppsvekt, samt konsekvenser av disse.

3.3.1 Røyking

FHI vurderer sigaretttrøyking som den enkeltfaktoren som bidrar mest til sykdom og tidlig død i Norge⁵. Dette til tross for at andelen som røyker har sunket betydelig de senere årene. Ulikheter i røykevaner er en av de viktigste årsakene til sosiale helseforskjeller i Norge, og en viktig delforklaring på de sosiale forskjellene i forventet levealder som ble vist i forrige kapittel.

Figur 3.4. Andel som røyker daglig eller av og til

Det er små kjønnsforskjeller i røykevanene i Rogaland – totalt har 16 prosent av mennene som besvarte folkehelseundersøkelsen i 2020 svart at de røyker daglig eller av og til, mot 14 prosent av kvinnene.

⁵ Se f.eks. FHI-artikkel om analyser av sykdomsbyrde i Norge ([lenke](#)), [Hoffman m.fl. \(2013\)](#), eller [Elstad m.fl. \(2007\)](#)

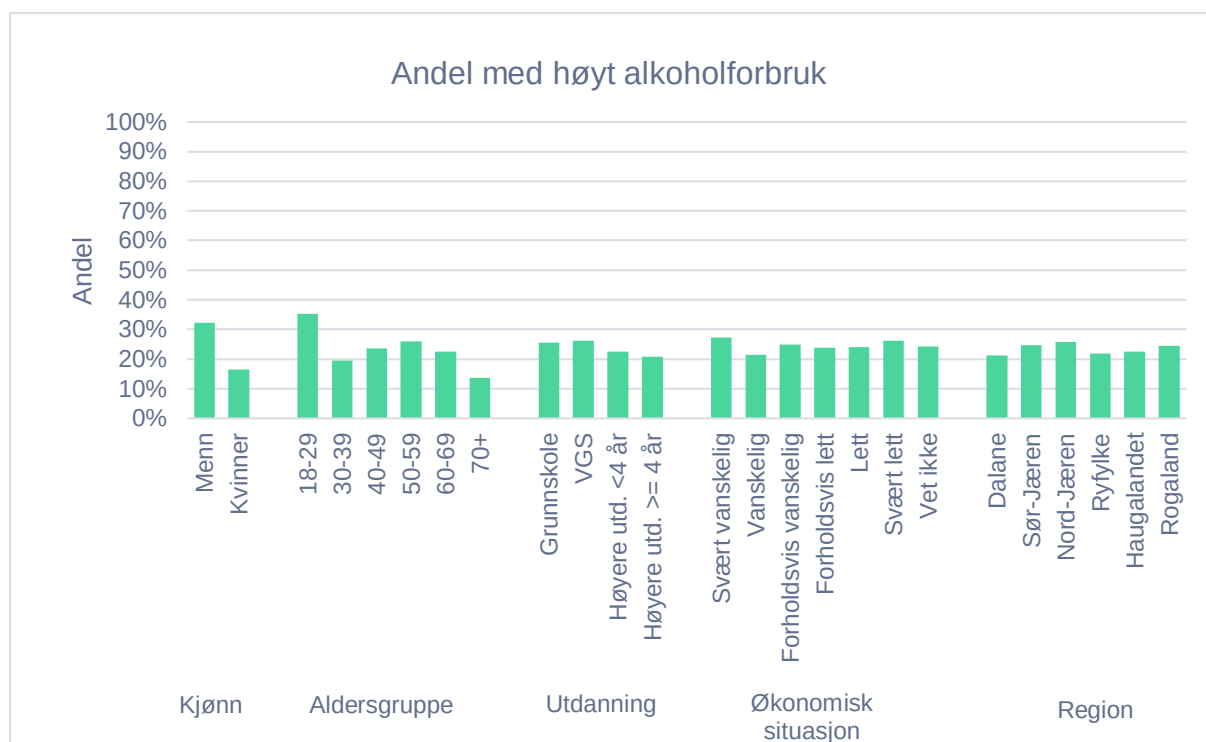
Fordelt etter alder, er det de godt voksne som har den største tilbøyeligheten til å røyke. I aldersgruppene 60-69 og 70+ finner vi de høyeste andelene som svarer at de røykte før – drøyt halvparten av de over 70 svarer at de har røykt tidligere, men sluttet nå. Dette er samtidig den aldersgruppen som har den laveste andelen røykere nå.

Søylene som illustrerer røykevaner i forhold til utdanning og økonomisk situasjon indikerer betydelige sosiale forskjeller i røykevaner. Sammenlignet med de som har lang høyere utdanning, er andelen som røyker omtrent det tredobbelte blant personer med grunnskoleutdanning og omtrent det dobbelte blant personer med utdanning fra videregående skole.

3.3.2 Alkohol

I likhet med røyking er alkoholbruk en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkningen. Høyt alkoholforbruk øker risikoen for en rekke sykdommer, og kan også ha betydelige negative sosiale ringvirkninger.

Det er imidlertid vanskelig å sette tydelige avgrensinger for hva som er et skadelig alkoholforbruk, siden dette avhenger av flere faktorer, blant annet hyppighet og mengde som konsumeres per gang. I figuren nedenfor inkluderes de som har 5 poeng eller mer på en skala som går fra 0-12, hvor nivåene 0-4 vurderes som lav risiko, 5-7 som «økende risiko» og høyere nivåer enn dette som «høyere risiko» og «mulig avhengighet».

Figur 3.5. Andel innbyggere med mulig risikabelt alkoholforbruk. Kilde: Folkehelseundersøkelsen i Rogaland 2020

Fordelingen av høyt alkoholforbruk i befolkningen viser tydelige kjønns- og aldersforskjeller, men mindre sosiale forskjeller enn det vi har sett i forbindelse med røyking, kosthold og fysisk aktivitet (nedenfor). Det er en betydelig større andel menn enn kvinner som har et høyt alkoholforbruk, og aldersgruppen 18-29 har langt høyere nivåer enn de andre aldersgruppene. De to laveste utdanningsgruppene har noe høyere andeler enn de to øverste, mens forskjellene mellom ulike økonomiske grupper er for små til å vektlegges. Regionvis skiller Sør- og Nord-Jæren seg ut med noe høyere andeler enn de øvrige regionene.

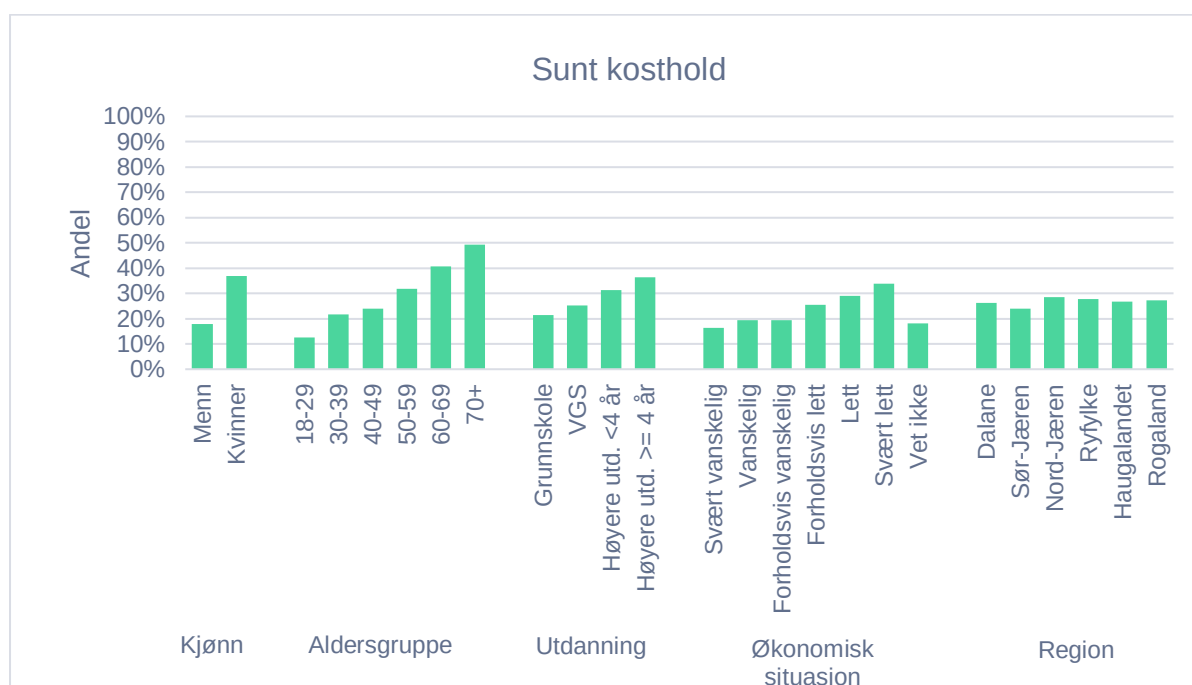
Om en øker terskelverdien for hva som regnes som et høyt alkoholforbruk til syv, synker nivåene med mellom 50 og 75 prosent, men forholdene mellom gruppene forblir grovt sett de samme. Overhyppigheten menn har i forhold til kvinner, og unge voksne i forhold til de andre øker noe og de sosiale forskjellene blir litt tydeligere, mens regionforskjellene blir nesten borte.

3.3.3 Kosthold

Kosthold og sosiale forskjeller i hvor sunt eller usunt man spiser er nok en viktig bakenforliggende faktor som påvirker sosiale helseforskjeller. På samme måte som alkohol er det imidlertid vanskelig å lage en klar og entydig definisjon av hva som er et sunt kosthold eller ikke. Figuren nedenfor er basert på resultater fra Folkehelseundersøkelsen i Rogaland 2020, med fire kriterier:

- Drikker sukkerholdig brus/leskedrikk månedlig eller sjeldnere (40 prosent innfrir dette)
- Spiser frukt eller bær daglig (30 prosent)
- Spiser grønnsaker (unntatt poteter) daglig (40 prosent)
- Spiser fisk ukentlig (som pålegg, til lunsj eller til middag) (80 prosent)

Figuren nedenfor illustrerer andelen som oppfyller minst tre av de fire kriteriene ovenfor. NB: dette må leses som en indikasjon på kostholdet totalt sett, ikke som en enten/eller-test av sunt eller usunt kosthold.

Figur 3.6. Andel som oppfyller minst tre av fire indikatorer på sunt kosthold. Kilde: Folkehelseundersøkelsen i Rogaland 2020

Det mest slående i figuren ovenfor er kjønns- og aldersforskjellene. Bare drøyt 12 prosent av aldersgruppen 18-29 år oppfyller minst tre av de fire kostholdsanbefalingene nevnt ovenfor, mot nesten 50 prosent i den eldste aldersgruppen. Andelen kvinner er drøyt dobbelt så høy som andelen menn – en delforklaring på de store kjønnsforskjellene i forventet levealder.

Et viktig spørsmål er om kostholdet blir sunnere ved stigende alder, eller om dagens unge voksne kommer til å beholde kostvanene sine gjennom livsløpet.

Det er også betydelige sosiale forskjeller i kostholdet, som legger seg på toppen av kjønns- og aldersforskjellene.

3.3.4 Fysisk aktivitet

Helsedirektoratet anbefaler at voksne bør være i fysisk aktivitet med moderat intensitet i minst 150 minutter per uke, høy intensitet i minst 75 minutter per uke, eller en kombinasjon av dette⁶. Figuren nedenfor oppsummerer svar om fysisk aktivitetsnivå fra Folkehelseundersøkelsen i Rogaland 2020, og antyder at omtrent en tredjedel av voksne innbyggere i Rogaland innfrir denne anbefalingen.

Figur 3.7. Anslått andel som innfrir Helsedirektoratets anbefalinger om fysisk aktivitetsnivå

Svarfordelingen tilsier at det er små kjønnsforskjeller, og med unntak av at aldersgruppen 18-29 år har en høyere andel fysisk aktive, så er det også ganske begrensede aldersforskjeller. Det er mer tydelige sosiale forskjeller i aktivitetsnivået, der de med høyere utdanning og/eller god økonomi jevnt over er mer fysisk aktive enn de som har kortere utdanning og/eller mer krevende økonomi. I tillegg skiller Haugalandet seg ut med noe lavere andel som innfrir anbefalingene om fysisk aktivitetsnivå enn de andre regionene.

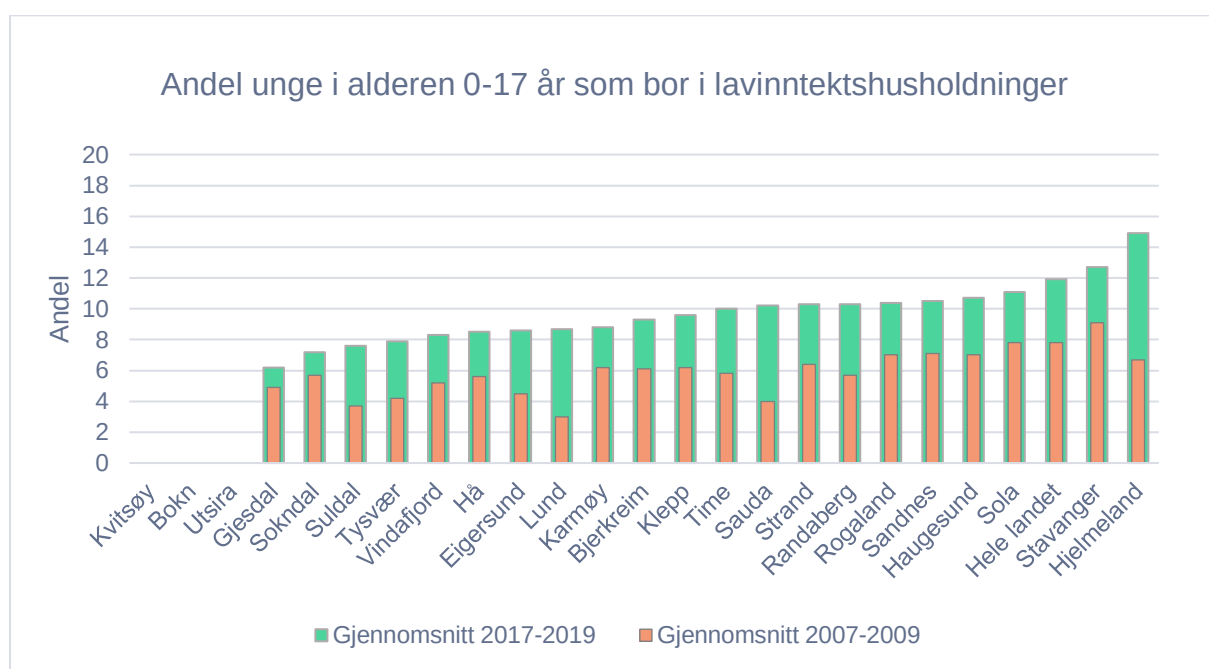
Mangel på fysisk aktivitet er en delforklaring på flere av de viktigste helseproblemene i befolkningen, og bidrar også til de sosiale forskjellene i forventet levealder. Hovedbildet, mer enn de sosiale forskjellene, er imidlertid at aktivitetsnivået generelt sett er lavere enn det burde. Det kan også være grunn til å tro at det reelle aktivitetsnivået er lavere enn det som kommer fram her. Disse tallene er basert på rapportering i spørreskjema, og dette har en tendens til å være noe overdrevet sammenlignet med det som kommer fram når det brukes aktivitetsmåler for å kartlegge aktiviteten. Det har vært et betydelig frafall fra idretten under koronapandemien.

⁶ For mer informasjon, se f.eks. Helsedirektoratets nettsider ([lenke](#)).

3.4 Stadig flere barn og unge i lavinntektshusholdninger

Andelen barn og unge som vokser opp i lavinntektshusholdninger er en viktig indikasjon på utviklingen av fattigdomsproblemer i samfunnet. Det er flere måter å definere lavinntekt på. Her regnes lavinntektshusholdninger som husholdninger i minst tre år har hatt en gjennomsnittsinntekt lavere enn 60 prosent av den kommunale medianinntekten, såkalt vedvarende lavinntekt. Dette gir noe lavere nivåer enn om en regner andel husholdninger som til enhver tid har lav inntekt.

Det er en tett sammenheng mellom økonomiske og helsemessige forskjeller – som illustrert både i de foregående og det følgende delkapitlet. Det er også grunn til å tro at store sosiale og økonomiske forskjeller bidrar til å underminere tillit og tiltro til det demokratiske systemet.

Figur 3.8. Andel unge i alderen 0-17 år som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt, 2004-06 og 2017-19. Hovedsøylene angir nivå i perioden 2017-19, innersøylene viser 2007-09. Kilde: KommuneHelse statistikkbank

Andelen unge som bodde i lavinntektshusholdninger i Rogaland i perioden 2017-19 varierte fra drøyt 6 prosent i Gjesdal til snaut 15 prosent i Hjelmeland. De indre, lysere søylene illustrerer nivået ti år tidligere. Sokndal og Gjesdal har hatt den laveste prosentvise veksten, men selv her har andelen økt med omtrent en fjerdedel. Grunnene til økningen i andel som vokser opp i lavinntektshusholdninger er sammensatte, og kan variere fra område til område.

Vi har ikke nye nok data til å fange opp effekter av koronapandemien, men det er grunn til å forvente at den har bidratt til en økning i andelen som vokser opp i lavinntekt pga. at flere foreldre har blitt arbeidsledige. Samtidig som andelen arbeidsledige i Rogaland er tilbake på et lavt nivå, er det mange som mangler kompetansen til å komme inn på, eller tilbake til, arbeidsmarkedet (se kapittelet om arbeidsmarkedet). Disse, og deres barn, blir lett fanget i en lavinntektssituasjon som det kan være svært vanskelig å komme ut av. Her er både voksenopplæring og det å sikre at flest mulig gjennomfører videregående skole en del av løsningen – se delkapittelet om kompetanse, for mer om dette.

En kommune der det er mange som har høy inntekt vil kunne få en større andel i lavinntekt, fordi gruppen med høy inntekt bidrar til å heve mediannivået i kommunen. I dette tilfellet stiger andelen som lever i *relativ* fattigdom, men ikke andelen som er fattige i absolutt forstand. Både fordi opplevelsen av fattigdom i stor grad avhenger av hvordan en har det selv i forhold til andre, og fordi høyinntektsgruppen kan ha stor påvirkning på f.eks. priser på boligmarkedet, vurderer vi like fullt at å bruke kommunal medianinntekt gir et bedre bilde av fattigdomsproblematikken enn om en bruker nasjonal medianinntekt.

En annen faktor som har betydning er demografisk sammensetning, og hvordan denne endrer seg. En kommune som bosetter mange flyktninger vil som oftest få en høyere andel personer i lavinntektshusholdninger, da flyktninger og innvandrere er sterkt overrepresentert i denne gruppen.

Også enslige forsørgere er overrepresentert i lavinntektsgruppene. Dette bidrar til å forklare noen av nivåforskjellene, men i mindre grad endringen over tid, da andel barn av eneforsørgere ikke økte i Rogaland i denne tidsperioden. En tredje viktig forklaringsfaktor er situasjoner der en eller begge foreldrene står utenfor arbeidslivet – også i disse gruppene er det en overhyppighet av lavinntekt.

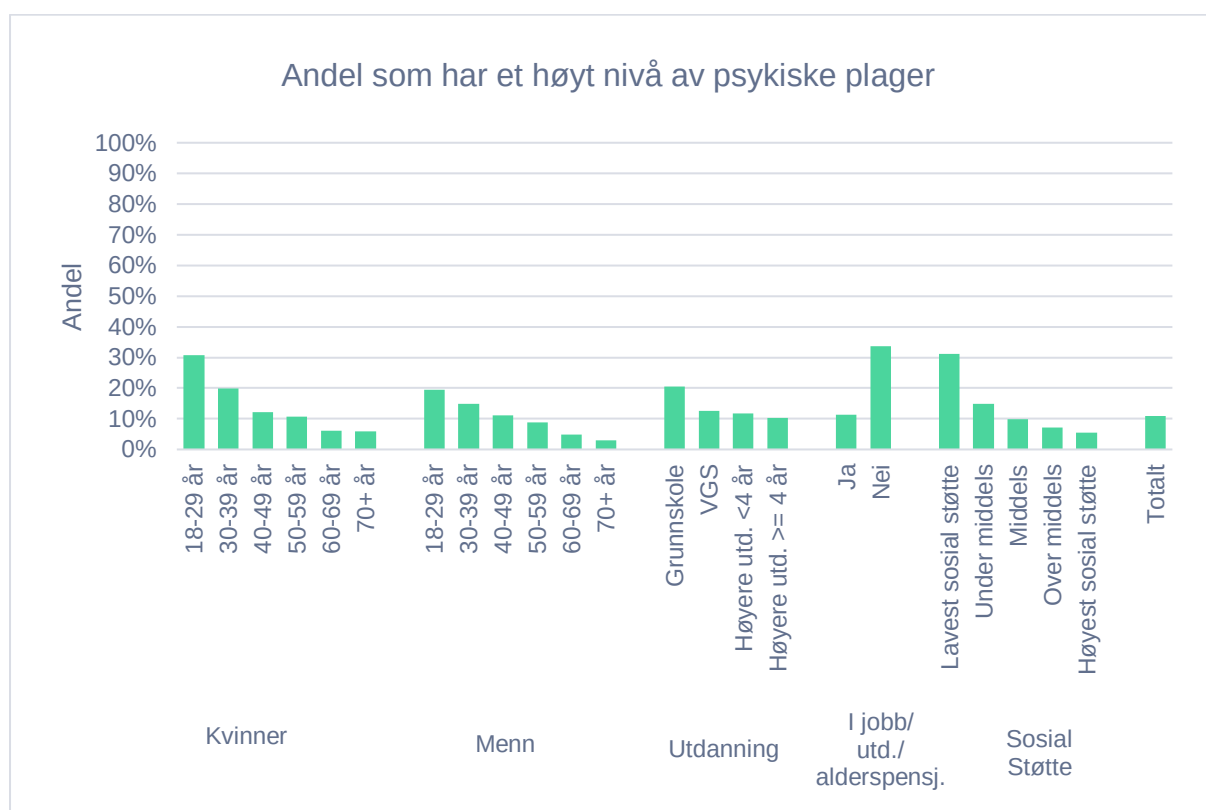
I landet totalt sett er det en tydelig tendens til at lavinntekt går i arv, og unge som vokser opp i lavinntekt har en betydelig risiko for å forbli i lavinntektsgruppen senere i livet⁷.

⁷ Se f.eks. SSB-artikler om temaet [her](#) og [her](#). Merk at disse forholder seg til nasjonal medianinntekt, ikke kommunal, som blir brukt her. Dette gjør at nivåene blir litt annerledes.

3.5 Unge kvinner og arbeidsledige sliter psykisk⁸

I omtale av psykisk helse skiller vi mellom symptomer/plager og sykdom. Begge er samlebetegnelser for et vidt spekter av tilstander og sykdommer som rammer tanker og følelser. Psykiske plager kan være svært belastende for de som er rammet, men de tilfredsstiller ikke kriteriene for psykisk sykdom. I tallmaterialet nedenfor inkluderes personer som har det som regnes som et høyt nivå av psykiske plager⁹.

Figur 3.9. Andel som har et høyt nivå av psykiske plager. Kilde: Folkehelseundersøkelsen i Rogaland 2020

Figuren over illustrerer en tydelig tendens til at andelen som har et høyt nivå av psykiske plager er størst hos unge, særlig kvinner, og faller med alderen. Også personer med kun grunnskoleutdanning har høyere risiko for psykiske plager, mens det er mindre tydelige forskjeller mellom de andre utdanningsgruppene.

⁸ Her brukes psykisk sykdom som synonym til psykisk lidelse. Dette er tilstander som innfrir bestemte diagnosekriterier. Dette i motsetning til psykiske plager, som er lignende tilstander der diagnosekriteriene ikke er innfridd.

⁹ Datamaterialet kommer fra Folkehelseundersøkelsen i Rogaland. Her var det ikke hensikten å kartlegge om folk hadde diagnostiserbar psykisk sykdom eller ikke, kun å samle informasjon om symptomtrykket.

Det er også en kraftig forskjell på andelen som har et høyt nivå av psykiske plager blant de som er i jobb, arbeid eller alderspensjon, og de som står utenfor. Den siste gruppen av søyler viser fordelingen i forhold til om folk opplever å ha god sosial støtte. Andelen som har et høyt nivå av psykiske plager i den femtedelen som opplever minst sosial støtte er omtrent seks ganger høyere enn blant dem som opplever mest sosial støtte.

Koronapandemien har bidratt til at flere har havnet utenfor arbeidslivet, og i lange perioder har muligheten til sosial kontakt vært kraftig redusert for mange. Vi vet ikke hvor mye av utslagene her som skyldes pandemien, men den er en delforklaring. I folkehelseundersøkelsen, som disse dataene er hentet fra, er det tydelige sosiale forskjeller i hvem som svarer at de har fått dårligere økonomi som følge av pandemien og mottiltakene. Dette tilsier at også fordelingen av psykiske plager er påvirket.

3.6 Hovedutfordringer folkehelse

Det er flere måter å tilnærme seg hva som er hovedutfordringene for folkehelsen, og svarene vi får avhenger av hvilket perspektiv vi har. I dette kapitlet har vi gått inn på noen av de viktigste utfordringene, men listen er ikke uttømmende. I tillegg er det viktig å ha med at fordelingen av disse utfordringene i befolkningen er et hovedproblem i seg selv.

Økonomi, levevaner og helse er sosialt skjevfordelt på en slik måte at problemer har en tendens til å hope seg opp i noen grupper. Dette bidrar også til en tydelig sosial skjevfordeling av både helse, trivsel og livskvalitet. Det er grunn til å tro at pandemien og mottiltakene har forsterket de sosiale forskjellene, og for deler av befolkningen kan disse forskjellene henge ved lenge.

I tillegg til forskjeller mellom sosiale grupper ser vi en tydelig tendens til aldersforskjeller. Unge voksne har lavere livskvalitet og sliter mer psykisk enn de eldre aldersgruppene. Disse forskjellene blir særlig betydelige når de kombineres med sosiale forskjeller.

Hovedutfordringen innen folkehelse handler sånn sett mer om fordelingen av utfordringer enn de spesifikke faktorene som bidrar. Men noen av de viktigste faktorene er røyking, alkoholbruk, kosthold, fysisk aktivitet, fattigdom og psykiske plager – og skjevfordelingen av disse i befolkningen.

Svelavatnet. Vikeså, Bjerkreim kommune. Foto: Odd Helge Løyning

4 Kultur

Pandemien og tiltakene for å bekjempe den har rammet kultursektoren hardt. Både de som jobber innen feltet og de som benytter kulturtilbud – enten det er snakk om kunst og konserter, idrett, biblioteker eller annet har merket dette tydelig.

Kulturarven er mindre direkte påvirket av pandemien, her er det i større grad de lange utviklingslinjene som gjør seg gjeldende. Mens fortetting i byområdene gir grunnlag for et mer allsidig kulturtilbud der, blir vernet av kulturarv satt under press. Samtidig ser vi en motsatt utvikling i distriktene, der befolkningsnedgang og manglene bruk skaper utfordringer.

Dette kapittelet er delt i to hoveddeler: allmenn kultur, og kulturarv. I delen om allmenn kultur presenteres brede, inkluderende kulturtiltak som Den kulturelle skolesekken, fylkesbibliotekene og idretten, mens den påfølgende delen, omhandler kulturarven og de mulighetene den gir og utfordringene den møter.

4.1 Allmenn kultur

Kultursektoren har vært hardt rammet av koronapandemien, og av tiltakene som er iverksatt for å begrense denne. Det ble innført en rekke statlige tiltakspakker for å redusere de negative effektene av pandemien, men det er betydelig usikkerhet om de varige konsekvensene når disse tiltakspakkene avvikles. Også Rogaland fylkeskommune bidro med særskilte bevilgninger rettet mot disse sektorene. I 2022 ble det avsatt 2,5 millioner kroner i revidert budsjett til å øke tilskuddsordninger rettet mot prosjekter og stipender i det frie kulturfeltet, samt til å øke tilbudet av e-bøker.

På kulturfeltet er det særlig det frie kunstfeltet som er rammet hardt. I motsetning til kulturinstitusjoner som har store deler av sine inntekter i form av offentlige driftstilskudd, er aktørene i det frie kunst- og kulturfeltet næringsdrivende som er avhengige av oppdrag, prosjektfinansiering og arrangementer. Selv om staten har utvidet sine kompensasjonsordninger er det flere utøvere og arrangører som har falt helt eller delvis utenfor dette sikkerhetsnettet. De store kulturinstitusjonene har blitt ivaretatt gjennom statlige koronapakker og reduserte utgifter, og har derfor klart seg bra økonomisk.

Også idretten har vært hardt rammet som følge av koronasituasjonen. I juni 2021 kunne breddeidrettsutøvere for første gang på 15 måneder utøve idrett med kontakt igjen etter forbudet som følge av koronapandemien – før de igjen ble rammet av nye innskrenkninger på høsten og vinteren. Pandemien har medført betydelige økonomiske tap for idretten, som i stor grad drives av frivillig aktivitet. Med tap av inntekt i form av dugnad, billettinntekter, kiosksalg, leieinntekter og bidrag fra næringslivet, har det vært vanskelig å få driften til å gå rundt. Staten har i løpet av denne tiden utvidet sine kompensasjonsordninger, som har gitt idretten og frivillige organisasjoner noe mer forutsigbare inntekter i denne vanskelige tiden.

Ordningene klarer likevel ikke å kompensere for alle tap som følge av situasjonen har vært, men ordningen gjør at både kultursektoren, frivilligheten og idretten står bedre rustet til å ta opp igjen sin aktivitet når samfunnet nå går tilbake til normalen.

Frafall fra idretten, som spiller en viktig rolle i folks hverdag og er en viktig møteplass i lokalmiljøer, har også vært en stor utfordring i forbindelse med pandemien. En viktig oppgave for idretten fremover blir å kartlegge omfanget av dette, og rekruttere tilbake barn, unge, voksne og frivillige til aktivitet og idrettslag.

4.1.1 Den kulturelle skolesekken

Fotograf Lars Opstad

4.1.2 En unik formidlingsarena for elevene

Den kulturelle skolesekken (DKS) er sammen med bibliotekene den mest demokratiske og mest tilgjengelige arenaen for formidling og opplevelse av ulike kunst og kulturuttrykk for elever i grunnskolen og de videregående skolene. Målsetningen med DKS er å sikre alle barn og unge i grunn- og videregående skole et gratis, likeverdig og allsidig kulturtilbud av høy kvalitet.

4.1.3 Den kulturelle skolesekken i skolen

Den kulturelle skolesekken (DKS) søker å gi alle barn og unge et gratis kunst- og kulturtilbud i skoletiden. DKS-ordningen er dermed et av de viktigste virkemidlene vi har for å unngå geografiske og økonomiske ulikheter når det gjelder tilgang på og bruk av kunst- og kulturtilbud for barn og unge. Verdigrunnlaget i skolen understreker også at kunst- og kulturopplevelser har en egenverdi. Siden oppstarten av Den kulturelle skolesekken for 20 år siden har det vært poengtert at ordningen skal være et supplement til vanlig undervisning, og at tilbudene ikke skal erstatte satsinga på de praktiske og estetiske fagene i skolen.

Elevene får oppleve kunst og kultur av høy kvalitet

Produksjonene i Den kulturelle skolesekken, sikrer ikke bare at elevene får tilbud om å få oppleve kunst- og kultur av høy kvalitet, de får også besøke kunst og kulturinstitusjoner i sine nærmiljø, som museum, teater, kulturhus og konserthus. Slik blir de kjent med ulike tilbud i sitt nærmiljø, og de blir kanskje da lettere å oppsøke senere.

Bruk av lokale kunstinstitusjoner og lokale kunstnere inn i den kulturelle skolesekken, kan være med å øke bruken og kjennskap til disse i lokalsamfunnene, og på den måten gjøre lokalsamfunnet mer attraktivt både for de som bor her fra før, men som ikke har kjennskap til disse fra før.

Et relevant og mangfoldig tilbud

Det er en forventning om at tilbudet i Den kulturelle skolesekken skal inneholde bredde, mangfold og variasjon, og at det blir utviklet nye produksjoner. Det er også et mål at utøverne, produksjonene og apparatet som elevene møter speiler samfunnet vi lever i, og viser rollemodeller som bidrar til et mangfoldig og inkluderende samfunn. Dagens barn og unge lever i en verden som er rik på ulike medium og ulik teknologi, og tilbudet i DKS skal reflektere dette.

Nasjonale mål

Kulturtanken er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kulturdepartementet, med et mandat for arbeidet med DKS-ordningen som er fastsatt av Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet i fellesskap. Kommunene og fylkeskommunene har en avgjørende rolle og betyr mye for det tilbudet elevene får der de bor. Uten at ordningen blir prioritert på lokalt og regionale nivå, er det ikke mulig å nå de nasjonale målene, så det er viktig at eierskapet til ordningen er godt forankret og blir prioritert på disse nivåene¹⁰.

4.1.4 Fylkesbiblioteket: det mest brukte kulturtilbudet i kommunene

Folkebibliotekene er det mest brukte kulturtilbudet i kommunene, en arena som er åpen for alle aldersgrupper, gratis, uavhengig av medlemskap og sosial tilhørighet. Bibliotek er en lovpålagt tjeneste både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå.

¹⁰ Lenker til mer informasjon: [stortingsmelding](#), [Kulturtanken](#), [Den kulturelle skolesekken](#)

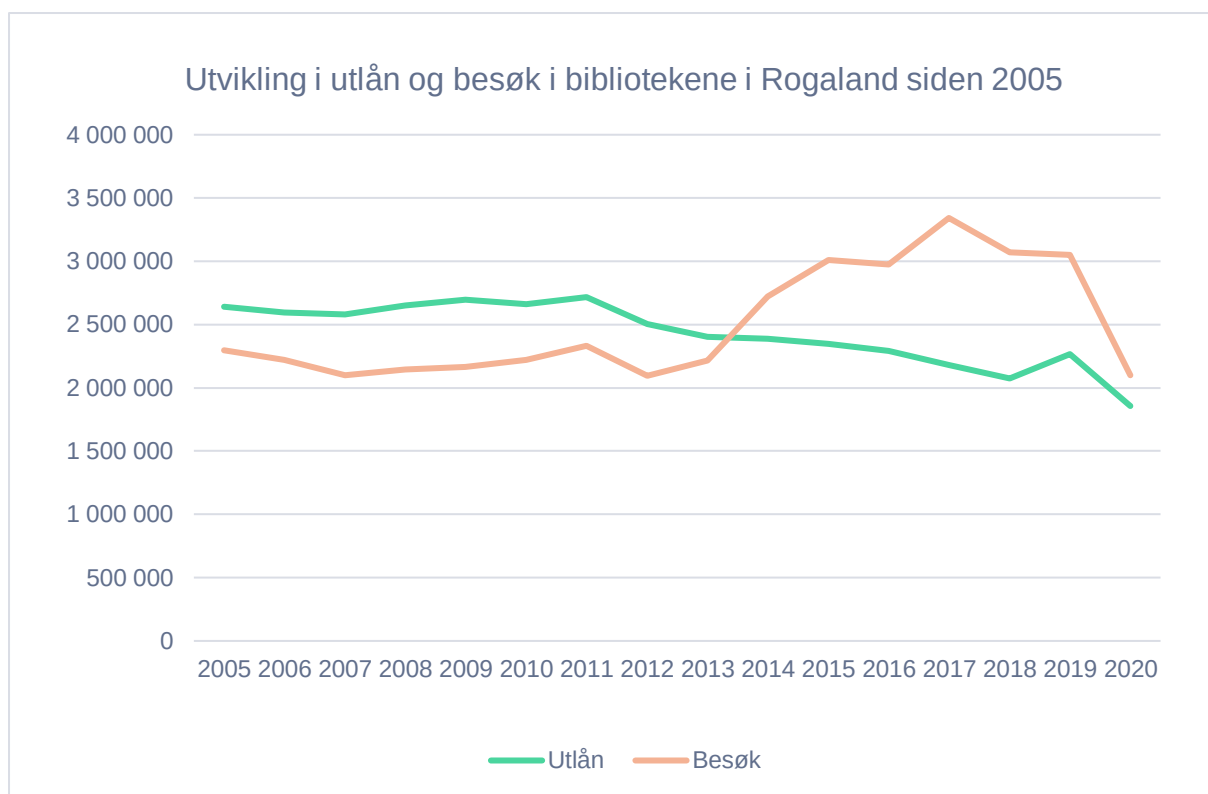
Innføring av meråpne bibliotek, hvor alle kan få tilgang på biblioteket utenom betjent åpningstider, har økt tilgjengeligheten til bibliotekene og åpnet opp for flere brukere. Bibliotekene fungerer både som demokratisk arena, møteplass og litteraturformidler. De er åpne og tilgjengelige for alle, de fungerer som en lavterskel møteplass og de er av stor verdi for særlig barn, pensjonister og minoriteter. I noen tilfeller benyttes de også som arena for språkopplæring og karriereveiledning for nyankomne flyktninger. Det er derfor positivt at minoriteter er en av gruppene som bruker biblioteket mest

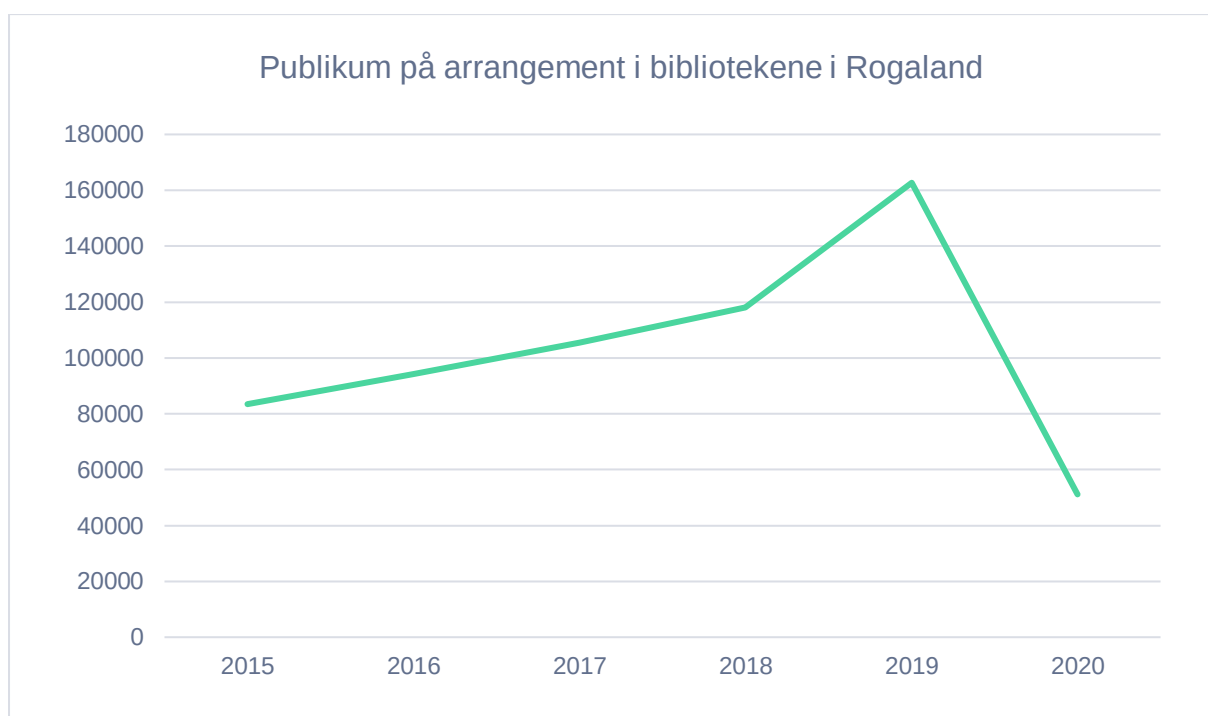
Time bibliotek. Foto: Asle Haukland

Biblioteket er ikke bare bøker og gjenstander, men opplevelser som setter brukeren i kontakt med sin egen kreativitet og læreglede. Litteraturformidling, språkkaféer, it-opplæring, filmvisning, foredrag, 3D-printere, strikkeklubber, kodeklubber og gamingkvelder er en del av tilbudet. Gjennom å koble sammen mennesker, åpner bibliotekene for at folk kan dele kunnskaper og erfaringer med hverandre, gjerne på tvers av generasjoner. Det kan skje i form av en lesesirkel, en språkkafé eller et datakurs. Det kan også skje på et verksted der folk skaper noe sammen.

Bokutlånet i bibliotekene har gått noe ned de siste 20 årene, mens besøket går opp. Koronaåret 2020 er et unntak, med nedgang i all aktivitet bortsett fra utlån av e-bøker som økte med litt over 50 prosent (fra 95 000 utlån i 2019 til 145 000 utlån i 2020).

Figur 4.1. Utvikling i utlån og besøk i bibliotekene i Rogaland siden 2005.

Figur 4.2. Publikum på arrangement i bibliotekene i Rogaland

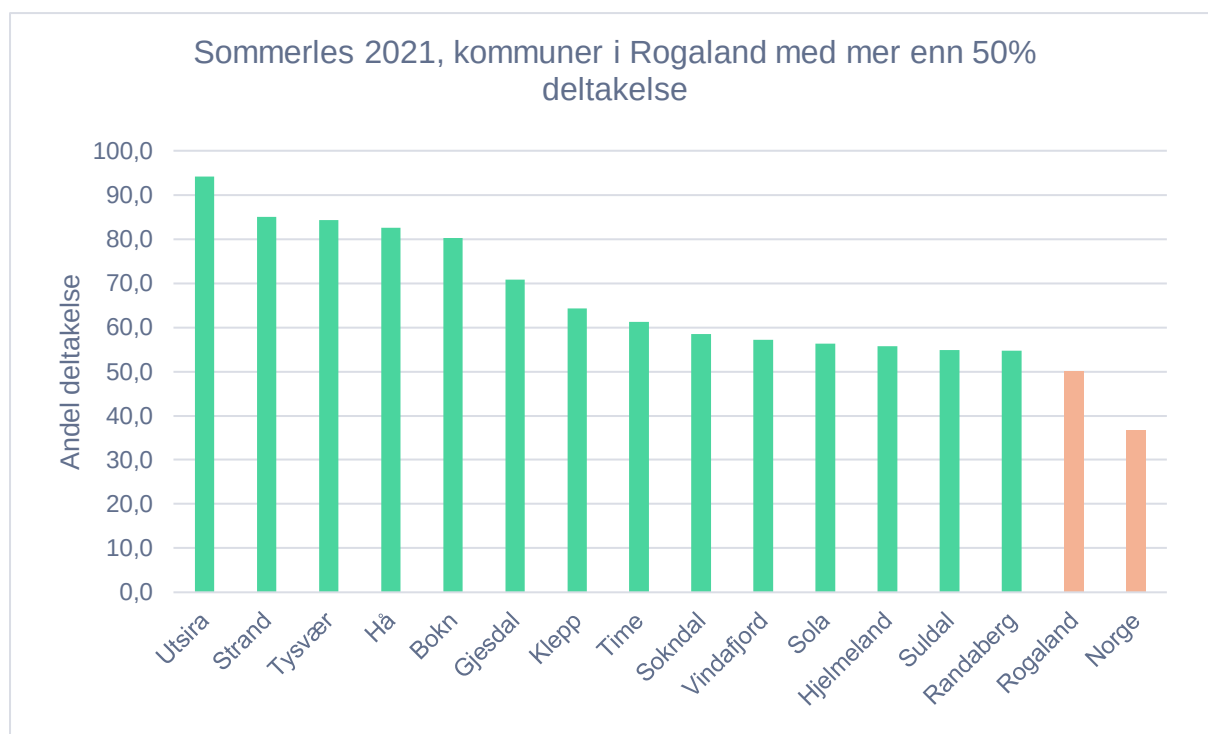
Arrangement og publikum på arrangement i bibliotekene har økt jevnt fra Nasjonalbiblioteket begynte å registrere disse tallene i 2016, men gikk markant ned i koronaåret 2020.

Bibliotekene har møtt utfordringene fra pandemien blant annet gjennom å prøve ut digitale møteplasser samt utlån av- og opplæring i bruk av utstyr for dette. Folkebibliotekene er også en arena for livslang læring, spesielt i de livsfasene der en står utenfor arbeidsliv og formell utdanning. De tilbyr bl.a. studieplasser, veiledning og lokaler, men også språkkafeer, lesesirkler og opplæring i digital kompetanse.

Biblioteket som litteraturformidler og læringsarena

Leseferdigheter er en av de grunnleggende ferdighetene som har størst påvirkning på gjennomføring av utdanningsløp og muligheter i arbeidslivet. I Rogaland er vi i ferd med å etablere en felles infrastruktur, med felles datasystemer som grunnlag for å utvikle bærekraftige partnerskap mellom skole og folkebibliotek i kommunene, og en helhetlig og god bibliotekstjeneste til barn og unge.

Et eksempel på lesestimulerende tiltak i samarbeid mellom folkebibliotek og grunnskole er [lesekampanjen Sommerles](#), en nasjonal, digital lesekampanje for barn i 1. – 7. klasse. Rogaland toppet statistikken i 2020 med en deltagelse på 50 prosent (landsgjennomsnitt 37 prosent). Fylkesbiblioteket koordinerer kampanjen.

Figur 4.3. Kommuner med mer enn 50 prosent deltakelse i Sommerles 2021 i Rogaland.

Time bibliotek. Foto: Asle Haukland

I 2021 fikk fylkeskommunen støtte fra Sparebankstiftelsen SR-bank til prosjektet *Litterære pusterom*. *Litterære pusterom* bygger på metoden shared reading¹¹. Tiltaket er en del av fylkesbibliotekets regionale satsing i det nasjonale samarbeidsprosjektet [Formidlingskompetanse i folkebibliotek](#).

¹¹¹¹ For mer informasjon, se [Leselederne.no](https://leselederne.no)

Slappe av med en god bok? Bibliotekene er åpne for nye samarbeidspartnere, som utlån av bøker i Karmøyhallen (Aprilsnarr fra Karmøy folkebibliotek og Karmøynytt i 2019).

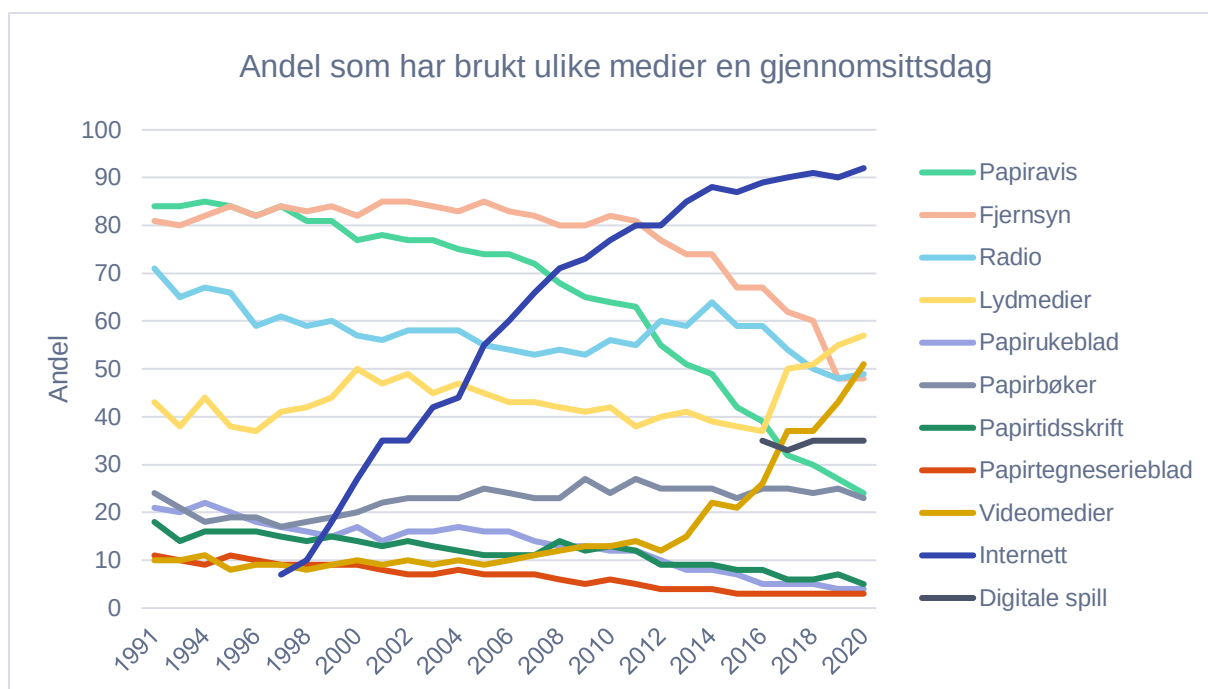
Våre medievaner er i kraftig endring. Papirboka er et av de få mediene som holder stand, men hvis vi ser nærmere på tallene, vil vi se at det først og fremst er de over 40 som leser bøker på papir, mens yngre trekkes mot andre medier. Denne utviklingen har konsekvenser for leseferdighetene, spesielt evnen til langlesing og konsentrasjon, som igjen går ut over evnen til dybdelæring og forståelse¹². Forskning viser også at leselyst er en viktig faktor for om barn og ungdom utvikler seg til gode lesere, og at fritidslesing i hjemmet er sentralt i å utligne sosiale forskjeller i leseferdigheter¹³.

Mediebudsjettene til bibliotekene gjenspeiler ikke endringen i medievaner. Hvis vi tar prisstigningen i betraktning, har mediebudsjettene i norske folkebibliotek sunket jevnt siden tidlig 2000-tall. Utviklingen i Rogaland samsvarer med resten av landet. Samtidig har store deler av tilbudet blitt digitalisert. Film og musikk tilbys nå primært i strømmetjenestene, og er i praksis ikke lenger tilgjengelig for innbyggere gjennom bibliotekene. Det samme kan skje med lydbøker med mindre bibliotekene får etablert bedre avtaler med forlegger- og forfatterforeninger.

For å møte denne utviklingen etablerte fylkesbibliotekene i 2021 forprosjektet [Felles drift av digitale innholdstjenester i bibliotek \(Digin\)](#). Målet er å finne fram til en modell for felles drift og anskaffelse av digitale innholdstjenester i bibliotek for å få et likere tilbud i hele landet, samt profesjonalisere anskaffelsen og styrke forbrukermakten til bibliotekene.

¹² For mer informasjon, se f.eks. [omtale på nettsidene til UiS](#)

¹³ Foreldres leseglede kan utligne sosiale forskjeller: [artikkel på nettsidene til UiS](#)

Figur 4.4. Andel i alderen 16-79 år som har brukt ulike medier en gjennomsnittsdag (Norge totalt sett)¹⁴

¹⁴ Kilde for data om mediebruk: [SSB tabell 04487](#)

4.1.5 Idrett: viktig for mange, men stort frafall under koronaen

Idrett er et prioritert område for Rogaland fylkeskommune, gjennom å fordele spillemidler til idrettsanlegg, gjennom vesentlige bidrag til prosjekter som Folkepulsen og Olympiatoppen Sør-Vest, og gjennom en langsiktig støtte til Rogaland Idrettskrets (RIK), er fylkeskommunen en solid støttespiller for idretten.

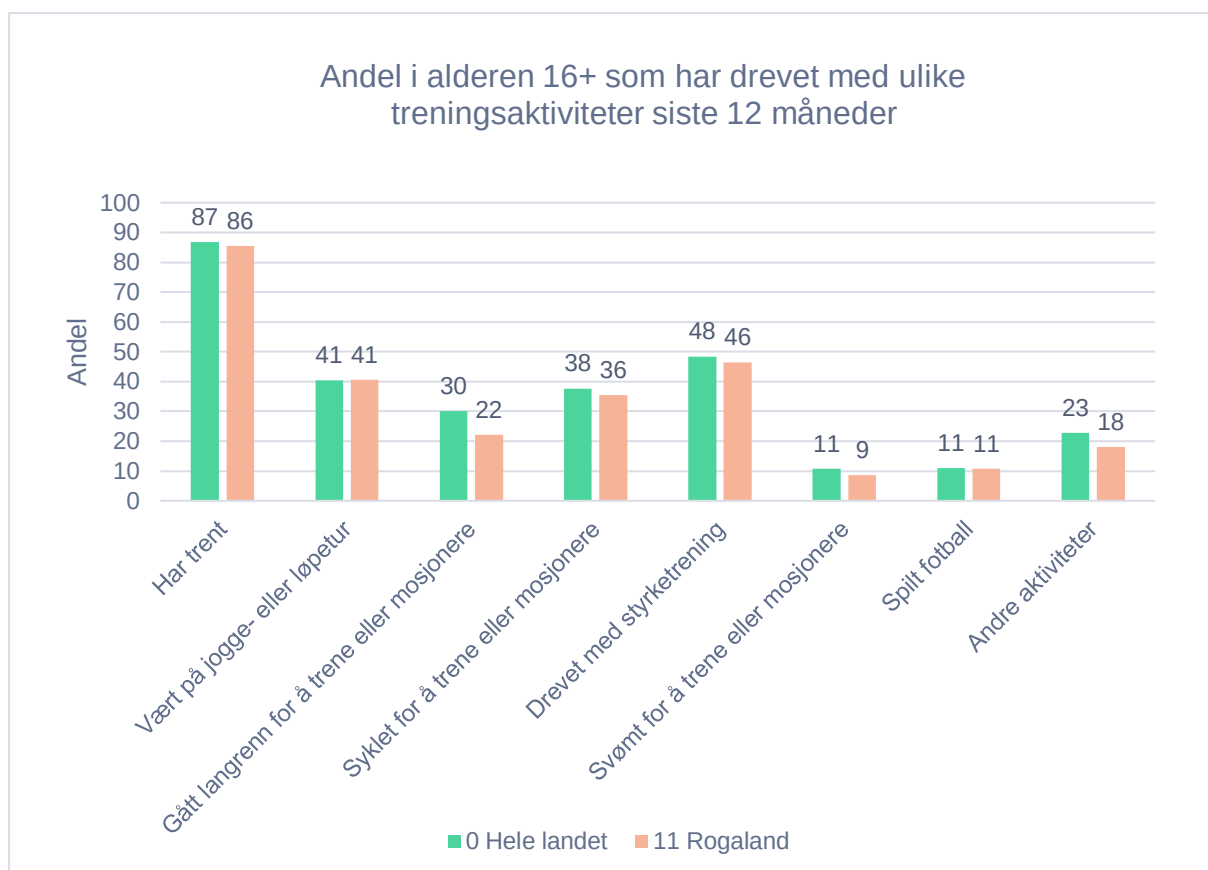
Idrettspolitikken handler om hvilke verdier og mål vi mener idretten skal tjene, og hvordan ressursene skal fordeles for å nå slike mål. Med en direkte kobling mot statens visjon for idrettspolitikken, idrett og fysisk aktivitet for alle, skal fylkeskommunen legge til rette for at alle innbyggere i Rogaland som ønsker det skal ha muligheten til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet.

Som regional utviklingsaktør, ønsker fylkeskommunen å bidra med å sette Rogaland ytterligere på det nasjonale og internasjonale idrettskartet. Idrettsarrangementer engasjerer og bidrar til stor frivillig innsats, samtidig som de skaper positive ringvirkninger i regionen på tvers av næringer og kommunegrenser. Arrangementene bidrar til aktivitetsøkning, og har en nytteverdi som er i tråd med fylkeskommunens satsning på idrett og folkehelse.

Forhåpentligvis vil normaliseringen av samfunnet etter Covid-19 fortsette i 2022, som bedrer forutsetningene til å kunne avholde internasjonale idrettsarrangementer i Rogaland i 2022.

Lokale idrettslag er møteplasser på tvers av generasjoner, kulturer og sosiale skillelinjer. Den organiserte idretten har selv påtatt seg et ansvar, og har høye mål om å gi et aktivitetstilbud til alle som ønsker det. Samtidig viser Folkehelseundersøkelsen i Rogaland 2020 at det er tydelige sosiale forskjeller i hvem som deltar i organiserte aktiviteter, noe som understreker utfordringen idretten møter med å nå ut til alle.

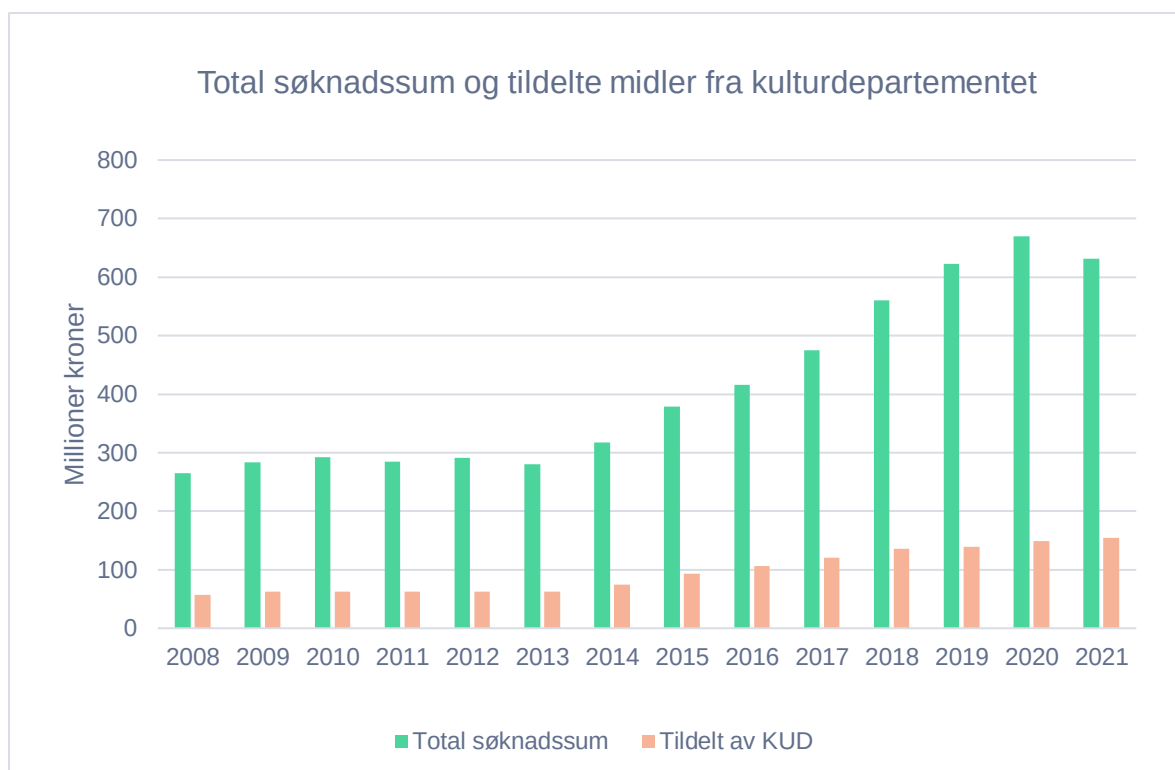
I SSBs levekårsundersøkelse i 2021 svarte 86 prosent av respondentene i Rogaland at de hadde trent det siste året. De klart mest brukte aktivitetene blant personer over 16 år er styrketrening, jogging, sykling og langrenn, som hhv. 46, 41, 36 og 22 prosent av innbyggerne oppgir å ha drevet med. Svarene er naturlig nok preget av mottiltakene mot pandemien, men det er først og fremst relativt små disipliner som ishockey og håndball som merker den største nedgangen i forhold til nivåene i 2016. Jogging og sykling er lite påvirket, mens styrketrening har økt fra 40 prosent. Disse tallene gjelder imidlertid kun for personer over 16 år. Det er grunn til å tro at de som er yngre er hardere rammet. Som det blir beskrevet lenger nede, har Idrettsforbundet opplevd betydelig nedgang i antall medlemmer under pandemien.

Figur 4.5. Treningsaktiviteter blant personer over 16 år i Rogaland og landet totalt. Kilde: SSBs levekårsundersøkelse 2021.

Gjennom deltagelse og trening eller konkurranser utvikles enkeltmennesket både fysisk og mentalt. Idrett er en kilde til glede, overskudd og fysisk og psykisk mestring. Idrett handler også om deltagelse i sosiale fellesskap. Samlet gir dette en idrett som bidrar til personlig utvikling for enkeltmennesket, samtidig som den gjennom sin fellesskapsorientering har en samfunnsbyggende funksjon. Gode fritidstilbud basert på mangfold kan bidra til å redusere sosiale forskjeller og bidra til et mer inkluderende samfunn. Det siste året er det bygget mange nærmiljøanlegg som fungerer som et godt alternativ til organisert idrett, og som en viktig sosial arena.

En viktig stimulerings- og finansieringskilde til idrettsanlegg i Rogaland er spillemidlene. I 2021 fordelte fylkeskommunen gjennom spillemiddelordningen totalt 161,6 millioner kroner til anlegg for idrett og fysisk aktivitet i Rogaland – men etterspørselen er langt større. Fylkeskommunen mottok hele 457 søknader om et samlet beløp på 631 mill. kroner.

Figur 4.6. Total søknadssum og tildelte midler til fordeling fra Kulturdepartementet. Figuren viser total søknadssum mot tildelte midler til fordeling fra Kulturdepartementet. Figuren over viser hvordan gapet mellom søknader og tilskudd har økt siden 2008. En delforklaring på økningen er at det bygges større og dyrere anlegg.

Frafall i idretten

Som nevnt tidligere har koronasituasjonen hatt stor negativ effekt for idretten og spesielt breddedelen. Den 2. juni 2021 publiserte Norges idrettsforbund en oversikt over tap av medlemskap for 2020 etter pandemien. De nasjonale tallene viser en prosentvis nedgang på 9,6 prosent, noe som utgjør rundt 185 000 medlemskap. I Rogaland har vi opplevd 8,1 prosent nedgang, noe som betyr 12 263 medlemskap.

Nesten 7 000 av de tapte medlemskapene er i aldersgruppen over 20 år. Dette kan sannsynligvis skyldes at «de voksne» i en rekke idretter har vært avskåret fra å både trene og konkurrere helt siden starten av pandemien. Rundt 55 prosent av det totale frafallet finner vi i dette alderssegmentet.

Det nest høyeste frafallet finner vi i aldersgruppen 13-19 år, noe som kan henge sammen med manglende konkurranseaktivitet, noe vi oppfatter som viktigere for ungdom enn for barn. På tross av forsøkene på å skjerme barn og unge under pandemien, utgjør summen av frafall for barn og unge (0-19 år) rundt 45 prosent av frafallet.

Det er avvik mellom fylkene, og internt blant kommunene i Rogaland. For mer informasjon, se [Idrettsforbundets nettsider](#).

Dagsturhytta Rogaland

I løpet av 2022 skal det bygges 27 identiske dagsturhytter fordelt på samtlige kommuner Rogaland. Det skal stimulere til å få flere ut på tur, og vil forsterke de nærliggende turmulighetene i de enkelte kommunene. Dette er i tråd med fylkeskommunen sitt mål om å legge til rette for at flest mulig kan drive med fysisk aktivitet. Prosjektet er et samarbeid mellom Rogaland Fylkeskommune, Sparebankstiftelsen SR-Bank og kommunene. Dagsturhyttene har skapt et stort lokalt engasjement, og det er etablert en flott samarbeidsarena mellom kommunene og fylkeskommunen.

Dagsturhytta på Dale i Sandnes

4.2 Kulturarv

Kulturarven er det hele det historiske fundamentet som samfunnet står på. Det inkluderer materiell og immateriell kulturarv, og skikker og fysiske omgivelser inngår i dette. Kulturarvens fysiske uttrykk, kulturminnene og kulturmiljøene, blir sterkest utfordret der demografi, næringsvei og bosetningsmønster endrer seg, eller der kulturmiljøene ikke er i kontinuerlig bruk eller oppfattes som relevante. Kulturarven er best ivaretatt der engasjementet, kunnskapen og den frivillige innsatsen er høy. Disse faktorene er i stadig kamp med hverandre. Kulturmiljøvernets virke skal på best mulig måte bidra til at vi sikrer de beste og mest relevante sider ved vår historie for å bidra til å sikre stedlig identitet og en rikdom av kulturopplevelser.

Demografiutviklingen er en utfordring for kulturminnevernet på sikt. Tendensen til aldring og befolkningsnedgang i distriktene og press på sentrale områder gir helt ulike utfordringer i de rurale og sentrale områder. Det merkes forenklet sett som tap av stående kulturminner på grunn av manglende bruk i distriktet, og press på utnyttelsesgrad, nedbygging og avgang av kulturminner fra alle epoker i sentrale områder og langs infrastrukturakser. Dette forholdet har virket i mange år allerede, og fylkeskommunen vurderer det slik at planer og virkemiddelbruk må tilpasses denne utviklingen både på kort og lang sikt for å bidra til et forutsigbart og sikkert kulturminnevern

Kulturminner og kulturmiljø kan forenklet sett sies å være truet av to hovedfaktorer:

- Arealendringer: store infrastrukturprosjekt, utviklingsprosjekter i byene, fortetting og nye ønsker og krav til eldre bygningsmasse.
- Manglende bruk og skjøtsel: Gjengroing av kulturlandskap, endring av næring- og busettingsmønster

I dette bildet er det viktig å være klar over at kulturminner er en ikke-fornybar ressurs, og at kulturminnene ofte har begrenset fysisk motstand mot endring.

Måling av endring og utvikling innen temaet kulturarv som del av trivsel/nærmiljø er komplisert, og krever datasett og særlige undersøkelser av temaet, helst som kvalitative studier. Statistikk på delaktighet og aktive prosesser kan til en viss grad fortelle om et levende kulturmiljøengasjement og trivsel, men betraktning av siste periodes utvikling må hovedsakelig baseres på en faglig vurdering av forholdene innenfor temaet.

Fylkeskommunen registrerer som ofte før et særlig engasjement rundt saker som er knyttet til viktig felleseie og byutviklingssaker der miljøkvaliteter står under press. Det kan eksempelvis spores mye engasjement rundt restaureringen av domkirka i Stavanger, og selv om prosjektet ikke tilhører siste års aktivitet, er Folkets hus i Sauda verdt å nevne. Ringvirkningene av restaureringen må sies å være omfattende.

Figur 4.7. Det er når kulturminner går ut av opprinnelig bruk de er i størst fare. Mange bygg i Rogaland forfaller på grunn av manglende bruk og vedlikehold, særlig i utkantstrøk

Figur 4.8. Folkets hus i Sauda, en suksesshistorie i samarbeid mellom offentlige institusjoner, og befolkningen i Sauda

Engasjementet er altså særlig høyt i synlige enkeltsaker med klare problemstillinger. Samtidig er mange overordnede prosesser og planer gjerne for innfløkte til at den generelle befolkning klarer å ta stilling og engasjere seg. Tap av enkeltminner utenfor de vernede kulturmiljøene er det også vanskelig å registrere eller skape engasjement rundt.

Kulturmiljøverdier ansees å være betydningsfulle blant store deler av befolkningen, og det er stort engasjement for kulturmiljø i Norge. Nasjonale målinger viser at 42 prosent av befolkningen er svært eller ganske interessert i kulturminne og kulturmiljø, og rundt 15 prosent deltar aktivt og engasjerer seg for å bevare dem på ulike måter. Dette illustreres også av det store engasjementet vi ser i historielag, temagrupper på sosiale medier og i frivillige organisasjoner.

Figur 4.9. Rogaland er det mange frivillige foreninger som tar vare på ulike kulturminner. MS Skudenes er en av mange lokale fartøyvernlag.

Frivilligheten er videre avhengig av tilgang på nye engasjerte medlemmer, noe som i en del sammenhenger har vist seg utfordrende å rekruttere. Dette engasjementet er viktig for bevaring av kulturminner lokalt og, slik vi registrerer det, avhengig av en grunnkompetanse i offentlig forvaltning som kan bidra til bevissthet omkring kulturminner. Det kan hevdes at kompetanse lokalt skaper bevissthet og at bevissthet skaper vilje hos beslutningstakere, både på politisk nivå, i eierskap og blant opinionen. I de store kommunene er det etter hvert etablert et fagmiljø som har denne kompetansen og bidrar til forståelse for vern og bærekraftig forvaltning.

KOSTRA-tall for bruk av offentlige midler til kulturminneforvaltning viser oss at kommuner som Stavanger og Karmøy bruker relativt mye penger pr innbygger på kulturmiljøforvaltning. Dette viser også igjen i engasjement og aktivt vern. Halvparten av kommunene i Rogaland oppgir at de har tilgang på kulturminnefaglig kompetanse. Fylkeskommunens kompetanse blir derfor i en viss grad nyttet for å kompensere for manglende kulturminnefaglig kompetanse i den kommunale forvaltningen. Som verktøy forvaltningen har de aller fleste kommunene i fylket nå også en kulturminneplan. Hvordan disse planene kan brukes i forvaltningssammenheng vil avhenge av mer enn planens innretning, men når de blir lest vil de også bidra til formidling av lokalkunnskap. Likevel er det viktig å være klar over at tekst ikke kan erstatte mennesker med faktisk kompetanse.

Figur 4.10: fra åpningen av den gjenoppbygde løa på Håheller.

Kulturminner som fysisk og opplevelsesmessig ressurs har betydelig fokus i kulturminnevernfaglige sammenhenger, blant annet gjennom stortingsmelding nr. 16 «Nye mål i kulturmiljøpolitikken» 2019-2020. Kulturminnenes monetære verdi er imidlertid vanskelig å kapitalisere og har begrenset effekt som argumentasjonsgrunnlag i plan og byggesaker. Valg av vern framfor utbygging er derfor fortsatt i all hovedsak knyttet til

skjønnsmessig faglig vurdering av kulturminneverdi. Foreløpig er det også vanskelig å beregne kulturminnenes fysiske verdi eller merverdien i gjenbruk og sirkulærøkonomi, men her er det sterkt fokus fra flere deler av samfunnet som arbeider i samme retning. Riksantikvarens bystrategi (2021) tar opp flere problemstillinger knyttet til disse verdispørsmålene, og prosessen rundt ombygging av fylkeshuset er interessant i denne sammenheng. Bystrategien viser flere eksempler fra lokale byggesaker i Rogaland som peker på bevisste valg for vern og utvikling med fokus på levbarhet og stedsidentitet.

Tidligere har vi pekt på klimaendringer og klimaomstilling som et konkret problem og vesentlig utfordring for kulturminnevernet. Skader som følge av klimaendring, samt endring av kulturlandskapet i form av gjengroing, manifesterer seg sakte som med demografiendringene. Vi merker imidlertid tidligere de følgene av lovendringer som skal bidra til å sikre oss mot et endret klima. Eksempelvis er et stigende havnivå og krav til heving av grunnmurshøyder et konkret problem i et fylke der store deler av bygningsmassen og kulturminnene ligger i kystsonen.

Endret arealbruk er og vil være den vesentligste driveren i avgang av arkeologiske kulturminner. Behovet for stadig mer kraft til et markant økende energimarked og kraftkrevende næringsetableringer påvirker kulturminner, kulturmiljøer og landskap i samtlige regioner i fylket. Både produksjonen, overføringskablene, omformingsstasjonene og nærings- og industrianleggene som skal bruke kraften er anlegg som påvirker og fører til tap av arkeologiske kulturminner, og kulturmiljøssammenhenger.

4.2.1 Lokale utviklingstrekk/utfordringer

Vi har delt opp de lokale utviklingstrekkene etter de to hovedutfordringene som vi har trukket opp, arealendringer og manglende bruk og skjøtsel.

Arealendringer: store infrastrukturprosjekt, utviklingsprosjekter i byene, fortetting og nye ønsker og krav til eldre bygningsmasse.

Arealendringene i byregionene er åpenbare. Her er det lett å trekke fram Haugesund-Karmøy, Randaberg-Stavanger-Sandnes-Sola og Egersund, men også tettstedene utenfor bysentrene som eksempelvis Ølen, Strand, Nærbø, Bryne, Klepp. Mye aktivitet skjer i den utbygde byen med ønsker om fortetting og transformasjon av eldre områder og bygningsmiljø. Sentrale deler av byene består av store sammenhengende historiske bygningsmiljø der det er økonomisk og praktisk krevende å bygge nytt og endre det bestående. Det er derfor vanlig å se utfordring av vedtatt vern der bygningene ikke er i samsvar med gjeldende bygningsnorm.

Det oppleves også at det i ulik grad er forståelse for stedenes egenart og kulturmiljøets nærings- og formidlingsverdi særlig i tettstedene utenfor de store bysentrene. Sjøhusbebyggelsen faller klart innenfor den kategorien der vern og forventet ny bruk ikke går overens. Både Egersund, Haugesund, Stavanger og Sola har konkrete utfordringer pågående i denne bygningskategorien. Samtidig er det en positiv tendens mot vern og utvikling på kulturmiljøenes premisser blant flere aktører innenfor byggebransjen som aktivt

spiller på vern som en ressurs i sin eiendomsportefølje. Pedersgata utvikling er en slik aktør. I Sauda er det lett å spore en levende interesse for stedet, og byen kan se effektene av satsingen på Folkets hus blant annet som en katalysator for et fornyet engasjement for kulturminnevern.

I Dalane er bergverk fortsatt framtrædende, og utvikling av dette kan få betydning for kulturmiljø og kulturminner ved realisering. Ny E39 legger beslag på store arealer og vil ha innvirkning på mange ulike kulturminner. Planlegging av denne medfører mye arkeologiske undersøkelser og bidrar til ny kunnskap om kulturminner langs traseen.

Manglende bruk og skjøtsel: Gjengroing av kulturlandskap, endring av næring- og busettingsmønster

Kulturminneverdier i landbruksområdene på Sør-Jæren, men også på Haugalandet, og Ryfylke er for nyere tid knyttet i stor grad til enkeltobjekter, og i mindre grad helhetlige kulturmiljø. Særlig utenfor tettstedene kan de fort mangle kontekst, noe som kan gjøre dem mer sårbare i planprosesser når utbygging og høyere utnyttelse gjør seg gjeldende. I kulturlandskapet gir det seg utslag i en pågående endring mot bruksrasjonalisering og stordrift som fører til at eldre bebyggelse både driftsbygninger og våningshus går ut av bruk og forfaller.

Riksantikvaren har igangsatt et prosjekt på landsbasis for å registrere kulturlandskap av nasjonal interesse. Arbeidet har skapt et sterkt engasjement i enkelte deler av fylket, både i Ryfylke og på Jæren. Behovet for fokus på kulturlandskapet er viktig uavhengig av registeret med tanke på endringene i driftsformer og arealbruk som kan forringe områdenes kulturminne kvaliteter både for arkeologi og nyere tids kulturminner.

I kystlandskapet på Kvitsøy har det vokst fram interesse for kulturminneressursene i den gamle hummerindustrien. Dette kan skape muligheter for stedsutvikling med kulturmiljø som premissgiver.

4.2.2 Hovedutfordringene i kulturmiljøvernet

I et kort perspektiv er omdanning av eksisterende by, tap av enkeltkulturminner i rurale områder og endring av kulturlandskap som følge av nedbygging eller tilgroing de vesentligste utfordringene. Konkret er det spesielle bygningskategorier som har mistet opprinnelig bruk som er sterkest berørt. Som nevnt er sjøhusbebyggelsen, et av de sterkeste trekkene ved vår tidlige industrihistorie sterkt truet i denne sammenheng.

Driftsbygninger i landbruket kan nevnes i samme kategori, samt mange eldre industribygg. Bygg som fremdeles er i samme bruk som opprinnelig er i mindre grad under press, men også den sammenhengende trehusbebyggelsen som preger tettstedene merker press på omdanning og transformasjon til høyere utnyttelse. Ivaretagelse av kulturminner og kulturmiljøer med lang tidsdybde er en økende utfordring for kulturminnevernet der de kommer i konflikt med sterke kraftkrevende og arealkrevende næringsinteresser. Dette er særlig aktuelt i sentrale strøk, der “kampen” om arealene hardner til.

En annen utfordring i samtlige regioner er landbrukets stadig økende behov for nydyrking og effektivisering, som medfører press både på gamle steingarder og forhistoriske røysfelt i utmark. Utvikling av lokal kulturminnekompetanse er som nevnt av stor betydning for å skape engasjement for kulturminner. Bevaring og sikring av kulturminnene er avhengig av kompetente fagfolk i alle sammenhenger. Ikke minst i håndverksyrkene der ansvaret for det praktiske vedlikehold og sikring av kulturminnene ligger.

4.2.3 Videre lesning

- [Regionalplan for kulturmiljø](#)
- [KULA Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse](#)
- [Riksantikvarens bystrategi](#)

5 Næringsutvikling

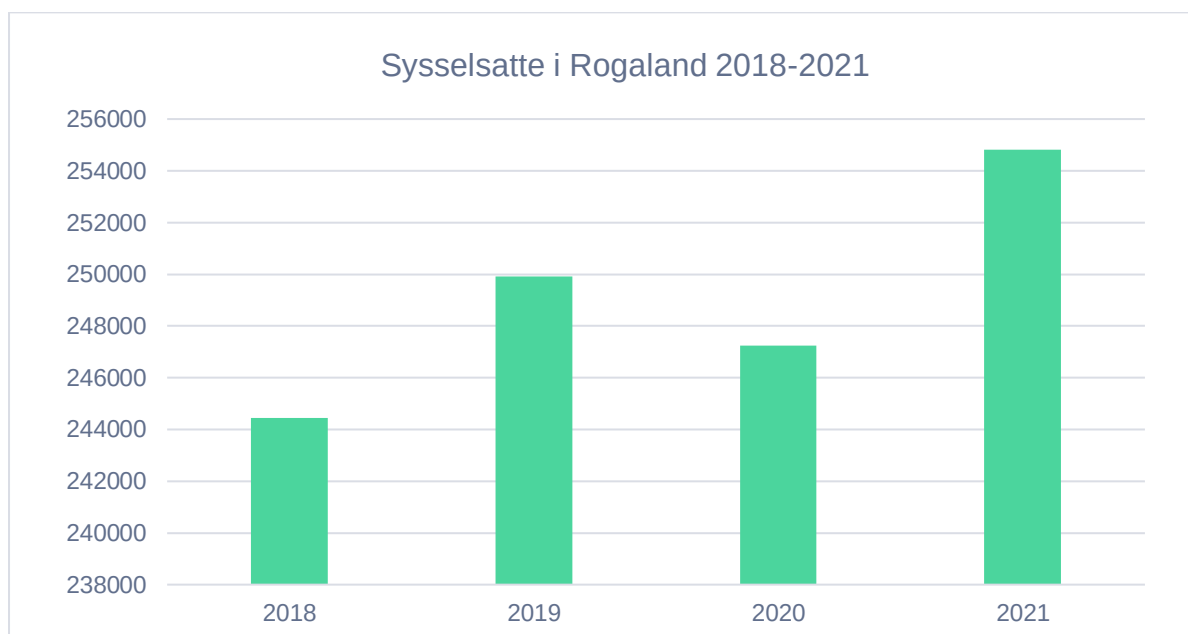
De store klimaendringene beskrives som svært alvorlige i den sjette rapporten til FNs klimapanel fra august 2021. Målet om store kutt i klimagassutslippene gjør at næringslivet står overfor omfattende utfordringer. Dette gjelder i stor grad for næringslivet i Rogaland som både har vært, og fremdeles er, svært avhengig av petroleumssektoren. Næringslivet i fylket må omstille seg og nye næringer og bedrifter må skapes. I lys av dette ser vi her på utviklingstrekk når det gjelder sysselsetting, verdiskaping, grønn omstilling, eksport og forskning og utvikling i Rogaland.

5.1 Sysselsetting

5.1.1 Sysselsettingsveksten i Rogaland over landsgjennomsnittet i 2021

Økningen i antall sysselsatte i Rogaland fra 4. kvartal 2020 til 4. kvartal 2021 var på 3,1 prosent. Det var størst vekst i Oslo på 4,4 prosent. I Viken og Agder økte sysselsettingen med 3,3 prosent, mens i landet totalt økte sysselsettingen med 3 prosent. Rogaland var med andre ord ett av tre fylker som ligger over landsgjennomsnittet. Figur 5.1 viser sysselsettingsutviklingen fra 2018 til 2021. I denne perioden har sysselsettingsveksten vært på 4 prosent, fra 244 456 til 254 820, mens på landsbasis var økningen 3 prosent.

Figur 5.1. Sysselsatte i Rogaland 2018-2021 etter arbeidssted. Kilde: SSB

Tabell 5.1 viser at Sandnes og Klepp hadde størst økning sysselsettingen i perioden 2018 – 2021 med 10 prosent. I Sandnes var det blant annet stor økning innen IKT og anleggsvirksomhet. I Klepp kommune ser vi stor økning innen blant annet forretningsmessig tjenesyting og varehandel. Strand hadde også en stor vekst i perioden på nesten 9 prosent. I Rogaland totalt var økningen på 4 prosent, mens på lansabasis 3 prosent. Lund, Suldal og Kvitsøy hadde negativ vekst. Ser vi på regionene i Rogaland er vekst i sysselsettingen størst på Nord-Jæren med 5 prosent. I Ryfylke har det vært en marginal vekst.

Sysselsatte etter arbeidssted 2018 – 2021			
	2018	2021	prosent endring 2018/ 2021
Eigersund	6398	6730	5,2 %
Sokndal	1182	1217	3,0 %
Lund	1438	1390	-3,3 %
Bjerkreim	1118	1156	3,4 %
Dalane	10136	10493	3,5 %
Hå	8186	8203	0,2 %
Klepp	8322	9153	10,0 %
Time	7750	8056	3,9 %
Gjesdal	4048	4120	1,8 %
Sør-Jæren	28306	29532	4,3 %
Stavanger	84066	86434	2,8 %
Sandnes	36958	40705	10,1 %
Sola	24577	25820	5,1 %
Randaberg	3410	3493	2,4 %
Nord-Jæren	149011	156452	5,0 %
Strand	4302	4672	8,6 %
Hjelmeland	1260	1274	1,1 %
Suldal	2146	2142	-0,2 %
Sauda	1937	1955	0,9 %
Kvitsøy	331	320	-3,3 %
Ryfylke	5674	5691	0,3 %
Rogaland	244456	254820	4,2 %
Norge	2683447	2762175	2,9 %

Tabell 5.1. Sysselsatte etter arbeidssted. 2018 – 2021. Kilde: SSB

5.1.2 Størst prosentvis vekst i overnattings- og serveringsvirksomhet

Det er størst sysselsettingsvekst i næringen overnattings- og serveringsvirksomhet med 14 prosent. Tallene viser at restaurantdrift og drift av barer begynte å komme på fote igjen. Sysselsettingen innen disse sektorene økte med henholdsvis 14 og 38 prosent. Næringen forretningsmessig tjenesteyting hadde også en sterk vekst med 10 prosent. Den tredje største økningen finner vi i næringen informasjon og kommunikasjon med nesten 9 prosent, der programmeringstjenester og annen type konsulentvirksomhet gir de største bidragene. Det var også disse tre næringene som økte mest på landsbasis.

Sysselsatte per 4. kvartal 2020 og 2021			
	2020	2021	Prosent endring
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	5997	6090	1,55
05-09 Bergverksdrift og utvinning	29269	29362	0,32
10-33 Industri	24184	24296	0,46
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	3004	3078	2,46
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	18804	19386	3,10
45-47 Varehandel, reparasjon av motorvogner	27151	27969	3,01
49-53 Transport og lagring	10474	10593	1,14
55-56 Overnattings- og serveringsvirksomhet	7781	8893	14,29
58-63 Informasjon og kommunikasjon	7015	7633	8,81
64-66 Finansiering og forsikring	2401	2393	-0,33
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	13432	14317	6,59
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	12226	13550	10,83
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	10470	10879	3,91
85 Undervisning	18832	19285	2,41
86-88 Helse- og sosialtjenester	46590	47118	1,13
90-99 Personlig tjenesteyting	8144	8578	5,33
00 Uoppgitt	1474	1400	-5,02

Tabell 5.2. Sysselsatte per 4. kvartal 2020 og 2021. Rogaland. Kilde: SSB

Når det gjelder næringsutvikling har Rogaland klart seg godt gjennom pandemien. Det er stor etterspørsel etter arbeidskraft og lav arbeidsledighet, noe som kan føre til kamp arbeidskraften. Ledige jobber er en attraksjonsfaktor for fylket, så vi vil kanskje se økt innflytting og befolkningsvekst hvis denne utviklingen fortsetter. Et misforhold mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft er blant annet tegn på at etterspurt kompetanse ikke samstemmer med den som tilbys. Dette krever et fleksibelt utdanningstilbud innrettet etter arbeidsmarkedets behov. Kompetanse utdypes i kapittel 7, og situasjonen på arbeidsmarkedet beskrives nærmere i kapittel 8.

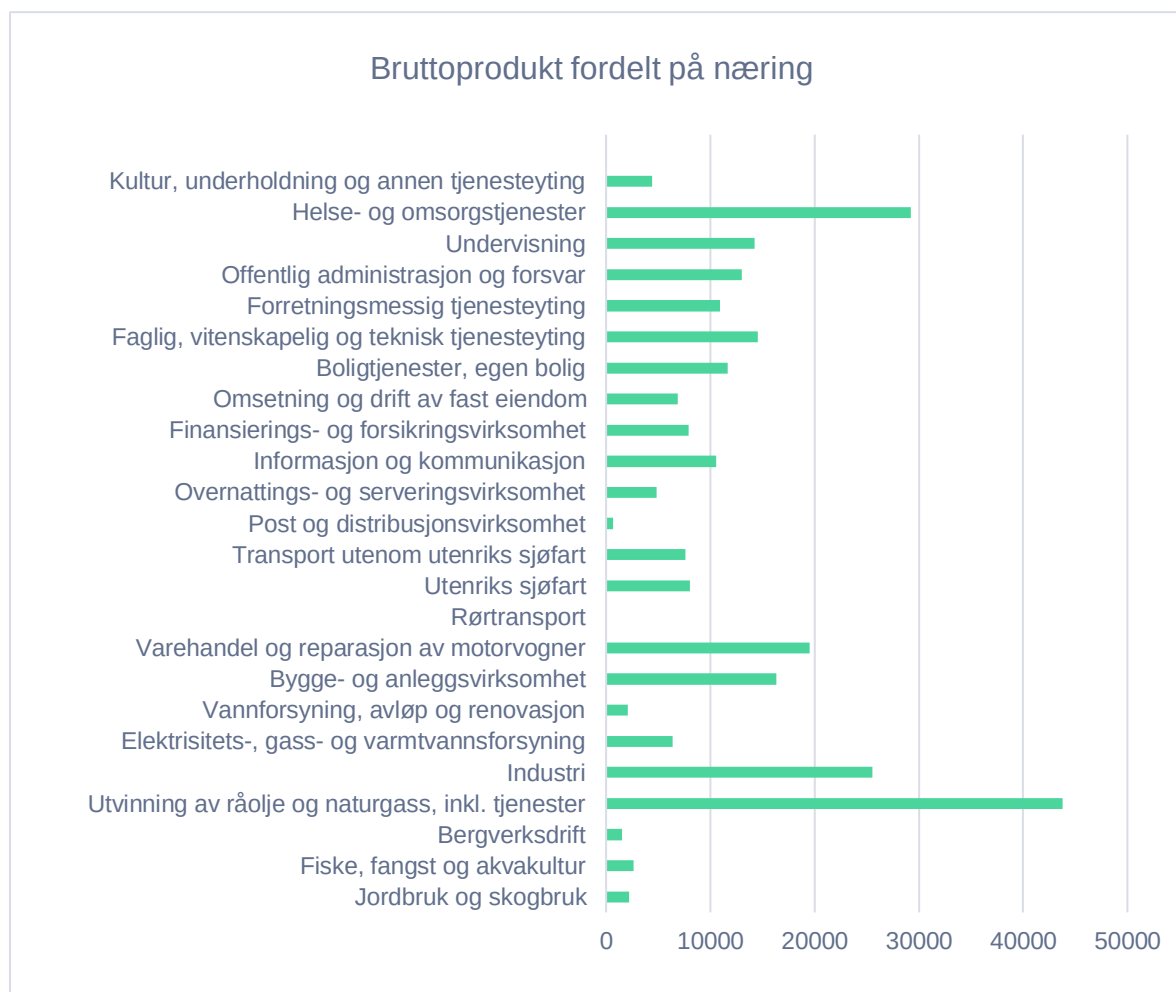

5.2 Verdiskaping

Verdiskaping er summen av verdien av all produksjon minus innkjøp av varer og tjenester. Næringer med høy verdiskaping i Rogaland er olje og gass, der teknologiindustri utgjør en stor del. Petroleumsnæringen kjøper varer og tjenester fra andre næringer og legger grunnlag for sysselsetting og verdiskaping i hele fylket. Ringvirkningene har vært store, og gitt innbyggerne i Rogaland gode levekår.

Utvikling av råolje og naturgass, inkludert tjenester, har en verdiskaping på 43,7 mrd. kroner i 2019, se figur 5.1. Det utgjør 16,5 prosent av total verdiskaping i Rogaland dette året. I 2015 utgjorde verdiskaping i samme næring 23 prosent. I Hordaland var verdiskapingen i olje og gass-sektoren 4,2 prosent av total verdiskaping i 2019, mens det var 15,5 prosent i Norge.

Helse og omsorg har en verdiskaping på 29,2 mrd. kroner i 2021, som utgjør 11 prosent av total verdiskaping, mens industrien har en verdiskaping på 25,5 mrd. kroner. Det er 9,7 av total verdiskaping i fylket. Dette gjelder blant annet verftsindustri og produksjon av elektrisk utstyr og maskiner. Varehandel og reparasjon av motorvogner gir også et betydelig bidrag.

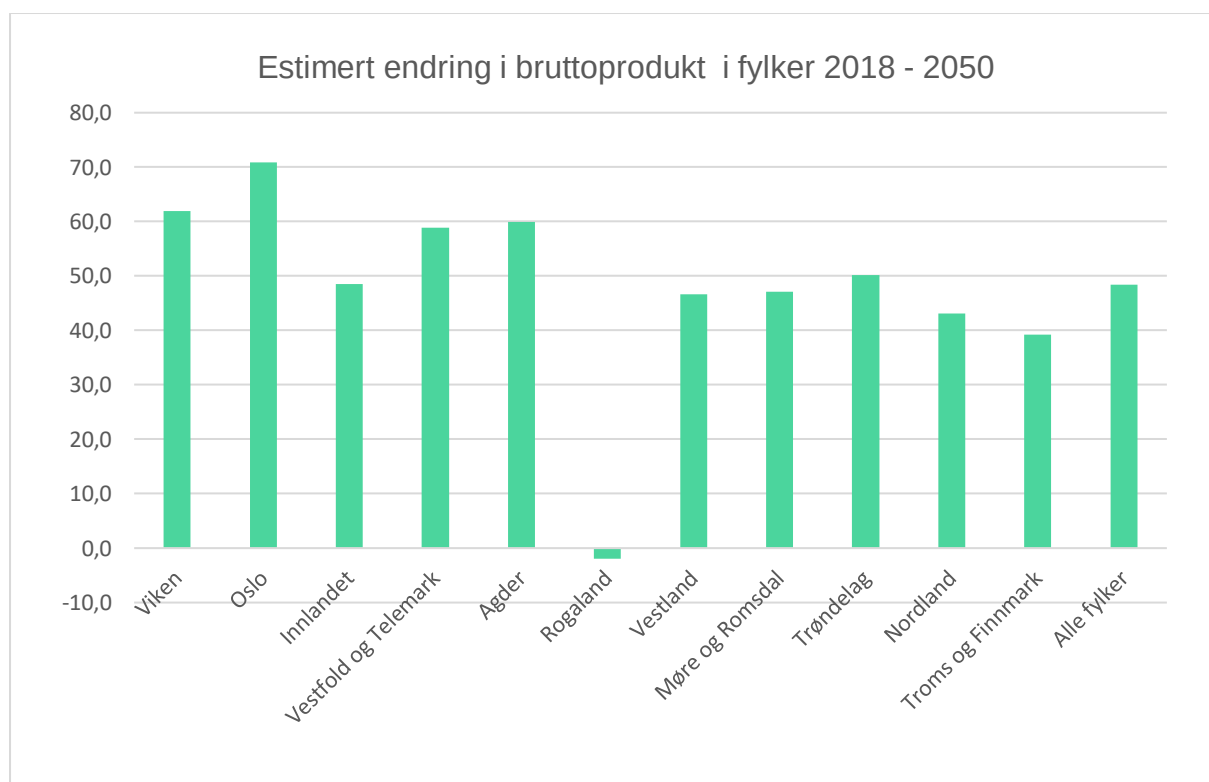
Figur 5.2. Bruttoprodukt fordelt på næring. Rogaland. 2019. Kilde: SSB

Når petroleumsaktivitet trappes ned i årene framover må andre næringer kompensere for tapet i verdiskaping i denne sektoren. Flere faktorer har tydelig positiv effekt på verdiskaping, for eksempel andel av befolkningen med høyere utdanning; FoU-utgifter; innovasjon, samt antall nyetableringer som overlever ett år. Dette kommenteres senere i kapitlet.

5.2.1 Det grønne skifte og mulige konsekvenser for Rogaland

I Meld. St.14 – Perspektivmeldingen legger regjeringen til grunn en nedgang i petroleumsnæringen på 65 prosent fram mot 2050. Videre legges det til grunn et fall i bruttoproduktet innen olje og utenriks sjøfart på 2,4 prosent per år. Disse forutsetningene, og en ambisiøs klimapolitikk, viser at Rogaland berøres sterkt av nedgangen i petroleumsindustrien.¹⁵ Produksjonen faller til under 40 prosent i forhold til 2018. Det er bygg og anlegg og relaterte tjenester, næringsmiddelindustri, handel, helsetjenester og offentlig administrasjon og andre tjenester som tar over.

Figuren under viser at for Norge vil det være en vekst i bruttoproduktet på nesten 50 prosent fra 2018 til 2050. Veksten vil være størst i Oslo med 70 prosent, deretter Viken med 62 prosent. Rogaland vil ha en reduksjon i veksten på 1,9 prosent. Beregningene er imidlertid veldig usikre. De må ses på som et verste-fall scenariet dersom Rogaland, mot formodning, ikke klarer omstillingsutfordringene de neste ti-årene.

Figur 5.3. Estimert endring i bruttoproduktet i fylker 2018-2050. Tall i prosent. Faste priser. Kilde: Vista analyse.

¹⁵ Regionale konsekvenser av det grønne skifte. Vista Analyse 2021/23

5.3 Grønn omstilling

Grønn omstilling innebærer en endring av økonomien i takt med de klima- og miljøutfordringene vi står overfor. Vekst og utvikling kan ikke lenger gå på bekostning av klima og miljø. Rogalands sterke avhengighet av petroleumssektoren gir fylket ekstra store utfordringer sammenlignet med resten av Norge. Innenfor en bærekraftig ramme må vi derfor utvikle et næringsliv som er konkurransedyktig i det globale markedet og som skaper nye arbeidsplasser. Vi må dreie verdiskaping og sysselsetting fra petroleumssektoren til nye næringer, ta i bruk ny teknologi, og i tillegg endre forbruksmønster.

5.3.1 Nye næringer vokser fram

Vi må bort fra bruk av fossil til fornybar energi som vindkraft, solenergi, vannkraft og bioenergi. Ny næringsvirksomhet er i ferd med å vokse fram, for eksempel batteriproduksjon, datasentre og landbasert oppdrettsanlegg. Utfordringen er at disse virksomhetene krever store landområder og mye energi. Det er allerede stort press på arealer i fylket, og bruk av land og jordvern er ofte motstridende interesser. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 9. I dag er det også knapphet på energi. Det betyr at utbygging eller omlegging av kraftforsyningen er nødvendig for å drive kraftkrevende virksomhet.

Næringslivet i Rogaland har et betydelig vekstpotensial for grønn omstilling når det gjelder sjømatnæringen, maritim næring, prosessindustri og fornybarnæringen.¹⁶ Disse næringene har i tillegg stort eksportpotensial.

5.3.2 Bedriftene ser nye forretningsmuligheter

Ifølge en undersøkelse i regi av Norges bank ser flere bedrifter forretningsmuligheter i omstillingen.¹⁷ Tre av fire bedrifter i privat sektor mener at endrede preferanser hos kundene, statlige tiltak og forhold knyttet til været, er de viktigste klimarelaterte utfordringene for bedriften. Her utgjør preferanser hos kundene nesten 50 prosent.

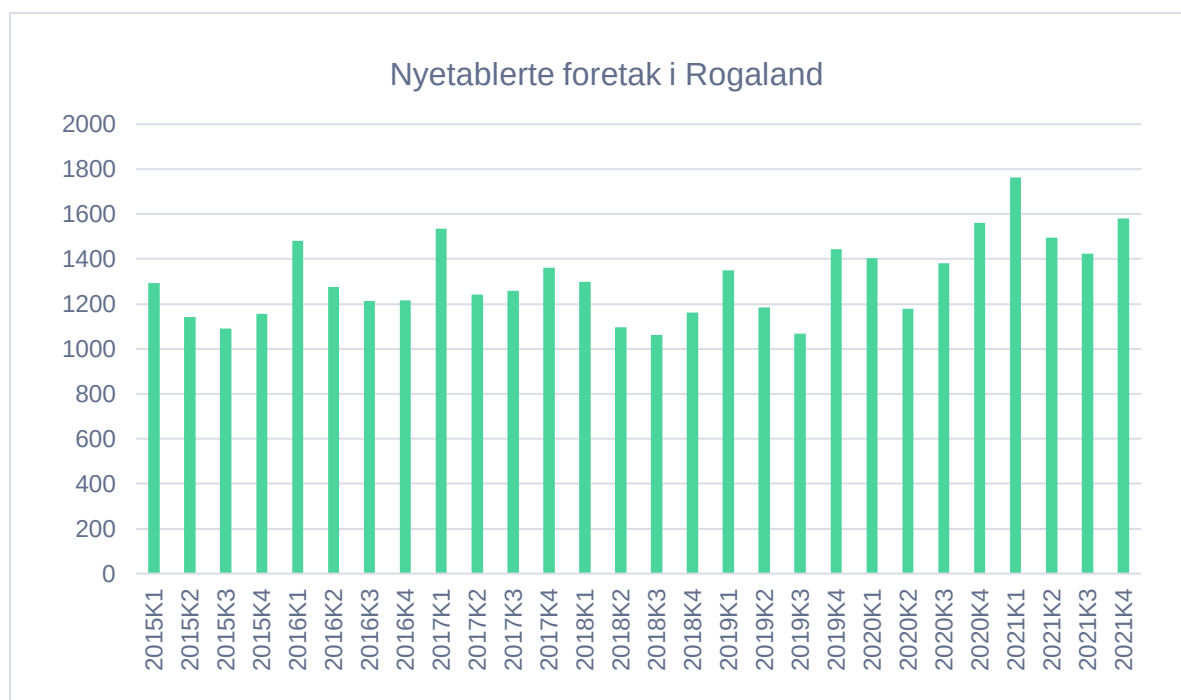
Om lag 80 prosent av oljeleverandørene ser forretningsmuligheter i det grønne skifte, blant annet innen fornybar energi, elektrifisering og batteriproduksjon. Drøyt 70 prosent av industribedriftene ser nye muligheter i endringer av hele produksjonsprosessen ved å ha søkelys på blant annet sirkulær økonomi. Innen varehandel og tjenesteyting var andelen rundt 60 prosent som ser forretningsmuligheter når det gjelder omstilling, og bygg og anlegg i underkant av 50 prosent.

¹⁶ Menon, rapport 124/2020

¹⁷ Norges bank

5.3.3 Sterk økning i antall foretak i 1. kvartal 2021

Omstilling i økonomien skjer både ved at eksisterende bedrifter omstiller seg, og at nye oppstår, mens andre avvikles. Figur 5.4 viser at i 4. kvartal 2021 ble det etablert 1581 nye foretak i fylke, der 816 er enkeltpersonforetak, og 749 er aksjeforetak. I 1. kvartal 2021 ble det etablert 1764 nye foretak, som er det høyeste antallet per kvartal siden 2015. Antall foretak har økt under koronapandemien, men ser ut til å flate ut. Det ble etablert flest nye foretak innen «landtransport og rørtransport» og «kunstnerisk- og underholdningsvirksomhet».

Figur 5.4. Nyetablerte foretak i Rogaland, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene. 1. kvartal 2015 - 4. kvartal 2021. Kilde: SSB.

5.3.4 Stor økning i antall nye virksomheter

Ved inngangen til 2022 er det 50 371 virksomheter i Rogaland, som er en økning på 4,5 prosent fra i fjor. På landsbasis var økningen 3,8 prosent. Den største næringen er «varehandel og reparasjon av motorvogner» med 12 prosent av virksomhetene, som er omtrent på landsgjennomsnittet.

Det var størst økning innen «transport og lagring» med 14 prosent, mens i landet totalt var økningen 9,9 prosent i samme næring. Stor økning i denne næringen kan henge sammen med økt netthandel under koronapandemien, og behov for varetransport. Også innen «informasjon og kommunikasjon» var det en stor økning på 10 prosent i Rogaland. På landsbasis var økningen på 7 prosent i 2021. Alle fylker opplevde økning i antall virksomheter, men mest i hovedstadsregionen.

Om lag 99 prosent av bedriftene har under 100 ansatte. Små og mellomstore bedrifter utgjør drøyt 40 prosent av alle ansatte i privat sektor i Rogaland. For Norge totalt stod de for 44 prosent av årlig verdiskapingen, nær 700 milliarder kroner i 2018. De spiller dermed en stor rolle i det grønne skiftet. Omstilling er også viktig for bedriftenes konkurransekraft. SMB-ene er engasjerte og motiverte, men mangler ofte tid og kompetanse til å planlegge og gjennomføre grønn omstilling.¹⁹ Disse bedriftene går i stor grad under radaren i diskusjonen om omstilling da mange har indirekte utslipp heller en direkte utslipp.

5.3.5 Færre konkurser i fjor

Det ble åpnet 250 konkurser i 2021, som er 17,5 prosent, eller 53, færre enn i 2020. Sammenlignet med 2019 er nedgangen på 37,5 prosent. I Norge var reduksjonen på antall konkurser 19 prosent sammenlignet med året før, og det var nedgang i alle fylker. Størst prosentvis nedgang fra i fjor har Troms og Finnmark med 39. Deretter kommer Nordland som hadde 34 prosent nedgang. Det var flest foretakskonkurser innen bygg- og anleggsvirksomhet og varehandel. Innen enkeltpersonforetak og personlige konkurser var det flest konkurser innen «bygg- og anleggsvirksomhet».

5.3.6 Stadig færre foretak overlever

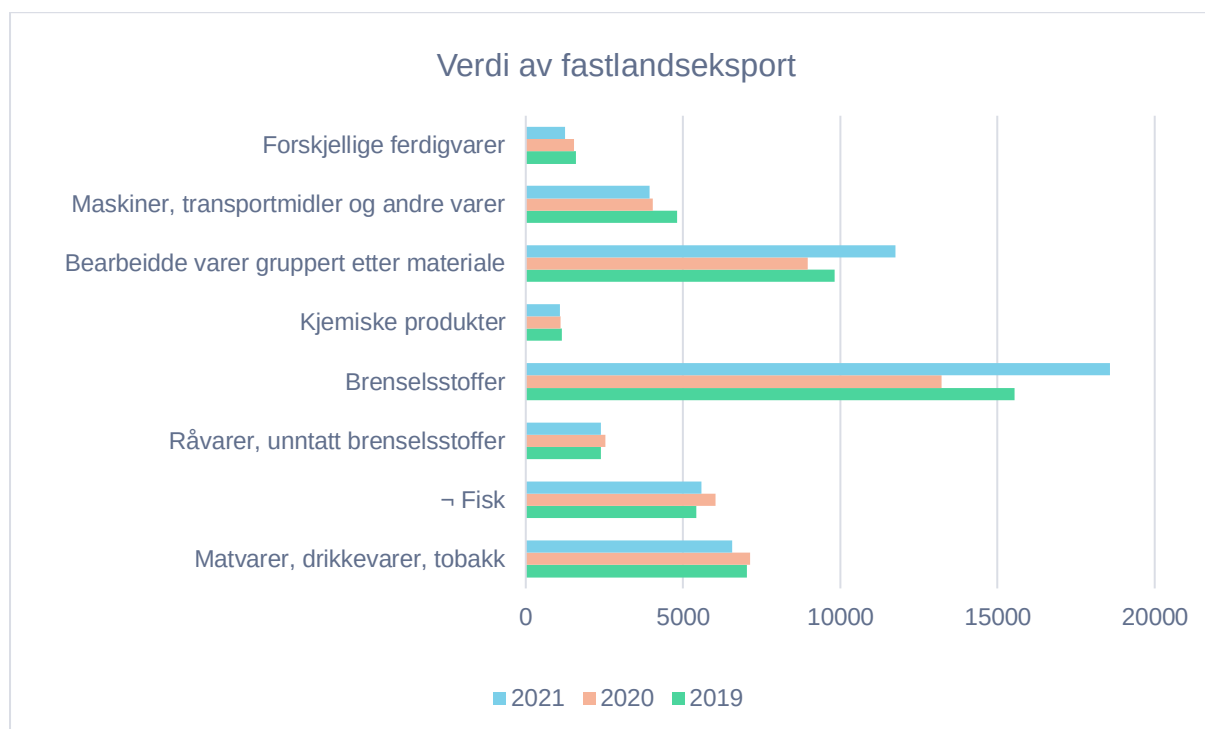
Når det gjelder foretakenes overlevelse ser vi en negativ trend. I 2008 var det 53,6 prosent av virksomhetene som overlevde etter ett år. Fem år etter etablering var det 30,7 som overlevde. I 2012 økte andelen foretak som overlevde de første fem årene. Fra 2013 til 2018 har det vært en nedadgående trend når det gjelder overlevelse ett år etter oppstart. Av foretakene som ble etablert i 2018 var det 44,8 prosent som overlevde etter ett år. For å øke overlevelseshyppigheten til foretakene kan det stimuleres til grønt entreprenørskap med en miljøstrategi som øker konkurransekraften. Grønn innovasjon handler om at virksomheten leverer et grønt produkt til markedet, det være seg en vare eller tjeneste.

¹⁸ NHO. SMB-løftet. 2018

¹⁹ SMB-enes rolle i det grønne skiftet. NyAnalyse, 2021

5.4 Eksport

I 2021 eksporterte Rogaland varer for 45,5 milliarder kroner, som er en økning på 18 prosent sammenlignet med 2020. Eksport av brenselstoff gikk opp med 40 prosent, mens eksport av bearbeidede varer økte med 31 prosent. Eksport av fisk gikk ned fra 6 milliarder kroner i 2020 til 5,5 milliarder i 2021, som er en reduksjon på drøyt 7 prosent. Se figur 5.5, under.

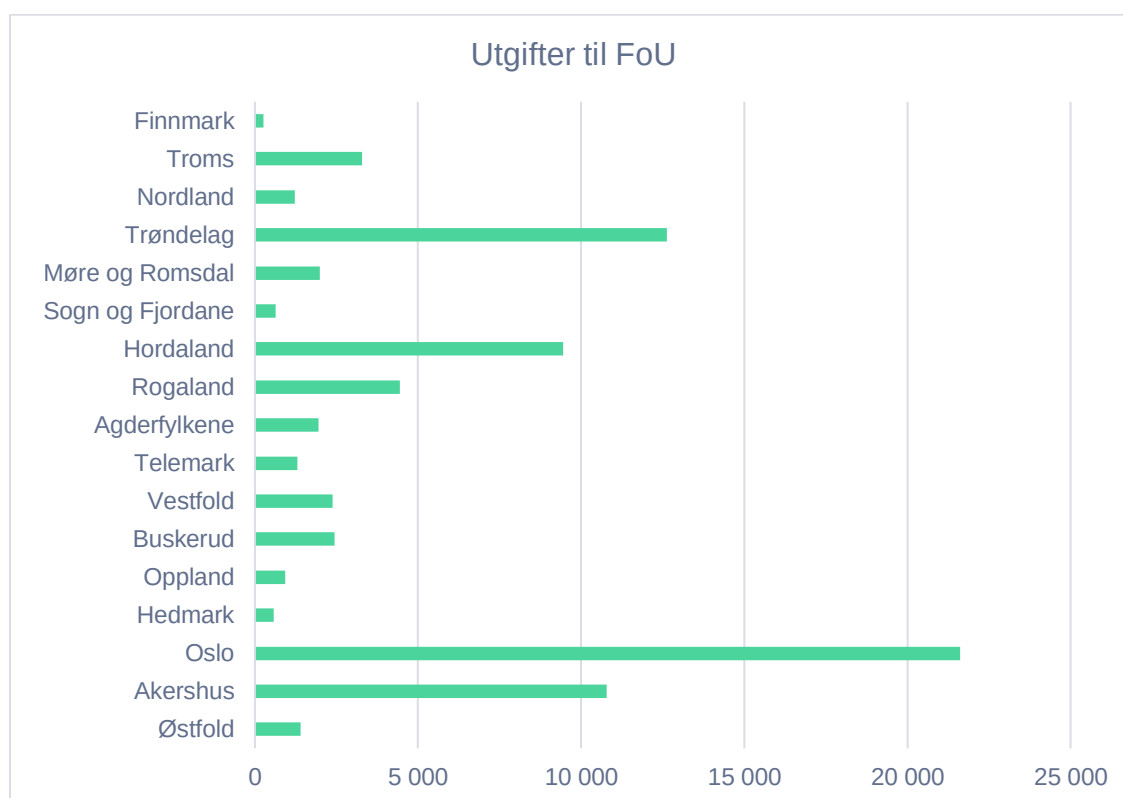
Figur 5.5. Verdi av fastlandseksport. Kilde: SSB

Ser vi på både vare- og tjenesteeksport hadde Rogaland en eksport for drøyt 80 milliarder kroner i 2020.²⁰ Tall for tjenesteeksport er ikke oppdatert for 2021. Rogaland er det fjerde største eksportfylke i Norge, og fylkets største eksportsektor, etter petroleumssektoren, er maritim næring/offshore leverandørindustri. Størst eksportkommune er Stavanger, med en eksport på 22 milliarder kroner. Karmøy har en eksport på 18 milliarder, og Haugesund nesten 12 milliarder. På Vestlandet har Vestland fylke størst eksport med 120 milliarder, der maritim sektor/offshore leverandørindustri er den størst sektoren. I følge Menon gir eksportaktiviteten i Rogaland en sysselsettingseffekt på 43 100 sysselsatte.

²⁰ Eksportmeldingen 2021. Et årlig dypdykk i Norges eksport. Menon 58/2021

5.5 Innovasjon og forskning og utvikling

I 2019 ble det brukt nesten 77 milliarder kroner på FoU i Norge, en økning på 5,6 prosent fra 2018.²¹ Rogaland brukte 4,4 milliarder kroner i 2019, 4 prosent mer enn i 2018. Hordaland brukte 9,4 og Oslo 21,6 milliarder kroner, som er en økning på henholdsvis 2 og 8 prosent. FoU-aktiviteten er høyest i Oslo, Trøndelag, Akershus og Hordaland. Disse fylkene står for over 70 prosent av samlet FoU-aktivitet i Norge. Her finner vi største lærestedene og de største universitetssykehusene, og flere store institutter, lokalisert. Rogaland har 5,7 prosent av totale FoU-utgifter i Norge i 2019.

Figur 5.6. Utgifter til FoU. Kroner. 2019. Kilde: Indikatorrapporten 2021. Norges forskningsråd.

5.5.1 Næringslivet øker sin andel av totale utgifter til forsknings- og utviklingsarbeid

Næringslivet er den største FoU-sektoren i Rogaland med en andel på 72 prosent av totale utgifter, opp fra 71 prosent i 2018. Dette utgjør 3,3 milliarder kroner. Hordaland og Trøndelag har andeler på henholdsvis 31,7 og 33,5 prosent. Gjennomsnittlig i Norge er næringslivsandelen på 46 prosent. I Norge er det petroleumssektoren som står for størst andel av FoU-kostnadene, dernest havbruk og miljøteknologi. FoU-aktiviteten i norsk næringsliv er lav sammenlignet med andre land, noe som har sin bakgrunn i næringsstrukturen og en stor andel små og mellomstore bedrifter i Norge.

²¹ Indikatorrapporten 2021. Norges forskningsråd.

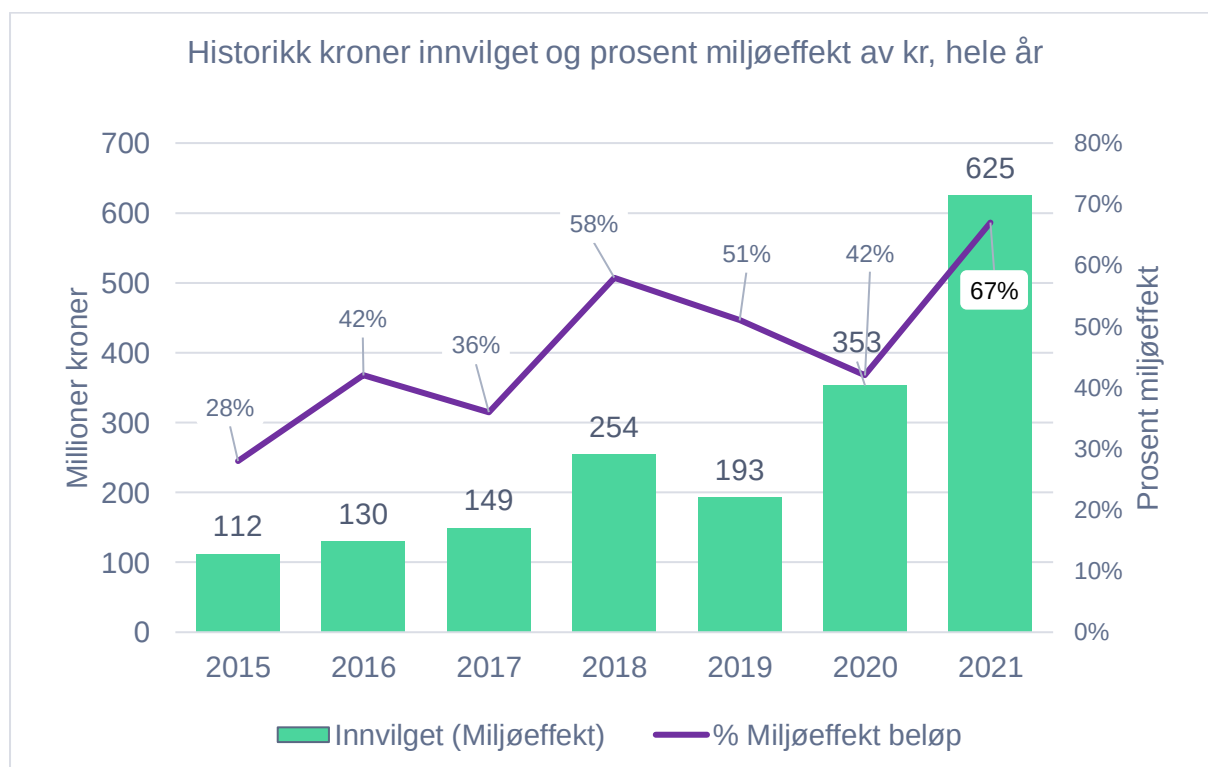
Rogaland og Hordaland er blant fylkene med høyest FoU-utgifter i næringslivet, men de er ikke blant de mest FoU-intensive. Næringslivets FoU-utgifter utgjorde om lag 30 000 kroner per sysselsatt i de to fylkene i 2019, som måler FoU-intensivitet. Tilsvarende ble det utført FoU for over 50 000 kroner per sysselsatt i Trøndelag. De to fylkene med minst FoU i næringsliv er Hedmark og Finnmark. Her er næringslivet også lite FoU-intensivt, med om lag 10 000 kroner per sysselsatt.

5.5.2 Mer midler til prosjekter med positiv miljøeffekt

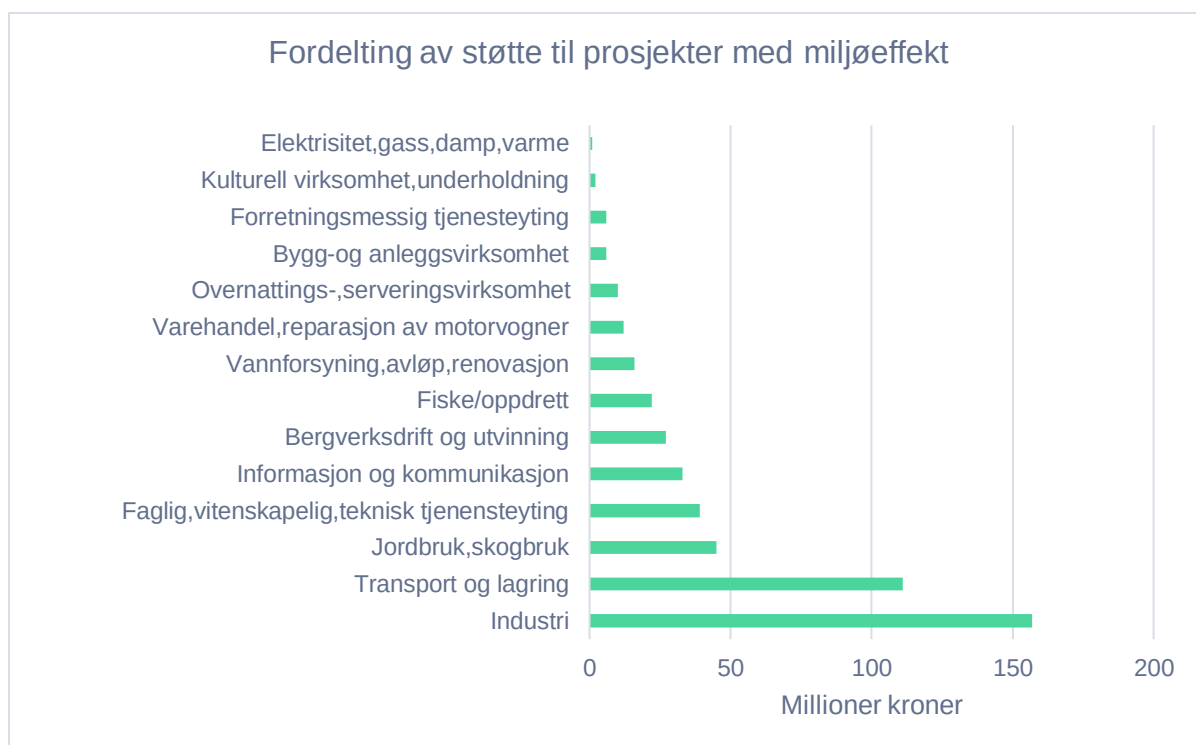
Innovasjon Norge vurderer positiv miljøeffekt når de behandler søknader. Utviklingen i antall søknader, og innretning av søknadene, gir et bilde av det grønne skifte når det gjelder små og mellomstore bedrifter.

I 2015 innvilget Innovasjon Norge Rogaland 112 millioner kroner til prosjekter med positiv miljøeffekt, som er 28 prosent av totalt beløp innvilget samme år (se figur 5.7). I 2021 er det innvilget 625 mill. kroner til prosjekter med positiv miljøeffekt. Det er 67 prosent av antall kroner totalt innvilget, så det er en klart stigende trend. Til sammenligning var det 61 prosent som ble innvilget i Norge totalt. Rogaland ligger dermed godt over landsgjennomsnittet. Nedgangen i 2020 skyldes økte bevilgninger av ekstraordinære innovasjonstilskudd under koronapandemien

Det er industri og transport og lagring som innvilges de største beløpene med miljøeffekt, med henholdsvis 157 millioner og 111 millioner kroner. Se figur 5.8.

Figur 5.7. Antall prosjekter med miljøeffekter som er innvilget i 2021.

Figur 5.8. Fordeling av støtte til prosjekter med miljøeffekt, etter sektor

Av 187 prosjekter i 2021 gjelder 75 bedre utnyttelse av biologiske ressurser, mens 43 søknader gjelder redusert utslipp av klimagasser. Tredje største kategorien er innen produksjon av fornybar energi med 34 prosjekter.

5.5.3 Omstillingsmidler i leverandørindustrien

Det er gjort en studie som ser på støtte fra Forskningsrådet til leverandørindustrien i perioden 2009 –2020, og skattefradrag via SkatteFUNN fra Innovasjon Norge perioden 2004-2020.²² Spørsmålet som stilles er om leverandørindustrien har reorientert seg mot flere områder enn olje og gass. Studien finner at andelen prosjekter rettet mot temaet «Petroleum» varierer mellom 60 og 90 prosent for SkatteFUNN-fradrag, og mellom 50 og 100 prosent for støtte fra Forskningsrådet. Dette viser at de fleste prosjektene er fortsatt rettet mot næringsområdet «Petroleum». FoU rettet mot omstilling av leverandørindustrien har derfor et stort vekstpotensial.

²² Omstilling i leverandørindustrien? Marina Rybalka (SSB) og Joar Kvamsås (TIK, UiO og SSB). Indikatorrapporten 2021.

5.5.4 Immaterielle rettigheter

Immaterielle rettigheter (IPR) brukes som mål på resultater av forskning og innovasjonsvirksomhet, og verdiene disse skaper utgjør en stadig større andel av verdien til bedrifter. I 2020 var det en nedgang i antall søknader i Rogaland både når det gjelder patenter, varemerker og design, som i resten av landet. I 2021 økte imidlertid antall søknader innen alle tre kategoriene.

Søknader om patenter, varemerker og design					
	2018	2019	2020	2021	prosent økning 2020-2021
Patenter	243	261	228	254	11
Varemerker	348	309	283	285	0,7
Design	23	23	11	29	163

Tabell 5.3. Søknader om patenter, varemerker og design. Rogaland. 2018-2021. Kilde: Patentstyret

Andelen patentsøknader økte med 11 prosent fra 2020 til 2021, se tabell 5.2. Den største kategorien patentsøknader er i klassen bygg- og anleggsteknikk. Dette gjelder primært olje- og gasssektoren. Nest størst kategori er innen industrielle arbeidsoperasjoner og transport, mens på tredjeplass kommer maskinteknikk, belysning og oppvarming. Om lag 17 prosent av patentsøknadene i Norge kommer fra Rogaland. Støtte fra Norges forskningsråd og Innovasjon Norge, og bruk av SkatteFUNN har positive effekter på patentering.²³ Direkte støtte har utløst tre ganger så mange innvilgede patenter per krone i støtte sammenlignet med SkatteFUNN, noe som tyder på at det er større nytte for samfunnet å distribuere mer av støtten til prioriterte områder.

Den mest søkte formen for IPR-rettigheter er innen varemerker. Varemerkesøknadene økte med 0,7 prosent fra 2020 til 2021, og om lag 6,7 prosent av varemerkesøknadene i Norge kommer fra Rogaland. Når det gjelder varer er det flest søknader på området tekniske apparater, eksempelvis instrumenter og apparater for opptak og overføring og gjengivelse av lyd og bilder. Nest største klasse er klær, fottøy og hodeplagg. Ser vi på tjenester var det i 2021 flest søknader innen områdene annonse- og reklamevirksomhet; bistand ved ledelse av bedrifter; administrasjon av bedrifter: bistand ved ledelse av bedrifter; og kontortjenester. Den tredje største gruppen er innen vitenskapelige og teknologiske tjenester og forskning relatert til dette.

Det er adskillig færre designsøknader enn søknader om patenter og varemerker. Designsøknadene hadde imidlertid en stor økning fra 2020 til 2021, og det er transportmidler og løfte- eller heiseanordninger som peker seg ut som den største gruppen.

²³ Bye, B. et al. The impact of public R&D support on firms' patenting. Discussion Papers No. 911, Statistisk sentralbyrå.

5.6 utfordringer i Rogaland

Redusert petroleumsaktivitet må kompenseres med økt verdiskaping i andre næringer. Dette krever en befolkning med rett kompetanse, styrking av FoU og høy innovasjonsaktivitet. En stadig mindre andel nyetableringer som overlever ett år kan være indikasjon på betingelsen for gründere må bedres. Ny areal- og kraftkrevende industri er i ferd med å etableres, og slike virksomheter har behov for store landområder og mye energi. Dette kan føre til konflikter relatert til jordvern, og medføre store utfordringer når det gjelder kraftforsyning.

Små og mellomstore bedrifter utgjør rundt 40 prosent av alle ansatte i privat sektor i Rogaland. De har stor betydning i det grønne skiftet, men mangler ofte kompetanse til å gjennomføre omstillingen som kreves. Dette kan redusere bedriftenes konkurransekraft. Flere bedrifter ser forretningsmuligheter i de grønne skiftet, og det er en utfordring å realisere dette potensiale. Her er det behov for mer kunnskap.

6 Kompetanse

Rogaland har høyest gjennomføring av alle fylkene i videregående opplæring. Elevene som startet på opplæringen i 2014, fullførte og besto hele 83,3 prosent med studie- eller yrkeskompetanse. Bare yrkesfag for seg, har i Rogaland en gjennomføring på 75,2 prosent. Dette er høyest i landet. Vi ser også en utvikling der færre lærlinger har hevet lærekontrakten, og antall voksne som får videregående opplæring har også økt kraftig.

Vi må sikre et framtidsrettet opplæringstilbud for å møte de raske samfunnsendringene. For at fylket skal ha tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft i årene som kommer, er det viktig å bidra til at flere tilegner seg nødvendig kompetanse til å delta i arbeidslivet.²⁴

Kompetansebehov som oppstår på bakgrunn av grønn omstilling, pandemi, demografi og nye næringer vil være vanskelig å forutse. En ting som er sikkert, er at kompetansebehov er i endring og vil også avhenge av fra- og tilflytting og grad av arbeidsledighet. Det er spesielt to nasjonale endringer som kommer til å bidra til et endret perspektiv på opplæring. Meld. St. 14 (2019–2020) «Lære hele livet» innehar viktige budskap om at ingen skal gå ut på dato og at det raskt skal tettes kompetansegap mellom det som arbeidslivet trenger og det den enkelte har. Meld. St. 21 (2020–2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden skal blant annet gi flere muligheter til å fullføre videregående opplæring, rett til flere fagbrev og en modulbasert opplæring²⁵.

²⁴ Kvalitetsmelding 2021 Videregående opplæring skoleåret 2020/2021 s. 45

²⁵ Det meste av teksten i dette kapittelet er hentet fra Kvalitetsmelding 2021 – videregående opplæring skoleåret 2020/2021. I tillegg er det hentet tekst og informasjon fra relevante politiske saker.

6.1 Opplæring

Rogaland fylkeskommune er landets fjerde største skoleeier målt etter antall elever, lærlinger og lære kandidater.

- 25 videregående skoler og to skolesentre
- 16 526 elever og 5 324 lærlinger i skoleåret 2020/2021
- 3 206 voksne og 800 fagskolestudenter
- 2 310 lærere
- 2 225 medlemsbedrifter fordelt på 111 lærefag og 43 opplæringskontor
- 291 lærebedrifter med selvstendig godkjenning fordelt på 83 fag.

Antallet elever i offentlige skoler i Rogaland har økt med 120 elever fra 2019/2020 til 2020/2021, mens antallet i private skoler har økt med 51 elever til 1 889. Antallet lærlinger har blitt redusert med nesten 100, etter en økning året før.

Elever, lærlinger og lærere i Rogaland					
	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021
Elever ved fylkeskommunale vgs.	16 965	16 929	16 603	16 404	16 526
Antall lærere offentlige skoler	2 273	2 247	2 280	2 277	2 310
Elever i private skoler	1 792	1 770	1 753	1 838	1 889
Lærlinger med læreplass i Rogaland	4 653	4 778	5 009	5 432	5 324
Lære kandidater i Rogaland	75	90	90	101	112
Elever i Vg3 fag-opplæring i skole	154	113	71	26	141

Tabell 6.1. Elever, lærlinger og lærere i Rogaland. Utvikling fra 2015/16 til 2019/2020

6.2 Økning i antall elever som velger yrkesfag

Andelen elever som velger yrkesfag er nå ca. 54 prosent til Vg1. De siste 6 årene har yrkesfagandelen steget litt hvert år fra omtrent 50 prosent i 2015 til 54 prosent i 2021

Elevene har rett på å komme inn på ett av tre søkte utdanningsprogram på Vg1. Studiespesialisering er størst av alle utdanningsprogrammene, ca. 33 prosent har dette som sitt første ønske til Vg1. Helse- og oppvekstfag er det mest søkte yrkesfaglige utdanningsprogrammet, 15 prosent av alle som søker Vg1 har dette som sitt første ønske. Rogaland har normalt større andel elever innenfor teknologi og industrifag og færre innenfor studiespesialiserende enn landsgjennomsnittet.

Skoleåret 2021/22 startet 45,9 prosent av elevene på studieforbereende utdanningsprogram. 72,5 prosent av disse startet på studiespesialiserende.

Primørsøkere til Vg1 2016 - 2022							
Skoleår \ Utdanningsprogram	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	
Studiespesialisering	2510 (34,0)	2468 (34,1)	2394 (34,0)	2405 (33,8)	2363 (32,8)	2399 (33,3)	Studieforberedende program
Kunst, design og arkitektur	122 (1,7)	128 (1,8)	126 (1,8)	119 (1,7)	149 (2,1)	149 (2,1)	
Idrettsfag	419 (5,7)	458 (6,3)	448 (6,4)	475 (6,7)	458 (6,3)	421 (5,8)	
Musikk, dans og drama	291 (3,9)	348 (4,8)	274 (3,9)	292 (4,1)	325 (4,5)	231 (3,2)	
Medier og kommunikasjon	285 (3,9)	215 (3,0)	214 (3,0)	149 (2,1)	149 (2,1)	107 (1,5)	
Helse- og oppvekstfag	1025 (13,9)	1029 (14,2)	1074 (15,2)	1047 (14,7)	1029 (14,3)	1079 (15,0)	Yrkesfaglige program
Design og håndverk	199 (2,7)	202 (2,8)	191 (2,7)	206 (2,9)	<i>Utgått</i>	<i>Utgått</i>	
Håndverk, design og produktutvikling	-	-	-	-	21 (0,3)	24 (0,3)	
Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign	-	-	-	-	107 (1,5)	117 (1,6)	
Restaurant- og matfag	170 (2,3)	141 (1,9)	144 (2,0)	124 (1,7)	140 (1,9)	147 (2,0)	
Teknologi- og industrifag	757 (10,2)	691 (9,6)	715 (10,1)	871 (12,2)	856 (11,9)	874 (12,1)	
Bygg- og anleggsteknikk	466 (6,3)	447 (6,2)	384 (5,4)	389 (5,3)	426 (5,9)	452 (6,3)	
Elektro og datateknologi	669 (9,1)	569 (7,9)	557 (7,9)	527 (7,4)	501 (6,9)	561 (7,8)	
Naturbruk	144 (1,9)	183 (2,5)	177 (2,5)	178 (2,5)	189 (2,6)	194 (2,7)	
Service og samferdsel	333 (4,5)	356 (4,9)	351 (5,0)	351 (4,9)	<i>Utgått</i>	<i>Utgått</i>	
Salg, service og reiseliv	-	-	-	-	304 (4,2)	255 (3,5)	
Informasjonsteknologi og medieproduksjon	-	-	-	-	192 (2,7)	200 (2,8)	
SUM	7390	7235	7049	7123	7209	7210	

Tabell 6.2. Primørsøkere til Vg1 de siste årene i Rogaland i antall og prosentvis fordeling på det enkelte utdanningsprogram pr. 01.03.21

Studieforberedende utdanningsprogram

3307 45,9 %

Yrkesfaglige utdanningsprogram

3903 54,1 % 27

²⁷ Vedlegg til pressemelding mars 2021

Elever på studieforbereidende utdanningsprogram Vg1 har i tillegg til engelsk ett fremmedspråk til. De tre største er spansk som velges av 49 prosent av elevene, tysk som velges av 36 prosent og fransk som velges av 16 prosent.

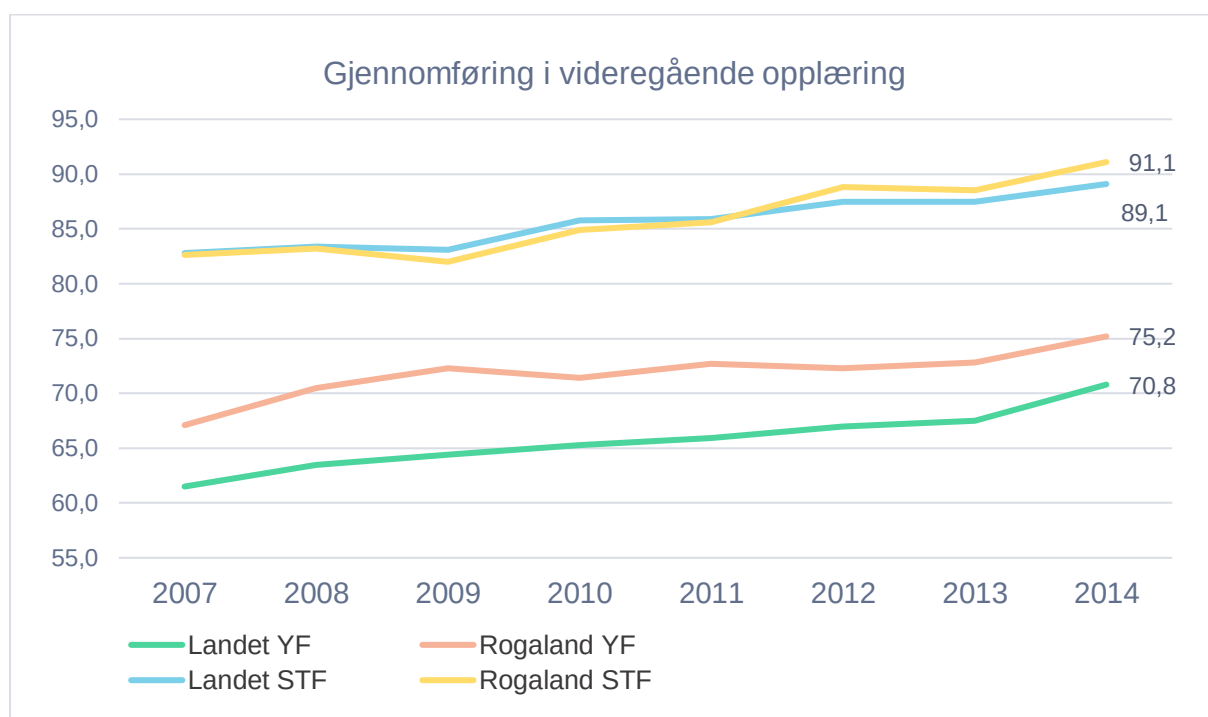
På Vg2 velger elevene hvilket programområde de vil ta innenfor det utdanningsprogrammet de går på. Andelen som velger realfag i Vg2 studiespesialisering er for inneværende skoleår 41 prosent av elevene, mens 54,5 prosent av elevene velger språk og samfunn. 4 prosent valgte International Baccalaureate. Andelen av elever som velger realfag har minket med 1 prosentpoeng fra i fjor, mens andelen av elever som velger språk og samfunn har økt med 1,5 prosentpoeng. Andel som velger IB er relativt stabilt.

6.2.1 Rogaland har høyest gjennomføring i løpet av fem/seks år

Gjennomføring i videregående opplæring måles på flere måter. Den viktigste målingen er gjennomføring i løpet av fem/seks år, skoleårsfullføring og gjennomføring av læretid. Rogaland har høyest gjennomføring i løpet av fem/seks år. Statistisk sentralbyrå undersøker gjennomføring for elever etter normert tid for opplæringen, pluss to år. Målepunktet er dermed etter fem år for elevene som startet på studieforbereidende utdanningsprogram og etter seks år for elever som startet på yrkesfag. Dette er hovedtrekkene for 2014-kullet:

- 83,3 prosent har fullført og bestått med studie- eller yrkeskompetanse, mot 80,6 for 2013-kullet.
- Rogaland har høyest gjennomføring av alle fylkene for 2014-kullet.
- Flere jenter enn gutter fullfører og består, men gutter og jenter med like karakterer fra grunnskolen har omtrent samme gjennomføring.
- Gjennomføringen er høyere på studieforbereidende program enn yrkesfag, men elever med like karakterer fra grunnskolen har omtrent samme gjennomføring.
- I tillegg til 83,3 prosent som fullførte og bestod med fagbrev eller studiekompetanse, har 2,6 prosent fullført planlagt grunnkompetanse, det vil si kompetanse på et lavere nivå enn full yrkes- eller studiekompetanse

Innen yrkesfag har Rogaland en gjennomføring på 75,2 prosent, som er høyest av alle fylkene. Økningen har vært på 2,4 prosentpoeng sammenlignet med 2013-kullet. Blant elever som startet på Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram har Rogaland en gjennomføring på 91,1 prosent mot 88,5 for 2013-kullet. Tre fylker som har bedre gjennomføring er tidligere Sogn og Fjordane (92,7), Møre og Romsdal (91,9) og tidligere Akershus (91,5). Fra 2012- til 2014-kullet har det vært en økning i gjennomføringen på 3,4 prosentpoeng i Rogaland og 2 prosentpoeng i landet.

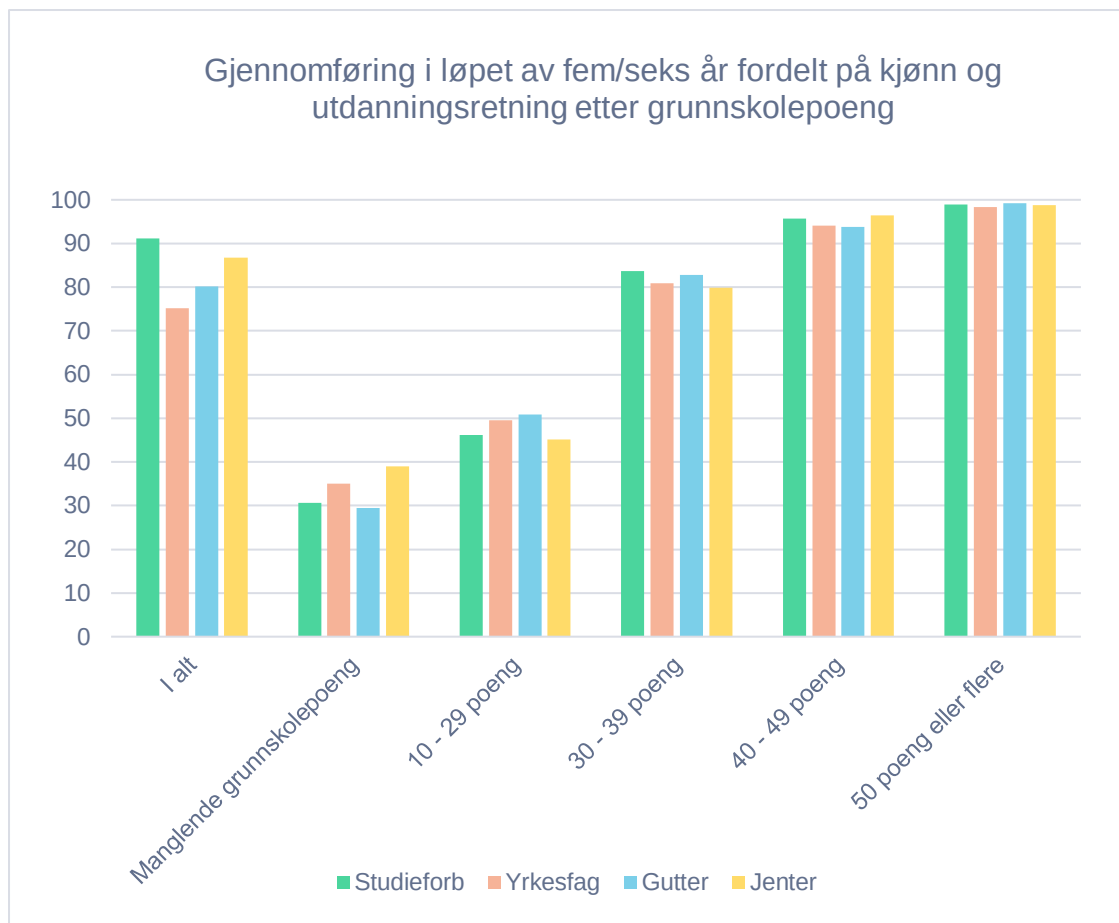

Figur 6.1. Gjennomføring i videregående opplæring, fordelt etter yrkes- og studieforbereidende utdanningsprogram. Rogaland og landet totalt.²⁸

Jenter har høyere gjennomføring enn gutter. Elever ved studieforbereidende utdanningsprogrammer har bedre gjennomføring enn de som tar yrkesfag. Begge deler henger sammen med karakterer fra grunnskolen: Jenter har bedre karakterer fra grunnskolen enn gutter. Elever på studieforbereidende har i snitt bedre karakterer fra grunnskolen enn elever på yrkesfag. Det er dermed små forskjeller når elever med like karakterer sammenlignes.²⁹

²⁸ SSB12966: Gjennomføring i videregående opplæring, etter todelt utdanningsprogram, grunnskolepoeng, intervall (år), statistikkvariabel, fullføringsgrad og region

²⁹ Kvalitetsmelding 2021 videregående opplæring skoleåret 2020/2021 s. 13

Figur 6.2. Gjennomføring i løpet av fem/seks år fordelt på kjønn og utdanningsretning etter grunnskolepoeng.

6.2.2 Positiv utvikling for elever med lavest grunnskolepoeng

Generelt har elever og lærlinger bedre gjennomføring i videregående jo høyere karakterer de har fra grunnskolen. Særlig i de laveste karaktergruppene har det skjedd en positiv utvikling over tid. Blant elevene med 10-29 grunnskolepoeng som begynte i videregående opplæring i 2007, fullførte og bestod 31,6 prosent av elevene i løpet av fem/seks år. I 2014-kullet er denne andelen økt til 49,3 prosent. Innenfor studieforberevende utdanningsprogram har det vært en økning i denne gruppen fra 12,1 prosent gjennomføring i 2006-kullet til 46,2 i 2014-kullet. Blant elever som hadde 30-39 poeng fra grunnskolen, har gjennomføringen økt fra 69 prosent i 2006-kullet til 81,6 prosent i 2014-kullet.³⁰

Andel som gjennomførte og bestod med fag-/ svennebrev eller studiekompetanse						
	Totalt		Studieforberevende		Yrkesfag	
	2006-kullet	2014-kullet	2006-kullet	2014-kullet	2006-kullet	2014-kullet
Manglende grunnskole-poeng	32,2	33,3	22,7	30,6	45,7	35
10-29 poeng	17,8	49,3	3,3	46,2	19,3	49,5
30-39 poeng	56,1	81,6	41,9	83,7	58,8	80,9
40-49 poeng	85,8	95,2	84,7	95,7	86,9	94,1
50 poeng eller flere	96,5	98,9	96,6	98,9	95,8	98,4

Tabell 6.3. Andel som gjennomførte og bestod med fag-/svennebrev eller studiekompetanse i løpet av fem/seks år etter karakterpoeng fra grunnskolen. Elever og lærlinger som startet i Vg1 i 2006 og 2014. Totalt og for hver utdanningsretning. Kilde SSB.³¹

6.2.3 Elever med innvandrerbakgrunn har bedre gjennomføring i Rogaland enn ellers i landet

Høsten 2014 begynte 684 elever med innvandrerbakgrunn i videregående opplæring i Rogaland. 465 var født utenfor Norge, mens 219 var norskfødte med innvandrerbakgrunn. 51 prosent av innvandrerne og 69,4 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre begynte på studieforberevende utdanningsprogram mot 51,2 i den øvrige befolkningen.

Gjennomføringen blant både innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er bedre i Rogaland enn i landet totalt. Fra 2013- til 2014-kullet har økningen vært særlig stor blant norskfødte med innvandrerforeldre, fra 73,8 til 82,2 prosent. Tallene tar ikke hensyn til grunnskolepoeng, som har stor betydning for gjennomføringen.

³⁰ Op.cit s 14. SSB tabell 12966

³¹ Op.cit s. 15

Gjennomføring for innvandrererelever, norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige befolkning			
	Antall Rogaland	Fullført og bestått Rogaland	Fullført og bestått landet
I alt	6 056	83,3	79,5
Innvandrere	465	71,1	62,6
Norskfødte med innvandrerforeldre	219	82,2	78,1
Den øvrige befolkningen	5 372	84,8	81,6

Tabell 6.4. Gjennomføring i løpet av fem/seks år for innvandrererelever, norskfødte med innvandrerforeldre og øvrig befolkning. 2014-kullet. Kilde: SSB ³²

6.3 Ti prosent flere elever fram mot 2026

Rogaland har en ung befolkning, og vi har i flere år hatt en vekst i antall innbyggere. De 19 siste årene har antall elevplasser økt med nesten 3500, fra 14 500 elevplasser og 806 skoleklasser skoleåret 2002/2003, til rundt 18 000 elevplasser og 953 skoleklasser skoleåret 2021/2022. Det er en økning på 147 klasser på knapt 20 år. Fra skoleåret 2022/2023 stiger ungdomskullet kraftig, for deretter å øke hvert år (med unntak av 2023/2024) frem til toppåret 2026/2027.

Våren 2022 kommer mer enn 6550 ungdommer ut av grunnskolen. Veksten er primært knyttet til Stavanger- og Sandnesregionen. Veksten i ungdomskullene avtar etter skoleåret 2026/2027. Det betyr at det høye elevtallet ikke er permanent. Privatskolene utgjør en særlig usikkerhetsfaktor når det gjelder rett dimensjonering av elevplasser, både i sør- og nordfylket. Det handler dels om at søkingen til privatskolene varierer fra år til år, og dels om at mange privatskoler søker om og får godkjent nye elevplasser. Også svingninger i arbeidsmarkedet påvirker søkertallene. En reduksjon i ledigheten kan føre til økt innflytting til Rogaland og påvirke behovet for antall elevplasser. Motsatt vil økende arbeidsledighet kunne redusere behovet.³³ Vi kjenner heller ikke konsekvensene av koronapandemien verken på kort eller lang sikt.³⁴

³² Op.cit s. 15

³³ Sak nr. 57/21 i Opplæringsutvalget 16.11.21

³⁴ Sak nr. 57/21 i Opplæringsutvalget 16.11.21

Antall elever i videregående skole 2021 – 2028							
Skoleår	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28
Vg1	6295	6573	6480	6693	6815	6936	6677
Vg2	6197	6295	6573	6480	6693	6815	6936
Vg3 (65 %)	3990	4028	4092	4272	4212	4350	4430
Sum	16482	16896	17145	17445	17720	18101	18043

Endring fra foregående skoleår:	414	249	300	275	381	-58
Endring fra inneværende skoleår:	414	663	963	1238	1619	1561

Tabell 6.5. 10 prosent flere elever fram mot 2026 ³⁵

For å gi alle elever i midtfylket skoleplass de kommende årene, har fylkestinget vedtatt å bygge ut noen skoler. Fylkestinget har også vedtatt at fylkeskommunen skal leie arealer for å ha nok elevplasser de årene elevtallet er høyest. Veksten i ungdomskullene avtar etter skoleåret 2026/2027. Det betyr at det høye elevtallet ikke er permanent.

6.4 Flere elever får tilbud om læreplass

Elever som går yrkesfaglig utdanning og som er kvalifiserte, har rett til å bli formidlet til læreplass etter to år som elev. De som ikke får læreplass, har rett til tilbud om opplæring i Vg3, fagopplæring i skole.

Tilgjengelige læreplasser endrer seg fra år til år, avhengig av konjunktorene som påvirker det private næringslivets behov, og mulighet for å ta inn lærlinger. I det offentlige vil kommunale budsjetter være avgjørende. Videre spiller demografi, og andre faktorer inn.

I 2020 tydet tallene på at det var for mange søkere til de tilgjengelige læreplassene i fagene elektrikerfaget, helsearbeiderfaget, tømrerfaget, barne- og ungdomsfaget, borefaget og bilfaget lette kjøretøy. Noen av søkerne som ikke fikk læreplass ble vurdert av lærebedriftene som ikke kvalifiserte for opplæring i bedrift.

I 2021 er tallene litt annerledes. Det er fremdeles for mange søkere i forhold til tilgjengelige læreplasser i helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget. I salgafaget, kontor og administrasjonsfaget og industrifagene derimot, var det for få kvalifiserte søkere.

³⁵ Tabell hentet fra fylkesrådmannens budsjettpresentasjon november 2021

Skoleåret 2020/2021 ble det opprettet Vg3-klasser innen barne- og ungdomsarbeiderfaget, bilfaget, lette kjøretøy, boreoperatørfaget, elektrikerfaget, helsearbeiderfaget og tømrerfaget.

Skoleåret 2021/2022 er det opprettet tre Vg3-klasser i helsearbeiderfaget og en i portørfaget.

Det er vanskeligere å få lære plasser for voksne søkere generelt og spesielt for voksne med språkutfordringer. Det siste gjelder også for ungdommer.

Figur 6.3. Opplæring – antall lærlinger ³⁶

³⁶ Graf hentet fra fylkesrådmannens budsjettpresentasjon november 2021

6.5 Nettskole, voksenopplæring, fagskole og kriminalomsorg

6.5.1 Skoleåret 2020/2021 fikk 300 elever fra 19 skoler nettbasert opplæring

Nettskolen i Rogaland er for alle videregående skoler i Rogaland. Skoleåret 2020/2021 fikk 300 elever fra 19 skoler nettbasert opplæring. Rundt halvparten av elevene var fra distriktskolene. Elever kan velge et programfag eller et fremmedspråk når de går på Vg2 eller Vg3 dersom skolen de går på ikke kan tilby faget selv. Fagene som tilbys er markedsføring og ledelse, psykologi, reiseliv og språk, geofag, informasjonsteknologi, rettslære, historie & filosofi og fremmedspråkene fransk, tysk og spansk på nivå 3. Nettskolen Rogaland tilbyr også nettbasert undervisning til elever som av ulike grunner ikke kan møte på skolen, samt til voksne. Fagene som tilbys er norsk, samfunnsfag, engelsk, naturfag, matematikk, historie samt yrkesfaglige fellesfag. Totalt ga Nettskolen Rogaland nettbasert undervisning til 600 elever skoleåret 2020/2021.³⁷

6.5.2 Kraftig økning i antall søkere til voksenopplæring

Voksne som ikke har bestått videregående opplæring, innvandrere og flyktninger, mennesker som trenger å re-kvalifisere seg og innsatte i fengsel omfattes av fylkeskommunens opplæringsansvar.

Fylkeskommunen har også tilbud om gratis karriereveiledning til alle som er bosatt i fylket. Karrieresenteret tilbyr alle innbyggere i Rogaland over 19 år karriereveiledning som skal hjelpe den enkelte til å ta mer reflekterte valg knyttet til utdanning og arbeidsliv.

Voksne som har fullført grunnskolen, men ikke gjennomført videregående opplæring tidligere, har rett til voksenopplæring. Etter en liten nedgang i søkertallene de siste årene, har det vært en kraftig økning i 2021.

- 1962 helt nye søknader fra voksne. Av disse fikk 689 innvilget rett - enten voksenrett/påbyggingsrett eller fullføringsrett.
- 3206 voksne underveis i opplæring/samler praksis i forrige skoleår.

Tilbudet har over flere år vært preget av at flertallet av de voksne har større faglige behov og mer komplekse utfordringer knyttet til læring enn før. Andelen minoritetsspråklige søkere har økt kraftig. Koronapandemien har forsterket behovet for å tilby opplæring raskt på en fleksibel måte for innbyggerne i Rogaland. Rundt 2/3 av ledige eller permitterte som har søkt videregående opplæring, ønsker yrkeskompetanse, men de har lite relevant praksis og må derfor ha mye opplæring både i skole og i bedrift. Tilbudet er under stadig utvikling, blant annet gjennom etablering av VO-senter i distriktene høsten 2020.

Antall voksne som søker læreplass øker, noe som henger sammen med både økte søkertall generelt og søkere med mindre relevant erfaring. Det er fortsatt vanskelig for voksne å få

³⁷ Kvalitetsmelding 2021 videregående opplæring skoleåret 2020/2021 s. 35

lære plass, og mange voksne står uten lære plass høsten 2021. Dette kan skyldes økonomi (lavere basistilskudd for lærlinger over 21 år) og at bedriftene ønsker unge lærlinger.³⁸

[Fullføringsreformen](#) og de kommende endringene i opplæringsloven vil medføre endringer knyttet til dimensjonering og gjennomføring av voksenopplæringen. Flere voksne får rett til videregående opplæring. Når retten blir knyttet til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, betyr det at mange har rett på, og må få mer tilrettelegging. Opplæringstilbudet skal i henhold til opplæringsloven være fleksibelt og tilpasset behovet og livssituasjonen til den enkelte. Det innebærer at fylkeskommunen må ha tilbud på dagtid for mange voksne. For begge disse gruppene kan det være utfordrende å finne nok lære plasser. Da er alternativet Vg3 i skole.³⁹

6.5.3 1000 fagskolestudenter ved Fagskolen Rogaland fordelt på heltid, deltid og nettstudier

Fagskolen Rogaland tilbyr maritime fag, tekniske fag og helsefag. Hovedskolen er ved Stavanger offshoretekniske skole (SOTS), hvor de tekniske fagene holder til. Avdelingene for helsefag og tekniske fag ble samlokalisert i leide lokaler (GMC Kalhammaren) fra høsten 2021.

Avdelingen for maritime fag (Fagskolen Rogaland avd. Haugesund) er samlokalisert med Karmsund vgs. Totalt er det i dag rundt 1000 fagskolestudenter ved Fagskolen Rogaland fordelt på heltid, deltid og nettstudier. Basert på nylige akkrediteringer og suppleringsopptak, planlegges studieåret 2022/2023 med 1100 studie plasser, en økning på 365 studie plasser fra studieåret 2019/2020.⁴⁰

6.5.4 Varierende deltakelse i fengselsundervisning grunnet korona

Fengselsundervisning Rogaland fylkeskommune har ansvar for både grunnskoleopplæring og videregående opplæring i kriminalomsorgen.

Disse har ansvar for fengselsundervisningen:

- Bryne videregående skule (Åna fengsel)
- Randaberg videregående skole (Stavanger fengsel)
- Haugaland videregående skole (Haugesund fengsel)
- Ølen videregående skole (Sandeid fengsel).

Til sammen gikk 68 innsatte opp til eksamen, og 50 av disse bestod. Det totale antall straffedømte som har deltatt i undervisning har imidlertid variert mer enn tidligere år, grunnet koronapandemien.⁴¹

³⁸ [Op.cit s 47](#)

³⁹ [Sak nr. 57/21 i Opplæringsutvalget 16.11.21](#)

⁴⁰ [Op.cit](#)

⁴¹ [Kvalitetsmelding 2021 videregående opplæring skoleåret 2020/2021 s 47](#)

6.6 Bærekraft og omstilling som en grønn tråd i videregående opplæring?

Søkerbildet til videregående opplæring fra år til år har vært relativt stabilt. Det kan likevel bli kortvarige svingninger og noen mer langsiktige endringer. Vil pandemien påvirke de unges utdanningsvalg? Hvilke behov for nye utdanninger tilknyttet omstilling og re-kvalifisering vil komme? Regionalplan for kompetanse Rogaland er under utarbeidelse og vil være et utgangspunkt for hvordan Rogaland kan møte ulike utfordringer:

Hvilke kompetansebehov som oppstår i arbeidslivet på bakgrunn av grønn omstilling, pandemi, demografi og nye næringer vil være vanskelig å forutse. En ting som er sikkert, er at kompetansebehov er i endring og vil også avhenge av fra- og tilflytting og grad av arbeidsledighet. Mye av dagens kompetanse er likevel grunnlag for omstilling til nye kompetanser. Når ingen av oss er sikre på hva vi skal gjøre i framtiden er det beste vi kan gjøre å sikre at vi ikke bare utdanner folk, men også er i stand til å endre kompetanse for framtidens arbeids- og næringsliv.¹

Tre plattformer hos Westcon Yards i Ølensvåg, Vindafjord kommune. Foto: Odd Helge Løyning

7 Arbeidsmarkedet

Det var en positiv utvikling på arbeidsmarkedet i Rogaland i 2021. Svært høy arbeidsledighet i 2020 ble snudd til rekordlav arbeidsledighet i slutten av 2021. Vi ser også at det har vært en nedgang både når det gjelder korttidsarbeidsledige og langtidsarbeidsledige. I 2021 var det rekordhøyt antall ledige stillinger, og denne positive trenden ser ut til å fortsette i 2022.

Situasjonen på arbeidsmarkedet i dag fører til at etterspørselen etter arbeidskraft blir større enn tilbudet. Omstilling i næringslivet under pandemien kan innebære at det blir et misforhold mellom kompetansen som etterspørres og den som tilbys. Dette kan bety at det blir krevende for arbeidsledige å komme i jobb igjen.

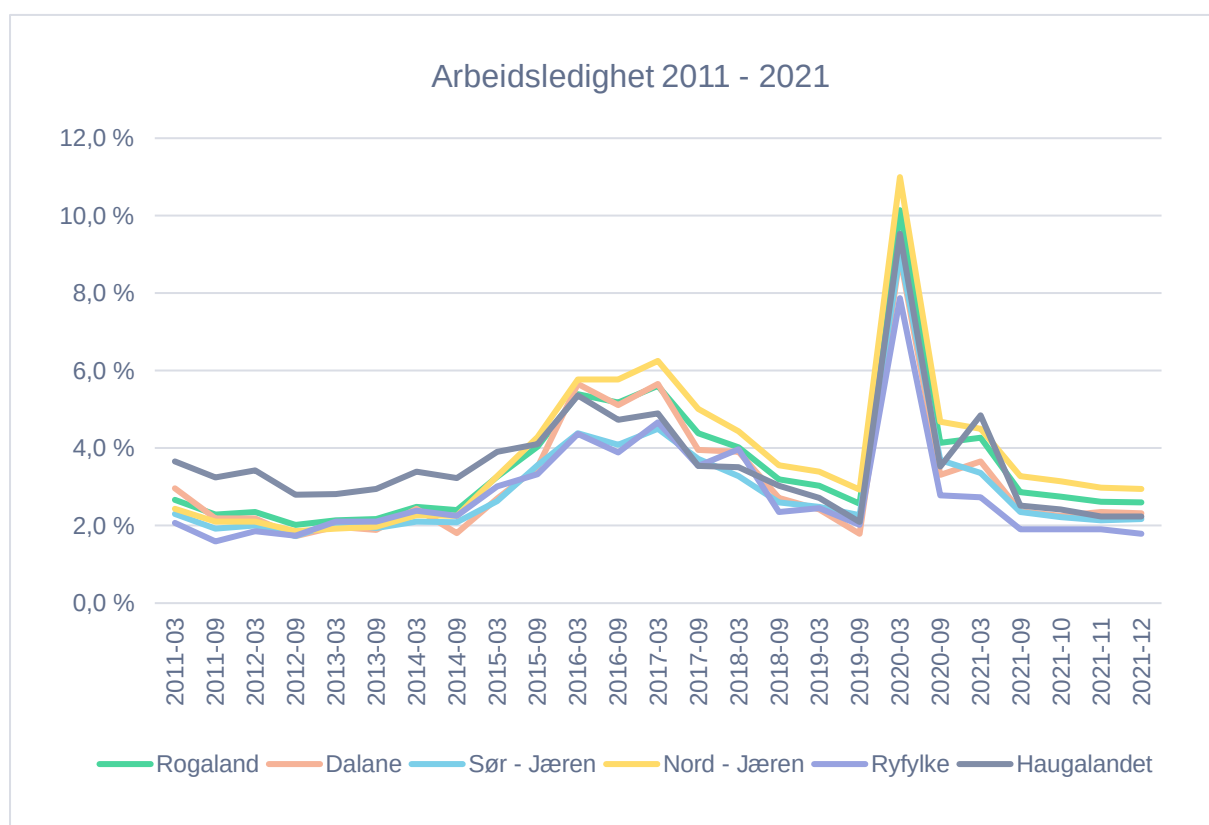

2020 var et meget turbulent år på arbeidsmarkedet både i Rogaland, og i alle andre fylker. Pandemien sørget for den høyeste arbeidsledigheten nasjonalt og regionalt siden 1930 - tallet. Etter rekordhøy arbeidsledighet våren 2020 var arbeidsledigheten på retur i resten av dette året, men antallet arbeidsledige var likevel på et høyt nivå ved utgangen av 2020.

Gjennom hele 2021 fortsatte arbeidsledigheten å synke i Rogaland, og den 14. desember utgjorde andelen helt ledige 2,0 prosent av arbeidsstyrken. Rekordhøy arbeidsledighet i 2020 var snudd til rekordlav arbeidsledighet på tampen av 2021. Ikke siden våren 2014 hadde andelen helt ledige vært så lav.

En følge av de strenge koronarestriksjonene i midten av desember 2021 var at arbeidsledigheten på nytt økte, og dette gjaldt primært for personer som var ansatt innen hotell og restaurantbransjen, samt kultur og underholdningsbransjen.

7.1 Tilbakeblikk på 2021

Figur 7.1. Arbeidsledighet i Rogaland og regionene 2011-2021

Totalt 10 326 personer var arbeidsledige i Rogaland i slutten av desember, tilsvarende 4,1 prosent av arbeidsstyrken. Til sammenligning var 4,4 prosent av arbeidsstyrken i Norge arbeidsledige. 6078 personer (2,4 prosent) i Rogaland var helt ledige, 2 955 personer var delvis ledige (1,2 prosent), og 1 293 personer (0,5 prosent) var registrert på arbeidsrettede tiltak. 18 prosent av de helt ledige og 30 prosent av de delvis ledige var i slutten av desember registrert som permitterte.

Antall arbeidsledige økte fra 15. desember til 4. januar som følge av strengere koronarestriksjoner, og dette gjaldt hovedsakelig for personer med yrkespraksis fra reiseliv, kultur og underholdningsbransjen. Totalt økte arbeidsledigheten med 594 personer fra og med 14.12 til og med 31.12. Til tross for en økning i arbeidsledigheten på tampen av året var arbeidsledighetsutviklingen i Rogaland i 2021 meget positiv.

Høyest andel helt ledige av arbeidsstyrken i slutten av desember var det i Stavanger, Sandnes og Eigersund med henholdsvis 3,0 prosent, 2,8 prosent og 2,5 prosent. Lavest andel var det i Bjerkreim, Sauda, Suldal og Hjelmeland, alle med en andel på 1,1 prosent. Det var flest helt ledige med siste yrkespraksis fra reiseliv og transport (1025), industriarbeid (662) og serviceyrker og annet arbeid (645).

7.1.1 Rekordhøyt antall ledige stillinger

I 2021 ble det hver måned registrert et høyt antall ledige stillinger, og totalt i 2021 ble det registrert 47 311 ledige stillinger med arbeidssted i Rogaland (ledige stillinger registrert på www.arbeidsplassen.no og www.finn.no). Se figur 7.2. Dette var en økning på 35 prosent sammenlignet med 2020, og en økning på 20 prosent sammenlignet med 2019. Det er viktig å understreke at 2019 var et år preget av lav arbeidsledighet og et høyt antall ledige stillinger.

Figur 7.2. Antall ledige stillinger med arbeidsplass i Rogaland. 2017 - 2021

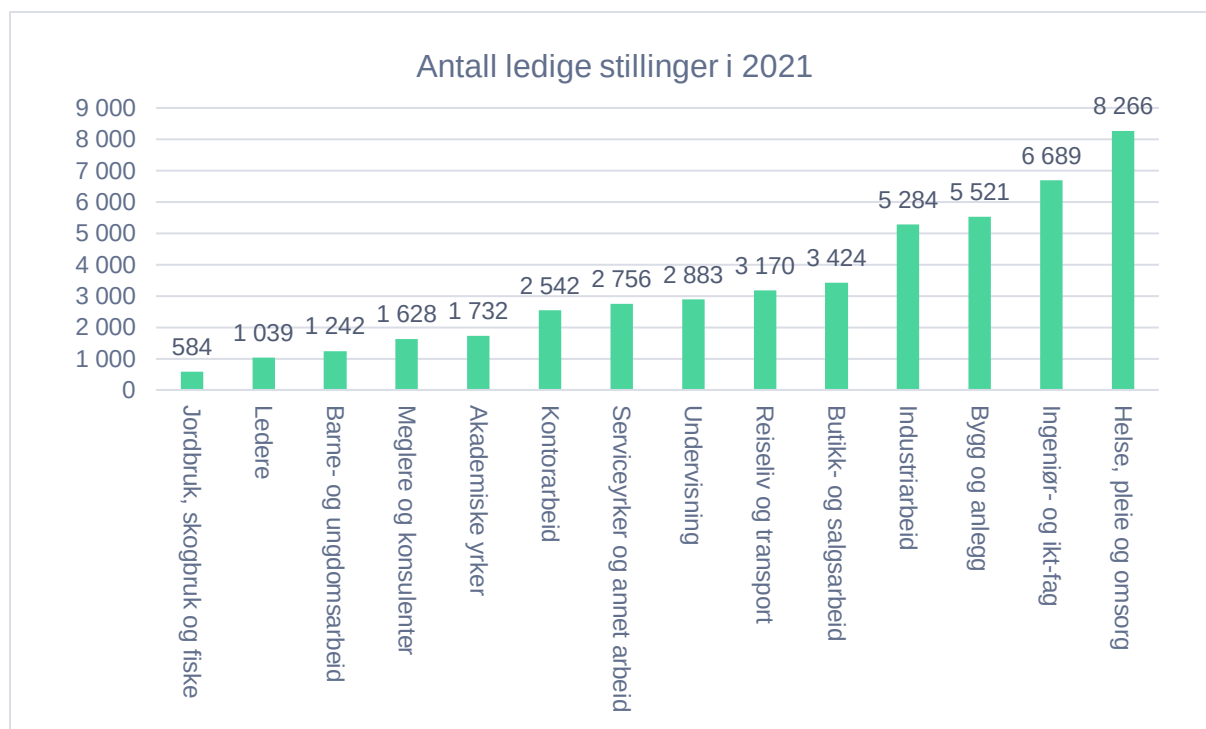
Tabell 7.1 viser antall ledige stillinger i fem regioner i Rogaland. I 2021 var det flest ledige stillinger på Nord-Jæren med 31 151 stillinger. Dette er en økning på 13 prosent fra 2019. I Dalane har antall ledige stillinger doblet seg fra 2019. Nest størst prosentvis økning er Ryfylke med 65 prosent.

Antall ledige stillinger				
Region	2021	2019	Endring 2019	Endring %
Dalane	1 532	769	763	99%
Sør - Jæren	3 794	2 889	905	31%
Nord - Jæren	31 151	27 510	3 641	13%
Ryfylke	1 338	809	529	65%
Haugalandet	9 496	7 605	1 891	25%
Rogaland	47 311	39 582	7 729	20%

Tabell 7.1. Antall ledige stillinger med arbeidsplass i forskjellige regioner. 2021 vs. 2019

Som figur 7.3 viser var det flest ledige stillinger i 2021 innen helse, pleie og omsorgsfag (8 266), ingeniør og ikt - fag (6 689) og bygg og anleggsgfag (5 521).

Ca. 12 000 (25 prosent) av de ledige stillingene som ble utlyst i 2021 var fra bemanningsbransjen. Antall ledige stillinger fra denne sektoren har holdt seg på et lignende høyt nivå helt siden 2018.

Figur 7.3. Antall ledige stillinger i 2021 med arbeidsplass i Rogaland fordelt etter stillingsgrupper

En siste sommer for MS Hjelmeland i rute over Hjelmelandsfjorden. Hjelmeland kommune

7.2 Status i januar 2022

7.2.1 7 114 ledige stillinger

Utviklingen i 2021 med et høyt antall utlyste stillinger med arbeidssted i Rogaland fortsetter med et rekordhøyt antall stillinger i begynnelsen av 2022. I januar ble det utlyst totalt 7 114 ledige stillinger, og NAV Rogaland har aldri registrert så mange stillinger i løpet av en måned. Det er 1 869 ledige stillinger innen helse, pleie og omsorgsfag, og 520 av disse er etter helsefagarbeidere og 458 stillinger var etter sykepleiere. Ellers er det et høyt antall ledige stillinger innen de fleste yrkesgrupper. Dette understreker at det er stor etterspørsel etter arbeidskraft også i begynnelsen av 2022. Ca. 25 prosent av de ledige stillingene i 2021 og i januar 2022 er utlyst av bemanningsbransjen.

7.2.2 Lavere arbeidsledighet enn fryktet

Det var knyttet stor spenning til i hvor stor grad de nye og svært strenge koronarestriksjonene som trådte i kraft i midten av desember ville påvirke økning i arbeidsledigheten. NAV Rogaland mottok i uke 50 og 51 ca. 1 500 varsler om permitteringer fra virksomheter innen reiseliv, kultur og underholdningsbransjen. En del av disse ble trukket tilbake som en følge av lønnskompensasjonsordningen til Regjeringen.

Antall registrerte helt ledige i Rogaland økte med litt over 1 000 personer fra desember til januar som følge av de nye koronarestriksjonene, men også på grunn av naturlige sesongvariasjoner. Majoriteten av økningen var arbeidsledige fra hotell og restaurantbransjen og underholdning og kultursektoren. Dette var en lavere økning enn fryktet.

Ved utgangen av januar var 6 078 personer (2,4 prosent) helt ledige, 2 955 personer var delvis ledige (1,2 prosent), og 1 293 personer (0,5 prosent) var registrert på arbeidsrettede tiltak.

7.2.3 Unge arbeidsledige

Arbeidstakere i aldersgruppen 16 år – 29 år er spesielt utsatt for å bli arbeidsledige. De har ofte liten kompetanse, og mange har minimal eller ingen utdanning. I tillegg er det en del unge arbeidssøkere som også er ferdig utdannet, men som mangler relevant erfaring.

Per januar er 1 709 personer i denne aldersgruppen helt ledige, og 596 personer er delvis ledige. Dette utgjør henholdsvis 3,0 prosent av arbeidsstyrken for de helt ledige og 1,1 prosent for de delvis ledige. Arbeidsledigheten for de unge har siden midten av desember økt mer enn for de andre aldersgruppene, og dette henger blant annet sammen med at mange unge arbeider i hotell og restaurantbransjen.

7.2.4 Kjønn

Av de totalt 6 146 helt ledige i januar 2021 er 3 575 menn (58 prosent) og

2 571 kvinner (42 prosent). Av de 2 980 delvis ledige er 1 324 menn (44 prosent og 1 656 kvinner (56 prosent).

7.2.5 Utfordringer med «koronaarbeidsledige»

Når det gjelder helt ledige har det vært en markant nedgang det siste året for både kortidsarbeidsledige (under 26 uker), og langtidsarbeidsledige (over 26 uker).

Dette gjelder imidlertid ikke for helt ledige med arbeidssøkervarighet på 78 uker eller mer. Av de totalt 6 146 helt ledige i januar så har 1 676 vært arbeidsledige mellom 78 uker og 104 uker. For denne gruppen har det vært en markant oppgang når man sammenligner med januar 2021. Majoriteten av disse ble arbeidsledige i perioden fra mars 2020 og utover våren og sommeren 2020, som følge av koronakrisen som startet i begynnelsen av mars 2020. Et stort antall av de arbeidsledige i denne gruppen er personer med liten utdanning og lav kompetanse, og innvandrere med dårlige norskkunnskaper. Den langvarige ledigheten er altså høyest blant gruppene med lavere utdanning, der andelen fra før var høyest. Det er viktig å understreke at det er langtidsarbeidsledige innen alle yrkesgrupper, men flest innen reiseliv og transport.

7.3 Framtidsutsikter

Til tross for en økning i arbeidsledigheten fra og med midten av desember som følge av nye koronarestriksjoner og naturlige sesongvariasjoner, så er arbeidsmarkedet i Rogaland per dags dato preget av lav arbeidsledighet og høy etterspørsel etter kompetent arbeidskraft.

NAV Rogaland forventer at antall arbeidsledige i februar vil gå ytterligere ned, og holde seg stabil eller gå litt ned utover våren og sommeren. Dette gjelder spesielt for arbeidsledige med yrkesbakgrunn fra reiseliv, kultur og underholdningsbransjen. Anslagene avhenger av at det ikke oppstår flere tilfeller med strenge restriksjoner som følge av økende koronasmitte.

Uansett vil Rogaland ha en lavere arbeidsledighet i 2022 enn i 2021. Nye tall fra Statistisk Sentralbyrå (arbeidskraftundersøkelsen) viser også at yrkesdeltakelsen i november 2021 var på sitt høyeste nivå på 10 år, og den vil uten tvil holde seg høy også i 2022.

NAV Rogaland forventer også at antall ledige stillinger vil holde seg på et høyt nivå også i 2022.

7.4 Mismatch mellom tilbud og etterspørsel

Kombinasjonen av gode økonomiske framtidsutsikter, mange utlyste stillinger, mindre tilgang på utenlandsk arbeidskraft, og lav arbeidsledighet fører til store utfordringer med tanke på å skaffe nok arbeidskraft for mange offentlige og private bedrifter i Rogaland. Dette er en utvikling vi har sett siden januar 2021, og som forventes å vedvare med full styrke i 2022.

Pandemien har også bidratt til rask innføring av ny teknologi og arbeidsmetoder, noe som kan føre til effektivisering og omstilling i næringslivet. Fremover er det ikke sikkert at etterspørselen vender tilbake der den falt bort. Det kan oppstå mismatch mellom kompetansen som etterspørres og den som tilbys. Det kan gjøre det vanskeligere for dem som har vært uten jobb i pandemien å komme tilbake i arbeid, selv om økonomien åpner opp.

8 Bolig og areal

Boligbyggingen etter 2015 har ligget på et stabilt lavt nivå etter oljekrisen i 2014. Lav tilflytting har resultert i lav boliggetterspørrel, noe som først og fremst har gitt færre leilighetsbygg.

Boligsirkulasjonen i Rogaland er lav, og en økende andel av aktuelle familieboliger bebos av eldre i småhusholdninger. Dette frigjør færre familieboliger i form av eneboliger og rekkehus, og selv om veksten i barnefamilier er tilnærmet flat, etterspørres fortsatt familieboliger.

Mens boligbyggingen før oljekrisen var betydelig sterke i tilknytning til senterstrukturen, så har dette endret seg etter 2015. Fortsatt er det en del av de mer perifere sentrene som har en høy andel, men bildet er en betydelig mindre aktivitet i sentrumsnære områder.

Endring i bosatte har ikke samme trend. Befolkningsveksten er fortsatt større i tilknytning til de fleste sentra, og andelen som bor sentrumsnært øker. Dette resulterer i færre bosatte pr bolig, og endringen er tydeligst i de mer perifere områdene. Årsakene til dette er nok sammensatt.

Fordelingen av sysselsatte innen besøks- og arbeidsplassintensive arbeidsplasser viser en sterk dominans for regionsentrene. På Jæren er om lag 25 prosent av alle besøks- og arbeidsplassintensive arbeidsplasser tilknyttet Stavanger sentrum- Hillevåg. Haugesund sentrum har enda sterkere rolle. Drøyt 30 prosent av besøks- og arbeidsplassintensive arbeidsplasser på Haugalandet er tilknyttet regionsenteret. Vi har ennå noe korte tidsserier, for å si noe om utviklingen i arbeidsplasser. Kun 2017 og 2019 tall er tilgjengelige pr. dato.

Omdisponering av dyrka jord har gått betydelig ned siden det foreløpige toppåret 2015. Nivået ligger fortsatt over 400 daa pr. år og domineres av omdisponering til samferdsel. I 2020 lå omdisponering til byggeformål utenom samferdsel på godt under 100 daa for hele fylket. Tilsvarende de i 2019, var på over 200 daa.

Planlegging om areal og transport handler om koordinert og effektiv arealbruk, og om å støtte opp om by- og tettstedsstrukturer og sikre at rett virksomhet etableres på rett sted. En variert og tilstrekkelig boligmasse og god tilgjengelighet til gang/sykkel og kollektiv er viktige tema i planleggingen.

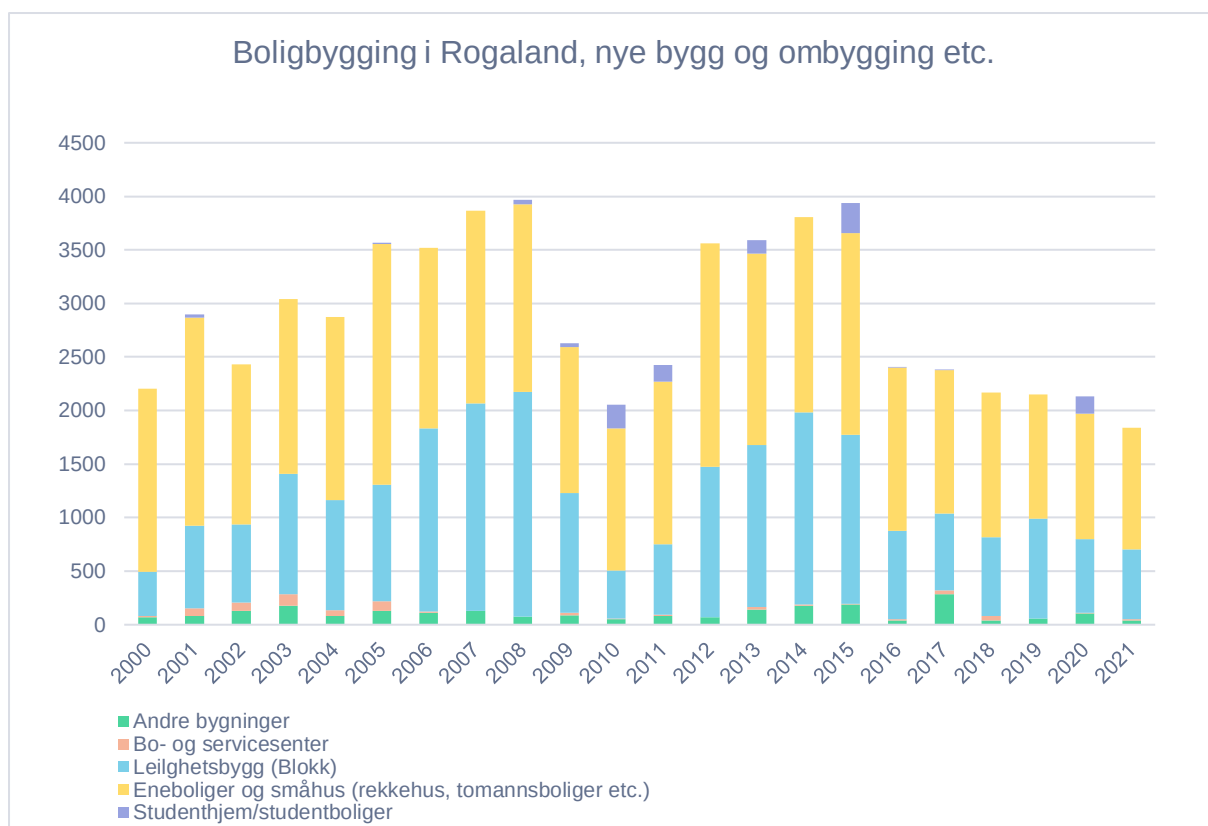
Dette kapitlet setter søkelys på utviklingen av boligbygging. Dette omfatter boforhold blant husholdninger, samt endring i boligmasse og befolkning. Analysen tar utgangspunkt i årene mellom 2010-2020. Dette har vært en periode med sterk vekst, og en periode med betydelig nedgang og mer moderat utvikling både i tilflytting og boligbygging. I kapitlet ser vi på hvordan dette har påvirket utviklingen sett i forhold det som har vært planlagt. Vi viser 20021-tall der de er oppdatert.

En viktig forutsetning for at mål for areal- og transportutviklingen skal nås, er lokalisering av besøks- og arbeidsplassintensive arbeidsplasser. Kapitlet har også en beskrivelse av dette.

Fortetningspolitikken har også som mål å redusere arealbehovet til utbyggingsformål. I Rogaland er det et jordvernmål, der målsettingen er å redusere den årlige omdisponeringen av dyrkajord til maksimum 400 dekar (daa) pr. år. Et eget avsnitt i slutten av kapitlet tar for seg utviklingen av omdisponert dyrka mark i reguleringsplaner for perioden 2015-2020.

8.1 Variabel boligbygging

Boligbyggingen i Rogaland har variert betydelig siste 20 år. Dette gjelder spesielt for leilighetsbygg, som viser større avhengighet av konjunktursvingninger enn småhusbebyggelse. Fram mot 2015 og oljekrisen, økte boligbyggingen i takt med høy netto tilflytting til fylket (se kapittel 10 for flere detaljer om flytting og innvandring). Som følge av finanskrisen i 2008, fikk boligbyggingen et midlertidig fall, men tok seg raskt opp igjen. Fortsatt befolkningsvekst ga press i boligmarkedet og prisene, spesielt sørfylket var under sterkt press fram til oljeprisfallet ga en kraftig knekk i boligmarkedet. Siden 2016 har boligbyggingen vært på et relativt lavt nivå i takt med folkeveksten i fylket. Konsekvensen av lav boligetterpørsel gjør også at småhus dominerer i boligbyggingen, der utbyggingstakten kan dimensjoneres i forhold til svak etterspørsel.

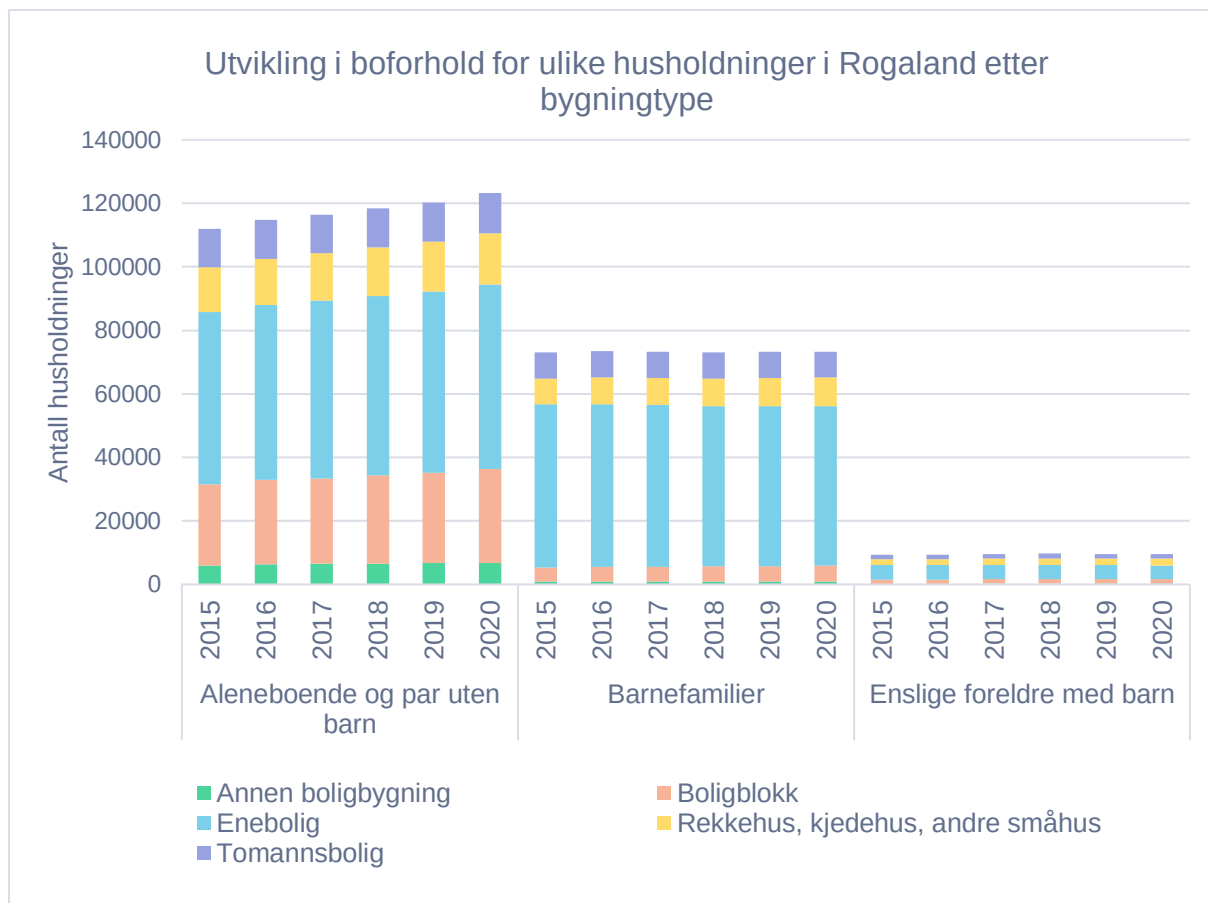
Figur 8.1. Årlig boligbygging basert på nye bygg og ombygging som resulterer i nye boenheter, Kilde: SSB

8.2 Boligsirkulasjon- Bosatte etter boligtype, husholdningstype og alder

Høy utnyttelse og fortetting av både bolig og næringsareal er en forutsetning for å få til mer effektiv arealbruk og hindre byspredning. I nye boligområder innebærer dette bygging av leiligheter og andre boligtyper med høyere utnyttelse enn tradisjonelle eneboliger. Utbygging av leilighetsbygg er også knyttet til eldrebølgen og den generelle utviklingen mot stadig flere en- og to-personshusholdninger. I sentrale byområder har det i senere år også vært en vekst i småhusholdninger grunnet sterk arbeidsinnvandring og “yngrebølgen” av fødte på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet. Denne veksten har imidlertid toppet seg etter at denne generasjonen har etablert familie og arbeidsinnvandringen til Rogaland har gått ned.

Veksten i småhusholdninger er fortsatt sterk, men domineres nå av eldre som allerede bor godt i store familieboliger. Disse utgjør i utgangspunktet et stort potensial for frigivelse av boliger til yngre familier.

Utfordringen er at boligsirkulasjonen går relativt seint, og vi ser at flyttefrekvensen blant eldre er relativt lav. Dvs. de eldre flytter sjeldnere enn de yngre aldersgruppene, og disponerer dermed relativt store boliger over lengre tid. Dette gir generelt lavere boligetterpørsel og mindre grunnlag for en rask fortetting med mindre boliger, tilpasset mindre husholdninger.

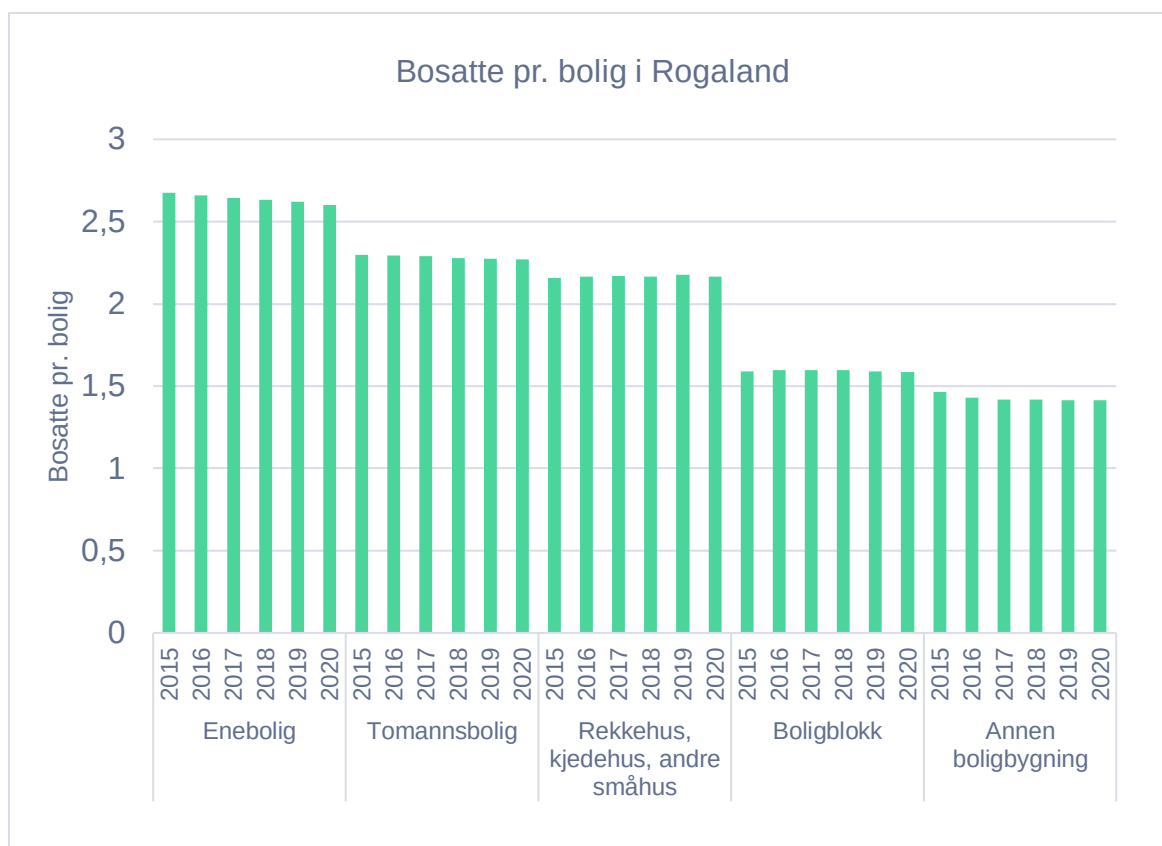

Figur 8.2 Boligtype etter husholdningstype i Rogaland, Kilde: SSB

Dette gir igjen en lavere tetthet, dvs. færre bosatte pr bolig, og dermed lavere arealeffektivitet. Generelt er tettheten i leilighetsbygg vesentlig lavere enn i småboliger. Men tallene viser også fallende tetthet (færre bosatte pr. bolig) i eneboliger i Rogaland, siste 6 år.

Om vi legger hovedalternativet i SSBs befolkningsframskrivninger til grunn, vil Rogaland fortsette å ha en moderat vekst av unge voksne ⁴². Disse vil med andre ord ikke være noen sterk driver i byutviklingen. Antall små husholdninger vil fortsatt øke, men drevet av eldre husholdninger. Målsettingene om økt fortetting, og høye utnyttelsesgrader i framtidig boligbygging vil være avhengig av økt flytting blant eldre.

⁴² Se kapitlet om befolkningsutvikling, eller [SSBs nettsider](#) om temaet.

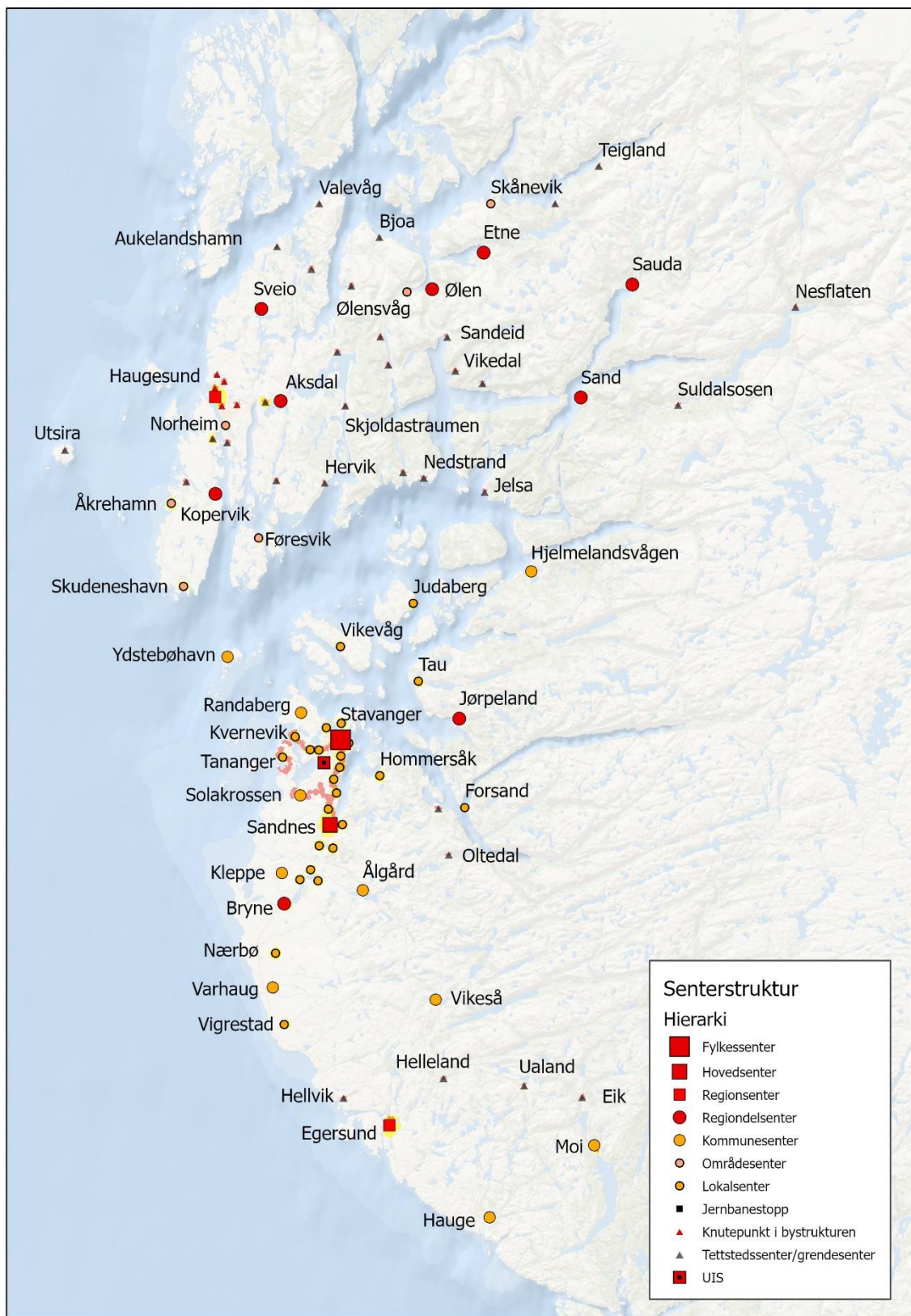

Figur 8.3 Bosatte pr. bebodde bolig i Rogaland. Kilde: SSB, 2021

8.3 Utvikling i henhold til areal- og transportplanene

Som vist i forrige avsnitt har takten i boligbyggingen falt betydelig i takt med nedgangen i tilflytting til regionen. Det er spesielt byggingen av boliger i leilighetsbygg som har falt. Spørsmålet er om dette også påvirker måloppnåelsen om prioritering av utviklingen i de mest sentrale delene av byer og tettsteder. Generelt vil en forvente, både med basis i regionale planer og den generelle boligbyggingen at færre bosetter seg sentralt i forhold til vedtatt senterstruktur. Dette avsnittet ser nærmere på dette.

Ulike avstander fra definerte knutepunkt/sentra definert er benyttet som grunnlag for analysen. Figuren under viser prinsipper for inndeling, samt hvordan dette blir eksemplifisert i de mer sentrale områdene på Nord-Jæren, hvor kompleksiteten er høy.

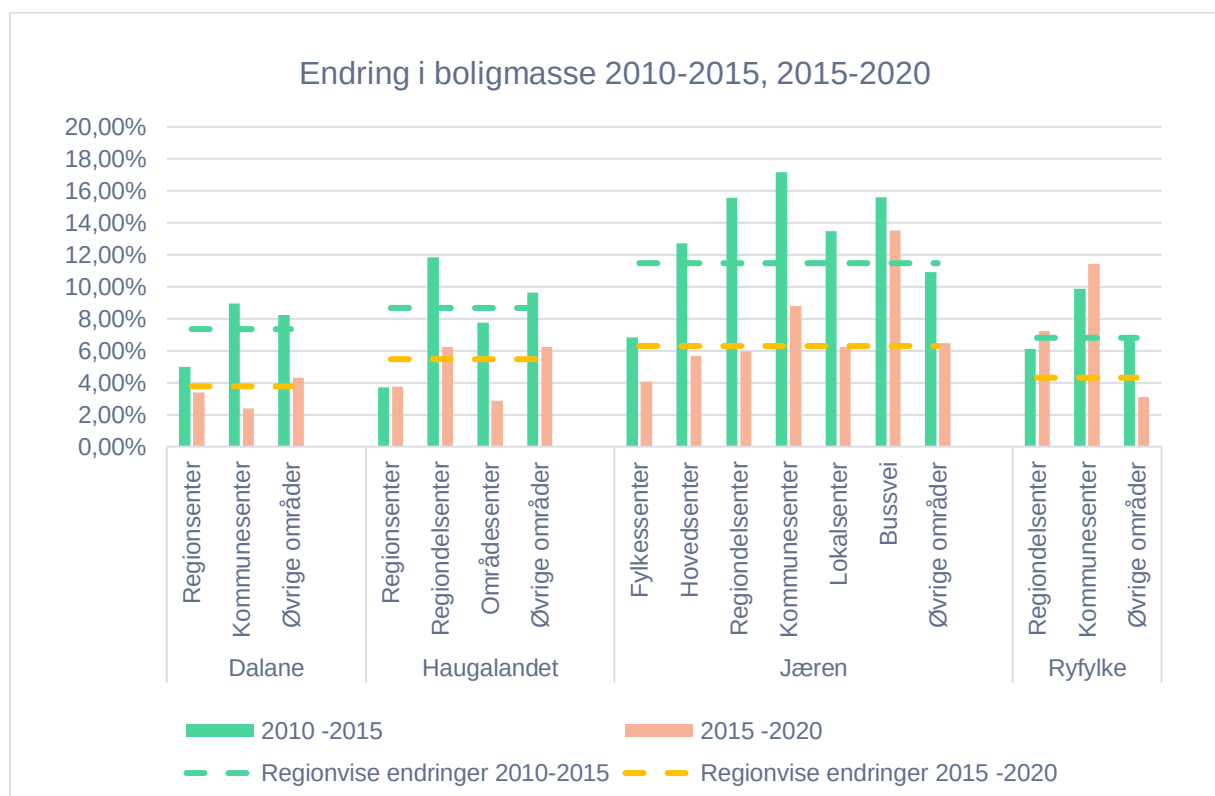

Figur 8.5 Viser vedtatt senterstruktur og viktige knutepunkt i de regionale areal- og transportplaner

8.3.1 Utvikling i boligmasse

I perioden 2010-2015 var det sterk vekst i boligmassen i hele fylket. Veksten var generelt noe svakere for de regionale hovedsentrene i de ulike regionene, men alt i alt var veksten sterk rundt sentrene, spesielt på Jæren og Haugalandet. For perioden 2015 -2020 falt den generelle boligbyggingen betydelig, spesielt i tilknytning til deler av senterstrukturen. Mens andelen av ny boligmasse lå på om lag 47 prosent utenfor definert struktur i perioden 2010-2015, så økte den til 51 prosent i perioden 2015 -2020. Det var med andre ord en økt desentralisering av boligmassen i perioden etter 2015, enn det vi så i perioden før 2015. Med andre ord som forventet.

På Jæren er veksten fortsatt høyest rundt kommunesentrene og bussveien utenfor definert senterstruktur. Vi finner det samme på Haugalandet, der veksten knytta til regiondelsentrene fortsatt er (knepent) høyest. For Ryfylke er veksten fortsatt høyere i tilknytning til senterstrukturen i denne perioden.

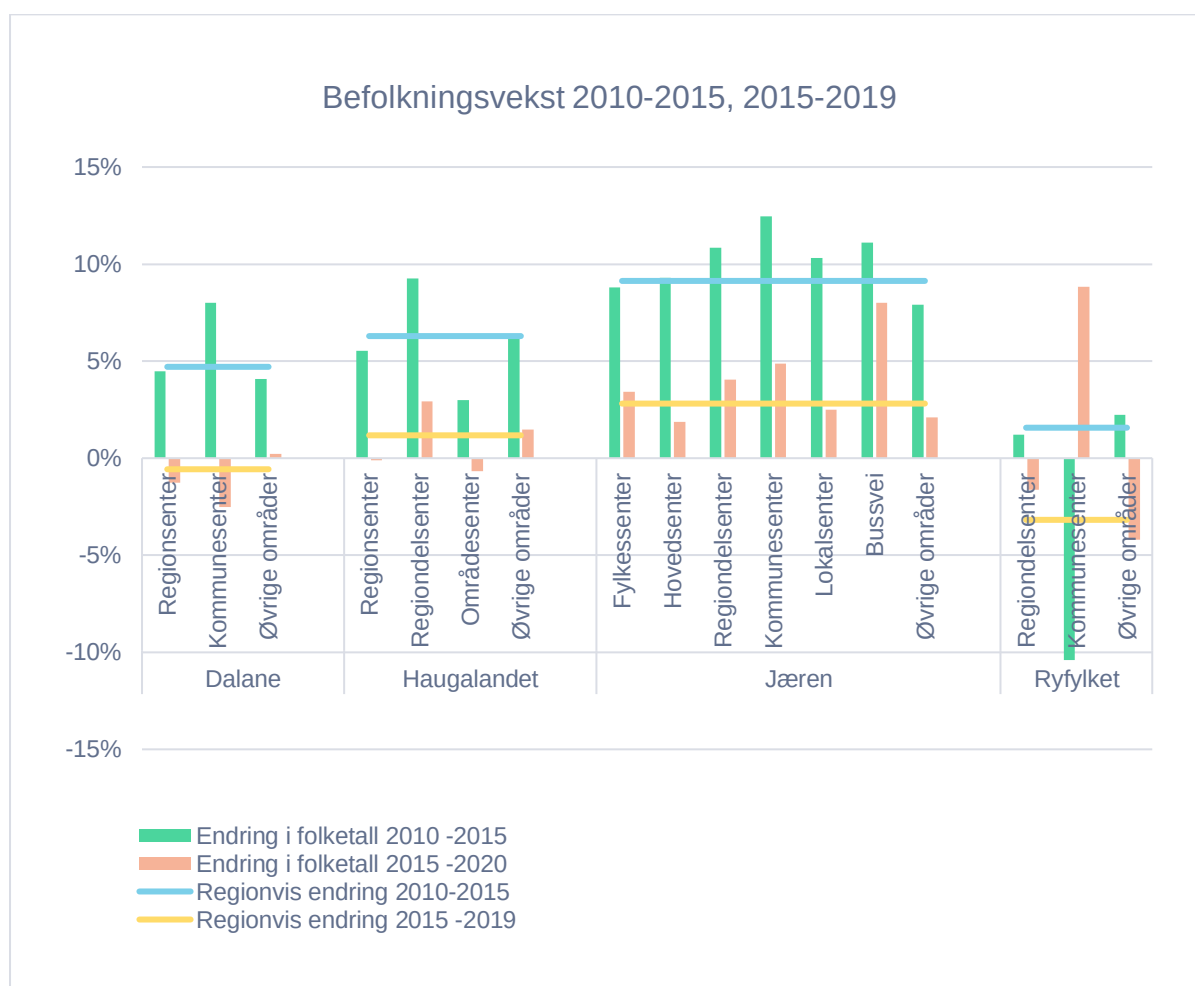
Figur 8.6 viser prosent økning i av boligmassen i perioden 2010-2015 samt 2015 – 2020, Kilde: SSB

8.3.2 Befolkningsutvikling og senterstruktur

Spørsmålet er om vi ser de samme trekkene i befolkningsutviklingen.

Befolkningsveksten i perioden 2010-2015 og 2015-2019, viser at sentrene generelt hadde en sterkere vekst enn øvrige områder for perioden 2010-2015. For Jæren er dette også hovedtrekket for perioden 2015-2019. Det er sentrene som trekker befolkningen. Alle sentertyper, med unntak av områdene rundt Sandnes sentrum har høyere vekst enn områdene utenfor definert struktur etter 2015.

Bildet er mer ujevnt i de øvrige regionene. På Haugalandet har sentrene etter 2015 generelt hatt svak vekst, med tilbakegang for de større sentrene, mens øvrige områder har hatt en svak vekst. Tilsvarende bilde ser en i Dalane, der sentrene har hatt en svak tilbakegang etter 2015. I Ryfylke er situasjonen generell nedgang, men med relativt sterke svingninger knyttet til definert kommunesenter, som i dette tilfellet kun er Hjelmelandsvågen.

Figur 8.7 viser befolkningsvekst etter senterområde⁴³. Kilde: SSB/RFK

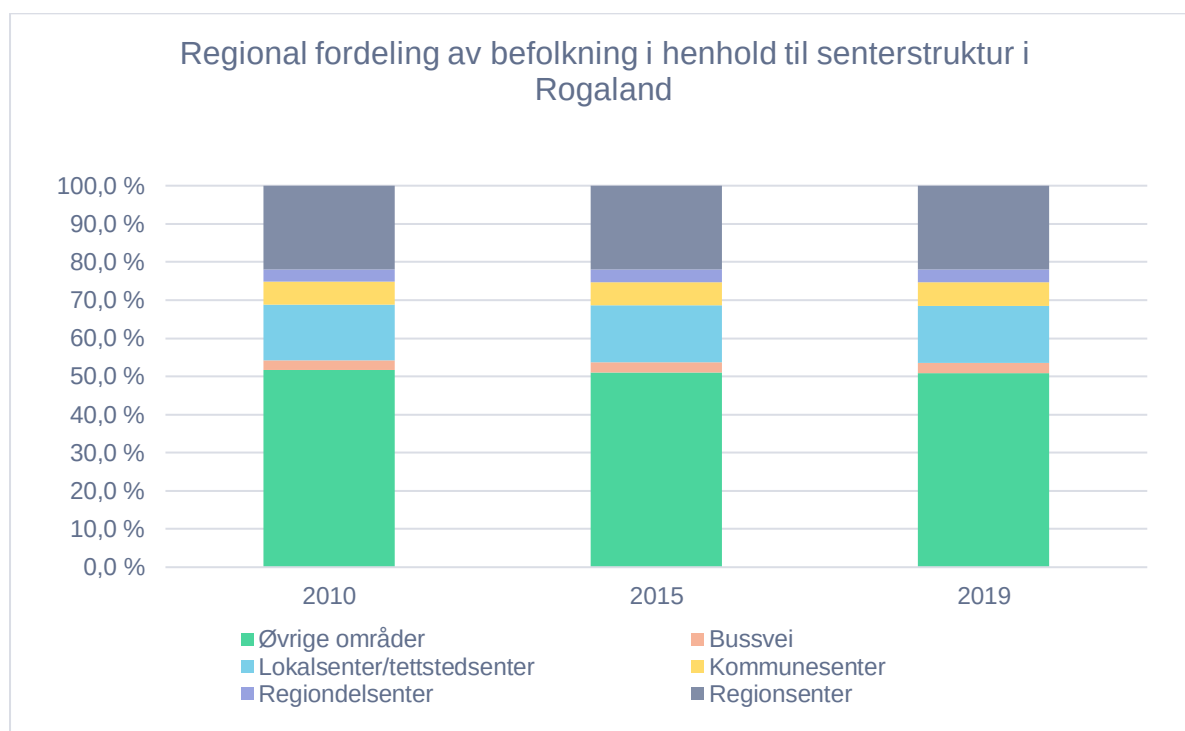
⁴³ Det er kun Hjelmelandsvågen som er definert som kommunesenter i Ryfylke. Grunnet flyktningmottak, ser vi relativt store svingninger i befolkningen her

8.3.3 Fører endringene til styrking av sentrene?

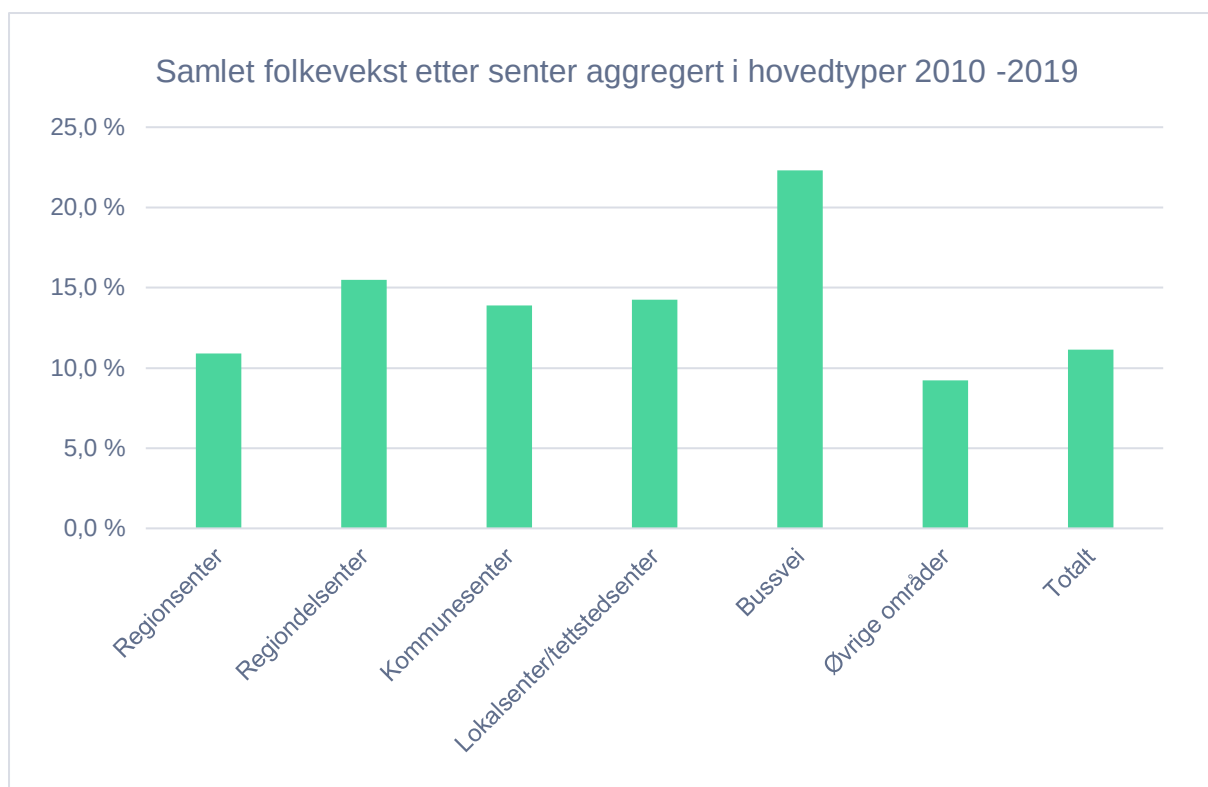
Selv om ulike deler av senterstrukturen har relativt ulik vekst i perioder, holder strukturen i bosettingen seg relativt konstant. Generelt har veksten i befolkningen for perioden 2010-2019 vært høyere i tilknytning til senterstrukturen, og ser en dreining mot sentralisering, men etter 10 år vil befolkningen fortsatt være fordelt om lag likt. Alle deler av senterstrukturen, med unntak av regionsentre, styrker sine andeler på bekostning av øvrige områder. Det vil si områder utenfor det umiddelbare omlandet til sentrene. Andelen som ikke bor i tilknytning til definert senterstruktur har falt fra en andel på 51,7 prosent til en andel på 50,8 prosent. Det er imidlertid den mer desentraliserte delen av senterstrukturen som har økt andelene, selv om tallene må sies å være svært små.

Og som nevnt innledningsvis, hovedbildet er hvor små strukturelle endringer som skjer, samlet for hele regionen. Men det grove bildet gir en tendens til stadig sentralisering, men først og fremst i retning de mer desentrale deler av senterstrukturen.

Endringen for de to periodene viser at 44 prosent av veksten fra 2010-2015, kom utenfor den definerte senterstrukturen. I motsetning til endringen i boligmassen, sank andelen til 37 prosent i perioden 2015-2019. Vekstratene er med andre ord klart sterkere i tilknytning til senterstrukturen både før og etter oljenedturen, og følger heller ikke trenden i endringer i boligmassen.

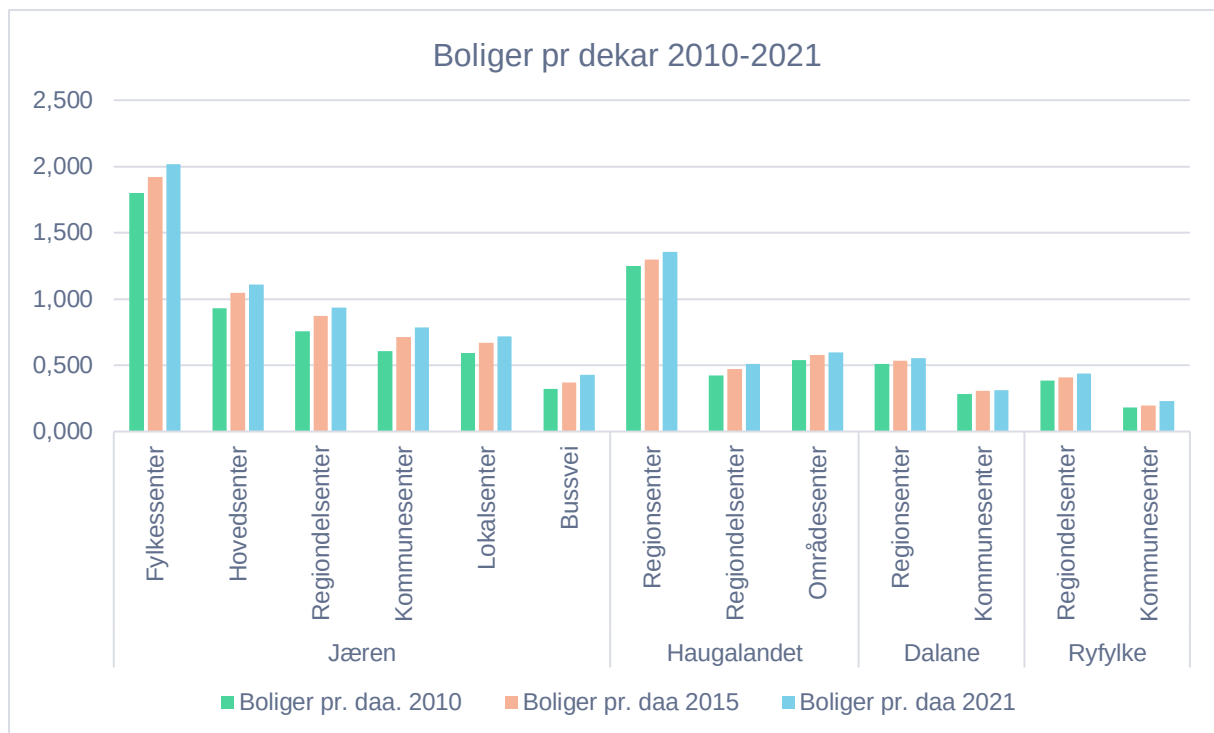
Figur 8.8 Fordeling av befolkning etter definert omland rundt sentra. Det er her gjort en forenkling av strukturen, der de regionale sentrene er definert med utgangspunkt i Fylkessenter, Hovedsenter, region- og regiondelsenter. Tilsvarende er lokalsenter/tettstedssenter slått sammen.

Figur 8.9 Viser samlet folkevekst fra 2010-2019 basert på en aggregering i hovedtyper av senter, beskrevet i teksten.
Kilde: SSB/RFK

De ulike sentrene vil ha ulike forutsetninger for befolkningsvekst. Flyttemønster, boligmasse, arbeidsplassutvikling m.m. vil i sum være ganske kompleks. Alt i alt ser vi imidlertid at bosatte pr. daa i tilknytning til senterstrukturen har økt betydelig fram mot 2015. Dette vil en forvente har betydning både for styrking av sentrene i strukturen (kundegrunnlaget øker) og at muligheten for kortreiste liv øker. Forutsatt at utvikling av arbeidsplasser og tjenestefunksjoner også lokaliseres sentralt i senterstrukturen.

Etter 2015 har veksten i tettheten av bosatte avtatt betydelig som følge av svakere vekst. Boligtettheten har imidlertid fortsatt å øke, noe som dels kan forklares med at en del boliger nok står tomme, men også grunnet et høyere boligbehov som følge av stadig mindre husholdninger. Dette gir et høyere boligbehov enn det befolkningsveksten tilsier.

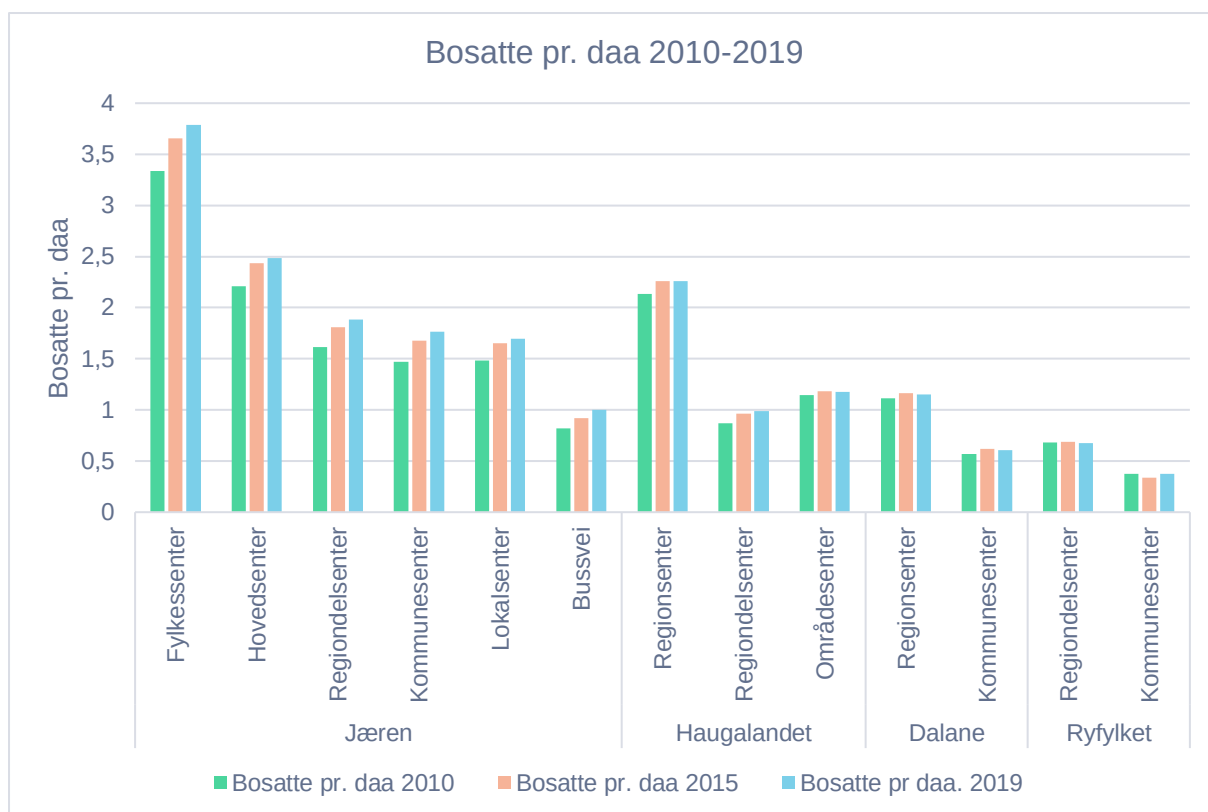

Figur 8.10 Boliger pr. daa 2010-2021. Kilde: SSB/RFK

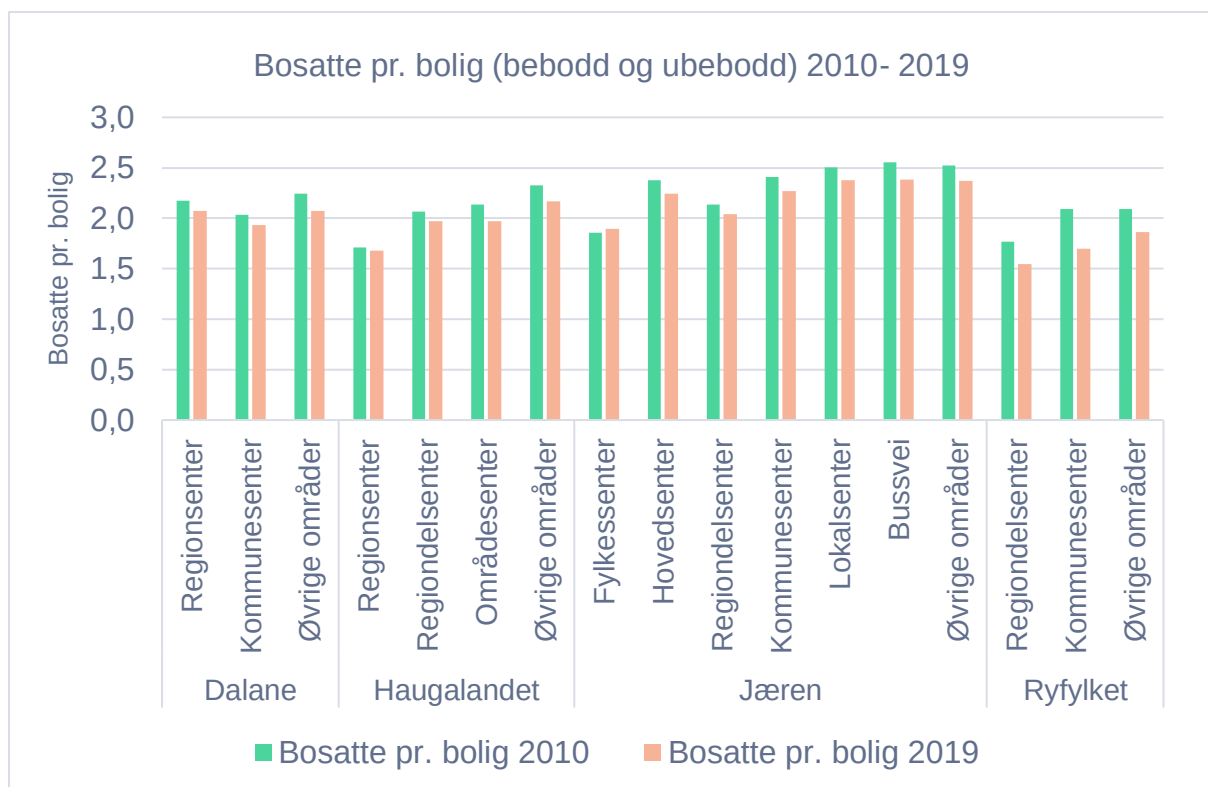
Bosatte pr. daa. følger naturlig nok i stor grad den generelle utvikling i befolkningen. Svak eller negativ befolkningsvekst vil også gi færre bosatte pr. daa. Sammenlignes bildet med boliger pr. daa, ser vi også at utvikling i tetthet ikke samsvarer helt. Boligtettheten har vokst relativt jevnt og trutt også etter 2015, men tilsvarende effekt ser en ikke for befolkningsutviklingen. Boligbyggingen er med andre ord høyere enn en kan forvente ut ifra befolkningsveksten. Resultatet er at botettheten pr bolig rundt de fleste sentrene faller markant. Årsakene er antagelig sammensatte. Det ene er at husholdninger blir mindre som følge av aldring. Det andre at det ikke er match mellom boliggetterspørsel og boligtilgang. Enten ved at boliger som frigjøres ikke er attraktive nok, eller at de benyttes som sekundærboliger. I Norge er om lag 15 prosent av alle boliger sekundærboliger. Spesielt i områder med lav sentralitet er andelen høy, om lag 35 prosent, i de minste sentrale. Deretter faller den markant, inntil vi kommer til de mest sentrale områdene. Da stiger den igjen, grunna et mer aktivt leiemarked sentralt i de større byene. I Storhaug bydel, sentralt i Stavanger er den f.eks. på hele 25 prosent. (Det er mulig denne andelen er for høy grunnet andelen tomannsboliger i området som benytte som eneboliger.)

Andelen bosatte pr bolig faller i alle områder med unntak av sentrale områder i Stavanger, her øker den noe, om enn fra et lavt nivå.

Bosatte pr bolig har falt kraftigst i Ryfylke, spesielt i og rundt regionsentrene.

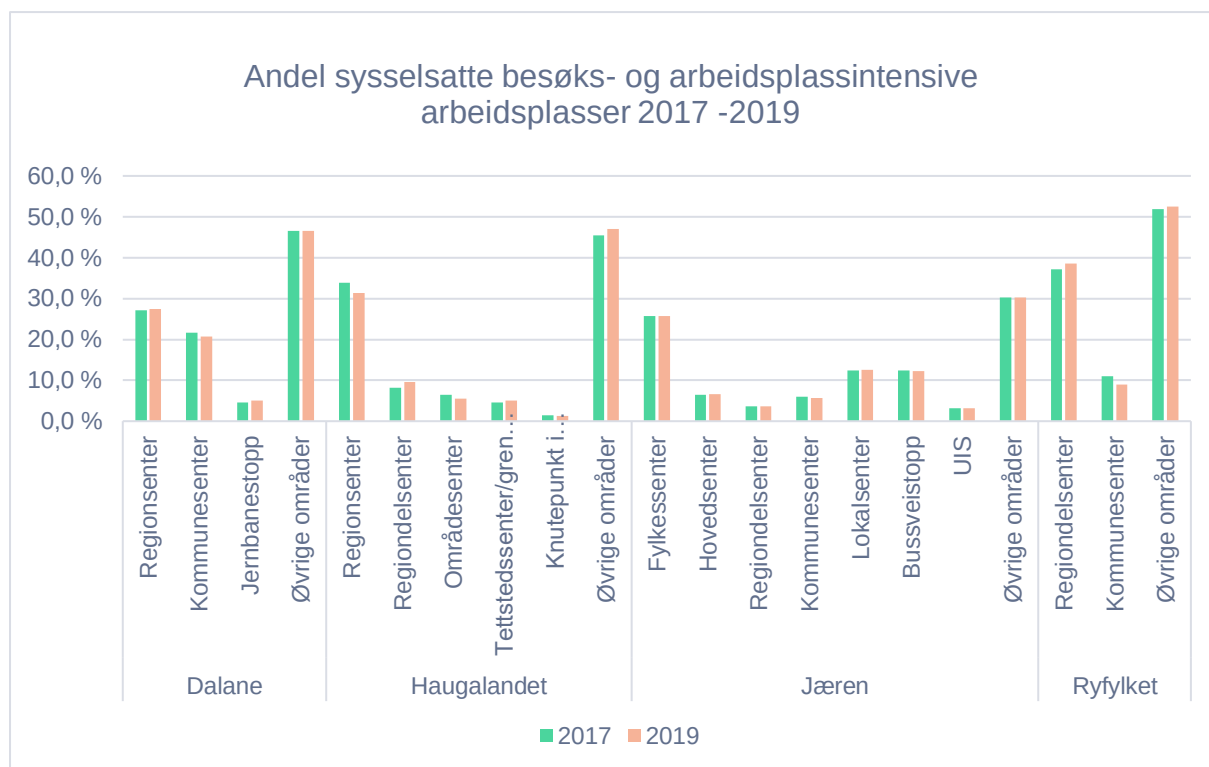
Figur 8.11 Bosatte pr. daa. 2010-2019, Kilde: SSB/RFK

Figur 8.12. Bosatte per bolig, 2010 og 2019, Kilde: SSB/RFK

8.3.4 Lokalisering av besøks- og arbeidsplassintensive virksomheter⁴⁴

Tross usikkerheter gir data om sysselsatte relativt gode beskrivelser av lokalisering og utvikling av næringer. I dette tilfellet benyttes SSBs datasett for handels- og serviceruter. Det er til nå gitt ut to årganger, 2017 og 2019.

Figur 8.13. Sysselsatte på besøks- og arbeidsplassintensive arbeidsplasser, andelen i respektive regioner, 2017 og -19

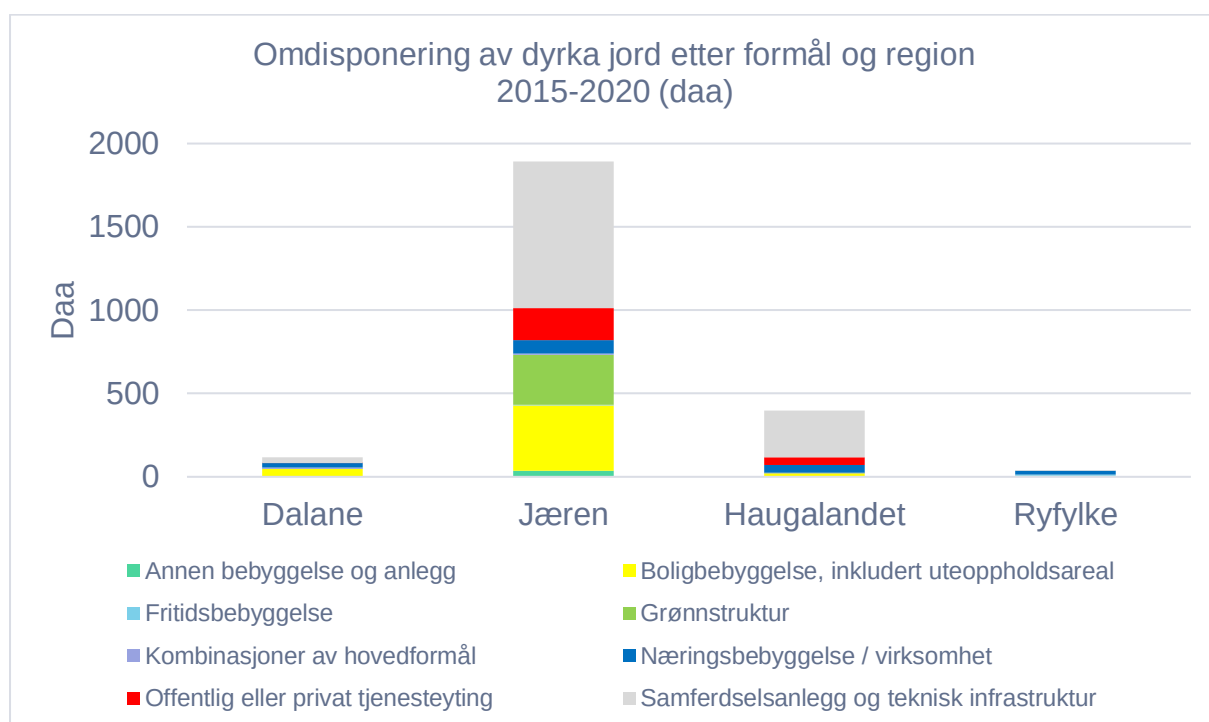
Ikke overraskende dominerer senterstrukturen denne typen lokaliseringer, om lag 65 prosent er lokalisert til de definerte senterområdene. Fylkessenteret, dvs. Stavanger sentrum/Hillevåg sysselsetter om lag 26 prosent av alle besøks- og arbeidsplassintensive sysselsatte på Jæren, og har med det en klart dominerende rolle i regionen. De mange lokalsentrene på Jæren sysselsetter også mange, samt influensområdene til Bussveien utenom definerte senterområder.

⁴⁴ Besøks- og arbeidsplassintensive virksomheter er her definert ut ifra næringskoder (NACE) og basert på nasjonale tall. Dette betyr at en del virksomheter som i vår region gjerne vil oppfattes som arbeidsplassintensive, som f.eks. petroleumsrelaterte kontorarbeidsplasser ikke inngår. Tilsvarende vil vi ha lokalisert en rekke virksomheter, for eksempel cateringvirksomhet knytta til sokkelen, på land. Disse vil inngå i statistikken.

På Haugalandet har Haugesund sentrum tilsvarende dominerende rolle, og har faktisk flere sysselsatte enn de øvrige sentrene til sammen i en relativt stor region. På den annen side har områder utenfor definert senterstruktur samlet sett en sterkere rolle, 47 prosent av sysselsatte i besøks- og arbeidsplassintensive arbeidsplasser ligger utenfor definert struktur. Mange av disse ligger i relativt umiddelbar avstand fra Haugesund, i aksen Raglamyr-Norheim. Bildet er nok så likt i Dalane. Egersund sentrum har en sterk posisjon, men også her ligger om lag halvparten av de sysselsatte i disse bransjene utenfor definert struktur.

8.4 Sterk økning i omdisponeringer knyttet til samferdsel

Jordvernstrategi for matfylket Rogaland ble vedtatt av Fylkestinget i 2019. Jordvernstrategien inneholder et eget jordvernmål for fylket, med utgangspunkt i målet fra den nasjonale jordvernstrategien. Målet er at årlig omdisponering av jordbruksareal i Rogaland skal i gjennomsnitt ikke være mer enn 10 prosent (400 dekar) av det nasjonale jordvernmålet. Målet skal nås gradvis innen 2022, med videre målsetting om å minimalisere forbruk av ikke fornybare jordressurser.

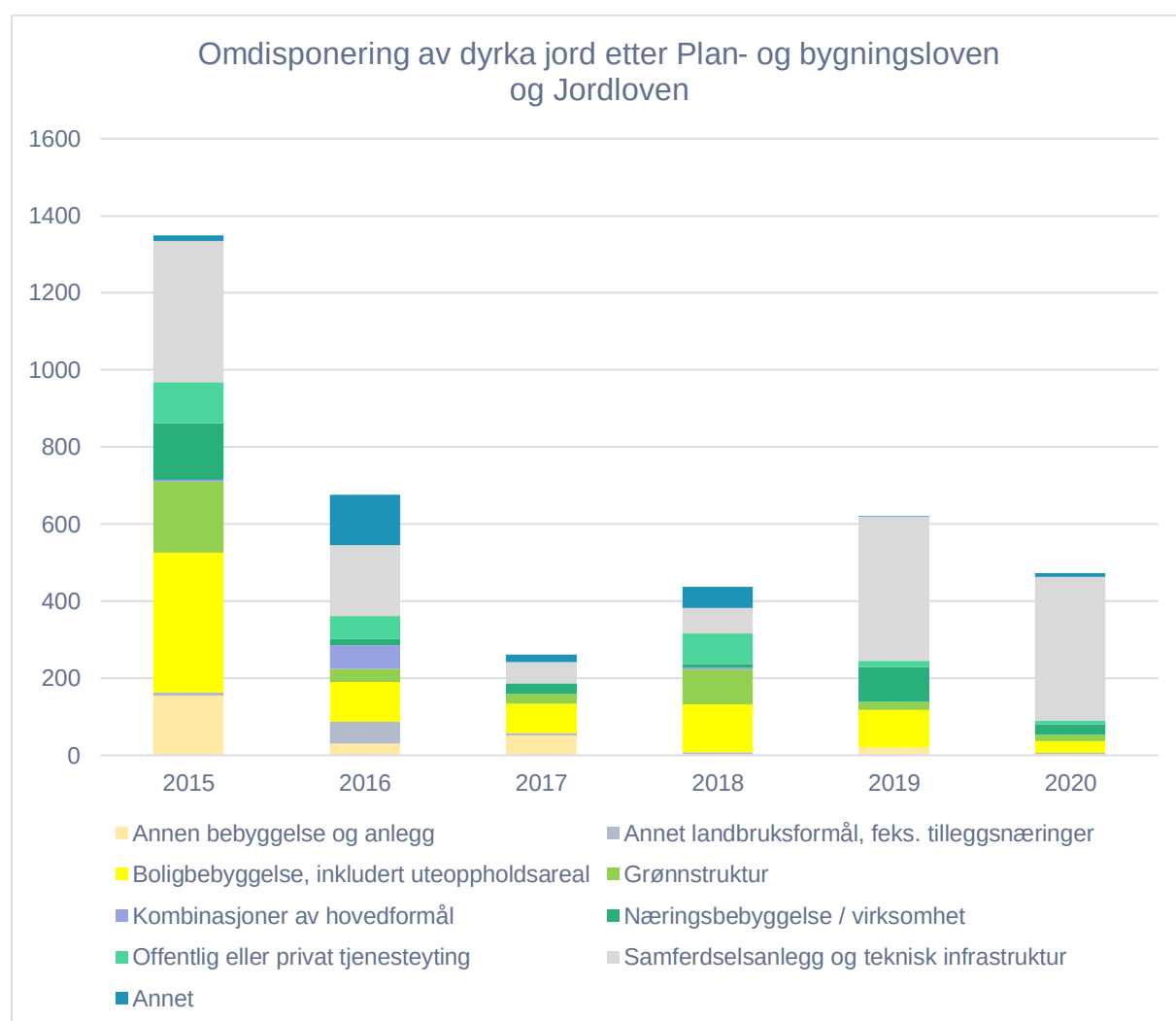
Figur 8.14. Omdisponering av jordbruksareal etter formål og region 2015-2020 (daa), Kilde: SSB, 2021⁴⁵

⁴⁵ Oppdaterte tall for 2021 kommer i juni, 2022

Sommeren 2021 vedtok Stortinget en ny målsetting om at omdisponeringen av jordbruksareal/dyrka jord ikke skal overstige 3000 daa, og at dette skal nås innen 2025. I Hurdalsplattformen har regjeringen varslet at de ønsker en ytterligere innstramming av jordvernmålet til 2000 daa.

Dyrka jord⁴⁶ registreres som omdisponert ved vedtak i reguleringsplan dvs. plan og bygningsloven, eller etter jordlova. Dette omfatter med andre ord også tiltak innen landbruksformål i kommunale planer, men der tradisjonelt landbruk er utelukket.

Jæren dominerer kraftig når det gjelder omdisponering av dyrka mark. Naturlig nok, i og med at det her de største jordressursene er. Samtidig er det her arealpresset er størst.

Figur 8.15 Viser omdisponert dyrka mark i Rogaland for årene 2015-2020, Kilde: SSB, 2021⁴⁷

⁴⁶ «Dyrka jord» inneholder samme kategoriseringene som «jordbruksareal» i jordvernstrategien. Dvs. Fulldyrka, overflatedyrka og innmarksbeite.

⁴⁷ Oppdaterte tall for 2021 kommer i juni, 2022

Som figuren viser, er det kun i 2017 omdisponeringen lå under det regionale jordvernmålet, og selv om det har vært en betydelig nedgang fra 2015, så ligger nivået fortsatt over det regionale jordvernmålet de siste årene. Årsaken er først og fremst knyttet til samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur. Omfattende planer for vegutbygging står bak de høye tallene. For annen arealbruk er omdisponeringen klart mindre og lå i 2020 kun på 100 daa. Spesielt for boligbyggingen har omdisponering til boligformål hatt en klart fallende trend.

Det foreligger omfattende planforslag, spesielt knyttet til videre utbygging av E39, samt planlegging av arealer for kraftkrevende virksomheter som framover vil utfordre jordvernmålet.

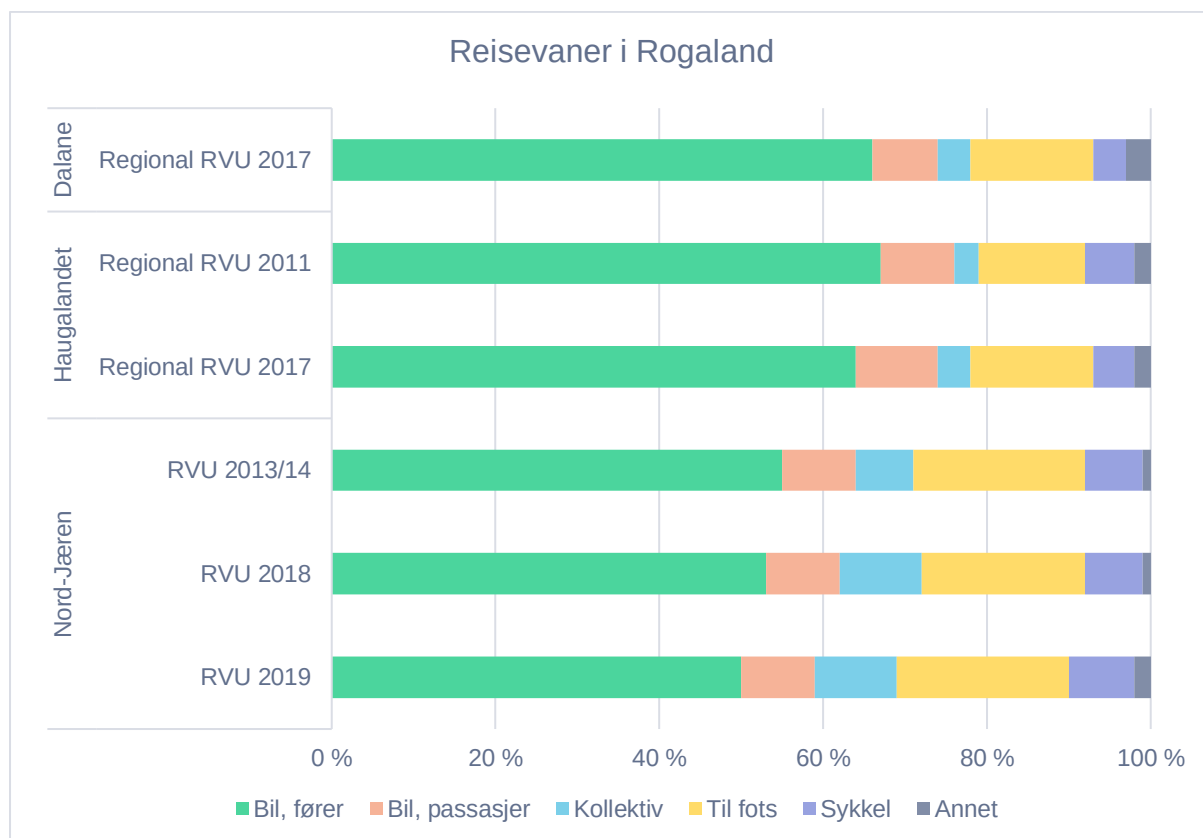
9 Samferdsel

Nullvekstmålet og målsetninger om at flere skal velge sykkel, gange og kollektivt er førende for transportplanleggingen. Covid-19-pandemien har i perioder ført til en drastisk nedgang i antall kollektivpassasjerer, og det har blitt sett på som tryggere å velge bilen. Samtidig har økt bruk av hjemmekontor ført til at vi gjennomsnittlig gjennomfører færre reiser per dag. Utviklingen fremover vil vise om pandemien blir en unntaksperiode i utviklingen av reisevaner, eller om det blir et trendbrudd.

9.1 Reisevaner i fylket

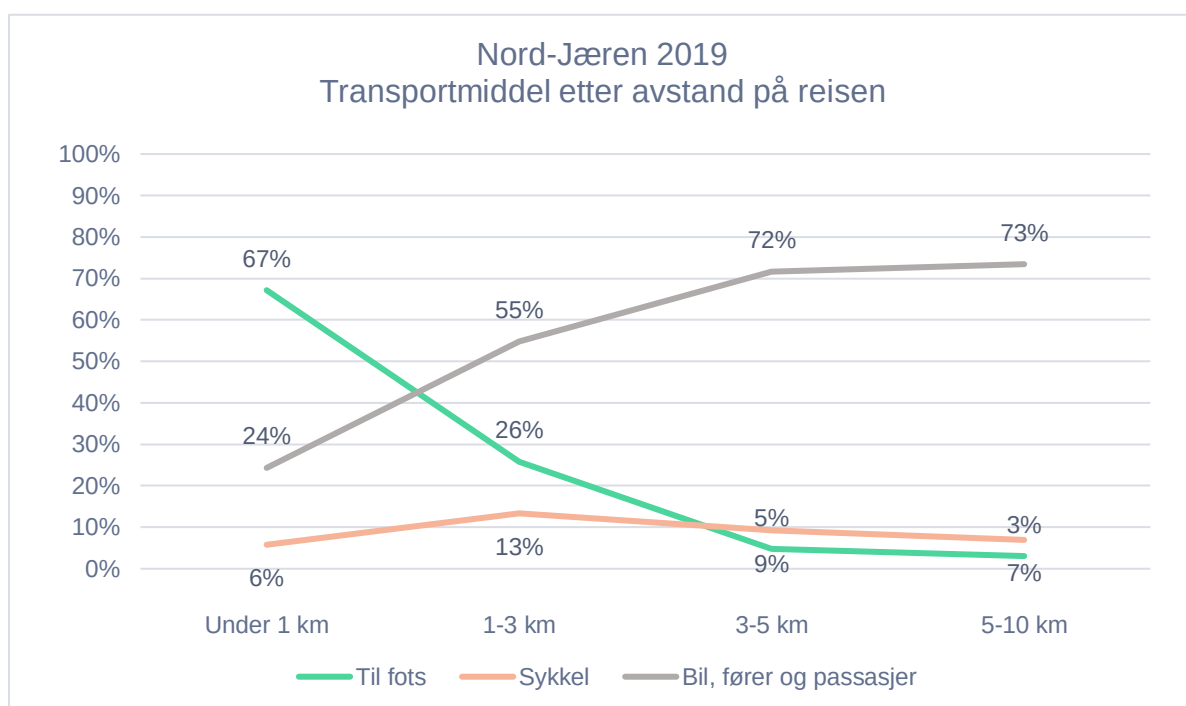
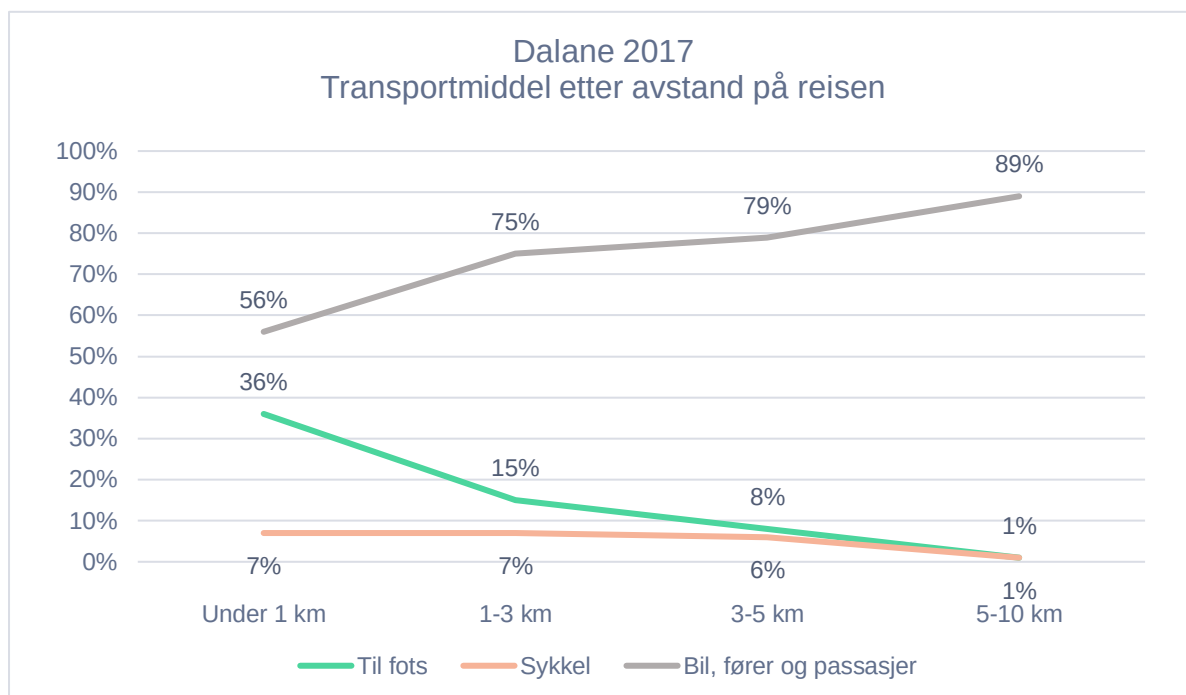
Den nasjonale reisevaneundersøkelsen (RVU) gir kunnskap om reisevaner i fylket. Tidligere ble undersøkelsen utført hvert fjerde år, men fra 2018 blir den utført kontinuerlig. I tillegg har det blitt utført regionale reisevaneundersøkelser finansiert av fylkeskommunen i 2011 for Haugalandet, og igjen i 2017 for både Haugalandet og Dalane. Fylkeskommunen mangler imidlertid gode data for å beskrive utvikling av reisevaner i Ryfylke.

Figur 9.1 Reisevaner i Rogaland. Forkortelsen RVU står for *reisevaneundersøkelse*

Samlet viser disse undersøkelsene at det er stor forskjell i reisevaner mellom Nord-Jæren og Haugalandet og Dalane. På Nord-Jæren gjennomføres i 2019 rundt 59 prosent av alle reiser som bilfører eller -passasjer. I Dalane og Haugalandet viser derimot tall fra 2017 at rundt 74 prosent av alle reiser gjennomføres med bil. Samtidig er andelen reiser til fots, sykkel og kollektiv langt større for Nord-Jæren, enn for Haugalandet og Dalane.

Høyere befolkningstetthet på Nord-Jæren, som gir et bedre driftsgrunnlag for kollektivtilbud, med funksjonsblanding og kortere avstand mellom boliger og aktiviteter og tjenestetilbud, er alle faktorer som bidrar til en lavere bilandel på Nord-Jæren sammenlignet med Haugalandet og Dalane.

Figur 9.2 Reisemiddelvalg etter avstand for reisen på Nord-Jæren og Dalane

Hvordan reisemiddelbruk henger sammen med arealstruktur og lengden på reisen vises i figuren nedenfor. På Nord-Jæren gjennomføres de fleste reiser under 1 kilometer til fots. Er reisen lengre enn 1 kilometer så gjennomføres de fleste reiser med bil. Men selv for reiser som er 1 til 3 kilometer lange, så gjennomføres rundt $\frac{1}{4}$ av disse reisene til fots på Nord-Jæren. I Dalane gjennomføres derimot de fleste reiser med bil, selv for reiser under 1 kilometer. Her er gjennomgående bilandelen høyere for alle reiser, uansett reiselengde, og andelen gående og syklende er liksom mindre. Tallene for Haugalandet er tilsvarende som tallene for Dalane.

Samtidig viser reisevaneundersøkelsene at det har vært en noe positiv utvikling over tid. Mellom 2011 og 2017 har bilførerandelen blitt noe redusert på Haugalandet, mens andelen gående har økt noe. På Nord-Jæren har også bilandelen blitt redusert mellom 2013 og 2019, samtidig som kollektivandelen har økt noe.

Likevel er det usikkert hvordan trenden blir fremover. Covid-19-pandemien har ført til store endringer i reisemønster. Antallet reiser har blitt kraftig redusert, samtidig som smittefrykt og anbefalinger om å unngå kollektivt har ført til en periodevis drastisk nedgang i kollektivt. Mens samfunnet nå er på vei ut av pandemien, er samfunnet i en mellomfase der et nytt reisemønster etableres. Ulike faktorer som økt bruk av hjemmekontor, endring i adferd og preferanser for transportmiddel kan føre til en endring i reisemiddelfordelingen sammenlignet med tiden før pandemien.

9.1.1 Gåing

Gåing er den mest grunnleggende transportformen, og som regel en del av alle andre transportformer, ved at en reise starter og slutter med en gåtur. Dette gjør at kollektivreisende kan sees på som fotgjengere, siden de fleste kollektivreiser starter og slutter til fots. I tillegg gir gåing fysisk aktivitet som er bra for folkehelsen. Gåing er transportformen som har størst reiseandeler etter bilen som transportmiddel og er en forutsetning for god stedsutvikling. Likevel er det en transportform som i mindre grad omtales og jobbes med strategisk enn andre transportformer som bil, sykling og kollektivtransport.

Haugesund kommune var den første kommunen i Rogaland som fikk en gåstrategi i 2014. I 2018 ble det laget en gåstrategi for Nord-Jæren, som en overordnet ramme for de tiltak for gående som skal gjennomføres innenfor Bypakke Nord-Jæren. I Stavanger kommune pågår det nå et arbeid med en gåstrategi. Byromsstrategier er også relevante for gående. Byromsstrategier og hovednett for gående er mest vanlig i kommunedelplaner for sentrumsområder i byene.

Kunnskap på overordnet nivå om både gå-infrastruktur og om gående har økt de siste årene. Lokalt har det også vært en målrettet satsing på gåing gjennom arbeidet i Bymiljøpakken på Nord-Jæren. Likevel har vi fremdeles bare fragmentert detaljkunnskap om gåing og gående i byer og tettsteder.

Trafikkmengde og data om gåing

Manglende data og statistikk over gående er en utfordring. Nasjonalt samles det bare data fra tellepunkt for bil og sykkel. Tellepunktene av gående i fylket er først og fremst i friområder i Stavanger og Sandnes, og noen i bygatene i Stavanger og Sandnes sentrum. Det er viktig å jobbe kontinuerlig med kartlegging og kunnskap knyttet til gåing. Kartleggingen bør omfatte både fysiske forhold, samt fotgjengeres bevegelsesmønster, atferd og behov. Det må være enkelt, attraktivt og trygt å gå. Dette er både avhengig av utforming av infrastruktur, herunder snarveier og gode omgivelser.

Barnetråkkregistreringer er viktig grunnlag for tilrettelegging for gående i lokale planer og nærmiljøer. Det samme gjelder tilrettelegging av hjertesoner rundt flere skoler i Rogaland, som innebærer trafikkreduserende tiltak rundt skoler for å skape en tryggere skolevei. Antall hjertesoner (soner rundt skoler der det oppfordres til redusert biltrafikk) i Rogaland er økende. Et annet godt eksempel på kartlegging av gående er snarveiprojektet i Randaberg kommune der kommunen spurte befolkningen om eksisterende og nye mulige snarveier.

9.1.2 Sykling

I Rogaland har sykkelsatsingen de siste årene i stor grad vært knyttet til Bypakken på Nord-Jæren, Sykkelbyavtaler med Eigersund kommune (Sykkelbyen Egersund) og kommunene Haugesund og Karmøy (Sykkelbyen Haugesund/fastlands Karmøy), i tillegg til gang- og sykkelprosjekter i handlingsprogrammet til samferdselsstrategien. Sykkelbyavtalene har vært tuftet på et trepartssamarbeid mellom kommunene, fylkeskommunen og Statens vegvesen. I 2020 trakk Statens vegvesen seg ut av arbeidet og avtalene mellom fylkeskommunen og kommunene opphører ved utgangen av 2021. Det arbeides nå med en ny organisering av sykkelsatsingen i Rogaland fylket.

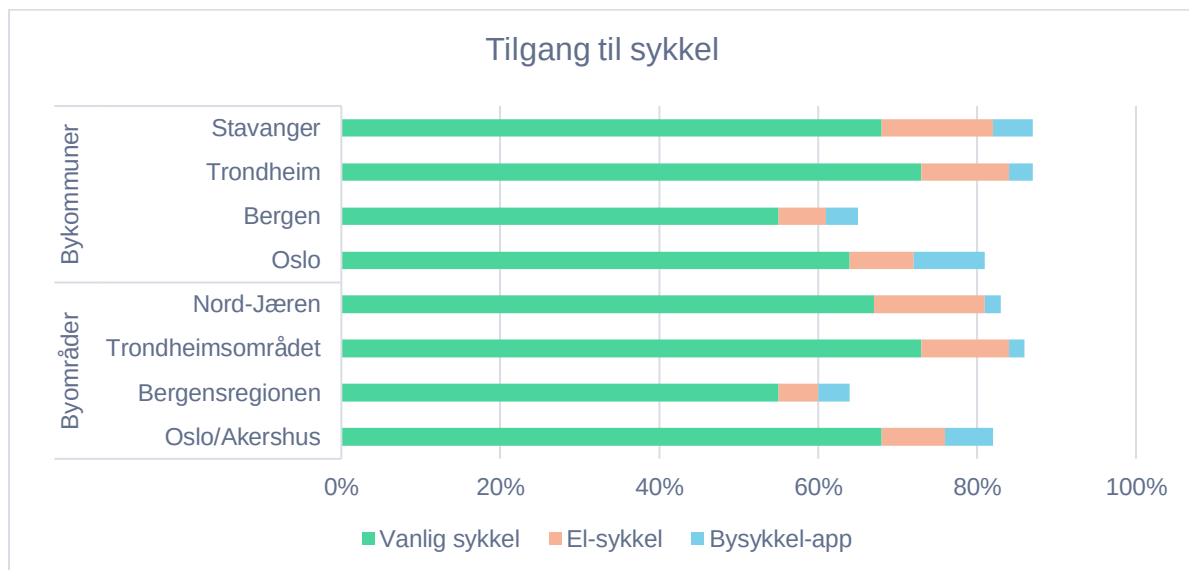
I tillegg til Sykkelbyene har Rogaland fylkeskommune hatt et pilotprosjekt om sykling på mindre steder, der Sauda har vært et av stedene. Som del av dette har Transportøkonomisk institutt vært engasjert i et FoU-arbeid. Prosjektet i Sauda har vært positivt, og erfaringene derfra gir et godt grunnlag for fremtidig arbeid med sykling utenfor de større byområdene.

Trafikkmengde og utvikling

De siste årene har andelen el-sykler økt. For Stavanger økte andelen med tilgang til elsykkel fra 4 prosent i 2014 til 14 prosent i 2019, og dette påvirker både bruksmønster og brukergrupper for sykkel. Akseptabel sykkelavstand er blant annet større ved bruk av elsykkel. Dette er positivt, men betyr også at infrastrukturen må tilfredsstille behovene til ulike grupper av syklist. Sammenlignet med andre byer og større byområdene, så har Stavanger og Nord-Jæren høyest andel el-sykler.

De siste årene har det kommet flere nye tellepunkt for sykkel. Fylkeskommunen og Statens vegvesen har nå 33 tellepunkt for sykkel i Rogaland. Ett av sykkeltelepunktene er på Flotmyr i Haugesund, 24 på Nord-Jæren, tre på Sør-Jæren og fem i Egersund. I tillegg er det etablert tellepunkter for sykkel i Stavanger og et i Sandnes i regi av kommunene.

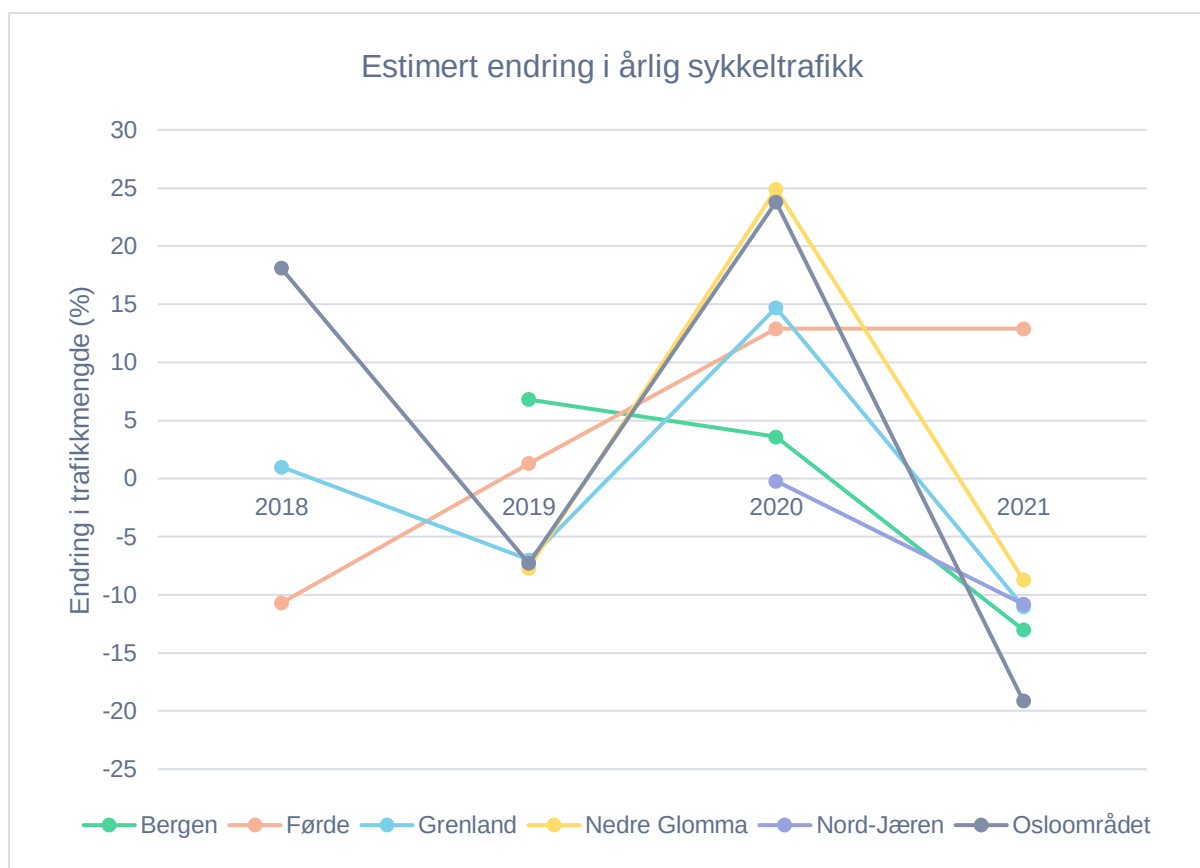
For tellepunktene utenfor Nord-Jæren har det vært svake endringer de siste årene, der noen har hatt en liten vekst og andre en liten nedgang, men ingen store endringer.

Figur 9.3. Tilgang til sykkel. Kilde: Statens vegvesen (2019) Nasjonalt regnskap for bærekraftig mobilitet.

Statens vegvesen har startet med å lage sykkelindekser⁴⁸, på lik linje med vegtrafikkindeksen for bil. Sykkelindeksen presenterer statistikk og utvikling for de fem største byområdene i Norge, deriblant Nord-Jæren. Indeksen viser til at det har vært en nedgang i sykkeltrafikken på Nord-Jæren fra desember 2020 til august 2021 på 10,8 prosent. Dette er et utviklingstrekk som gjelder for alle byområdene med sykkelindeks, der Covid-19 kan være en forklaring på nedgangen. Sykkelindeksene har ulike startår, men i figur 9.14. vises årlig utvikling per område.

⁴⁸ Sykkelindeksen estimerer endringen i antall syklende i prosent fra et år til det neste. [sykkelindekser_2021-08.pdf \(vegvesen.no\)](#)

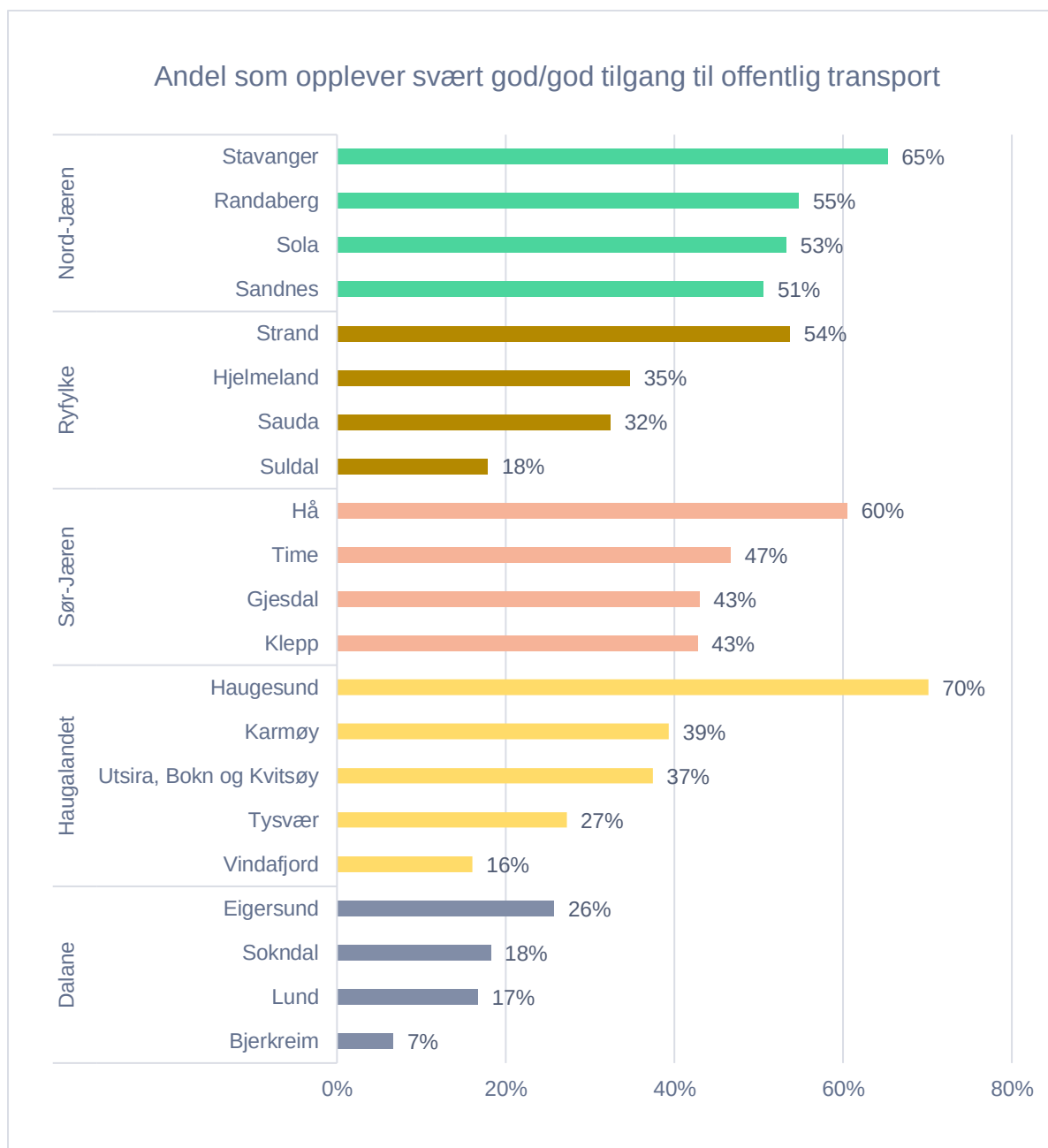
Figur 9.4. Estimert årlig endring i sykkeltrafikk i utvalgte byområder. Kilde: Statens vegvesen (august 2021) Sykkelindeksen.

9.2 Kollektiv

9.2.1 Store variasjoner i opplevd tilgang til offentlig transport

Folkehelseundersøkelsen i Rogaland 2020 spør befolkningen om hvordan de opplever tilgang til offentlig transport. Grafen nedenfor viser andel av befolkningen mellom 18-80 år for hver kommune som svarer at de har «Svært god» eller «god» tilgang til offentlig transport.

Figur 9.5 Andel av befolkningen som opplever de har god tilgang til offentlig transport.

Ser vi regionene under ett, så er innbyggerne på Nord-Jæren mest fornøyd, der 57 prosent opplever at de har god tilgang til offentlig transport. Innbyggerne i Ryfylke og Dalane er minst fornøyd, der bare henholdsvis 36 og 20 prosent opplever god tilgang til offentlig transport.

Likevel er det også forskjeller innad i regionene. På Haugalandet skiller Haugesund seg ut, der rundt 70 prosent opplever god tilgang til offentlig transport, som er høyeste andel i hele Rogaland. I Dalane opplever bare 7 prosent i Bjerkreim god tilgang til offentlig transport, mens i Eigersund så opplever 26 prosent god tilgang.

Gjennomgående opplever sammenhengende byområder og kommuner med høy befolkningstetthet bedre tilgang til offentlig transport, enn mer spredtbebygde områder. I byområder og tettbygde områder vil det typisk være et større kundegrunnlag og kortere reiseavstander, slik at kollektivt blir mer konkurransedyktig med bilen.

9.2.2 Færre busspassasjerer under pandemien

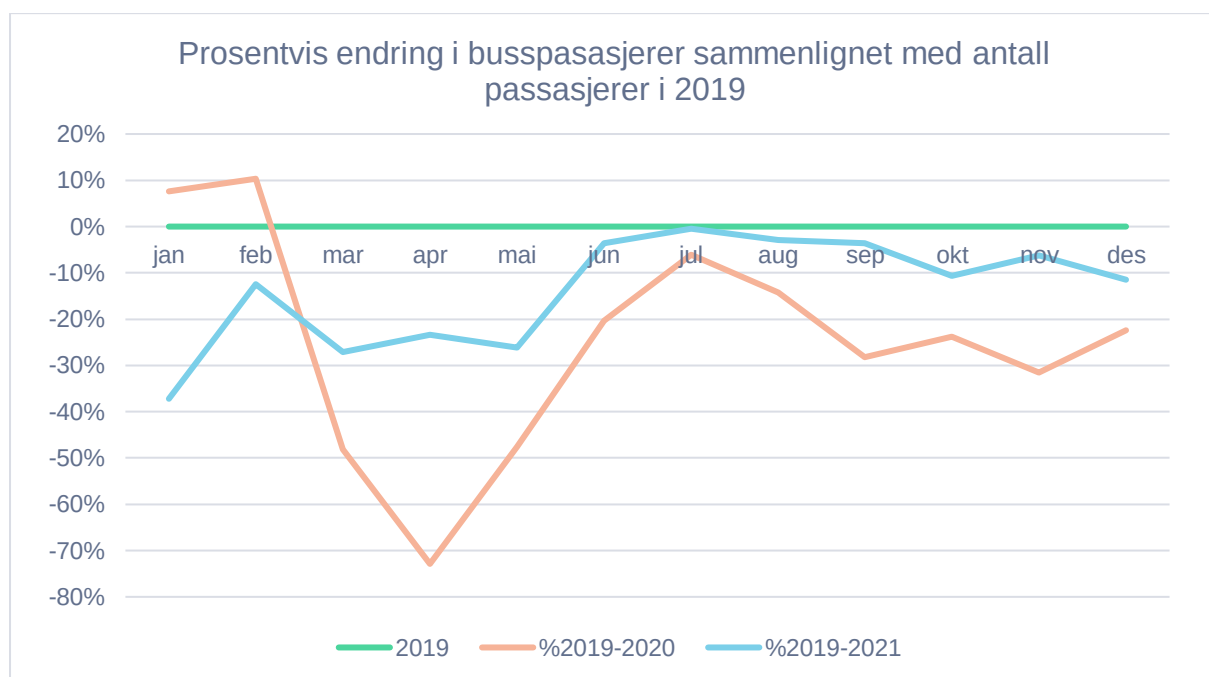
Restriksjoner under covid-19-pandemien og anbefalinger om å unngå kollektiv, førte i perioder til en drastisk nedgang i antall reisende. I april 2020 var antall busspassasjerer redusert med 70 prosent, sammenlignet med antall passasjerer i april 2019. Antall busspassasjerer steg imidlertid igjen etter hvert som landet åpnet mer opp i løpet av sommeren 2020. I juli 2020 var det dermed bare 7 prosent færre passasjerer sammenlignet med samme måned 2019.

Nye innstramninger i løpet av høsten 2020 førte imidlertid til en ny nedgang i busspassasjerer. Strengt innstramninger på nyåret 2021 gjorde at antallet passasjerer sank ytterligere, slik at i januar 2021 var det 37 prosent færre passasjerer enn i januar 2019. Etter hvert som innstramninger ble redusert og landet nærmet seg full gjenåpning, steg passasjertallene igjen. I perioden juni til august 2021 var det rundt 4 prosent færre busspassasjerer sammenlignet med samme periode i 2019

Det er usikkert hvordan de langvarige virkningene av pandemien vil bli på kollektivbruk etter gjenåpningen av samfunnet. NHO Transport har i rapporten Vil Covid-19 pandemien gi langsiktig nedgang for kollektivtrafikken fra februar 2021 sett på ulike muligheter for utvikling av kollektivtransport etter pandemien og lanserer to scenarioer:

- **Rask normalisering** der kollektivbruken gradvis vender tilbake til utgangspunktet før pandemien
- **Motvillig tilpasning** til ny normal der veiens kapasitet styrer tilstrømming til kollektivtrafikken – de opplevde kostnadene ved å reise kollektivt veies opp mot ulempene og kostnadene ved tett trafikk.

I løpet av sommeren 2021 var samfunnet på vei mot gjenåpning. Hvis vi utelukkende ser på busspassasjertallene fram til august 2021, så kan det synes som om vi var på vei mot en rask normalisering i denne perioden. Imidlertid økte Kolumbus bussrutetilbudet med nesten 20 prosent på Nord-Jæren i løpet av oktober 2020. En ruteøkning i et slikt omfang vil normalt også føre til øking i antall passasjerer.

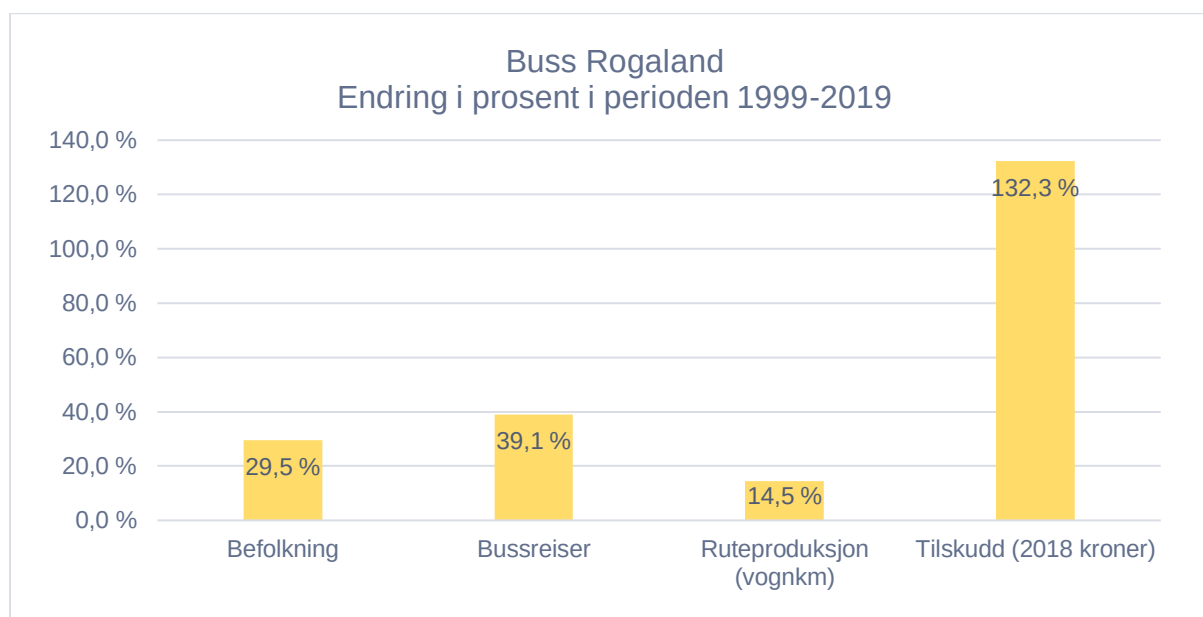
Figur 9.6 Prosentvis endring i busspassasjerer under covid-19-pandemien sammenlignet med antall passasjerer i 2019.

Det økte rutetilbudet skjuler dermed at det i denne perioden fortsatt var færre busspassasjerer enn en i realiteten kunne forvente. Samtidig førte strengere innstramninger i desember til nye råd og anbefalinger om å unngå bruk av kollektivt, som igjen reduserte antall busspassasjerer. Utviklingen videre inn i 2022 vil gi bedre svar på om busspassasjerene kommer tilbake etter pandemien.

9.2.3 Vekst i tilskuddsbehov for kollektivtransport

Fram til covid-19 har det vært en sterk øking i antall kollektivpassasjerer. Mellom 2017 og 2019 var det for eksempel en øking på rundt 15 prosent på antall busspassasjerer i Rogaland. Dette er en ønsket utvikling, siden kollektivtrafikken sikrer god mobilitet, begrenser kø- og miljøproblemer og bygger opp under effektiv arealbruk.

Passasjerveksten fører imidlertid til økte kostnader, siden det generelt er slik at hver nye passasjer koster det offentlige mer enn den foregående. Derfor vil en øking i antall kollektivpassasjerer med en prosent, medføre en øking i tilskuddsbehovet på over én prosent (TØI rapport 1582A/2017⁴⁹).

Figur 9.7 Endring i befolkning, antall passasjerer, ruteproduksjon og tilskudd mellom 1999 og 2019

Grafen ovenfor viser hvordan utviklingen har vært for busstilbudet i løpet av de siste tjue årene. Veksten i antall bussreiser har vært større enn befolkningsveksten. Samtidig har det vært en kraftig øking i tilskudd, som er det fylket betaler for å dekke gapet mellom billettinntekter og totale driftskostnader.

At tilskuddsandelen er økende er del av en nasjonal og internasjonal trend, og er ikke noe som bare gjelder Rogaland. Øking i tilskuddsandel kommer derfor ikke bare fra øking i antall passasjerer. En stor andel av utgiftene til drift av kollektivtilbud er drivstoff- og lønnskostnader, og kostnadene på arbeidskraft har økt jevnt og relativt raskt i perioden. Kollektivtransport er en arbeidskraftintensiv næring, slik at øking i lønnskostnader slår tungt inn i de totale kostnadene.

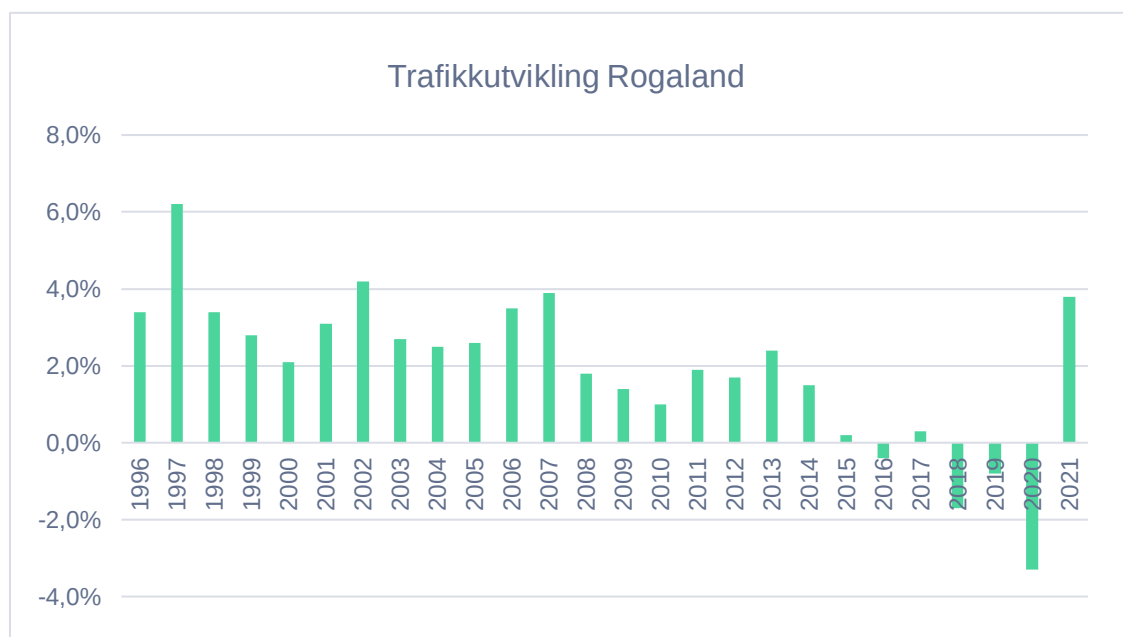
⁴⁹ <https://www.toi.no/publikasjoner/kostnadsdrivere-i-kollektivtransporten-hovedrapport-article34496-8.html>

9.3 Biltrafikk

9.3.1 Trafikkmengde

Det er 74 automatiske trafikktelepunkt for bil i Rogaland. Ut fra dette blir det utarbeidet en vegtrafikkindeks⁵⁰ for Rogaland, som vises i figuren nedenfor.

På 90-tallet og første halvdel av 2000-tallet var det kraftig trafikkvekst i Rogaland, høyere enn trafikkprognosene. I 2008-2010 endret dette seg til lavere vekst pga. finanskrisen. Enda lavere vekst, eller om lag nullvekst, ble det i oljekrisen i årene 2015-2017. I 2018 og 2019 hadde en for første gang en reduksjon i trafikken med henholdsvis 1,7 og 0,8 prosent negativ vekst. For 2020 hadde en langt større reduksjon med 3,3 prosent nedgang i trafikken, som covid-19-pandemien i all hovedsak er årsaken til. For 2021 når samfunnet åpnet opp igjen har det frem til september 2021 vært en vekst på 3,8 prosent.

Figur 9.8. Vegtrafikkindeks Rogaland for riks- og fylkesveger. Prosentvis endring fra år til år.

⁵⁰ Vegtrafikkindeksen estimerer endringen i antall kjøretøy i prosent fra et år til det neste.
<https://www.vegvesen.no/fag/trafikk/trafikdata/indexer/vegtrafikkindeks>

Byvekstavtalen for Nord-Jæren har mål om nullvekst i persontransport med bil: *I byområdene skal klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange.*

Trafikkutviklingen for persontransport med bil, målt med byindeks og reisevaneundersøkelser, ligger til grunn for vurderingen av måloppnåelsen i avtalene.

Datagrunnlaget for byindeksen består av "lette" biler, dvs. biler som er under 5,6 m. Byindeksen beregner endring i trafikkmengde for byområdet. Metoden er basert på tellinger fra faste trafikkregistreringspunkter fordelt på riks- og fylkesveger, samt på enkelte kommunale veger, og er ment å gi et representativt bilde av trafikkutviklingen i avtaleområdet. For hvert trafikkregistreringspunkt sammenlignes registrert trafikk for dato og time mellom to påfølgende år.

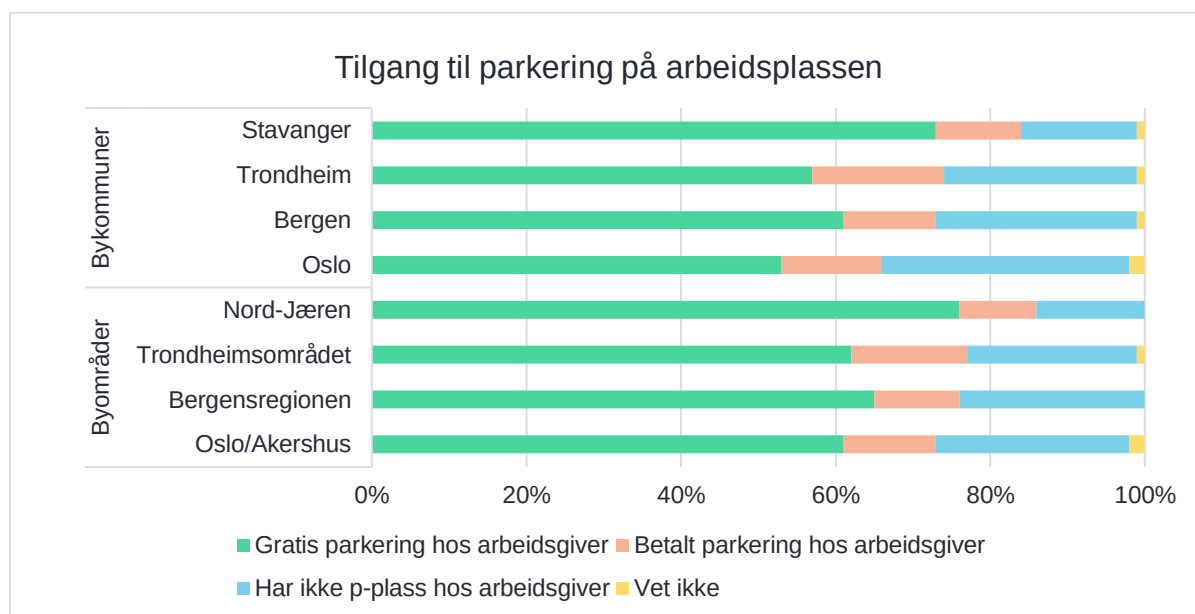
Tabellen nedenfor viser byindeksen for hvert år for Nord-Jæren, samt for hele perioden. Byindeksen estimerer endringen i trafikkmengden for lette kjøretøy fra 2017 til 2021 til å være -6,4 prosent.

Estimert endring i trafikkmengde							
Periode	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2017-2019	2017-2020	2017-2021
Endring i trafikkmengde (prosent)	-2	-2,6	-5,1	3,4	-4,6	-9,5	-6,4

Tabell 9.1. Estimert endring i trafikkmengde for området. Kilde: Statens vegvesen, Byindeks Nord-Jæren, 2017-august 2021⁵¹).

⁵¹ https://www.vegvesen.no/globalassets/fag/trafikk/trafikdata/byindeks_nord-jaeren_2017-2021-08.pdf

Statens vegvesen viser i rapporten *Nasjonalt regnskap for bærekraftig mobilitet* fra 2019 andelen som har tilgang til parkering på arbeidsplassen, blant yrkesaktive med førerkort og tilgang til bil. Nord-Jæren er byområdet der flest har tilgang til gratis parkering hos arbeidsgiver.

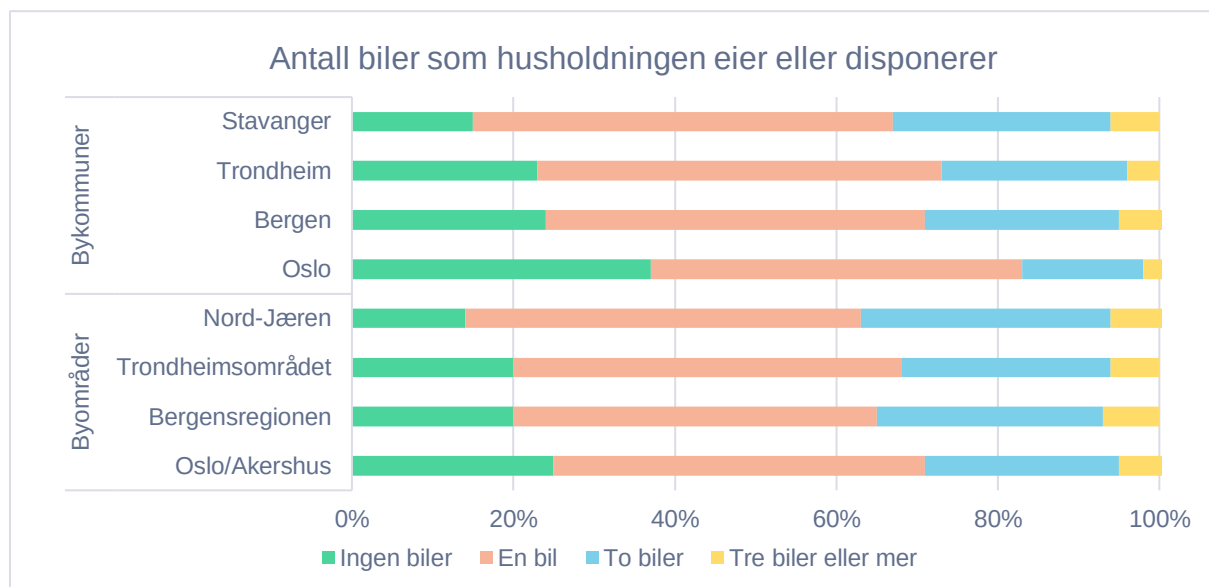
Figur 9.9. Tilgang til parkering på arbeidsplassen, blant yrkesaktive med førerkort og tilgang til bil. Kilde: Statens vegvesen (2019) *Nasjonalt regnskap for bærekraftig mobilitet*

Forventet utvikling

Framskrivningene til SSB viser at Rogalands befolkningsvekst de neste årene forventes å bli langt lavere enn hva som har vært tilfellet de siste tiårene. Veksten som kommer forventes å sentreres i og rundt de mest tettbygde områdene i fylket, hvor gjeldende transportpolitikk er nullvekstmålet. Befolkningsveksten forventes å primært komme i aldersgruppen +67 år, som er en aldersgruppe som i mindre grad enn yrkesaktive aldersgrupper kjører bil. I sum betyr dette at det kan være grunnlag for å nedjustere fremtidig trafikkvekst i planleggingen av nye samferdselsprosjekter. Dette kan gi utslag i form av at nye prosjekter bør/kan nedskaleres i standard eller at nye prosjekter ikke må gjennomføres. I noen områder/prosjekter vil ikke fremtidig biltrafikk være høyere enn dagens trafikkmengder.

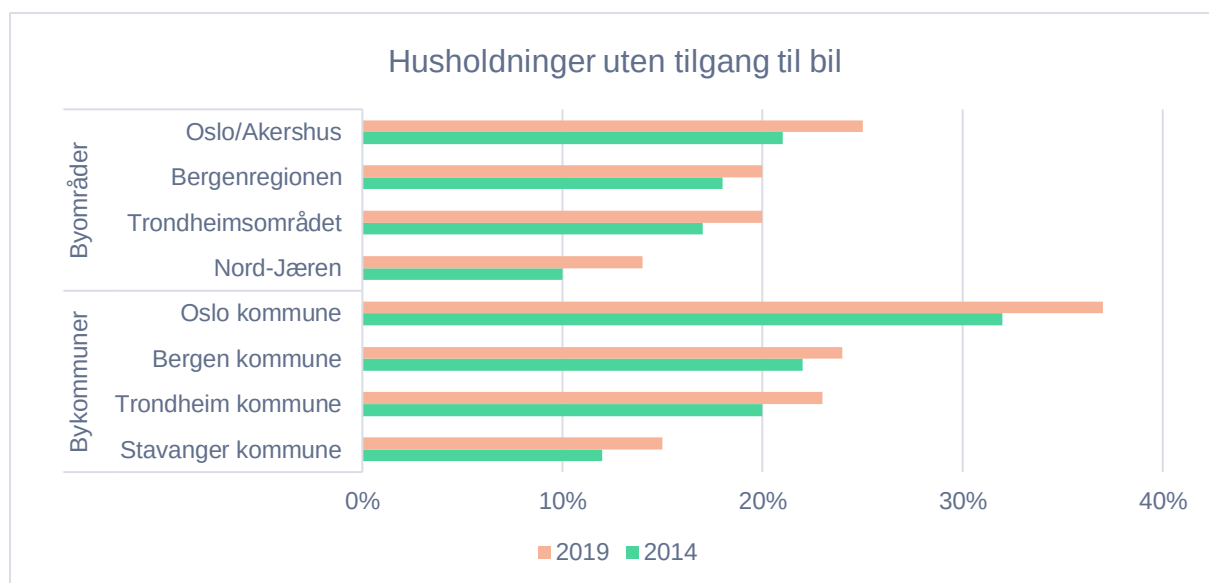
Bilhold, type biler i bilparken, og kjørte kilometer

Figuren nedenfor viser hvor stor andel av husholdningen som disponerer bil. Av byer og byområder er det flest biler per husholdning i Stavanger og Nord-Jæren og færrest i Oslo by.

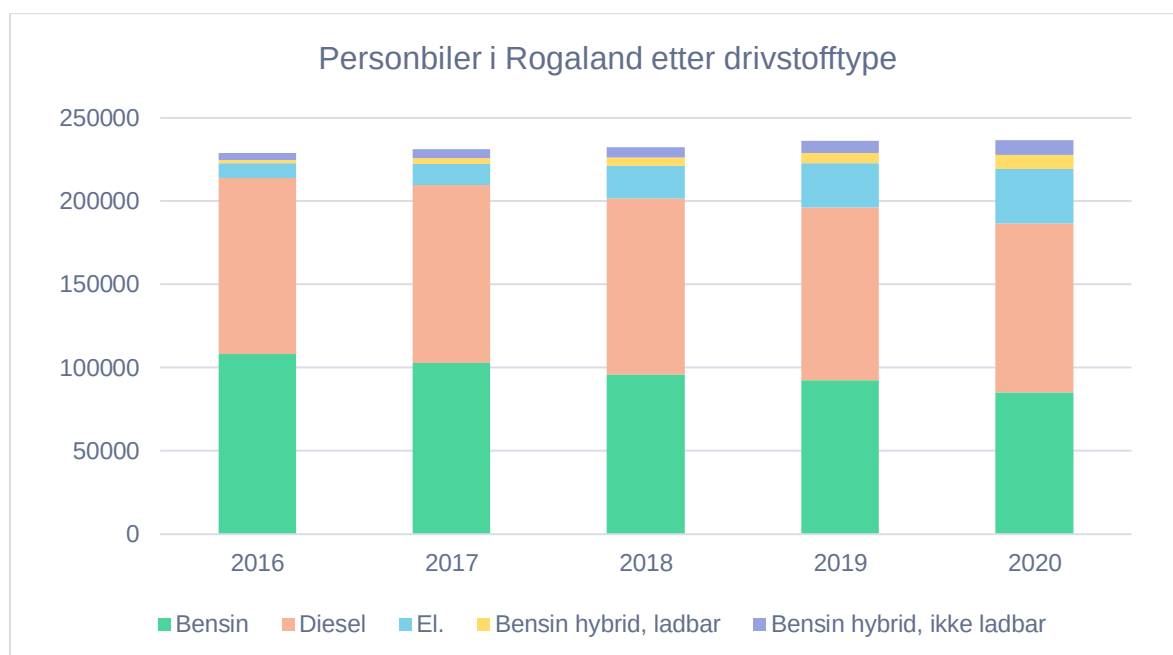
Figur 9.10. Antall biler som husholdningene eier eller disponerer. Kilde: Statens vegvesen (2019) Nasjonalt regnskap for bærekraftig mobilitet).

Andelen husstander uten tilgang på bil har økt i alle byområdene fra 2014 til 2019. Stavanger og Nord-Jæren har lavest andel husstander uten tilgang til bil sammenlignet med de andre større byområdene.

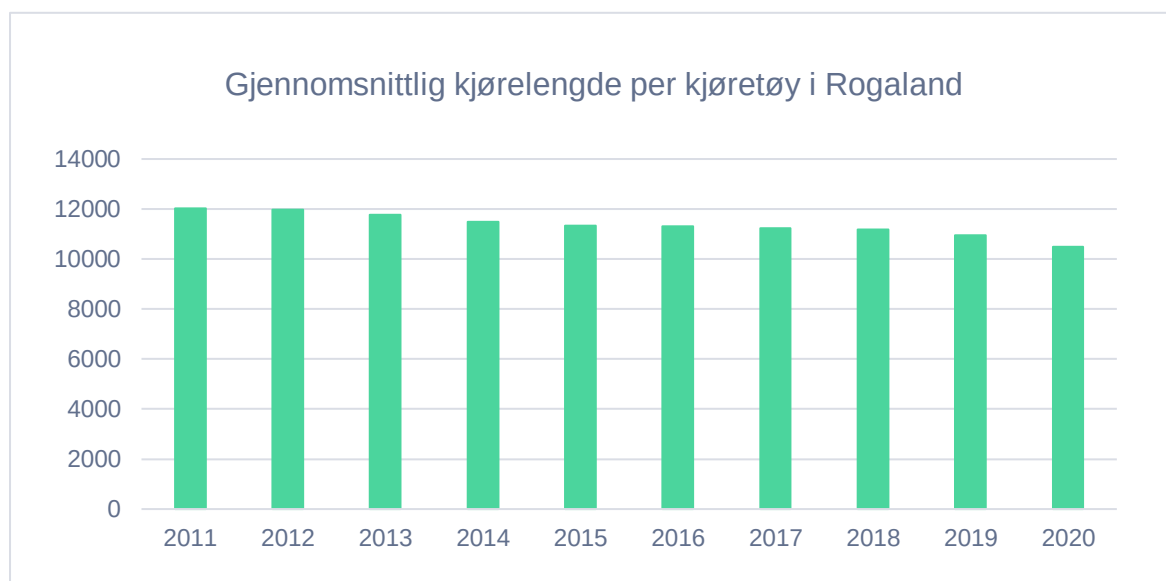
Figur 9.11. Husholdninger uten tilgang til bil. Kilde: Statens vegvesen (2019) Nasjonalt regnskap for bærekraftig mobilitet).

Antall personbiler i Rogaland øker fortsatt og andel el-biler i Rogaland fortsetter å øke. I 2020 var 13,8 prosent av personbilene i Rogaland el-biler mot 11,2 prosent i 2019. Til sammenligning var el-bilandelen i Norge på 12,0 prosent i 2020.

Figur 9.12. Utvikling i antall personbiler i Rogaland, fordelt etter drivstofftype. Kilde: SSB tabell 11823.

Gjennomsnittlig kjørelengde per kjøretøy i Rogaland har gått litt ned hvert år de siste ti årene. Nedgangen var større fra 2019 til 2020 enn de foregående årene, noe som kan skyldes Covid-19 pandemien. I 2020 kjørte hver personbil i Rogaland i gjennomsnitt 10 478 km per år. Til sammenligning var gjennomsnittlig kjørelengde per personbil i Norge på 11 152 km i år 2020. Utvikling i gjennomsnittlig kjørelengde per kjøretøy i Rogaland vises i figuren nedenfor.

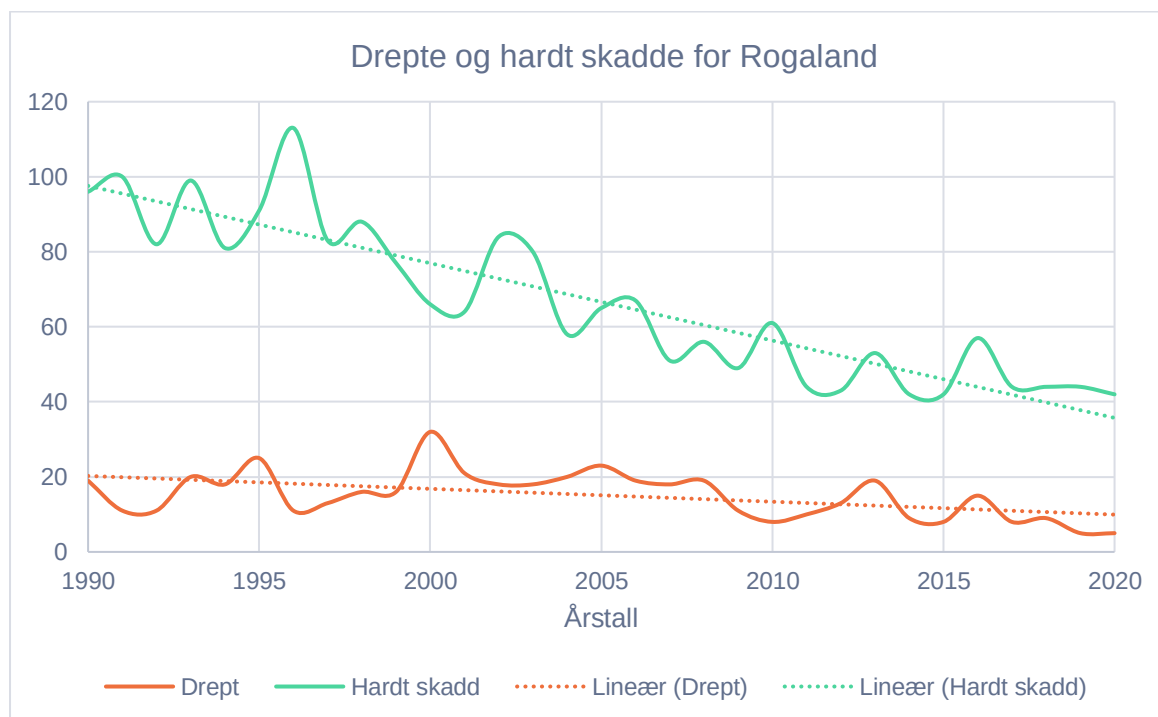
Figur 9.13. Utvikling i gjennomsnittlig kjørelengde per kjøretøy i Rogaland. Kilde: SSB tabell 12576.

9.4 Trafikksikkerhet

Utvikling i antall drepte og hardt skadde

Figuren nedenfor viser en statistikk for drepte og hardt skadde i Rogaland de siste 30 årene. De siste 20 årene er både drepte og hardt skadde halvert for Rogaland. Alle ulykkespunktene og ulykkesstrekningene⁵² som er registrert i Rogaland per 2021 ligger i eller nært sentrum av de tre største byene (Stavanger, Sandnes og Haugesund).

Nullvekstmålet for Nord-Jæren handler om at framtidig vekst i trafikken skal tas med gåing, sykling og kollektivtransport. Myke trafikanter er en sårbar gruppe og trafikksikkerhetsarbeidet vil måtte tilpasses deres premisser om den positive utviklingen i ulykkesstatistikken skal fortsette.

Figur 9.14 Statistikk drepte og hardt skadde i Rogaland. Tall er hentet fra Trafikkulykkesregisteret utarbeidet av Statens vegvesen.

⁵² **Ulykkespunkt:** Minimum 4 politirapporterte personskadeulykker i løpet av 5 år innenfor en strekning på 100 m.

Ulykkesstrekning: Minimum 10 politirapporterte personskadeulykker i løpet av 5 år innenfor en strekning på 1 km.

Data om trafikkulykker

Det er i hovedsak politiets registrering av informasjon på ulykkesstedet som ligger til grunn for dagens offisielle statistikk over vegtrafikkulykker. Denne statistikken viser en klar nedgang i skadetall over tid, men skadetallene fra helsevesenet viser et annet bilde. Det er velkjent at svært mange ulykker med myke trafikanter ikke rapporteres til politiet, og at de dermed ikke kommer med i den offisielle ulykkesstatistikken.

Trygg trafikk viser i rapporten Helsevesenbasert skaderegistrering som verktøy for å forebygge trafikkulykker fra 2019 at det er en betydelig underrapportering i den offisielle ulykkesstatistikken – spesielt gjelder det skadde syklister og fotgjengere. Kartleggingen viser at mindre enn 37 prosent av de faktisk hardt skadde er med i den offentlige ulykkesstatistikken. Transportøkonomisk institutt viser i rapporten Trafikksikkerhet for syklister og fotgjengere fra 2021 at de fleste fotgjengerskadene skyldes at fotgjengeren skled eller snublet på grunn av en fortauskant. Rapporten viser også at de fleste sykkelulykkene er eneulykker, som ikke registreres av politiet. De vanligste skademekanismene er at syklister mister balansen, faller pga. bråbremsing, trikkeskinner (får hjulet i trikkeskinnen eller sklir) eller fortauskanter.

Trafikksikkerhetsvurderinger er avhengige av hvilke skadedata som legges til grunn. Skadetall fra helsevesenet vil bli stadig mer relevante ettersom infrastruktur for gående og syklende separeres mer fra biltrafikk, samtidig som det blir stadig flere restriksjoner på bilkjøring i sentrumsområder i byer og tettsteder. Det innebærer også at tiltak knyttet til utforming, drift og vedlikehold av infrastruktur for gående og syklende blir viktig for å unngå at ulykkene øker når man stimulerer til at flere skal gå og sykle.

9.5 Hovedutfordringer for samferdsel

Fylkeskommunens arbeid med samferdsel er nært knyttet til FNS bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og lokalsamfunn* og bærekraftsmål 13 *Stoppe klimaendringer*. Samferdselsstrategi for Rogaland 2022-2033 bygger opp under Utviklingsplan for Rogaland – Regional planstrategi 2021-2024, og har som satsningsområder blant annet *klimaomstilling og livskraftige naturmiljø og tilrettelegge for framtidens transport*.

I praksis innebærer dette blant annet målsetning om at klimagassutslipp skal reduseres i samsvar med Parisavtalen og at det i byer og tettsteder skal være enkelt og attraktivt å gå, sykle og reise kollektivt.

Hovedutfordringen for å nå disse målene framover blir hvordan reisevanene i Rogaland utvikler seg, etter å ha blitt sterkt preget av covid-19-pandemien. Råd og anbefalinger om å ikke bruke kollektivt, har i perioder ført til en drastisk reduksjon i antall busspassasjerer. Ulike faktorer som økt bruk av hjemmekontor, endring i adferd og preferanser for transportmiddel kan føre til varig endring i reisemiddelfordeling sammenlignet med tiden før pandemien. I overgangen til en ny normalsituasjon er det vanskelig å si noe sikkert om framtidig utvikling. Tiden framover vil vise om covid-19-pandemien vil bli et trendbrudd i utviklingen av reisevanene, eller om det blir en unntaksperiode.

Rogaland fylkeskommune

Postboks 130 sentrum

4001 Stavanger

Besøksadresse

Arkitekt Eckhoffs gate 1

4010 Stavanger

Telefon

51 51 66 00

E-post

firmapost@rogfk.no

www.rogfk.no

Rogaland
fylkeskommune

Lydbølger fra mangfoldige Rogaland – vårt vitale fylke.
Disse grafiske bølgene gjengir lyden av Månefossen, Gjesdal.